

THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

Skizzer
från
NORDAMERIKANSKA
KRIGET
1861-1865

A. Schumburgs Tryckeri St-m

I.

SKIZZER

FRÅN

NORD-AMERIKANSKA KRIGET

1861—1865.

Bref och anteckningar under en fyraårig vistelse

i Förenta Staterna

af

en i detta krig deltagande

SVENSK OFFICER.

Med 4 kartor och 10 plancher.

STOCKHOLM,
OSCAR L. LAMM.

"Nobly strike för God and liberty,
Let all nations see
How we love our Starry Banner,
Emblem of the free!"

STOCKHOLM,
BERGSTRÖM & LINDROTH, 1867.

Kongl. Elfsborgs Regementes

CHEF

och Officers-Corps,

Eder

mina Förmän och Kamrater

tillegnas dessa blad,

som en vördnadens och tillgifvenhetens

ringa gärd

af

A. C:son WARBERG.

Intresset för det land, hvars sednaste inbördes krig — uti hvilket författaren med understöd af svenska statsmedel deltog — hvars institutioner och sociala förhållanden dessa anteckningar ytligt beröra, förenadt med en oförtjent uppmuntran och ett öfverskattande af hans krafter, torde i främsta rummet få uppbära ansvaret för desammas öfverlemnande åt offentligheten.

De äro hvarken frukterna af vetenskapliga forskningar och studier eller tillämpningen af gjorda erfarenheter — de äro helt enkelt de iakttagelser, som, inom den trånga ramen af **bref,** hastigt sammanskrifna, voro egnade åt anförvandter och vänner.

Fruktan för kritikens stränga domstol manar derföre författaren att vädja till dess mildhet.

Måhända kan arbetets ringa anspråk dertill berättiga.

I.

Washington i April 1862.

Dunkel och töcknig låg svenska kusten bakom mig, och under en omild behandling af en bitande marsvind skickade jag genom Öresunds dimmor mitt sista farväl till det dyra fäderneslandet.

Resan gick öfver Köpenhamn och Kiel till Hamburg, hvilken sistnämnde stad jag lemnade i den vildaste snöyra uti en liten ångbåt, som visserligen bar skäl för ett sådant namn, ty en båt var det och med ånga gick den, men hvars öfriga egenskaper att hålla sig sjelf uppe på vattnet, såväl som den dyrbara laddningen af flera hundra varelser från das grosse Vaterland, voro i sanning af den art, att det hjeltemod hvarmed jag nu drog ut i härnad i verlden redan började svigta.

»Men våra öden ledas af Försynen — hur groft vi än tillyxa dem», säger Hamlet, och sålunda väl utkomna ur Elben i det präktiga post- och paketångfartyget Bavaria på den lugna och spegelblanka Nordsjön, genomgick jag i minnet min redan ganska vexlingsrika färd, sedan jag lemnade Stockholm.

Som jag vet att du är sann patriot, vill jag, för att illustrera dina parlamentariska anföranden, de der bekämpa det »utöfver våra tillgångar sig kringgripande olycksaliga jernvägsintresset», i korthet nämna, hurusom jag reste oafbrutet natt och dag i fyra dygn, först på jernväg, så på diligens, så på jernväg, så på vagn, så på släda, så på kärra, så på vagn, så på släda, så på jernväg, så på diligens, innan jag slutligen lyckades uppnå svenska gränsen, eller med andra ord inträffa i Helsingborg.

Utsätt derföre icke någon resa genom Sverige, lika litet som öfver Atlanten, i Mars månad. Hvar och en för sig är icke någon lusttur, och icke heller kunna den förras omvexlingar skänka någon ersättning åt den sednares enformighet. Storm är under denna dagens lösen, ständigt storm, och i sådan lemnade jag Southhampton kl. 5 på eftermiddagen den 26 Mars.

Digra, hotande moln reste sig framför oss i vester, och bakom slogo våg och storm tjutande emot de höga, lodrätt stupande och af hafvet liksom till arkader genomskurna hvita kritklipporna. Med en marche-route af öfver 3,000 mil framför oss, åtföljde af millioner skrikande fiskmåsar, styrde vi trotsande ut på det vilda elementet, lemnande snart långt bakom oss stolta Albions hvita kust, lik ett jättelikt spöke i aftonens mörker.

Ehuru temligen hemmastadd i fartyget sedan den tre dagars resan från Hamburg, hade jag likväl i denna stund svårt att känna igen mig ombord, ty från det ögonblick detsamma lemnade Europa tycktes mig allt liksom hafva ombytt karakter.

Väldiga sjöar, hvarmed skeppet brottades, kommo det att vräka våldsamt vid utgåendet; snart voro vi inne i det mest ogenomträngliga mörker; stormen tjöt i master och tåg, och fräsande yrde det hvita skummet från vågornas toppar in öfver däck, der befäl och besättning voro ifrigt sysselsatta med sådana arbeten, som voro en följd af det hotande vädret eller den långa resans anträdande; stewartar skyndade i alla riktningar att igenbomma alla »skylights», eller att i flygten fånga ännu osurrade artiklar, och på de stackars förskräckta passagerares anleten, hvilka, bleka som grafvens sujetter, kunde sammanräknas till några dussin omkring salongens af den våldsamma rörelsen matt flämtande lampa, lästes den omisskänneligt tydliga frågan: är detta början, du gode Gud, huru skall då slutet bli, och, i sanning, jag nekar icke till att jag tror, det man skulle äfven å min egen panna kunna hafva spårat ett litet ?.

Emellertid hade några nya passagerare kommit ombord i Southhampton, hvilka så att säga förde litet landvind med sig och i en sinnesstämning af muntert hopp, med minnen ännu färska från stranden, klingade de och drucko hvarandra till uti ett glas för gamla England och med den engelsmannen egna humorn, till minsta detalj mönstrande den nya situation, i hvilken de nu voro, ej mindre än den långt ifrån afundsvärda, hvari mina germaniska vänner från en spegelblank Nordsjön befunno sig.

Men oaktadt denna välgörande fläkt af lif, som dessa bekymmerslösa, glammande menniskor utöfvade i skeppets inre, blef dock snart atmospheren mig der för tung och med all aktning för det täcka könet var nu en stund kommen, jag erkänner det, då min ungdoms chevalereska idéer, min uppfostran till ridderlighet och all den möda, som derpå blifvit nedlagd, kom ohjelpligt på skam och i sanning, jag tappade helt och hållet koncepterna, då jag såg de vackra tyskorna rullande likt liflösa ohyggliga bylten i all sjösjukans vederstyggligheter å salongsgolfvet, omgifne af ett chaos af luktsalt, af hattaskar, pirater, papillotter och —

hvem vet allt; hvarföre jag skyndade, under den egoistiska beräkningen att icke med dem bli inrullad i förderfvet, med hastiga steg ur rummet.

Storartad var den scen som mötte mina sinnen, då jag efter tusen slingerbultar slutligen lyckades uppnå det fria och från fartygets däck för första gången kollationerade mina för detta fantasier öfver en mörk och stormig natt på Atlantiska oceanen. Pjollriga voro i sanning dessa, jemförda med verkligheten, och intrycket deraf skall väl aldrig utplånas ur mitt minne. Huru föllo icke här verldens rastlösa äflan och småbestyr, dess omsorger och strider, lik en bubbla knappast hållbar ifrån våg till våg.

Likt ett vidunder, med tunga af eld och menniskoande i dess puls och ådror, brottades det stora svarta skrofvet med de rasande elementerna, omsvept af nattens ogenomträngligt svarta dok, hvari dock rormannen vid sin lampa, liksom vid en gnista från himlen, styrde dess kosa tills dag bröt in. Melankoliskt och klagande hven stormen i tackel och tåg, öfverröstande till knappast förnimbar utkikens regelmessiga och monotona »allt väl»; hafvet dånade likt tusen åskor från afgrunden och gräsligt skakades dess djerfva kämpe, då våg efter våg i hvitaste skum krossade sitt hufvud mot dess panna.

Jag förbigår nu mina magra anteckningars innehåll. under femton dygns enformig brottning och stampning emot en gräsgrön ocean, hvilka framgingo likt lika många år, innan jag slutligen satte min fot på nya verldens jord, och inskränker mig till att nämna hurusom äfven jag, då alla andra och allting i den evigt, oändligt och allestädes knarrande, brakande och ruskande salongen stod på hufvudet och öfver ända, likaledes hemföll ett offer bland förutnämnde bylten och hattaskar under de trenne första af dessa femton år; hurusom jag, sedan dessa ändtligen voro öfverstånda, det fjerde i dagningen kände mig, liksom genom en metamorphos, som en ny varelse och med en inställsamhet, den jag ditintills trott vara alldeles främmande för min natur, öfvertalade en ännu omorgnad stewart att med list eller våld, samma hvilket, förskaffa mig en smörgås och en halfbutelj porter; hurusom efter tillryggalagda 1,500 mil (der oceanens djup, om det skulle mätas på »Konungens Befallningshafvandes föranstaltande», säkerligen erfordrades fyra fjerdingsstolpar) atmospheren, oaktadt stormens evigt enahanda, lik en mild sommardags, ljufligt smekte min genomkylda lekamen; hurusom jag hade, genom vanan att sitta der, förskaffat mig vid sidan af båtarna på skeppets däck en odisputabel och jemförelsevis lugn plats, hvarifrån jag antingen fördjupade mig i dechiffreringen af de fantastiska kartor af ouppträckta länder, der floderna voro rinnande rost och bergen hvita kristaller, dem det salta hafsvattnet och hettan hvarje dag eller så att säga med hvarje ny våg framställde på

skorstenens bugtiga yta; eller ock stirrande utåt den vida, oändliga oceanen, utan någon annan hvila för mina blickar än en ruggig horizont; och slutligen hurusom denna, isynnerhet den östra, icke var någon oöfverstiglig barrier för mina tankar.

Men som ingenting varar för evigt på denna jord, så hade äfven denna färd en ända, och Columbus sjelf, den gode gubben, kände sig säkert icke lättare om hjertat vid upptäckten af en ny verld än jag, då vi i soluppgången den 10 April helsade de blå förtoningarna af Amerikas kust.

Aldrig skall jag förgäta denna stund och denna dag af obeskriflig, stojande, yrande glädje hos mina tyska vänner, hvilken steg i ett allt högre och högljuddare crescendo, till dess den slutligen i ett jublande skrän urladdade sig vid åsynen af lotsbåten och den snart öfver trofasta Bavarias reling på däck inträdande lotsen.

Det var i sanning en scen af egendomligt intresse, detta välkomnande med klappande, utsträckta händer, detta hurrande och viftande med näsdukar och mössor, detta handskakande med männerna, dessa smekande åtbörder och vänliga nickar af qvinnorna och barnen, ur hvilkas ögon väl aldrig lycksaligheten strålat så otvetydligt som nu; detta än stumma begapande, än outtröttliga frågande, denna trängsel omkring den våta och väderbitna första representanten af en verld, som kom att föra i hamn de nya gäster, som redan i hägringens skimmer byggt sina hem på hans jord. Man gaf den gamle mannen hvarken rum eller rådrum, man slet honom i rocken och proppade dess fickor fulla af äpplen, och det var särdeles eget att se den humoristiska lugna yankee-karaktären upptaga allt detta endast med ett stilla godmodigt leende. Men vanan är ju halfva naturen, heter det, och jag får väl skrifva något på hans vana att se samma spektakel så ofta förnyadt — ty han hade i 12 år erfarit alldeles samma ynnestbevis af den så nära målet lycksaliggjorda menniskofloden.

Med lotsen följde en tidningskolportör, en intelligent yngling, typen af den unga verld, som skyr ingenting för att göra sin rikt begåfvade företagsamhetsanda fruktbärande och som sålunda redan ute på hafvet skyndade att tillgodogöra sig nyfikenheten hos de från gamla former och institutioner emigrerande, som under en begärlighet, på hvilken han ockrade, längtade att blicka in i de stora dagens frågor, i det fria politiska lif, som väntade dem bakom de blå kusterna af deras nya fädernesland. Tidningspackan, den han troget bar på sin arm, var liksom dess egare genomdränkt af den salta vågen på dess stormiga färd, och, som rådighet i tanke och handling utgöra framstående drag hos yankeen, stod han blixtsnabbt i nästa ögonblick på det högsta midteldäcket vid den heta

skorstenen, torkande, utbredande och utropande sina nyheter om »Unionstruppernes seger dagen förut på den aflägsna Missisippifloden», om »Rebellernes totala tillintetgörande», om »Beauregards död» och »Jacksons fångenskap» och ännu i denna stund är det mig en gåta den hastighet, hvarmed han praktiserade sig dit.

Jemförelsevis lätt som en dans gick denna sista förmiddag ombord under ett allt mera ögonskenligt närmande till målet, med hvilket, jag erkänner det, mina tankar oaflåtligt pysslade, till dess tidigt på eftermiddagen ankarkettingens skramlande, likt den ljufvaste musik, återljöd för mina öron och framför mig låg, liksom sprunget ur det blå djupet, bekransadt af natursköna stränder, den nya verldens Metropolis, det stolta New-York. Ankaret var knappast i botten, förr än en karantänsbåt låg vid Bavarias sida, och som en löpeld spred sig bland passagerarne underrättelsen, att fartyget var ålagdt karantän. Kontrasten emellan förmiddagens uppsluppna glädje och den dystra förtviflan, som nu stod målad i anletena var i sanning påfallande och likaså vid nästa omslag i vårt öde, ty inom kort förkunnades af 1:sta officern ombord, att ryktet rörande karantän endast var humbug och att vi genast måste bereda oss att oförtöfvadt gå i land med en mindre ångbåt, som kom för att afhemta oss.

Efter en kort färd, kilande emellan tusentals farkoster på floden, hvaribland dessa beryktade tre våningar höga, hvitmålade, flytande träslott, hvilka till varning i deras vilda framfart utstöta de gräsligaste skrän, ja råmande, steg jag ändtligen i land på Amerikas jord och det första uppträde, som här mötte mina ögon, låter sig knappt beskrifvas.

På en inskränkt plats af kajen, å hvilken tullhuset reste sin ganska magra och ruckelartade architektur, med stjernbaneret majestätiskt svajande från dess antediluvianska ryggås, voro nu instängde i det brokigaste virrvarr Bavarias lyckliggjorda nationaliteter, hvilka med högljudd gamman och fröjd helsade deras nya Eldorado från den eminenta höjden af deras kistlock eller bland öppnade koffertar, hvars chaotiska innehåll fängslade med oemotståndlig makt den begapande sysslolösa befolkning, som vid tillfället strömmat till. Det var en språkförbistring, ett skrik, ett hojtande, ett appelsinsnaskande utan like och som hufvudperson på taflan figurerade den hos alla nationer karakteristiska, dock här bjertare framstående hyrkusktypen eller åkaren, hvilken med yankeens framfusighet och oförskämdhet attackerade sina offer och här, likt en oemotståndlig flod, öfversvämmade platsen och oss och koffertar och allt. Änskönt särskildt varnad för detta onda och ehuru, som jag tyckte, väl förskansad bakom mina effekter och dito beväpnad, kunde jag icke inge den stormande fienden någon respekt. Jag var ohjelpligt kringränd och att kämpa mot en

öfvermakt af tjugo mot mina ögon måttade piskor vore ju vansinnigt — jag måste sträcka gevär och af den mest oförsynte i skocken, en verklig jättegestalt, tvingades jag sans façon emottaga ett litet tryckt kort med bolagets namn och vagnens nummer etc., hvarmed sålunda affairen för åkningen till ett hotell oåterkalleligt syntes vara uppgjord. — Mannen lemnade mig ögonblickligen för vidare skörd af offer, som han med icke ringa skarpsinnighet åt sig utpekade ibland mängden och jag blef dermed äfven qvitt de öfriga; men jag såg, huru hans ögon bevakande följde mina minsta rörelser, hvarhelst, när eller fjerran, hans hufvud och hans piska stack upp ur den surrande folkhopen.

Visitationen af effekterna skulle nu försiggå och bredvid mig stod, liksom jag, väntande på sin tour, min svenska hyttkamrat under resan, en ganska korpulent ung man, hvars dimensioner å breddens vägnar syntes gifva ett problem att lösa åt de, som mig tycktes, ej mycket skarpsinnige tulltjenstemännen. Det var innerligen lustigt att se med hvilka förstulna blickar de först betraktade min välmående väns feta proportioner och huru de i allt tätare cirklar slogo sina bugter kring hans person, till dess slutligen en af dem med en tvärsäkerhet, hvari tydligen stod att läsa ett visst begrepp om »Embetets vägnar» lade sin hand på hans axel och halfhviskande inbjöd honom till en liten téte à téte i tullhuset. Här afklädde man honom ända till oskyldighetens tillstånd, som han svåra förgrymmad vid återkomsten berättade mig.

Ändtligen hade mina effekter förmånen att tagas i närmare skärskådande af ett par yankee-argus-ögon och jag är ännu ej ense med mig sjelf, huruvida de funno nåd inför dem, ty vid hvarje liten artikel, som vändes på och mönstrades, riktades äfven på min egen person de mest nyfikna, frågande blickar. — Men processen gjordes emellertid kort nog och vi voro nu ändtligen redo, jag och min svenska kamrat, för den slutliga färden till hotellet. Jag tummade ett ögonblick det lilla kortet och liksom genom ett trollslag stod jätten med piskan framför oss och i ett nu hade han min koffert på ryggen, en kappsäck i handen, en paraply under armen och ett hattfodral emellan tänderna och så marscherade vi utaf ett godt stycke väg i mörker och snöslask till den plats, der vagnarne höllo. Men jag kan icke bjuda till att beskrifva måttet af min bestörtning att vid framkomsten till vagnen se mannen släppa allt, liksom på ett gifvet tecken, i gatan, än mindre min förtrytelse att nolens volens, hastigare än jag hann tänka derpå, bli inkastad i åkdonet, der före mig redan fyra personer befunno sig. Man knotade, svor och grälade på åtskilliga tungomål i mörkret, min svenska vän föstes upp på kuskbocken; sakerna kastades upp på vagnstaket; tid var pengar; en

klatsch med piskan — ännu en och intåget i nya verlden var således icke längre någon dröm — jag kände det med kropp och själ.

Åkningen var både lång och marterande genom de usla och mörka gator vi i början hade att färdas; jag slängdes omåttligt hit och dit emellan tre tyskar och en fransos i den med sex personer, förutom kusken och allt deras bagage, belastade vagnen öfver och i groparne; dock småningom antogo dessa en medgörligare karakter och ändtligen vände vi in på den verldsberyktade Broadway, New-Yorks stora pulsåder, der uti en flod af ljus, som strömmade oss emot, en stimmande, brokig menniskomassa rörde sig fram och åter i oroliga vågor.

Anblicken och första intrycket af denna den nya verldens »Piccadilly» var i sanning hänförande.

Emellan gigantiska bländande hvita marmorpalatser, kyrkor, teatrar, hoteller, grannt utsirade concertsalonger och underjordiska ballokaler, prunkande butiker och lockande restauranter, från hvilket allt ett oändligt ljushaf af gas strålade ut öfver gatans böljande lif med sina utan tvifvel ädla och dygdiga menniskoströmmar, flytande midt ibland de grumliga och lastuppfyllda, sina stormiga politiska uppträden midt ibland en omättlig verldshandels rastlösa äflan och buller, sina högt svajande, gigantiska flaggor och prålande skyltar midt ibland templens vördnadsbjudande allvar, emellan orgelns toner å ena sidan och dem från de underjordiska dansstugorne å den andra, rullade vi under många afbrott en half svensk mil, aflemnande här och der våra reskamrater, innan vi i hjertat af staden nådde vårt hotell.

Trött och hvimmelkantig till själ och kropp, sviter af den långa sjöresans fatiguer och nya vexlande intryck, samt med en indignation, hvarunder jag ännu känner mig hemfallen, när jag tänker derpå, uppräknade jag i den yankeeserade Irländarens, vår kusks, händer sex de allra blankaste och vackraste små gulddollars och likaså gjorde vännen på kuskbocken och så hade hvar och en af de öfriga gjort före oss, hvarigenom mannen således inkasserade den lilla nätta inkomsten af tillsammans omkring 144 rdr svenskt.

Jag förbigår nu mitt tre dagars vistande i verldsstaden, hvaraf intrycket var mig alltför öfvermäktigt, chaotiskt och oredigt att kunna delgifvas, förutsättande att, såvida ödet framdeles förer mig dit, jag med mera lugn och klarare uppfattning kan gripa om det och bibehålla det.

Den hvila, som resans fatigue påkallade och oron för min anställning i amerikanska arméen, hvars många omöjligheter man uppdukade för mig, lemnade icke rum för annat än ett hastigt och ytligt betraktande af de för mig nya scenerna.

Hos svenska konsuln derstädes, i hvars gästfria och angenäma hem jag mottogs redan vid första inträdet nästan som en medlem af familjen, gjorde jag bekantskap med en särdeles älskvärd och bildad familj, som med den förra står i det intimaste vänskapsförhållande, och hvars unga dotter, en vacker och behaglig blondine, just stod i begrepp att resa hit för att någon tid besöka härvarande slägtingar.

Resan hade blifvit inställd af brist på sällskap, hvilket föräldrarne, ehuru utgångne ifrån det frisinnade, emanciperande New-England, hade förelagt som vilkor. Hastigt och lustigt beslöts, att jag skulle bli den unga damens sauve garde och jag emottog denna charge med förtjusning. Min vackra skyddsling blef min guide på mina första steg i detta främmande underbara land, likasom sedermera hennes föräldrars sig aldrig förnekande godhet och vänskap utgör ett af mina käraste minnen, sedan jag lemnade det.

Emellan New-York och Washington är 226 eng. mil *. Vi lemnade det förra kl. 7 på morgonen och inträffade här kl. 6 på aftonen. På de amerikanska jernvägarne är vaggonen beräknad och inredd för cirka 60 personer och liksom de öfriga 58 i en sådan åto vi »candysocker», »lemondrops» och dessutom de utsöktaste små smörgåsar, inlagda i blecklåda liksom sardiner, hvilka behagligt serverades oss från närmaste grannar, en fru och dotter. Der gafs dock ett ypperligt tillfälle under resan att intaga förfriskningar.

Efter en omvexlande färd genom idylliska landskaper med täcka landthus eller Farms, som alla i sitt vårdade yttre gåfvo ett intryck af komfort och välstånd, vackra byar, idoga, folkrika fabriksstäder. genom hvars hvimlande gator utan stängsel tåget, råmande och klockklämtande, flög fram emellan stormande, stojande barn, skenande hästar och brinnande hus, voro vi i ett nu vid stranden af ett stort vatten, »den stolta Susquehanna», hvars breda yta glittrade så varmt utåt den vida Chesapeakeviken i den heta och soliga eftermiddagstimman, och i nästa ögonblick ringlade hela ormen af vagnar snabbt och smidigt utåt däckets tiljor på en Mammuth-ångbåt; landgången drogs in och, smekta af friska fläktar, gungade vi behagligt på Susquehannas krusade yta, liksom hvilande ut, hemtande nya krafter till en ny, ilande färd. Passagerarne lemnade vagnarne, svärmande som ur buren utsläppta foglar rundtom på farkostens däck och i dess inre, der förfriskningar serverades; och om icke naturens lockande anrättningar, om icke denna friska guirlande af lummiga, löfklädda stränder, bekransande den yppiga, dansande, lössläppta flickan Susquehanna, hade helt och hållet fängslat sinne och öga ofvan

* Alla i arbetet förekommande mått äro amerikanska.

däck, säkert hade de inunder, de mera materiella, i mig haft en stor afnämare. Snart är dock den sköna synen försvunnen; den lilla hvitmenade byn Havre de Grace glimmar så hvit i solskenet på stranden; vi äro åter på terra firma, eldhästen flåsar och stönar, väldiga puffar af ånga utströmma nojsande och återigen ila vi åstad.

Vid ankomsten hit skiljdes jag ifrån mitt sällskap, den intagande unga ladyn, hvars onkel var henne till mötes vid jernvägsstationen, och snart befann jag mig efter anvisning i en oändlig labyrint af mattbelagda vestibuler och gångar téte à téte med en neger, svart som natten, svettig, godmodig och grinande med min koffert på sina breda skuldror, sträfvande uppför trappor utan tal och räknande nummererade dörrar utan ända, i ett af den nya verldens jättehoteller, till dess jag slutligen med en innerlig tacksamhetssuck på mina läppar inträdde i mitt rum, det »fyrahundrafemtioåttonde.»

Något öfver en vecka har jag här tillbringat. Lofvande voro de förhoppningar, med hvilka den ingick, och dess utgång har sett vida mer än mina djerfvaste realiserade. Om någon skulle sagt mig, innan jag lemnade fäderneslandet, att jag vid ankomsten hit skulle snart sagdt emottagas med en fullmakt att vara major i Förenta Staternas armée, i sanning en sådan osannolik förutsägelse, ett sådant skämt, skulle icke behagat mig. Hvarken ett lyckans skötebarn eller bortskämd af för många önskningars uppfyllande, har jag aldrig hört att luftslott icke ramla; men icke dessmindre har amerikanska ministerns i Stockholm Mr Haldemans spådom före afresan slagit in och jag har hittills haft »good luck in Amerika».

Med rekommendationer och bref från Hans Excellense utrikesministern grefve M., krigsministern, min regementschef m. fl. anmälde jag mig dagen efter min ankomst hit hos svenska ministern grefve Edouard Piper och det är uteslutande hans välvilliga bemödanden samt utmärkta ställning och stora inflytande härstädes jag har att tacka för den öfver all förväntan hastiga och lyckliga utgången.

Man kan icke på utländsk botten träffa i bättre ministerhänder, om jag så vågar uttrycka mig, än i grefve Edouard Pipers. Välvillig, tillgänglig, angenäm, outtröttlig i verksamheten på sin post och slutligen utrustad med gåfvor och talenter, som till en del äro oeftergifliga för en sådan tjensteman, har han icke allenast af sina härvarande landsmän tillvunnit sig kärlek utan derjemte gjort sig oumbärlig inom den diplomatiska cirkeln och framför allt hos utrikesministern Mr Seward.

Vi ställde först våra steg till honom, en äldre man med mjukt silfversprängdt hår och intelligenta drag, ädelt och välbildadt hufvud, bred panna, lifliga, genomträngande ögon, böjd näsa, något stor men välformad mun, omkring hvilken spelar ett godmodigt drag af humor, på samma gång den vittnar om kraft, beslutsamhet och karaktersfasthet. Hela hans utseende skiljer sig högeligen från den temligen utpreglade yankeetypen. Han är en man af mångsidigt vetande och erfarenhet, har kämpat ut mången storm på politikens upprörda haf, innan han slutligen nådde sin närvarande höga samhällsställning. Som amerikansk statsman har han på sina resor i Europa, hvilka, oaktadt axelryckningarne åt »the old world», icke kunna frånkännas deras välgörande inflytande, af dess »rotten institutions» sett lefvande besannad den amerikanska frasen: »our Government is the best on the face of the earth.»

Efter skedd anmälan inträdde vi i hans enkla men komfortabla embetsrum, hvars väggar voro klädda af böcker, hvaribland man icke förglömt att låta en bild af handlingens man, »Saint Washington», blicka ned. Vi funno der vårdaren af det arf, den store grundläggaren af denna mäktiga republik lemnat efter sig, dess i detta ögonblick ganska qvistiga yttre politik, »Monroe Doctrinens» personification och upprätthållare, som i sina depecher öfver hafvet utmanande och hotande knyter handen under John Bulls näsa; vi funno honom här enkel, hjertlig och tillgänglig, jouerande af en god »havanna», och det var tydligt, att det allra bästa förhållande var rådande emellan honom och vår minister. Han yttrade sig till min förvåning oförbehållsamt om den närvarande ställningen samt prononcerade temligen bekymmerslöst sin tillförsigt till ett mycket snart slut på kriget, ur hvilket Norden naturligtvis skulle utgå »victorious».

Sedan samtalet en kort stund haft till föremål bästa och lämpligaste sättet för min begäran om anställning vid arméen hos krigsministern Mr Stanton; ty, som han uttryckte sig, »han är rätta mannen» (Stanton is the right man), vidrörde han den bland sina politiska motståndare ryktbara, af dagens pamflett- och krönikeskrifvare aldrig förglömda på pulpeten befintliga ringklockan, vid hvars silfverklang hans son och förste sekreterare inträdde. Ett kort bref uppsattes nu till Ingenieur-generalen Totten, i hvilket jag introducerades som svensk officer och hvari denne anmodades afgifva ett yttrande, huruvida det icke vore af behofvet påkalladt, att jag som topograf anställdes vid någon stab i fält. Jemte detsammas aflemnande till grefve Piper för att personligen vid min presentation för denne general af grefven öfverlemnas, uppmuntrades jag med de bästa förhoppningar om framgång och under det behagliga intryck, som dessa skänkte, aflägsnade vi oss.

Besöket hos general Totten blef emellertid i 3:ne långa dagar uppskjutet till följe af hans frus inträffade död.

Ändtligen fingo vi företräde och jag kan icke nog uppskatta det goda intryck, jag äfven här rönte vid vår ministers så utomordentligt artiga emottagande, samt den särdeles stora välvilja och godhet, hvarmed äfven jag helsades af generalen, en gammal hvithårig man, som, ehuru år och sorg syntes hafva härjande framgått öfver honom, likväl vid vårt inträde sågs lutad öfver ritbrädet, träget arbetande med passare och scala. General Totten besvarade Mr Sewards bref på för mig fördelaktigaste sätt och med den således allt digrare korrespondansen återvände vi till Mr Seward, som nu åter i sin ordning anmodade grefve Piper att med mig nästa dag begifva sig till krigsministern Mr Stanton, utlofvande derjemte att personligen hos honom vara min förespråkare.

Vårt besök hos denne skall väl icke snart vika ur mitt minne. Vi inställde oss på utsatt tid, men i sanning det var endast genom ihärdighet och mod, svett och möda, finter och artigheter, knuffningar och tåtrampningar, som vi slutligen lyckades tränga oss fram till dörren at mottagningsrummet, ty alla angränsande korridorer i den präktiga byggnad, som är anslagen för krigsdepartementet, voro ända till trängsel fyllda af menniskor utaf alla sorter, kön och åldrar, tiggare och millionärer, senatorer, kongressledamöter, leverantörer, supplikanter, sorgklädda qvinnor med faderlösa små vid deras bröst, mödrar efter i kriget fallne, stympade officerare, generaler och soldater, hvilka alla skulle personligen tala vid ministern, och det var kuriöst nog för ett europeiskt öga att se denna emottagning hos en krigsminister för en 650,000 mans armée midt under ett stort krigs vexlingar.

Stanton, en f. d. lagkarl i Ohio, kom till Washington för ett eller annat år sedan och gjorde sin ryktbarhet genom det sätt, på hvilket han ledde försvaret af en viss Daniel Sickels vid dennes ransakning för mordet på öppen gata af sin hustrus, en f. d. lindanserskas, älskare och som också genom hans advokature frikändes. Han är en undersätsig, kortvext man med stort hufvud och hårdt markerade, grofva, ja nästan stygga ansigtsdrag, hvars uttryck är minst sagdt högeligen frånstötande; ett långt, svart, stripigt skägg på hakan, fullkomligt à la regle, ett likaledes, i kostymen oeftergifligt, yfvigt, tofsigt och testigt hår och slutligen stora guldbågade glasögon, hvarigenom framtränga ett par svarta, brinnande ögon, hvilka liksom äro på väg att förtäras af en inre eld, fulländar porträttet.

Ändtligen med list och handtryckningar öfverstego vi tröskeln till mottagningsrummet, hvars alla fönster och väggar voro upptagne af bord, dervid ifrigt sysselsatte tjenstemän arbetade, och i hvars midt en pulpet

var placerad, bakom hvilken han sjelf stod, onekligen mera påminnande om en köpman på sitt kontor än en minister. Han emottog eller afspisade hvarjom och enom, i den tur de lyckades knuffa sig fram i ytterplaggen, ofta med betäckta hufvuden och paraplyen under armen, inledande sitt ärende utan andra omsvep än en nick och det sedvanliga: »how do you do»? eller »well, Mr Stanton».

Slutligen blef turen vår och med en inre, icke nämnbar förlustelse följde jag det intryck, den främmande hofmannens etikettfulla bugning och min svenska uniform gjorde på den öfvermåttan gapande och nyfikna yankeeförsamlingen. Grefve Piper, som med den stora, icke hvarje främmande minister förunnade egenskapen att städse lefva i »entente cordiale» äfven med de öfriga ledamöterne af Mr Lincolns kabinett, hade också förstått att för sin person tillvinna sig »the barbarian Stanton», som han gemenligen kallas, samt nyligen af honom erhållit ett kort, som berättigade till inträde »at all times» inom dennes ständigt belägrade dörrar, i sanning en icke liten ynnest af honom till en främling i detta land. Med republikansk enkelhet — hos honom dock högmod — hvilken bjert stack af emot våra kruserliga bockningar, gick han oss till mötes och, innan grefve Piper hunnit framsäga ett ord än mindre föreställt mig, yttrade han i det mest kortfattade språk, liksom om hvarje ord han utgaf vore dollars och synbarligen med en brådska, som röjde hans obenägenhet för den sak hvarom var fråga, att han »redan kände allt genom Mr Seward och att jag följande dag skulle få min fullmakt.»

Med kännedom om det lilla värde, som i allmänhet skänkes åt ett sådant löfte och efter det mindre angenäma intryck detta besök och knapphändiga emottagande gjorde på mig, sof jag icke synnerligen väl natten till följande dag, men denna randades ändtligen och på utsatt timme stod jag åter vid den ödesdigra pulpeten. Snart varseblefs jag i den på samma sätt belägrande menniskohopen; jag hörde ljudet af en liten klocka, såg »the barbarian Stanton» nedskrifva ett ord på en bit papper, hvilket under pekande på mig aflemnades till en hvithårig gammal man i generalsuniform, som inställde sig, nemligen hans expeditionschef eller general-adjutant för arméen som det kallas; jag medföljde till dennes embetsrum och efter en kort stunds väntan låg fullmakten i mina händer.

Mitt första göromål efter emottagandet af denna, till hvilken jag af hvarjom och enom gratulerades, var att aflägga den vid en sådan utnämning föreskrifna eden och efter anvisning styrde jag mina steg för detta ändamål till en »Justice of the Peace» (fredsdomare). Hittills har jag aldrig utgifvit en dollar, för hvilken jag i utbyte haft så mycken valuta.

I jordvåningen till ett gammalt ruskigt hus, som i tankarne för ett ögonblick försatte mig till gamla verlden med dess generationer och anor, dess spindelväf och mossa, till hvilken en trappa i trottoiren beredde nedgång, inträdde jag uti det minsta rum, som väl någonsin har på en gång hyst en menniska, en pulpet, en psalmbok, ett bläckhorn, en penna, en tidning, en stol och en kamin. Den knappa dager, som det au niveau med gatan liggande lilla, smutsiga och med papper lagade fönstret insläppte, jemte den, som inträngde, då jag öppnade dörren för att stiga in, belyste till min obeskrifliga öfverraskning endast ett par miraculöst stora stöfvelbottnar, som visserligen, sedde från vederbörlig distance och från amerikansk synpunkt, skulle, der de sväfvade i luften, figurligt taladt varit en vacker bild af tingens jemvigt i universum, men hvilka dock nu, till följe af deras omedelbara grannskap och nästan vidrörande af min näsa samt så godt som uppfyllande hela dörröppningen vid mitt hastiga inträde, påkallade alla mina såväl fysiska som moraliska och intellektnella krafter, för att icke, jag erkänner det, af ren förskräckelse förlora all sjelfbeherrskning.

Sedan jag slutligen med de sednares tillhjelp hunnit sätta mig in i situationen och då ingen rörelse hos de nämnde fortkomstledamöterne förmärktes, uppvecklade jag fullmakten och visade Stantons färska namnteckning emellan deras i olika väderstreck pekande tåspetsar. Detta hade sin tillbörliga verkan. Sakta gledo farkosterne liksom af stapeln från det lutande pulpetlocket och med hela tyngden af deras specifica vigt nådde de åter sitt element, det i oförlikneliga konstellationer af stjernor i alla storlekar med tobak-sepiafärgad mosaik inlagda kammargolfvet.

Vid denna sceneförändring blef det mig först rätt tydligt att jag nu verkligen stod ansigte mot ansigte med en »folkets tjensteman» för att aflägga en helig och högtidlig ed. Mr Charles Doner med sitt ned på bröstet rikt böljande hakskägg, sin kala hjessa, sitt smutsiga yttre och slutligen sin oerhörda konsumtion af den ädla virginiaplantan var emellertid en i sin ansvarsfulla tjenst skicklig, nitisk och i allo oklanderlig embetsman. Med djupt allvar omfattande den vigtiga förrättningen och under ideligt utslätande af vecken och skrynklorne i sin tidning, uppläste han eller rättare frammumlade för mig eden, hvilken, då jag ej deraf uppfattade ett enda ord, lika väl kunde varit en berättelse ur Lunkentus, hvartill jag sade »yes» och förde den öfver all beskrifning stinkande och smutsiga psalmboken till mina läppar, hvarefter med ljudelig stämma »one dollar Sir», den stipulerade kontanta erkänslan, affordrades mig och med denna var allan rättfärdighet uppfylld.

Dagen efter min ankomst hit lemnade jag det stora hotell, hvilket jag först bebodde och flyttade till min närvarande bostad, ett anspråks-

löst s. k. »Boarding house». Det förra, som är af kolossala dimensioner ehuru icke gynnadt af nyaste förbättringar inom amerikanska hotellväsendet, har inom sina gigantiska murar 900 à 1000 rum förutom en matsal, å hvars ena vägg endast jag räknade 21 fönster af ovanlig storlek och emellan hvilka hvarje fönsterpelare mäter sina fulla sex alnar; hvilket allt bör gifva ett någorlunda begrepp om intrycket vid anblicken af detta rum. Vid omkring femtio bord, upptagande hela denna sals bredd samt i smärre matsalar och på enskilda rum serveras tillsammanlagdt för närvarande i detta hotell omkring 2,500 personer dagligen.

I min nuvarande tillflyktsort åter bo endast några få familjer, en vacker enka och ett par ungherrar. Jag har bredvid mig vid bordet en liten fru, den allra behagligaste lilla varelse, en fin, liflig och blek sydländska, med djupa uttrycksfulla ögon samt hårprydnader och halsband, som genom deras ovanlighet göra henne ändå mera intagande. Värdinnan i huset är en gammal skarpnäsig matrona med starka sympatier för Södern, hvarom de buskiga ögonbrynens rynkning öfver ett par djupt liggande oroliga ögon, samt den föraktfulla dragningen af en något starkt beskuggad öfverläpp vid talet om »the yankees», tydligen bära vittne. Om den nämnde beskuggningens art, liksom hennes händers färgnyancer, vill jag icke ingå i någon slags analys. Hon presiderar öfverallt, politicerar, trancherar och serverar med en talang, en taktik och en fart sådan, att hos den i anrättningarne oinvigde fordras det i sanning geni för att hinna se sig till bästa.

I ett evigt, ett oemotståndligt regn, som gjort gatorne till floder, har under loppet af flera dagar det ena regementet efter det andra, af alla vapen, med flygande fanor och klingande spel, marscherat genom staden och sett bra vattenlagda ut. Ett kavalleriregemente ger, ibland öfrig tjenstgöring i staden, äfven poster till häst, glest utsatta på dess förnämsta och mest trafikerade avenuer och deras egentliga åliggande lärer vara att förhindra allt våldsamt körande och ridande af personer i en eller annan egenskap tillhörande arméen, hvarom till statens och djurens fromma stränga ordres hafva blifvit utfärdade. Men då man ännu icke hunnit vänja sig vid efterlefnaden af de lagar och författningar, som ställningen påkallar, och då dessutom dessa endast af jemförelsevis högst få äro kände, hafva de, som sålunda af ena eller andra orsaken gjort sig skyldiga till sådant ofog, vanligen genom ändå mera forcerade takter sökt undkomma posternas dragna sablar och till största förlustelse för avenuernes böljande folkmassor uppföres sålunda kappränningar, som väl icke ega deras motstycke inom detta yrkes tideböcker.

Min tid är nu dyrbar. Jag måste så fort sig göra låter afresa

till arméen och får således uppskjuta till lägligare tidpunkt meddelandet af de intryck, som ett vistande i Unionens hufvudstad skänker.

Som major i generalstaben har jag blifvit attacherad i egenskap af Aide de Camp till den ryktbare general Fremonts stab, hvars arméecorps opererar i Virginiens bergländer.

Vid fullmaktens emottagande erhöll jag äfven ordres att ofördröjligen inställa mig i hans högqvarter, hvilket, enligt sist derifrån ingången underrättelse, då stod i staden Wheeling, i nordvestra hörnet af Virginien, eller i den lilla inskjutande kil som denna stat bildar emellan staterne Ohio och Pensylvania.

Detta är den enda upplysning jag erhållit om sättet huru eller hvar jag skall finna min general.

Främmande för allt i detta land och särdeles de många ovanliga förhållanden som möta en europeisk resande härstädes, är det i sanning icke med de angenämaste känslor som jag i morgon ger mig ut på denna upptäcktsfärd.

II.

General Fremonts armée-corps i Shenandoahdalen.
Avantgardets högqvarter Middeltown.
Juli 1862.

Omständigheterna äro ofta mannen, heter det, och huru missgynnande för brefskrifning de äro, uti hvilka jag för närvarande befinner mig, kan du lättast inse, som på våra fälttåg tillsammans i Sverige eller med andra ord på »de löjliga mötena» aldrig kunde förmå dig att fatta pennan, derföre att du saknade din ensliga kammares tystnad, ditt skrifbord och din mjuka soffa, men likväl, med din förmåga att arrangera för dig, egde alla de essencer ikring dig, ett lägerlif i djupa freden kan erbjuda. Slaf under en obeveklig hunger och utan hopp att se den stillad denna dag, fatiguerad af en hel månads marcher, under hvilken tid jag varit i heta engagementer med fienden och icke sofvit under sotad ås utan nästan ständigt natt och dag sutit på hästryggen, smutsig, omgifven af stinkande qvarletvor af döda hästar, dem mödor och brist på föda kallat till en lyckligare verld, och derjemte utsatt för de från Zenith brännande solstrålarne, allt detta måste berättiga till någon förhoppning på tillgift åtminstone för klen logik.

Det på stora floder och vattendrag rika Virginien delas från nordost till sydvest af Alleghanybergen och dessa sönderfalla i trenne stora och ansenliga hufvudbergsträckningar nemligen, Alleghany, Shenandoah och Blå bergen, och det är i den natursköna dalgång, som bildas af de tvenne sistnämnde och som ännu i dag vattnas af Indianernas »heliga Shenandoah» eller stjernornas dotter, innan den vid Harpers Ferry förenar sig med systern Potomac, som general Fremonts armée-corps efter att från Alleghanydalen hafva öfverstigit Shenandoahbergen slutligen stötte på fienden och der densamma, som ofvan synes, ännu befinner sig.

Ehuru med denna campagne egentligen ingenting har vunnits i krigets stora syfte, har dock densamma varit af ganska svår och för mig af lärorikaste beskaffenhet. Under ett oupphörligt regn marcherade arméecorpsen, 16,000 man stark, utan någon egentlig längre rast i bottenlösa lervägar genom obebodda och öde bergstrakter med otillräcklig proviant och fourage samt avantgardet speciellt beröfvadt all dess tross, omkring 200 mil under månadens lopp och levererade derunder fienden träffningarne vid Strassburg, Harrissonburg och Crosskeys, namn som, änskönt med dem ingen ära är förenad, säkerligen aldrig skola utplånas ur mitt minne.

Men jag måste gå tillbaka i berättelsen. På utsatt dag lemnade jag Washington och anträdde den 400 mil långa jernvägsresan på Baltimore—Ohiobanan till Wheeling. Det omvexlande natursköna landskapet, den friska, behagliga morgonluften, hoppet att snart komma i en verksamhet, hvarefter jag längtade, allt förenade sig att tvärtemot förväntan göra resan behaglig. Aldrig tillförne, jag erkänner det, har jag haft någon riktig föreställning om detta lands närmare skaplynne. Som mången annan har jag likt skolpojken endast vetat, att den stora Nordamerikanska kontinenten eger i sitt sköte en rikedom af berg och floder, hvilken måttliga geografiska kunskap likväl torde vara tillräcklig för att icke sväfva i ovisshet, huruvida öga och känsla skulle tillfredsställas under en resa i det inre af detta land. Icke dess mindre kom jag till Amerika utan stora förhoppningar i detta afseende; men huru har jag icke redan hänförts af en underskön natur, vare sig af de omätliga vuerne från de Blå bergens högsta toppar, de oändligt tjusande situationerne vid Potomacs, Shenandoahs och Ohios stränder eller af den prunkande floran i Alleghanys gröna dalar. Det måste vara förlåtligt att icke vara förtrogen med tillvaron af så mycket skönt i detta land; ty utan minnen, utan traditioner, utan framstående skön konst och med få skalder som besjunga det kan det knappast hafva anspråk att så vara kändt på andra sidan verldshafvet; då det deremot vore oförlåtligt, om jag icke älskade Italiens himmel, Medelhafvets stränder, Greklands jord och Skottlands berg, änskönt lyckan aldrig fört mig dit. Den jernväg, på hvilken jag reste, följde till en del de sköna, gigantiska stränderna af Potomacfloden. Vid Point of Rocks börjar det mest storartade sceneri och vid Harpers Ferry, 80 mil från Baltimore, ernår detta sin högsta fulländning. En präktig brygga går snedt öfver floden och jättehöga löfklädda stränder, insvepta i den varma dimman, med den dansande Potomac vid sina fötter, slingrande sig i otaliga, smidiga bugter, framställer en tafla af det mest tjusande behag.

Thomas Jefferson, en af den store Washingtons ministrar och seder-

mera Förenta Staternas president, sade att »Potomacflodens passage genom de Blå bergen på denna punkt är en af de mest storartade scener i naturen och väl värd en resa öfver Atlanten att skåda.» Dernäst passerades de med sina outtömliga kollager uppfyllda höga bergformationerne vid Cumberland, New-Yorks kolbod, 180 mil från Baltimore; så det idylliska Piedmont, hvilket som dess namn angifver ligger vid bergets fot, hvarifrån jernvägen i en omvexlande natur stiger alltjemt uppåt, till dess den slutligen på bergsryggens topp vid Altamont, 224 mil från Baltimore, uppnår en höjd af nära 3000 fot öfver hafvet och skänker åt den resande på densammas luftiga språng och spensliga broar öfver bergskrefvornas afgrunder en tafla, hvars storhet och intryck hvarken tid eller rum bör hafva makt att utplåna ur dess minne.

Denna jernväg är den högsta i Förenta Staterne och framter äfven uti den en engelsk mil långa *Kingwood tunneln*, hvars kostnad uppgått till en million dollars, ett af de mest storartade menniskoverk inom jernvägsbyggnadskonsten.

Tidigt följande morgon var jag efter 24 timmars resa i staden Wheeling, der jag erhöll den oväntade underrättelsen att, oaktadt krigsdepartementets uppgift, general Fremont icke var der tillfinnandes. En person, på hvars upplysningar jag äfven ansåg mig böra lita, meddelade mig emellertid der, att generalen hade med sin armée-corps redan en vecka förut lemnat Wheeling, att han nu stod vid Petersburg, en liten stad i Alleghanydalen samt att jag sålunda hade rest nära 200 mil för långt och borde stannat ungefär på halfva vägen af min långa färd vid stationen New Creek, basen för armée-corpsens operationer i dessa bergstrakter.

Det fanns således intet annat val än att med först afgående tåg nästa morgon återresa dessa 200 mil för att från nämnde ställe, på hvad sätt visste jag ej, befordra mig till Petersburg.

I solnedgången gjorde jag en promenad uti stadens natursköna omgifning vid Ohioflodens stränder och här har i sanning det poetiska sinnet den rikaste näring. Ohios bölja ligger djupt bäddad i den saftigaste gröna löfbädd emellan de jättehöga berg, som utgöra dess dalväggar och vid hvars fot man såg staden Wheeling samt by vid by, farm vid farm, insvepande sig för kommande natt i den blå aftondimman. Som en spindeltråd öfver afgrunden, spänner den präktigaste hängbro sin vådliga byggnad öfver det svindlande djupet och skänker, belyst af aftonrodnadens brand, åt denna tafla en oändligt gripande effekt. Staden Wheeling är liksom i allmänhet Amerikas städer, om med deras förnämsta qvarter göres undantag, illa hållen, snuskig och otreflig samt har en mängd fa-

briker, hvars rök går till merg och ben på cirka 22,000 innevånare, till hvilkas antal jag prisar lyckan att icke behöfva räkna mig.

Nästa morgon anträdde jag återresan, lemnande, som jag hoppas, Wheeling, scenen för min första motgång, för alltid, och anlände till New Creek kl. 9 på aftonen.

Öfver allt der arméen tågar fram, följer den amerikanska företagsamheten i hälarne eller rättare den går som dess förtrupp. Den lilla oansenliga och usla byggnad, som användes till stationshus på detta ställe, egde således inom sina torftiga, men med färska, prunkande annonser af för soldaten lockande artiklar utsirade väggar, en oemotståndlig magnet, den ädla whiskyn, hvilken nu, en lördagsafton efter emottagen veckopenning, syntes haft en attraktion, hvaraf verkningarne i alla dess nyanser buro vittne. Det lilla huset, som äfven bar namn af hotell, utan att derföre medgifva anspråk att der finna herberge, lemnade sådant ännu mindre vid detta tillfälle, ty det var formligen belägradt af den vildaste samling tyska soldater, smeder, handtverkare och trosskuskar. Då en tanke att försöka inträda inom dettas bestormade dörrar icke hos mig uppstod, så var i sanning ögonblicket lika kritiskt som min blick spanande i den inträdande nattens skuggor för att under den finna tak öfver mitt hufvud. Men ett dunkelt litet ljus lyste i den aflägsna mörka skogskanten; en gestikulerande gammal neger, hvars obegripliga språk dock förrådde hans villighet att för klingande erkänsla bära mina effekter, blef min vägvisare och, efter en kort vandring öfver ängar och kullar emellan de höga, majestätiska bergen, emottogs jag omsider på Mr Jarboes farm, hvars sotiga lilla petroleumlampa i fönsterposten varit den lyckliga stjerna, som fört mig i hamn för kommande natt. Farmern, en olidligt pratsam, fräknig, rödhårig, undersätsig och hjulbent liten Irländare, som på spekulation tog emot gäster vid sitt bord och endast der tog händerna ur sina fickor, stod sjelf på trappan, välkomnande i skjortärmarne. Jag anvisades det rum, som skulle blifva mitt, och det fordrades i sanning den ödets undergifvenhet och samvetets renhet, hvarmed jag kände mig stark, för att der inträda uti en samling af fem med genomträngande, mönstrande blickar, långskäggade, mörka vulcani-söner och trosskuskar, i hvars ögon jag räknade lika många sexpipade revolvermynningar och hvilka alla i olika plastiska ställningar, belyste af en sprakande brasa, hvilade sina ben på spiselkanten. Det led långt fram på natten, innan jag fann mig fullt förvissad, att icke rummet tillhörde alla lika mycket som mig, och trots de virginiadofter, som i plantans eget fädernesland måste vara berättigade, insomnade jag ovaggad under ett svart bårtäcke i en hög säng, hvilken liksom på en katafalk. hvartill man uppsteg på

svartmålade trappsteg, dominerade öfver de vid den döende elden ännu sällskapande trästolarne.

Följande morgon, på väg att besöka den vid depôten kommenderande officeren, framstod först det storartade landskapet i dess fulla fägring. Omgifvet af höga, löfbeklädda bergformationer med sina blå toppar i molnen, genomslingradt af en smal gren af Potomacs vatten, utbredde sig detsamma i den klara och soliga morgonbelysningen och detta ändå mera hänförande genom anblicken af det lilla lägrets bländhvita tältrader i den gröna dalgången och armée-corpsens förrådsbyggnader, dess nästan omätliga upplag af proviant och foder, dess verkstäder och smedjor.

Slutligen infördes jag till general Fremonts vid denna depôt efterlemnade »Qvartermaster», som, efter ett uppskof, det jag sedermera funnit fullkomligt i kostymen, underrättade mig i korta och afklippta ordalag, att general Fremonts armée-corps ett par dagar förut lemnat Petersburg, att den nu stod 80 mil från depôten vid den lilla staden Franklin i Alleghanydalen, att inga transportmedel voro tillgängliga och slutligen att jag kunde promenera dit, om jag så behagade. Då jag emellertid ganska allvarsamt anmärkte, att jag dermed icke ämnade genera mig, bad han mig sitta ned i rummet för att afvakta hans funderingar att bereda mig transport. Efter att i tvenne timmar sett honom lutad öfver sin pulpet och mig sjelf otvifvelaktigt glömd, hörde jag en vagn köra fram och i nästa ögonblick utan ett ord på sina läppar såg jag honom rulla bort och försvinna ur min åsyn för evigt; ty det är mig nu efteråt bekant, att han redan för längesedan rest till de saliga landen.

Jag vandrade mina färde, tillbringade ännu en dag i Mr Jarboes farm, afhörde hans i patriotisk hänförelse uppbyggelserika svada i ett ode öfver hans olyckliga fäderneö, den »glänsande smaragden Irland» (»Erins gröna ö») åt stekt fläsk vid hvarje måltid, serveradt af tvenne döttrar i huset, hvars hår var så rödt som rödt hår någonsin kan bli, intog ännu en natt min predominerande höga ställning och förnyade återigen nästa dag mitt försök att komma i väg till min bestämmelse och denna gång med mera framgång.

En annan tjensteman syntes mig nu mera bevågen och genom dennes föranstaltande erhöll jag transport med ett antal nya ambulance-vagnar och en del krigskassa, som samma dag afgick till armée-corpsen.

Efter tröttsam väntan i en olidlig solhetta fick jag ändtligen intaga en plats i en af de femton vagnar som skulle afgå och kl. 4 på eftermiddagen, efter åtskilliga dröjsmål, hinder och gräl emellan tvenne officerare, hvilka båda genom respektive revolvers framdragande syntes vilja ega att befalla och hvilken tvist endast slutades genom en tredjes mellankomst, sattes ändtligen foran i rörelse. Omkring 50 man halfrusiga

tyska soldater fyllde vagnarne som eskort och för det klingande myntets beskydd voro 25 man beridne kavallerister afsedde. Händelsen fogade sig så, att jag blef ensam i vagnen, hvari jag, så godt sig göra lät, sökte bereda mig någon comfort. Början var lofvande, sedan den långa foran väl kom i gång. Hästarne trafvade raskt undan, naturscenerna voro för mig nya, snart sänkte sig solen bakom Alleghanybergens toppar, aftonens skuggor inträdde och obekymrad rullade jag framåt på en väg, som skulle föra mig okända öden till mötes — kanske skulle den nästa morgon återse mig, stympad, utsträckt på samma madrasser, å hvilka jag nu drömde om fäderneslaud, ära och framtid.

Omkring kl. 10 gjorde foran halt för kommande natts bivouak. Vagnarne parkerades, hästarne fouragerades, tyska sånger störde nattens och skogens tystnad, flaskan gick från mun till mun och snart sände en sprakande vakteld sin hvirflande rökmassa upp mot den stjernklara, rena himlen. Omsider vid de döende kolen och tömda förråderna sänkte sömnen sina vingar öfver det rusiga sällskapet; allt omkring mig var natt, men det var icke den kära, ljusa, nordiska vårnatten.

Före dagningen voro vi åter i marche. Ehuru jag som sagdt hade en vagn för mig sjelf, blef ändå ett visst sällskapande med eskorten nödvändigt vid alla halter och huru nyttigt det än kunde vara att genom detta lilla förspel göra någon bekantskap med de nya förhållanden, uti hvilka jag skulle inträda, var dock fraterniseringen mig långt ifrån angenäm. De plumpaste, råaste scener voro de behag, som detta medförde, och jag vet, att det skulle stöta ditt esthetiska sinne att se, huru dessa banditer från vagnarne öfvade sig i målskjutning på de i vägdikena rotande svinen eller ängens betande fänad och, sedan skotten träffat, sprungo af och, med sina långa knifvar förföljande de linkande offren, liksom cannibaler delade dem under sång och dans.

Vägen, som gick genom de skönaste trakter, skänkte istället mitt öga de ljufvaste vederqvickelser och, som den nästan ständigt följde den dansande Potomacs vatten, så hade jag ständigt omkring mig samma oändligt tjusande natur, hänförande genom sin omvexling af än vilda, storartade Alplandskaper, der den slingrade sig på bergsluttningarne öfver de vådligaste precipicer, än öfver leende ängar med betande hjordar och romantiska cottager.

Den tredje och sista dagen af resan var tillfölje af ett ihållande regn och många vidrigheter särdeles obehaglig och först kl. 8 på aftonen, då redan skymningen inträdt, passerade foran genom armée-corpsens arriere-garde, hvarefter brigadernes och regementernas läger det ena efter det andra framstod för mina nyfikna blickar. Ändtligen gjorde trainen halt och parkerades; det återstod mig således att uppsöka högqvarteret.

Men det var nu fullkomligt mörkt, regnet störtade ned oupphörligt, jag var uthungrad, genomvåt, förfrusen och det syntes mig allt mera omöjligt att i det stora lägret, hvars utsträckning utan någon symetrisk ordning intog flera mil, kunna leta mig fram, helst här i landet, der, vare sig af verklig okunnighet, oginhet eller vana en främlings fråga ofta besvaras med det lättast undvikande: »I dont know».

Jag beslöt derföre att i den lilla staden Franklin, hvars dunkla ljus svagt tindrade mig emot på cirka en mils afstånd, söka herberge för kommande natt. Med mina trogna följeslagare, min revolver och min sabel, (mina öfriga effekter hade peremptoriskt blifvit mig fråntagne på resan och efterlemnade i Petersburg) vandrade jag i den djupa, bottenlösa vägen och uppnådde omsider den numera ryktbara staden och dess ej mindre ryktbara hotell, en vestgöta-gästgifvaregård i förädlad stil. Men oturen tycktes nu vara fullständig, då man der tillbakavisade mig med uppgift att ingen bädd kunde erhållas.

Staden Franklin har ungefär samma utsträckning som Grenna och det var naturligt, att denna lilla plats, omgifven af cirka 16,000 soldater från en så nybildad armée, der tukt och ordning hittills har gjort så små framsteg, snart skulle af dessa både öfversvämmas och uppätas, helst som då nära nog hungersnöd rasade i dess leder, och det var alltså icke möjligt att der få köpa ett stycke bröd än mindre tak öfver hufvudet.

Fattadt var således mitt beslut, att kosta hvad det ville måste jag uppsöka högqvarteret och, efter att hafva lagt tillsammans de mest stridiga uppgifter om dess i alla väderstreck förmodade läge, vandrade jag åter ut i den mörka och ruskiga aftonen. Efter åtskilliga förfrågningar i regementernas läger samt månget hopp öfver och i dikena, såg jag verkligen mina mödor krönta med framgång och stod snart ansigte mot ansigte med en svensk kamrat i staben, som redan en månad före min ankomst blifvit attacherad till densamma och det är lätt att inse, att hans varma välkomnande var mig den största lisa i dessa mina vedermödor. Klädd som jag var med öfverplaggen drypande af regnet, infördes jag genast till stabschefen, öfverste Albert, en till börden ungrare, som ögonblickligen efter inträdet i tältet och sedan presentationen var gjord, innan han med mig ännu vexlat ett ord, satte en cognacsboutelj af enorma dimensioner för min törstande strupe. Jag är ingen älskare af bouteljen, men jag kan ej neka till, att jag i den stunden icke mot densamma skulle vilja tillbytt mig den skönaste ladys rödaste läppar, om sådana stått mig till buds.

Genom min svenska kamrats omsorger bereddes mig plats i hans tält och den läckraste anrättning af caffe, biff och en boutelj ungerskt vin, på en gång frukost, middag och souper, försatte åter mina trötta

och utvattnade lifsandar i normalt skick. Min första natt i fält var halfgången, den återstående delen tog ut sin rätt i sömnens armar; den är mig oförgätlig för de intryck, hvilka såväl verkligheten som drömmarne medförde.

Nästa dag skedde presentation för generalen, hvars emottagande var ganska artigt och godt, ehuru jag till någon del hade befarat motsatsen, emedan det var kändt, att krigs-departementets så att säga dagliga utnämningar på hans stab icke behagade honom. Det var naturligtvis icke antalet stabsofficerare, som misshagade, utan det band, som påtvingades honom, nemligen, att emottaga och icke sjelf få välja sin omgifning, hvilket närde en ovilja, som mången gång urladdade sig på densamma. Ehuru republikanare, kan icke vår general tillräkna sig alla en sådans utmärkande egenskaper, eller åtminstone hafva icke flärdlöshet och enkla seder följt honom i fält, och jag är öfvertygad, att det är med en viss känsla af storhet, som denne man från privata lifvets yrken, i ett nu gifven en så absolut makt som den, hvilken en general, kommenderande en armée-corps af 16,000 man, kan förfoga öfver, räknar i sin stab den ganska betydliga siffran af 95 officerare.

General Fremont är en man med stor popularitet inom landet. Han har varit och är en af de förnämsta driffjädrarne och ledarne inom det s. k. abolitionistpartiet och har så förstått att tillskansa sig hela den stora tyska befolkningens hyllning, att, genom dennas majoritet af röster vid förra presidentvalet, det var hardt nära, att han då fått bekläda denna plats. En omätlig rikedom, enär han icke endast har varit egare af stora domainer, ja hela landskap, i vestern, utan äfven innehaft vidsträckta guldminor i Californien, har naturligtvis förskaffat honom det anseende sådant kan skänka i ett land, der penningen är allt.

Åtta dagar förflöto nu i högqvarteret under det mest ihållande regn med en sysselsättning, den jag minst af alla älskar, den nemligen att göra ingenting. Men jag hade således ett godt tillfälle att under dessa dagar skärskåda de många nya förhållanden, i hvilka jag inträdt, samt menniskorna, som omgåfvo mig, och dagligen skedde presentationer för medlemmarne af den starka staben, i hvilken de flesta europeiska nationaliteter voro representerade. Af anledning, som förut nämnts, bilda dock tyskarne det öfvervägande elementet, särdeles då deri äfven räknas ungrarne, hvilka i icke ringa antal tillhöra vår generals personella stab, dertill af honom sjelf hos krigsstyrelsen föreslagna.

De vigtigaste och mest ansvarsfulla poster, såsom Stabs-chefs, Ingenieur-, Artilleri- och Cavalleri-Chefsplatserna, beklädas sålunda af infödda ungrare, i hvars antecedentia inom yrket, i fall de tillförne någonsin tillhört detsamma, ingenting kunde finnas, som rekommenderar dem till så

maktpåliggande sysslor. Att dessa personer nästan uteslutande hafva vår Generals öra behöfver knappast tilläggas, än mindre påpekas den vådliga ställning, som en arméecorps under så ovandt befäl måste befinna sig uti, särdeles som den opererar mot en i alla afseenden öfverlägsen fiende på en krigstheater, som förutom en fiendtlig befolkning äfven företer sådana natursvårigheter af alla slag, af hvilka det vanligen endast är yrkesmännen genom krigskonstens erfarenheter och lärdomar medgifvet att i någon mån göra sig oberoende.

Under sådana förhållanden kan jag skatta mig lycklig att under hela denna campagne hafva tillhört det af en utmärkt fransysk officer kommenderade avantgardet, till hvilket jag, som topograf-officer, jemte några andra officerare detacherades, då detta bildades vid Franklin. Öfversten, sedermera general Cluseret, som liksom medlemmarne af hans nyskapade lilla stab var Aide de Camp å general Fremonts, erhöll detta permanenta befäl och, i sanning, ett bättre val kunde svårligen göras med de ressurser som erbjödos. Som capitaine vid Zouaverne eller öfverste i Garibaldis stab har han på Krims, Italiens och Algeriets slagfält gått i en skola, der han bland farorna och döden odlat de själens krafter, utan hvilkas egande krigaren icke har anspråk på den sköna plats af förste medborgare, som samhället skänker honom. Man kan derföre ej säga, att öfverste Cluseret eger alla de egenskaper, som för ett högt befäl äro oeftergifliga; men hans okufliga mod och orubbliga lugn i den öfverhängande faran, hans försakelse under pröfningens dagar, hans ända till hån och skämt med döden gående dödsförakt och slutligen, som det syntes mig, hans aldrig tillfredsställda äflan att vara der faran är störst göra honom till en hjelte, och jag kan således icke nog prisa den lycka, som förde mig i en sådan persons omgifning för att under hans erfarna ledning göra mina första lärospån.

Men för att kunna åstadkomma äfven den flyktigaste skildring af campagnen måste jag nu söka framställa combinationerna af de stora krigsoperationer, hvaraf densamma utgör en integrerande del.

Förlidet år hade gått till ända under de ansenligaste rustningar för detta års fälttåg. De begge fiendtliga arméerna lågo i hvarandras åsyn nästan orörliga under vinterns lopp i deras utsträckta ställningar från Harpers Ferry öfver Manassas, utanför Washington, till Aquia Creek vid Potomacs strand nordost från staden Fredriksburg, under hvilken tid nordarméen fullständigt organiserades och planen för fälttåget utarbetades. Denna hade af högste befälhafvaren, den ryktbare general Mc Clellan (»den nye Napoleon») personligen uppgjorts och hållits fullkomligt hemlig.

Genom politiska fiender, södern tillgifna hemliga agenter, afund och slutligen genom några af hans egna underbefälhafvares intriger i förtry-

telsen öfver att icke hafva fått del af densamma eller blifvit konsulterade, visande huru föga dessa uppfattade hemligheten af det nya yrke, i hvilket de inträdt, blefvo anklagelserna emot generalen för långsamhet, overksamhet och oskicklighet så högljudda och påtryckningen på den svage presidenten så stark, att han i början af Mars månad icke allenast fråntog Mc Clellan det höga befäl af general-en-chef öfver alla Nordens arméer, hvilket han innehade, och endast lät honom utöfva det af Potomac-arméens befälhafvare, utan han lät äfven till ett krigsråd sammankalla alla sistnämnda armée tillhörande corps-generaler. En plan för fälttåget framlades och diskuterades vid detta tillfälle och Mc Clellan tvangs att yppa sin, hvilken antogs, men blef olyckligtvis känd nästa dag af fienden, hvaraf följden blef, att general Johnston, den fiendtliga arméens öfverbefälhafvare, förmodligen derom underrättad genom qvinliga spioner, hvilka underhöllo flitig kommunikation mellan honom och de högsta cirklar i Washington, ögonblickligen utrymde ställningen vid Manassas och i ilmarcher på jernväg kastade sin armée tillbaka till de confedererades hufvudstad Richmond för att möta den enligt den yppade planen der väntade fienden.

Det är tydligt att detta var den största olycka, som kunde drabba ej mindre saken än den person, från hvilken den nu antagna planen utgått. Ehuru således arméens blifvande rörelser voro kända, redan innan de sattes i verkställighet, företogos de dock nu till utförande och hela arméen sattes så småningom i march till staden Alexandria vid Potomac-floden, för att derifrån medelst transport sjöledes debarkera vid mynningen af Jamesfloden, hvarefter densamma skulle med fästningen Monroe såsom bas uppför den halfö, som bildas af sistnämnda flod och Yorkfloden, som förut är nämndt, avancera på staden Richmond. *

Den 17 Mars började inskeppningen af den omkring 120,000 man starka arméen, sedan dess befälhafvare dessförinnan tilltalat densamma i följande dagorder:

"Soldater! Länge hafven I varit hållne i overksamhet, dock icke utan afsigt. Ni måste ju disciplineras, beväpnas och undervisas. Det ansenliga artilleri, I nu egen, måste ju först skapas och andra trupper sättas i rörelse för ernåendet af vissa syften. Jag har hållit Eder tillbaka, på det att I nu med förenade krafter må kunna gifva dödsstöten åt denna insurrektion, som har söndrat vårt en gång lyckliga fädernesland. Det tålamod I hafven visat och Edert förtroende till Eder general är lika mycket värdt som ett dussin segrar. Dessa förutgående syften äro nu uppnådda och jag ser med glädje de rika frukterna af många månaders tåligt arbete. Potomac-arméen är nu en verklig armée, präktig i materiel, beundransvärd i disciplin och instruktion, oöfverträfflig i utredning och beväpning, och hos Edra befälhafvare finnas alla de egenskaper, jag kan önska. Handlingens ögonblick har inträdt, och jag vet att jag kan anförtro åt Eder att rädda fäderneslandet.

* Läsaren torde localisera sig å kartan N:o 1.

När jag rider genom Edra leder, läser jag i Edra ansigten förebudet af segern. Jag känner att I skolen göra hvadhelst jag begär af Eder. Tiden för overksamhet har upphört och jag skall nu föra Eder ansigte mot ansigte med rebellerna och endast bedja Gud, att Han vill försvara den rättfärdige. Uti hvilken direktion I än må komma att gå, huru obegripliga mina handlingar än må synas för Eder, kommen dock alltid ihåg, att mitt öde är paradt med Edert och att hela min traktan är att föra Eder dit jag vet I önsken att komma, till det afgörande bataljfältet. Det är min skyldighet att föra Eder dit. Jag skall vaka öfver Eder, som en fader öfver sina barn, och I veten ju, att Er general älskar Eder från djupet af sitt hjerta.

Det skall bli min omsorg, som det alltid har varit, att vinna framgång med den minsta möjliga förlust; men jag vet, att, om det är nödvändigt, skolen I för vår rättvisa sak äfven villigt följa mig till våra grafvar. Gud ser ned till oss och segern väntar oss!

Likväl vill jag icke, det I skolen tro, att vi kunna ernå målet utan manlig kamp, och skall icke dölja för Eder, att I gån att möta en tapper fiende, krigare fullt värdiga det stål, I skolen förstå att så väl bruka. Jag begär af Eder stora, heroiska ansträngningar, hastiga och långa marcher, heta strider och kanske äfven uppoffringar. Allt skola vi dela tillsammans och, när detta olyckliga krig är slutadt, skola vi återvända till våra hem och kunna icke då begära någon högre ära än det stolta medvetandet att hafva tillhört Potomac-arméen.

GEO. B. Mc CLELLAN,
Kommenderande General."

Då denna armée embarkerade, var den ställd på 4 arméecorpser och bestod af: 12 divisioner infanteri, hvardera omkring 8 à 10,000 man stark; en division reguliera trupper (infanteri och kavalleri) 6,000 man, samt en artilleristyrka af 350 kanoner eller måhända inalles omkring 120,000 man. Men under inskeppningens gång erhöll 1:sta arméecorpsen under general Mc Dowell samt en division, tillhörande den 2:dra under general Blenker, contraordres och särskilda instruktioner från den af de politiska partierna ledda presidenten, den förra att betäcka hufvudstaden, ehuru för detta ändamål redan omkring 60,000 man från andra trupper voro afsedde, och den sednare att som förstärkning genast stöta till general Fremonts corps.

Man kan lätt tänka sig med hvilket missnöje nyheten af denna oförklarliga åtgärd blef emottagen inom arméen, om ock icke mängden genast insåg de olycksbringande följder, en sådan handling måste medföra i ett företag, om hvars plan, som vi sett, fienden i dess minsta detalj hade kunskap; och det måste medgifvas att, om, som man bör antaga, denna åtgärd icke var vidtagen i dåliga afsigter, den allraminst sagdt var skedd i ett ögonblick af oefterrättligaste obetänksamhet.

Emellertid hade denna stora armée den 1 April landstigit vid fästningen Monroe och samtidigt var äfven fiendens hufvudstyrka koncentrerad omkring Richmond samt på halfön emellan York- och Jamesfloderna.

Den ryktbare konfedererade generalen Stonewall Jackson, som med en arméecorps af 30,000 man innehade venstra flygeln af Manassas-ställningen, fortfor dock ännu att operera i Shenandoahdalen.

Å unionsarméens sida voro vid denna tidpunkt stridskrafterna i Virginien, med undantag af general Mc Clellans 120,000 man, den s. k. Potomac-arméen på halfön, sålunda fördelade: general Mc Dowells arméecorps, 25,000 man, stod utanför Washington; general Banks med en detacherad arméecorps af 30,000 man i Shenandoahdalen; general Fremonts detacherade corps af 16,000 man i Alleghanydalen; Washingtons garnison 18,000 man och slutligen att ockupera det område, som begränsas af Blå bergen och Rappahannockfloden, genom hvilket, efter reträtten från Manassas fiendtliga smärre ströfcorpser letade sig fram till hufvudstadens grannskap för att plundra och kunskapa, stodo: vid Warrenton 8,000 man, vid Manassas 10,000 och vid Nedre Potomac 1,400 eller inalles omkring 100,000 man.

Redan den 24 Februari, medan arméerna ännu innehade Manassasställningen, lät general Banks, som kommenderade på högra flygeln norr om Potomacfloden, en brigad öfvergå densamma vid Sandy-hook samt occupera Harpers Ferry. Ändamålet härmed var såväl att hota den fiendtliga venstra flygeln, som att betäcka återuppbyggandet af den utaf fienden förstörda Baltimore- och Ohio-jernbanan på denna punkt. Den 28 occuperades Charlestown af Banks trupper och den 2 Mars Leesburg. Den 3 besattes Martinsburg, en icke obetydlig stad vid sistnämnda jernväg emellan Harpers Ferry och Hancock, på ett afstånd af 15 mil från det förra och 20 mil norr om staden Winchester, med hvilken den är förenad genom en god landsväg.

Vid denna tidpunkt syntes de confedererades armée börja den retrograda rörelse utefter hela ställningen emellan Harpers Ferry och Aquia creek, hvarom förut är nämndt.

Den 11 Mars utrymde fienden Winchester och förföljdes af en division under general Shields till staden New Market, der den syntes intaga en stark position. För att utforska dess styrka erbjöd nu Shields träffning, på hvilket fienden dock icke syntes vilja lyssna. Han beslöt då att genom en hastig tillbakamarche till Winchester söka locka honom ur sin starka position. Detta lyckades; på en dag, den 20, tillryggalades den för årstiden ansenliga sträckan af 30 mil, och den följande, sedan Shields väl intagit sin ställning, visade sig det fiendtliga kavalleriet under den ryktbare general Ashby utanför staden. Den 22 marcherade general Banks hela arméecorps, med undantag af förutnämnde division, i riktning åt Centreville, hvilken rörelse, jemte general Shields maskerade ställning, förmodligen förde fienden på den tanken att staden

vore utrymd. En fiendtlig styrka af omkring 6 à 7,000 man närmade sig densamma följande dag och en träffning uppstod, ur hvilken, efter åtskilliga förluster å båda sidor, general Shields utgick som segrare.

Denna lilla affär säges emellertid hafva så oroat höga vederbörande i Washington, emedan man ansåg densamma förråda tillvaron af en långt större fiendtlig styrka i Shenandoahdalen än man beräknat och hvilken man befarade nästa dag utanför stadens portar, att den förut omnämnda detacheringsordern för Mc Dowells och Blenkers trupper till en del häraf blef en följd.

Det visar sig redan här vid detta tillfälle huru de confedererades högste befälhafvare i strategiskt hänseende var vida öfverlägsen dem, som med tanken på egen och hufvudstadens säkerhet, från pulpeten i Washington dirigerade unionstruppernas rörelser; ty utan tvifvel afsåg fienden genom dessa demonstrationer i Shenandoahdalen just det som styrelsen i Washington nu spelade den i händerna. Med full kännedom om de politiska intriger, mot hvilka M'Clellan hade att strida, såväl som den panique som dessa demonstrationer skulle åstadkomma i Washington, hade fienden ganska riktigt beräknat sönderstyckningen och förminskningen af den stora armée, med hvilken nämnde general i den kända fälttågsplanen hotade Richmond.

I den korrespondens som, tillfölje af M'Clellans återupprepade begäran af förstärkningar, pågick emellan presidenten och honom, och som sedermera blifvit bifogad generalens rapport och till Congressen öfverlemnad, yttrar sig presidenten Lincoln sålunda:

»Min bestämda order att Washington skulle i enlighet med alla corps-generalernas åsigt vara fullkomligt säkert hade blifvit negligerad, och det var just denna anledning som tvang mig att qvarhålla M'Dowell. Blenkers division åter blef detacherad innan ni embarkerade och ni känner den påtryckning, under hvilken jag utfärdade denna order. Fastän jag samtyckte och beslöt mig dertill, skedde det icke utan motvilja.»

General M'Clellan hade seglat och som vi förut sett, M'Dowells corps qvarhölls i Washingtons grannskap. Den 15 April utgafs en order om den sednares marche på staden Fredriksburg vid Rappahannockfloden; den 18 hade denne general uppnått sin bestämmelse; kastade den dervarande fiendtliga lilla styrkan tillbaka öfver flodbryggan och följande dag uppgåfvo myndigheterna staden, hvarefter han den 30 authoriserades att besätta densamma.

Den 15 Maj erhöll förutnämnde Shields division af Banks corps order att från Shenandoahdalen stöta till M'Dowell för att, enligt ordalydelsen, i samband med M'Clellan, men likväl under beständig hänsigt till Washingtons säkerhet, operera mot Richmond.

Shields inträffade den 22 Maj vid Fredriksburg och den 24 emottogs derstädes en ny order från presidenten, som, med upphäfvande af den förra och åsidosättande M'Clellans understöd, anbefallde M'Dowell att ofördröjligen med 20,000 man undsätta general Banks, som enligt ingånget telegram samma morgon var i hårdt engagement med Stonewall Jackson 8 mil från Harpers Ferry.

Efter affären vid Winchester den 23 Mars förföljdes den retirerande fienden, som i sin rygg förstörde och brände flodbryggorna, uppför Shenandoahdalen af general Banks, genom städerna Woodstock och Edinburg till Harrisonburg, der den intog en stark position.

General Banks höll honom här i schack till den 15 Maj, då han från Washington erhöll detacheringsordern för Shields division till general M'Dowell, äfvensom den att sjelf falla tillbaka med återstående delen af sin corps till Strasburg och der förskansa sig.

Jacksons trupper hade dock icke under denna tid förblifvit sysslolösa, som vi efteråt skola se.

Den 11 Mars skapades, genom en order från Washington, det s. k. Bergs-departementet (Mountain department) omfattande Virginiens och en del af Kentuckys bergstrakter, hvilket anförtroddes åt general Fremont. Den ursprungliga planen för hans operationer var, att med sin arméecorps marchera längs åt venstra stranden af Big Sandy-floden i Kentucky till Prestonville och Pikeville, samt genom Cumberlandpasset till staden Knoxville, för att der sätta sig i besittning af den för fiendens kommunikationer emellan Richmond och Vestern vigtiga södra jernbanan. Men omkring den 1 April avancerade general MilRoys division af nämnde corps, som någon tid hade hållit ett pass i Cheatbergen, utgörande en vestlig arm af Alleghanysträckningen, uti Randolph County i norra Virginien, öfver Camp Greenbier, för att attackera en af fiendtliga trupper besatt position vid Camp Alleghany. De sednare retirerade och general MilRoy i sin ordning ockuperade staden Monterey, samt marscherade genom Huntersville till den lilla staden MacDowell vid Bull Pasture-floden, nära foten af de berg, som äfven bära detta namn och 40 mil från Harrisonburg i Shenandoahdalen, der general Banks då stod.

För att emellertid hindra MilRoys vidare framträngande och möjliga förening med Banks, beslöt den alltid vaksamme Jackson, noga underrättad om MilRoys styrka, att med sin hufvudstyrka qvarstående vid Harrisonburg, likväl mot den sednare framsända ett starkt detachement för att, med hopp att i grund tillintetgöra eller tillfångataga honom, göra sig af med en fiende, som syntes blifva besvärlig i hans flank, eller farlig för hans kommunikationer.

MilRoy stod nu med sina förposter omkring 16 mil öster om Shenandoahbergen, eller hvad som är mera troligt, hade med ett obetydligt rekognoscerings- och fourageringsdetachement öfverstigit bergen och ströfvade på vägen till staden Staunton i Shenandoahdalen, sedan detsamma vid bergets fot qvarlemnat sitt lilla läger. Snart var dock detta slaget på flykten, lemnande läger och tross i sticket och som en blixt var Jacksons trupper öfver bergen, attackerande MilRoys division på aftonen vid staden M'Dowell med sådant eftertryck, att efter en kort och häftig strid dess oundvikliga reträtt följde. Ilbud med underrättelse härom afgick genast till general Fremont och med fienden i hack och häl hade de retirerande, efterlemnande läger och tross, nästa morgon i dagningen tillryggalagt en sträcka af 18 mil, derifrån, efter ett ånyo misslyckadt försök att hålla stånd emot den påtryckande fienden, reträtten upplöstes i flykt.

Tio à femton mil tillryggalades på nytt af de flyende, då ändtligen en brigad mötte till undsättning och fienden upphörde förföljandet. Förmodligen erhöll denna kunskap om anmarchen till Franklin af hufvudstyrkan utaf Fremonts arméecorps, hvarföre den skyndade att retirera med sitt ansenliga byte af proviant, fourage, tält, vapen m. m. och återvände till Harrisonburg.

Vi hafva sett att Shields division af Banks corps erhöll order att förena sig med M'Dowell, för att samtidigt med M'Clellan marchera på Richmond; att general Banks skulle från Harrisonburg marchera tillbaka till Strasburg och der förskansa sig; och slutligen att M'Dowell och Shields vid Fredriksburg erhållit order att med yttersta skyndsamhet undsätta general Banks vid Harpers Ferry.

Då divisionen Shields lemnade Banks, för nämnde orders verkställande, hade den sednare ännu icke börjat återmarchen till Strasburg; han väntade hvarje stund en attack och delar af hans corps hade dagligen varit i engagement med fienden i Massanuttens bergpass. Banks visste att general MilRoy hade blifvit slagen af Jacksons trupper; att dessa åter voro i anmarche att förstärka dem i hans front; att en annan fiendtlig styrka under general Ewell närmade sig på Gordonsville-vägen; och slutligen att ett tredje detachement under general Taylor, något högre upp i dalen, var på väg att förena sig med de förra.

Under så hotande omständigheter var ytterligare divisionen Shields detachering naturligtvis särdeles orobringande.

Shenandoahdalen delas, emellan de begge flodarmarne, af den höga och otillgängliga bergsryggen Massanutten, vid hvars norra fot dalgången öppnar sig åt vester till staden Strasburg vid flodens norra och åt öster till staden Front Royal vid dess södra arm. Genom sistnämnde stad gå

vägarne åt öster, genom passen i Blå bergen till Manassas och Warrenton, åt vester och norr till Strasburg, Middeltown och Winchester. I Front Royal låg en postering af 2:ne infanteri-regementen och en afdelning artilleri af 2 kanoner. Nära Rectortown, öster om Front Royal, låg en annan postering i och för besittningen af Manassas Gap-jernvägen, bestående af endast ett regemente, och Catletts station, omkring 10 mil söder om Manassas-Junction, på Orange och Alexandria-jernvägen, innehades af en brigad.

Alla dessa trupper skulle underhålla kommunikation och samband emellan Banks och hufvudstyrkan af M'Dowells corps vid Fredriksburg.

Jackson åter, som hade fullkomlig kännedom såväl om styrkan af alla dessa posteringar som äfven om de positioner de intagit, var nu beredd att på ett gifvet tecken från Richmond attackera Banks.

Vid denna tidpunkt stod general M'Clellan med sin stora armée femton mil från Richmond; M'Dowell stod vid Fredriksburg förstärkt med divisionen Shields, och order att marchera på staden väntades stundeligen.

Det var naturligtvis af högsta vigt för försvaret af de confedererades hufvudstad, att alla förstärkningar på väg till M'Clellan icke skulle uppnå sin bestämmelse. Från M'Dowells högqvarter i Fredriksburg kunde man således dagligen se, på åtskilliga punkter söder om staden, väldiga rök-kolonner uppstiga från branden af itända bryggor, hvilka öfver de många floderne mellan dessa städer leda till Richmond. Men det var icke allenast nödvändigt för fienden att förhindra M'Dowells anmarche, man måste äfven söka att vinna tid, för att från aflägsna delar af södern hinna att koncentrera ej mindre de försvarskrafter som redan voro samlade, utan äfven dem, som genom pågående utskrifningar ännu voro under organisering.

Ögonblicket var således nu inne för en attack på Banks och signalen dertill uteblef icke från Richmond.

Emellertid hade denne, i enlighet med orderne från Washington, fallit tillbaka till Strasburg.

Det var tydligt, att planen hos Jackson, som nu hade concentrerat sina stridskrafter för sagde ändamål, var att med en stark kolonn i hastiga marcher avancera utför dalgången emellan Blå bergen och Massanutten till Front Royal, samt att derefter på de goda vägar, som derifrån leda till Winchester, taga Banks i ryggen.

Den 23 Maj stod Jackson vid Front Royal. Den lilla der befintliga posteringen retirerar i en fördelaktig position vid Shenandoahfloden; uppehåller med liflig eld för en kort stund fiendens påträngande massor; retirerar ånyo — öfvergår floden — hinner endast att bränna en brygga

— intar en ny position vester om floden — uppehåller fienden ännu några timmar — retirerar igen, men i oordning, till dess slutligen den tappre befälhafvaren, dödligt sårad, ser återstoden af sin lilla styrka upplösas i flykt.

Då rapport härom under affairens gång träffar general Banks vid Strasburg, lärer han, med riktig uppskattning af den öfverhängande fara som hotade honom samt omfånget af de krafter med hvilka Jackson var i anmarch, hafva för sig uppställt trenne alternativer, för att med bibehållen krigsära draga sig ur den vådliga belägenhet, uti hvilken han genom styrelsens i Washington åtgärder olyckligtvis blifvit försatt.

Dessa alternativer voro:

1:o en reträtt öfver Little North-bergen till Potomacfloden i vester;

2:o en flankattack mot fienden å Front Royalvägen; och

3:o en hastig marche till Winchester, med hopp att hinna besätta denna stad innan fienden vore i stånd att der inträffa.

Genom att välja det sistnämnda alternativet kunde han lättare försäkra sig om sina kommunikationer med sin operationsbas Harpers Ferry och i händelse af nederlag hafva sin reträttväg öppen öfver Potomacfloden å denna punkt. Att stanna vid Strasburg vore att tvingas till kapitulation; att retirera öfver bergen vore att öfvergifva tross och förråder, med risk dessutom att af fienden blifva anfallen under denna rörelse; slutligen att attackera på Front Royal-vägen skulle med fiendens öfverlägsenhet i styrka, endast sluta med nederlag. Han beslöt sig derföre för det sistnämnde alternativet, eller kapplöpningen till Winchester, nyckeln till dalgången.

Reträtten började vid midnatt. Trossen jemte 400 à 500 sårade, eflerlemnade i Strasburg från Shields division, innehade têten, och nästan allt kavalleri samt sex kanoner utgjorde arrieregardet. När kolonnen, med undantag af det sistnämnda, hade hunnit öfver Cedar Creek, en smal ström 3 mil från staden, inrapporterades att fienden syntes hafva för afsigt att attackera trossen samt att vägen till Middeltown af honom innehades. Arrieregardet skickades nu till têten och en strid uppstod, omkring 15 mil från Winchester, i hvilken fienden slutligen tillbakakastades, hvarefter återstående vägstycke tillryggalades under förnyade strider på särskilda punkter i kolonnens flank och rygg, i de mest forcerade marcher, till dess densamma ändtligen vid middagstiden inmarcherade i staden. Man lemnade nu Banks så mycken tid, att han genom recognosceringar hann underrätta sig om fiendens dispositioner, och då han, genom det resultat dessa gåfvo vid handen, trodde sig kunna uppehålla honom till dess förstärkningar hunno ankomma från Harpers Ferry, beslöt han sig till en attack på natten, hvars sednare hälft också för den fiendtligt

sinnade stadens innevånare stördes af ett oupphörligt smattrande af den mest lifliga eld, hvilken fram på morgonen öfvergick i det häftigaste engagement utefter hela förpostlinien.

Banks var nu förvissad att Jackson kommenderade en styrka af minst 25,000 man, då den han sjelf, enligt egen uppgift hade att disponera öfver endast uppgick till ungefär hälften och ännu afhördes inga förstärkningar. Affairen tilltog i proportioner; mera trupper kastades i elden å ömse sidor, tills slutligen under skarp artilleristrid stora fiendtliga truppmassor syntes koncentrera sig på Banks högra flygel, hvilka med yttersta häftighet kastade densamma tillbaka i riktningen mot Berryvillevägen, der åter en annan fiendtlig styrka var posterad.

Det återstod nu ingenting annat än en skyndsam reträtt, hvilken icke utan en viss ordning skedde på 3:ne kolonner i riktning mot staden Martinsburg, allt under det fåfänga hoppet att der möta förstärkningar. Fienden förföljde hejdlöst och med kraft och reträtten var ytterligt hastig men utan särdeles stora förluster. Vid Martinsburg gjordes en timmas rast; arrieregardet stannade efter och inträffade först i solnedgången vid floden, 48 timmar efter attacken vid Front Royal, hvarunder marcherats 53 mil, deraf 35 på en dag. Scenen vid Potomacfloden, då arrieregardet der inträffade lärer, enligt officerares berättelser, varit öfver all beskrifning storartad och liflig. Hundratals eldar brunno på den motsatta höga stranden, kastande en bländande reflex på den strida flodens mörka yta och de ännu öfvermarcherande trupperne; hundratals trossvagnar af alla upptänkliga slag, omgifna af frånspända hästar och hojtande negrer, klädde bankarne; och, tillägger berättaren: »General Banks säger i sin rapport att aldrig funnos tacksammare hjertan i samma antal menniskobröst än i våra, då vi stodo på motsatta stranden, morgonen den 26:te Maj.»

Den 28:de utgaf general Jackson följande dagorder från sitt högqvarter i Winchester:

“*Generalorder N:o 53.*

Inom en tidrymd af fyra veckor har denna armée-corps gjort långa och hastiga marcher samt i icke mindre än 8 träffningar besegrat fienden och dervid icke allenast gjort ett stort antal fångar, utan äfven ett rikt byte af förråder, fanor och artilleripjeser, samt slutligen drifvit på flykten dessa skrytsamma horder som råna och plundra vårt sköna fädernesland.

Den kommenderande generalen vill härigenom till officerare och soldater under hans befäl, uttrycka sin glädje öfver dessa deras bedrifter samt sin tacksamhet för deras lysande mod under striderne och deras lydnad under mödorne af forcerade marscher, ofta pröfvosammare för den tappre än slagtningens faror.

Uti gårdagens seger egen I nu lönen för de utomordentliga ansträngningar, hvilka den kommenderande generalen pålagt Eder och hvilka I hafven utstått med så mycket förtroende till honom.

Med stolthet och tacksamhet har han emottagit detta bevis på Eder tillit till Eder general, som likväl begär detsamma af Eder äfven under de kommande öden vi nu tillsammans skola gå till mötes.

Hans och Eder förnämsta pligt i dag, är dock framförallt den att förtröstansfullt erkänna försynens skyddande hand i dessa våra lysande framgångar, hvilka skänkt oss förmånerne af en stor seger utan stora förluster.

Vi skola derföre i from andakt gifva våra tackoffer till Gud för Hans nåd emot oss och fäderneslandet.

Fördenskull skolen I stanna inom Edra läger i dag, inställande så mycket möjligt är Edra tjensteförrättningar, samt Regementspresterne hålla gudstjenst klockan 4 i eftermiddag.

TH. J. JACKSON,
kommenderande general."

När nyheten om Jacksons attack vid Front Royal nådde trupperne vid Manassas Gap nära Rectortown satte dessa sig ögonblickligen i march till Manassas Junction, sedan de dessförinnan, vid den förskräckelse som berättelserne om den lilla posteringens öde å förstnämnde plats förorsakade, brändt sina tält jemte en stor del af vapen och förrådspersedlar. Så äfven den styrka som stod vid Catletts station; underrättad om den förras reträtt ilade den i half flykt till staden Centreville, lemnande efter sig förråder och tross och telegraferade till Washington om hjelp.

En fullkomligt panisk förskräckelse rådde i 2:ne dagar bland dessa trupper och deras bivouaker voro natten igenom i beständigt alarm genom de uppskrämde posternes väl långt utsträckta vaksamhet så att säga, ty oupphörligen beskjöto de trädstubbar eller de i nattvinden vaggande buskarne, i hvilka de tyckte sig se fiendtliga guerillas.

Som en löpeld var förskräckelsen spridd i hufvudstaden; man trodde sig stundeligen få höra de fiendtliga kanonerne utanför Washingtons portar och den 25:te Maj cirkulerade genom alla Nordens telegraftrådar följande telegram från krigsministern till gouverneurerne i de loyala staterne:

»Underrättelser från flera håll lemna intet tvifvel öfrigt att fienden i betydlig styrka marcherar på hufvudstaden. Organisera Er genast och skicka ofördröjligen all milis och alla de frivilliga, I kunnen samla i Er stat.

E. M. Stanton.»

Detta allarm i Washington och regeringens uppfordran af detsammas försvar, framkallade en panique i de norra staterne som är omöjlig att beskrifva.

Gouverneuren i staten New-York telegraferade till de förnämsta städer inom denna stat:

"Order från Washington gör det nödvändigt att ögonblickligen ditskicka hela den milisstyrka som är till hands.

E. D. MORGAN."

Gouverneuren i Pensylvanien:

"På utomordentlig reqvisition af Förenta Staternas president och under närvarande trängande omständigheter, anbefalles alla generalmajorer, brigadgeneraler och regements-chefer inom denna stat att utan uppskof inmönstra alla milistrupper under deras befäl, jemte alla de personer som befinnas villiga att med dem förena sig, för att genast afmarschera till Washington eller annan plats som tilläfventyrs genom order må bli bestämd.

A. G. CURTIN."

Gouverneuren i Massachusetts:

"Till Massachusetts män! Den nedriga och råa hord af förrädare som förrådt folket, regeringen, fäderneslandet och friheten, hotar på nytt vår hufvudstad. De hafva slagit general Banks på flykten och marchera nu öfver Harpers Ferry på Washington. Presidenten kallar Eder, Massachusetts män, att ännu en gång komma till stadens beskydd och försvar.

Hela tjenstbara milisstyrkan sammandrages derföre i morgon å Boston Common.

I skolen gå till bröders och vänners bistånd och hämnande och jag vet att I med eldigt nit och glödande fosterlandskärlek skolen möta den anryckande fienden. Måtte Gud gifva mod uti Edra hjertan och stärka Edra armar och måtte Han inspirera regering och folk.

Gifvet i Boston den 25 Maj kl. 11 på aftonen.

J. A. ANDREW."

Gouverneuren i Ohio:

"Tappre män i Ohio! Med bestörtning har jag emottagit underrättelsen att sätet för vår älskade styrelse är hotadt och jag är uppfordrad af krigsministern att lemna trupper för att tillintetgöra dessa eländiga inkräktare.

Samlen Eder derföre, Ohios män och besvaren detta upprop så som det höfves dem som förstå att uppskatta vår ärorika styrelse.

Tre klasser af trupper skola bildas:

1:o För 3 år eller till krigets slut;

2:o För en period af 3 månader; och

3:o För garnisonstjenst inom statens gränsor.

Allting är värdelöst om vår regering kastas öfver ända. Lägg åsido derföre Edra öfriga sysselsättningar och bistån i att höja svajande den ärofulla fana som våra fäder utvecklade.

DAVID TOD."

När dessa proklamationer hunno att fullkomligt sprida sig till alla utgreningar inom de olika samhällena, åstadkommo de de mest våldsamma rörelser. I Baltimore förföljde folket personer, misstänkta för sympatier för Södern. Stora »meetings» höllos öfverallt. Man fordrade flaggning från alla publika byggnader och inom 24 timmar efter ofvanstående proklamationers utgifvande voro en half million män på väg till hufvudstadens försvar.

Emellertid var Banks i säkerhet. Jackson hade sett honom öfvergå Potomac och öfvergaf ett vidare förföljande, för att troget utföra den plan han förelagt sig, fullt förtrolig med den panique hans rörelser förorsakat.

Följderna af denna grundlösa fruktan å myndigheternes sida visade sig också ytterst olycksbringande och det var samma spökrädsla, dock nu i ojemförligt ökade proportioner, som i April låg till grund för M'Dowells detachering från M'Clellans armée. Krigsstyrelsen ville tydligen icke göra klart för sig det faktum, som ej kunde vara tvifvel underkastadt, att staden Washington, som i sig sjelf icke är en obetydlig position, hade sitt säkraste försvar i den stora armée som från halfön hotade Richmond. Som ett af bevisen härför må äfven anföras, att en uppsnappad depeche från fiendtliga öfverbefälhafvaren general Johnston till Jackson, visar att hufvudsakliga ändamålet med den sednares rörelser var att förhindra M'Clellans förstärkande.

Ännu den 29:de stod Jackson med hufvudstyrkan qvar vid Winchester och Charlestown, sedan den dock dagen förut, för att narra sin fiende, samla sitt krigsbyte och organisera sig för återmarchen, låtit general Ewells division från Martinsburg göra en demonstration mot Harpers Ferry. Häftiga fäktningar utkämpades emellan från båda sidor utsända recognosceringsdetachementer, i hvilka unionstrupperne voro de lidande; besättningen i Harpers Ferry tillbakakastades öfver floden efter ett hett engagement den 30:de på natten; och följande dag satte sig Ewell i återmarch mot Winchester.

Den scen som denna nattattack framställde omkring de vilda, höga, af elektriskt ljus upplysta, stränderne af den framrusande floden, lärer varit särdeles storartad och gjorde ett gripande intryck på åskådaren. Natten var ogenomträngligt mörk och de höga, från ljuset vända fantastiska jätteklipporna, stodo fram som väldiga vålnader, då och då belysta af signalfacklornas röda fladdrande sken, talande sitt hemlighetsfulla språk från bergstopparne. Hela naturen syntes vara i strid. De svarta molnen urladdade sig med blixt på blixt; regnet nedstörtade i strömmar och häftiga åskknallar ackompagnerade kanonernas dån och den ständigt smattrande gevärseldens upprepade echon mot bergväggarne.

Jackson var nu i fullt återtåg och fruktan att blifva afskuren påskyndade marchen. Den 31 passerade hufvudstyrkan och nästa morgon arrieregardet genom Strasburg.

Men låtom oss nu se corpsernes M'Dowell och Fremont rörelser, sedan de emottagit order om Banks undsättning och Jacksons afskärande.

Den förstnämnde, med general Shields division i têten, anlände den 29:de till Rectortown och afmarcherade derifrån följande dag, med order för nämnde division att den 31:sta på middagen vara i Front Royal, då samtidigt general Fremont från Alleghanydalen, med hastiga marcher genom bergstrakterne, skulle inträffa vid Strasburg.

På utsatt tid stod Shields avantgarde vid förstnämnde ställe och

snart var den lilla postering som Jackson der qvarlemnat utdrifven; men af skäl, som af mig icke äro kända, qvarstannade M'Dowells trupper derstädes till följande dag. En obetydlig recognosceringspatrull framsändes då till Strasburg, sedan, som förut är nämndt, fiendtliga hufvudstyrkan redan passerat staden och dess arrieregarde, som det sedan vill synas, hade attackerat Fremonts spets på Wardensvillevägen, ett par mil norr om densamma.

Då M'Dowell underrättades, att han kommit försent till Strasburg och att Jackson på sin reträttväg uppföre vestra dalgången redan passerat genom staden, förföljd af Fremont, anbefallde han Shields division att genom den östra, långs foten af Massanutten marchera öfver Luray till New-Market för att derstädes taga fienden i flanken.

Vid Shields ankomst till Shenandoahfloden emellan dessa begge ställen, fann han Whitehouse och Columbiabryggorne brända, hvarföre han beslöt att fortsätta marchen dalgången uppföre för att slutligen vid den lilla staden Port Republic eller måhända först vid Waynesborough, på jernvägen emellan Staunton och Charlottesville, öfvertaga fienden och afskära dess reträtt.

Vi skola nu återvända till Fremonts läger vid Franklin i Alleghanydalen, innan denne general erhållit uppbrottsorder att med sin arméecorps afskära fienden återtåget i Shenandoahdalen.

Divisionen MilRoy hade, som vi sett, slagen af Jackson, återförenat sig med hufvudstyrkan. Dess ditintills innehafda åliggande hade således upphört och öfverste Cluseret, som utnämnts till chef för avantgardet under blifvande march, hvilken då ännu gällde den ursprungliga fälttågsplanen, anförtroddes under stillaliggandet vid Franklin en förpost-chefs åligganden. I sådan egenskap utsände han således dagligen större och mindre recognosceringsdetachementer å Harrisonburg-, Staunton- och Montereyvägarne, i hvilka sträfsamma uppdrag han sjelf med sin lilla stab personligen deltog.

Styrkan af härtill använda trupper bestod vanligen ej af mer än ett infanteri-regemente och en half sqvadron kavalleri. Oftast erhöll jag order att före afmarchen, eller sedan vi hunnit några mil, med en beriden eskort af 8 à 10 man, rida förut med en eller annan mils försprång, antingen i egenskap af en slags spets, eller att så godt sig göra lät affatta en ögonmåttskarta af den terräng, öfver hvilken vi marcherade. Det gräsliga regnet och de rasande stormbyarne gjorde dock detta arbete mycket ofullständigt och oftast omöjligt. Den vilda skogstrakten var glest bebyggd och afstånden i dessa bygder så stora, att det var svårt under dessas tillryggaläggande att fullkomligt troget bevara i minnet den

omvexlingsrika, brutna terrängens utseende, för att sedan i skydd för ovädret, under närmaste usla kojas tak sätta det på papperet.

Ofta skickade jag bort eskorten på andra upptäcktsfärder eller i det lofliga ändamålet att undersöka en och annan bonings ladugård och visthus, för att skaffa föda åt oss sjelfva och hästarne, under tiden ensam irrande i de åldriga Pine- och Magnolia-skogarne, mätande djupet eller klättrande vid de vilda stränderne af Potomacfloden, som i dessa bergstrakter har sina källor. Ibland påträffade vi spåren efter den fiendtliga arméen. De små gårdarne eller kojorne voro utplundrade; grödan uppbränd och kreaturen lössläppte i skogarne.

En morgon befann jag mig sålunda, flera mil framför egna förposter, plötsligt vid ett litet nyss utrymdt fiendtligt ströfdetachementsläger med sina ännu rykande vakteldar. Utsvultna qvinnor och barn från en närbelägen koja skyndade i hastig flykt ur min åsyn, utan att vi voro i stånd att qvarhålla dem för erhållande af upplysningar om fienden. Men huru som heldst, sådana voro långt ifrån tillförlitliga.

De ansenliga Jack- och Bull Pasturebergen, öfvervuxna af hundradetals olika trädarter, stodo i saftig majskrud, bäddande den upprörda floden djupt i sitt vilda sköte. Omelodiska skrikande läten från en praktfull fauna och prunkande men luktlösa väsen från floras rike, upptogo mina sinnen och aldrig har jag skådat någonting liknande de naturscener och det raseri, med hvilket elementerne urladdade sig i dessa högländer på denna latitude. Det kändes som om örhinnorne skulle brista vid ljudet af dessa gräsliga åskskrällar; jorden skakades och det föreföll mig ibland, som kommo de från dess djupaste innanmäten. Himlen var ett haf af lågor, ljungelden fräste i trädtopparne och det nedstörtande regnet syntes kunna tillintetgöra allt lefvande.

Avantgardesbrigaden stod nu fyra mil söder om Franklin, på Montereyvägen, då den 24 på natten order om uppbrott för en retrograderörelse af armée-corpsen slog ned som en bomb i lägren.

Det ihållande regnet hade gjort våra transportvägar nästan ofarbara; proviant och fouragefororne sutto fast i de djupa ravinerne med sönderbrutna vagnar och stupade eller öfveransträngda hästar; flera broar voro bortsköljde af öfversvämningen och de tvenne sista dagarne voro trupperne i lägret ställde så på förknappning att endast ett obetydligt qvantum bröd utdelades och till hästarne fanns ej ett strå.

Under sådana förhållanden kan lätt inses att ordern om en återmarch samma väg på hvilken man kommit, skulle, särdeles innan dess syfte hann att fullkomligt sprida sig, medföra det mest nedslående intryck på dessa nybildade soldater. »Skola vi nu gå tillbaka? Är hela

FÄLTTÅGET I SHENANDOAHDALEN. (MAJ 1862)

denna mödosamma march ogjord?» Så klagande och högt knotande, satte sig dessa hungrande leder i march kl. 3 på morgonen den 25:te Maj.

Detta var hitintills det första svåra profvet i undergifvenhetens, mödornas och umbärandenas hårda skola, som dessa unga krigare hade att genomgå, innan framtida bragder skulle gifva dem namn af republikens hjeltar.

Avantgardet ikläddes nu för tillfället ett arrieregardes skyldigheter och vände tillbaka från sin framskjutna ställning först i soluppgången samma morgon, eller sedan hufvudstyrkan, med hvilken det skickat sin tross, vunnit måhända 6 à 8 mils försprång.

Snart upphunno vi Franklin och passerade genom de öfvergifna lägerplatser, som armée-corpsen nyss förut lemnat och der så långt ögat nådde i den här temligen öppna, vidsträckta och efter regnet glittrande floddalen, slocknande eldar blandade sina hvirflande rökpelare med de flyende hvita dimmorne i den soliga vårmorgonen.

Marchen gick långsamt å de öfver all beskrifning eländiga vägarne. För de beridne var denna jemförelsevis lätt, men intet framställningssätt kan för läsaren göra åskådligt den stackars soldatens belägenhet, der han vandrade med sin tunga, obändiga och utan erfarenhet packade ränsel samt öfrig utredning och beväpning, i genomvåta kläder, kokande af de heta solstrålarne, långa vägsträckor steg för steg öfver knäna i ett haf af lervälling och smuts. Att till midjan vada öfver en uppsvälld forssande ström, hvars broar voro bortflutne, var, jemfördt med det förra, en vederqvickelse.

På åtskilliga ställen af vägen påträffade vi kullstjelpta trossvagnar — sönderbrutna och öfvergifna — hvars spillror lågo kringströdda vid sidan af de i dyen och de djupa groparne störtade hästarne; eller sådane af de sednare som, öfverhöljde af smuts och med afbrutne ben, linkade omkring. Än påträffades dessa ansenligt stora, med fyra och sex hästar bespända fouragevagnar, som med otroligt arbete, under de svarta negerkuskarnes svordomar och hojtande, barbariskt piskande de arma djuren, åter skulle dragas upp ur de stundom 4 à 5 fot djupa hålorne; eller slutligen dem som på väg till armée-corpsen, hårdt lastade, i flera timmar varit under den kinkiga processen att vändas, för att nu åtfölja densamma. De scener af detta slag som här första gången mötte mitt öga, voro i sanning af den art, att man måste vara utrustad med en trosskusks hjerta, för att medlidandet icke dit må bana sig väg.

Vid middagstiden bäddades åter Alleghanybergens toppar i tunga svarta moln, hvilka snart urladdade sig och under ett ihållande oväder tillryggalades steg för steg den pröfvosamma marchen. Först klockan 10 på afton gjorde brigaden halt för kommande natt. Men — det var

en natt uti hvilken jag i sanning icke heller skulle haft hjerta att utestänga min ovän.

När vi gjorde halt var mörkret så intensift, att jag från min plats i sadeln icke kunde urskilja hästens öron och alltjemt fortsatte regnet att ösa sina oerhörda vattenmassor öfver de stackars soldaterne, hvilka kastade sig ned i de vattenfyllda dikena vid sidorna af vägen, för att hvila och sträcka ut sina uttröttade lemmar. Ett litet ödsligt farmhus utan fönsterrutor eller dörrar, hvars egare, tillgifven söderns sak, förmodligen hade flytt med sin familj vid ankomsten af »the yankees», påträffades icke långt från vägen och togs i besittning för generalen och dess stab.

Våra hästar fouragerades, fältflaskorne tömdes till sista droppen; truppen ordnades för bivouak och sedan åtskilliga förberedelser för morgondagens march voro vidtagna, insomnade vi alla sex med våra sadlar under örat, generalen, stabschefen och fyra adjutanter, på våra våta hästtäcken utbredda på golfvet framför den flammande brasan i ett tomt och ödsligt rum. En ordonnance satt på post, matande elden med dörrar och fönsterposter; slutligen offrades den sista möbeln på fäderneslandets altare och vaggade till ro af regnets och vindens tjut genom rummet, vaknade vi först vid trumpetens stötar klockan 4 följande morgon.

Under samma missgynnande omständigheter, samma oafbrutna regnande, samma vidrigheter, som föregående dag, fortsattes marchen den följande.

Den 27:de klockan 8 på aftonen upphunno vi hufvudstyrkan vid den lilla staden Petersburg, 30 mil från Franklin. Mörkret var inne och regnets häftighet hade aftagit. Tusentals vakteldar brunno på flodbrädden i den täta regndimman, hvilka, omgifna med dessa martialiska scener af lif och rörelse, framställde ett eldstycke af den mest fantastiska effect.

Länge var det oss dock icke förunnadt att här få njuta af den vederqvickelse, som det numera mildt fallande regnet medgaf vid sidan af en flammande eld. Men en afsittning från hästryggen, äfven den kortaste, var en hvila. Endast några timmar stodo oss för detta ändamål till buds.

Klockan 12 på natten uppbröt hufvudstyrkan. Order utgafs att ränslar, tält och all öfrig tross skulle lemnas efter, hvarjemte truppen provianterades för 5 dygn med hårdt bröd, den enda proviantartikel, som, till följe af transportvägarnes beskaffenhet, nu fanns att tillgå.

Regnet började ånyo att tilltaga, för att liksom återgå i dess gamla vana; floden brusade som den vildaste forss, ökad med de dånande, skummande cataracterne från bergväggarne; i det mest ogenomträngliga mörker formerade sig äfven vår brigad, endast här och der svagt belyst mellan trädgrupperne af en eller annan döende vaktelds sista flämtningar

och klockan 1 på morgonen den 28:de sutto vi åter upp i den våta sadeln och afmarcherade.

På eftermiddagen passerade vi den lilla staden Moorefield, der Potomacfloden delar sig. Regnet afstannade, himlen klarnade; snart veko vi af i ostlig riktning, alltjemt stigande uppföre, och vid den skönaste solnedgång stodo vi på högsta kammen af Shenandoahbergens toppar, blickande utåt de grönklädda glittrande dälderne i förgrunden; den brutna, vida oöfverskådliga dalgången, vattnad af den uppsvällda slingrande floden och slutligen i lointainen de blå Alleghanybergen, prunkande i aftonrodnadens röda och violetta färgspel.

Storheten och prakten af detta sceneri, hvaraf intrycket ännu är lika lifligt bibehållet i min själ, kom mig för en god stund att glömma den sträfsamma marchens vedermödor i dessa ödsliga bergstrakter.

Hela armée-corpsen hade här intagit bivouak och vår brigad anvisades plats på dess yttersta högra flygel, för att derifrån på Wardensvillevägen följande dag återtaga egenskapen af dess avantgarde.

Under fyra dygns fatiguer hade vi (staben) lefvat vid det lilla förråd af hårdt bröd och litet öfverblifvet caffe, som soldaten medförde i tornistern. Det sednares tillredande går, under för handen varande omständigheter så till, att uti en bleckmugg sönderstötes det förut brända caffet med en skarp sten, muggen fylles derpå med vatten och innehållet sättes sålunda att koka vid den med hundrade dylika muggar, garnerade vaktelden, hvarefter från närmast tillfinnande tornist, anrättningen kryddas med en handfull genomvått lumpsocker. Oftast anses det sednare som en särdeles stor lyxartikel; och hvarföre skulle jag således icke, bland öfrigt godt och njutningsrikt som mött mig i lifvet, äfven räkna den, med hänseende till anspråken, luculliska souper, som jag hos min svenska kamrat i Fremonts högqvarter denna afton intog.

Nästa dag den 29 var brigaden åter i full utöfning af ett avantgardes åligganden och utan föda, vare sig för menniskor eller hästar, fortsatte den marchen ostvart på de smala och otillgängliga vägar, som öfver bergen leda till den lilla byn Wardensville, belägen i en liten dalgång i det vidsträckta höglandet emellan Alleghany och Shenandoahdalarne.

Regnet föll oafbrutet och vägarne syntes om möjligt blifva än värre.

Någongång möttes våra blickar i dessa ödsliga berg, af en liten koja vid vägen, som med dess omgifvande lilla åkerlapp eller grönskande »lycka» stod i stark contrast med det storartade och vilda sceneriet. Då vi passerade en af dessa, syntes en förskrämd och förgråten qvinna med sin adertonåriga dotter af bländande skönhet men blek, skälfvande och som det syntes förvirrad af fasa och förskräckelse, till hälften dölja

sig bakom stugdörren. Efter upprepade böner och löften, att intet ondt skulle vederfaras dem, öppnade modern slutligen den vid vårt närmande tillbommade dörren och, i sanning, ord kunna icke återgifva den hjertslitande scen, hon under convulsiviskt gråt, i känslan af sitt barns förnedring, framställde, skildrande hurusom kort före vår ankomst fem soldater hade inträngt i deras lilla koja, rånat och röfvat dem på deras lilla egendom samt under hotelser och våld tillåtit sig det nedrigaste behandlingssätt af hennes unga och oskyldiga dotter. Hyddan beboddes sedan någon kort tid af de begge ensamna qvinnorne, enär mannen, södern tillgifven, hade ingått i dess armée. Rånarne voro på beskrifning otvifvelaktigt soldater ur Fremonts corps, som under dess sednaste bivouak, manade af hunger och tygellöshet, begåfvo sig af före avantgardet för att plundra och stjäla. Till skam för en armée, som inom sina leder uppfostrat hjeltar, de der kämpat för stora menskliga civilisationsidéer, blefvo illa nog de brottslige aldrig upptäckte eller rättare, man gjorde derom icke ens undersökning.

På natten kommo vi till en liten farm vid vägen. Brigaden gjorde halt. Ett compagnie beordrades att cernera byggnaderne, hvilka nu genomletades i den förmodan, att fiendtliga kunskapare der hade sin tillflykt. På mig jemte några andra föll lotten att undersöka boningshuset. Allt skedde med största hastighet och under djupaste tystnad, gynnadt af regnets och vindens tjut. Man hade bommat väl igen om sig och jag måste slutligen, under iakttagande af det försigtighetsmåttet att i mörkret väl dölja mina följeslagare, genom en sakta knackning på fönstret väcka de sofvande. Föregifvande mig söka herberge i den ruskiga natten, blef jag dock snart insläppt af en qvinna, hvars synbara förskräckelse vid de öfriges tysta inträdande och den hemlighetsfullhet, som förrådde vårt ärende, ådagalade hennes dåliga samvete och öfvertygade mig, att vi voro villebråd på spåren. Hennes bedyranden att hon var ensam med de vid vårt inträngande förskrämde, halfnakne barnen, tjenade till intet. Efter en hastig öfverblick af rummet, skyndade jag med ljus i handen och åtföljd af 2:ne officerare och 3 soldater uppföre en smal trappa till öfre våningen och snart stodo vi med spända revolvers ansigte mot ansigte med nio fiendtliga guerillas, lägrade på golf och sängar i 2:ne små rum. Vid uppvaknandet grepo de hastigt tag om sina vapen och ögonblicket var inne, då en strid på lif och död hade varit oundviklig, såvida icke enligt den uppgjorda planen på gifvet tecken allt flera soldater af de våra hade ögonblickligen strömmat till, och jag kan ännu icke fatta, att jag ej vid inträdet genomborrades af ett halft dussin kulor. Att de icke nedsköto oss man efter man, kan jag endast förklara genom deras fördelning på 2:ne rum och den fullkomliga surprisen i deras uppvaknande,

emedan de utan ringaste anledning att misstänka någon fara lagt sig till ro och efter flera dagars fatiguer hårdt insomnat. Emellertid, i ett nu så öfvermannade, funno de att motstånd vore gagnlöst; vapnen fråntogos dem, de tvingades att medfölja och snart var brigaden åter i march i den mörka och ruskiga natten.

Klockan 4 på morgonen den 30:de gjordes åter halt vid ett litet farmhus, som på samma sätt, dock utan framgång, undersöktes. Efter en väl behöflig hvila under dess tak och njutandet af de förfriskningar, en usel anrättning der medgaf, satte vi oss i march först följande middag, anlände till den lilla byn Wardensville på aftonen, bivuakerade der till tidigt följande dag och först omkring midnatten till den 1:sta Juni inträffade vid ett pass i bergen, kalladt Brent's Gap, sedan vi hade passerat den sista af de ansenliga bergsträckningar, vi före nedstigandet i Shenandoahdalen hade att tillryggalägga. De egendomliga, ytterst smala och långsträckta bergskammar, utefter hvilka vägen slingrade sig i ett jemnt stigande, medan den i häftigaste lopp framrusande strömmen (Cedar creek) öfversvämmar de lika smala dälderna, gåfvo icke de fatiguerade trupperna utan stort besvär en lämplig plats för bivuak; soldaterne kastade sig derföre, öfverväldigade af trötthet och svält, ned uti de vattenfyllda dikena vid sidan af vägen och jag minnes lifligt, hurusom jag tillbringade flera timmar af natten i god sömn, stående vid sidan af min sofvande häst med mina armar om dess hals, under det kappan, så godt sig göra lät, fick skydda sadeln mot det öfver all beskrifning våldsamma regnet. Bländande blixtar, åtföljde af döfvande åskknallar, skuro utan uppehåll den tryckande atmospheren omkring oss och ur det svarta mörkret framstod det vilda landskapets gröna fägring liksom i ett svafvelljus af den mest underbara effect. Efter midnatt saktade sig ovädret. En och annan vakteld syntes ändtligen taga fart och glimma i det höga gräset; en bleckmugg kaffe blef nu det lifselexir, som skulle hålla de sjunkande krafterna uppe; ännu förflöt en stund, lång som evigheten, före soluppgången och med den, hvars skönhet och prakt icke kan tolkas, var åter brigaden i march.

Ehuru inga underrättelser om fienden och dess rörelser blifvit oss meddelade under marchen öfver bergstrakterna och icke heller tillförlitliga sådana kunde af de tillfångatagna guerillas erhållas, syntes oss dock temligen tydligt, att vi vid nedstigandet i Shenandoahdalen skulle få erfara fiendens närhet, om ock vi kommo för sent att afskära dess återtåg, enär den utsatta tiden för mötet med M'Dowells corps nu var öfverskriden med 16 timmar. Men, i sanning, jag trodde icke denna tidiga morgon, att vi inom loppet af några få timmar skulle med honom vara i full fäktning. Marchen gick på sitt gamla manér, steg för steg med få eller

inga raster; men det friska, tjusande landskapet, den milda behagliga sommarmorgonen, vissheten att snart hafva hunnit målet för våra sträfvanden ingaf oss nya krafter, och obeskriflig var glädjen i den lilla staben, då efter en stunds march en liten cavalleripatrull från M'Dowells corps i starka takter närmade sig oss på den slingrande bergvägen.

Vi hafva sett att M'Dowell anlände till Front Royal den 31:sta på middagen och först följande morgon recognoscerade i Strasburgs grannskap. Rapport afsändes genast till hufvudstyrkan, att kommunikation med M'Dowells corps blifvit öppnad, och knappt var denna afgången, förrän några af general Fremonts »scouts», skickade förut under marchen, galopperade oss till mötes, inberättande att Jackson på march genom staden med sin hufvudstyrka, förmodligen befarande Fremonts ankomst öfver bergen, gifvit sitt arrieregarde order att försena hans nedstigande i dalgången och att fienden sålunda innehade en stark position å en punkt af vägen, 4 mil från staden. Dessa »scouts» äro spejare eller recognosceurer till häst, antagne af en commenderande general inom båda arméerna och till hvilka denne har stort förtroende. Vanligen äro de personer, icke tillhörande arméen, men deras befälhafvare i allmänhet försedd med capitains-fullmakt, äro civilt klädda och endast beväpnade med karbin eller revolver; de åstadkomma ofta villervalla och bära otillförlitliga rapporter samt hafva ofta genom förräderi förorsakat stora olyckor.

Åtskilliga förberedelser att utforska och möta fienden vidtogos genast af brigadchefen, marchen pågick och snart kunde vi med våra kikare upptäcka fiendtliga trupprörelser i skogsbrynen på de aflägsna höjderna. Emellertid var, efter fyra timmars marche, rast oundviklig, och knappt hade halt blifvit anbefalld, staben afsutit och det stärkande innehållet af en fältflaska från M'Dowell gått det lilla laget omkring, förrän ljudet af den häftigaste gevärseld vid vår framskjutna spets åter kastade oss i sadeln.

Rundt om mina öron susade nu vid ankomsten till stället för första gången kulorna från en fiendtlig kavalleripatrull på 20 à 30 steg ifrån oss, men hvilken vid stabens ankomst, sedan den återigen gifvit oss en dust, retirerade. Som dock brigadens lilla cavalleristyrka, endast en sqvadron, ej var tillstädes, var det för oss ett ögonblicks beslut att förfölja de flyende. Jag hade en stark och uthållig häst och inom några ögonblick var jag med »krokarne» i djurets sidor långt framför mina följeslagare, men hejdades af den mest mördande eld från en närbelägen farm vid sidan af vägen och skulle, sedan jag kastat mina sista skott efter de flyende, vända tillbaka från denna donquixotiade, då jag första gången erfor suset af den tätt öfver mitt hufvud hvinande granaten.

Vårt cavalleri, som nu hunnit fram, var naturligtvis på den trånga

vägen just den skottafla, mot hvilken det fiendtliga artilleriet nu chargerade och hastigare än en blixt hade dessa goda yankees vändt ryggen till och lika hastigt voro de borta.

Vår brigad egde intet artilleri och utgjordes, förutom ofvannämnde cavallerisqvadron, vid tillfället endast af 2:ne infanteriregementen, hvilka med undantag af några dussin behjertade män erfordrade rundlig tid att framföra i elden och, i sanning, jag pröfvade ej ringa min hästs egenskaper i dessa oupphörliga ridter fram och tillbaka för att uppmana till skyndsamhet. Det gick så långt, att — då jag i carriere närmade mig det ena af dessa regementen, som nu på en liten genväg öfver en låg äng var i antågande för att på brigadchefens order med språngmarche komma till stället och detsamma fick se mig från en höjd af vägen samt hörde den nära och häftiga elden — vände hela regementet ryggen till, troende allt vara förloradt, och flydde i vildaste fart.

Öfverste Cluseret med sin stab var således, innan man hann att återsamla och framföra dessa lättfotade, endast omgifven af ett par kompanier af det andra regementet å den punkt af vägen, der vår spets först attackerades, och kunde, under inväntan på 2:ne begärda artilleripjeser eller vidare order, egentligen ingenting annat företaga än att söka med våra ganska utmärkta gevär bortplocka den fiendtliga kanonservisen. Vi klädde emellertid skott för den väl riktade tiraljör- och granatelden, som utan afbrott pågick hela förmiddagen; man bortförde stundligen sårade och döende; rapporter afsändes allt emellanåt till generalen om ställningen, men fruktlöst, inga förstärkningar, intet artilleri, inga order afhördes. Stabschefen erhöll då befallning att personligen af general Fremont begära förhållningsorder, och när dessa herrar sammanträffade, upplystes att generalen, sysselsatt med besättandet af en stark position för hela armécorpsen, hade på de rapporter, som kommit honom tillhanda, af giltiga skäl icke fästat det afseende, som brigadchefen dermed åsyftade. Man har dock sedermera kommit sanningen närmare, i det man på tillförlitliga grunder tar för gifvet, att de vigtigaste af dessa rapporter blifvit den commenderande generalen undanhållna af hans närmaste omgifning i staben, den ungerska clique, hvarom förut är nämndt, hvars intriguer emot öfriga främmande officerare och framförallt fransosen Cluseret icke skydde något medel.

Stabschefen återkom, medförande 2:ne kanoner samt uttryckliga order att med kraft forcera den fiendtliga väl intagna positionen, hvarjemte en annan brigad var i anmarch till avantgardets förstärkning.

Mångens ansigte strålade nu vid utsigten att få gå framåt och vid en förändring af den icke afundsvärda belägenhet, i hvilken vi hela för-

middagen varit, men knappast hade de anlända pjeserna bröstat af, intagit sin ställning och affyrat sina första skott, förrän en adjutant i fyrsprång från generalen återkallade dem, derjemte anbefallande den uppmarcherande brigaden att göra halt och invänta vidare order. För min del har jag ännu icke lyckats utleta den ringaste giltiga anledning till dessa mått och steg. Det är visserligen uppgifvet, att generalen trodde sig kunna locka Jackson till attack å den starka position, han under tiden hade intagit; men den lilla affärens utgång visar, huru föga han uppfattade Jacksons på det hela taget ganska tydliga plan, ställd, som denne var, på reträtt midt emellan en fiende på hvarje flank.

Öfverste Cluseret ordnade nu sin lilla brigad till attack; slutna stridskedjor började åter den något afstannade skottvexlingen; marchen anträddes, en mördande eld uppstod och de fiendtliga pjeserna gjorde luckor i vår djupa kolonn på den trånga vägen; med språngmarch hunno vi ändtligen öfver det öppna fältet till foten af den backe, der fiendtliga batteriet var placeradt; denna bestegs och vi kommo just lagom att se detsamma långesedan uppbröstadt, i galopp retirerande samt betäckt af tiraljörer försvinna bland bergen och sålunda afsluta den lilla förpostfäktningen, ty nöjet att förfölja blef oss icke heller förunnadt, emedan brigadchefen i samma stund emottog order till reträtt.

Efter en timmes förlopp anbefalldes vi att med hela vår brigad recognoscera fienden, som i stor samlad styrka efter omkring fyra mils march i stadens grannskap påträffades, och vi funno då våra förmodanden grundade, att nemligen det var emot ett obetydligt detachement af Jacksons arrieregarde, som vi under dagens lopp stridit. Knappast återkomna till hufvudstyrkan efter utfördt uppdrag, blefvo vi på nytt beordrade att jemte divisionerna MilRoy och Stael återmarchera samma väg för att efter mörkrets inträde öfverraska och attackera den, som man inbillade sig, föga bevakade fienden.

Dagen hade varit qväfvande het och just det ögonblick, vi satte oss i march, invigdes vårt nattliga företag åter med ett af dessa våldsamma oväder, hvarmed vi nu voro temligen hemmastadde. Avantgardet hade têten; ändtligen glimmade de fiendtliga vakteldarne oss emot; förrän vi anade det, voro vi beskjutna af dess yttersta vedetter och snart smattrade åter gevärselden från tusende punkter i den mörka skogen. Det vore fåfängt försöka beskrifva det tumult, den oreda och det virrvarr, som denna illa anordnade attack åstadkom bland våra trupper i det täta mörkret. Man syntes vara en skottafla för eld från alla håll; artilleriet chargerade, kulorna hveno omkring oss, en kamrat i staben sårades och mången fick ändå dyrare plikta med sitt lif för detta så gagnlösa och illa utförda företag.

Efter en stunds förlopp voro vi på återmarch och efter midnatt åter i vår lugna bivuak, skämtande vid vaktelden öfver dagens händelser och särdeles öfver de många sorglustiga uppträden, detta äfventyr i mörkret, regnet och på de uppblötta vägarne hade förorsakat.

Nästa morgon var hela arméecorpsen i march på Strasburgvägen utan att möta det ringaste fiendtligt, och vi kommo således lagom att erfara den skammen, att Jackson i full reträtt genom staden och vidare dalen utföre hade undsluppit den fara, som hotade honom från M'Dowell å ena sidan och Fremont å den andra. De begge oskadliggjorda generalernas personliga sammanträffande måste, som jag förmodar, hafva varit af den natur, att alla vittnen vid detta tillfälle skulle helst blifvit aflägsnade, om sådant varit verkställbart.

För att i någon mån reparera begångna felsteg, beslöto de, såsom vi förut sett, att en division af M'Dowells corps skulle i hastiga marcher genom Massanutten-dalen öfver Luray attackera fienden i flanken eller vid New-Market afskära dess reträtt, under det Fremont öfvertog uppdraget att förfölja honom genom Shenandoahdalen.

Vi voro nu i hack och häl på den retirerande fienden, hvars arrieregarde åtskilliga gånger under dagens lopp gjorde halt och höll stånd emot oss. Omkring en mil söder om staden hade vi en liten ganska het affär vid forceringen af ett ytterst starkt och smalt pass i bergen, kalladt Fisher's Hill. Vi gingo på detta ställe öfver en af Shenandoahs många flodarmar på en brygga, som synbarligen med afsigt blifvit sparad från fiendens brandfackla; den i hastiga krökningar slingrande vägen vänder derefter tvärt till höger och så till venster utmed foten af en skogbevuxen bergshöjd, men på kanten af en djup ravine, hvarefter den fortsätter den långsluttande backen uppföre, genom det smala, skogrika passet. Det fiendtliga artilleriet hade här och på andra platser intagit de förträffligaste positioner, fullkomligt kommenderande vägen och flera af närmaste kringliggande höjder.

Vårt artilleri lyckades slutligen äfven finna en position, hvarifrån det kunde blifva verksamt, och på detta sätt pågick hufvudsakligen en artilleristrid under loppet af mer än en timme, hvarefter fienden retirerade och marchen fortsattes till Woodstock, som af oss besattes samma afton, under det Jackson lärer bivuakerat tre mil söder om detsamma.

Förföljandet fortsattes åter i dagningen nästa morgon, och, utan att någonting af vigt hade passerat, nådde avantgardet den lilla staden Edinburg på förmiddagen. Här måste dock halt göras, ty flodbryggan stod i brand vid vår ankomst, och tiden, som åtgick för dess reparation, gaf den retirerande tillfälle att skynda undan till Mount Jackson, åter en tredje liten stad nära Shenandoahfloden, 8 mil från den förra. Så snart

bryggan var färdig, skickades cavalleri öfver och detta uppnådde fiendtliga arriergardet en mil på andra sidan sistnämnda stad, just i march öfver den långa brygga, som derstädes öfvergår floden, hvarefter detta under betäckning af sitt artilleri i cavalleriets åsyn äfven satte denna i brand.

Nästa dag den 5:te Juni på middagen var en ny brygga uppförd; åter var armée-corpsen i rörelse och inträffade några mil söder om New-Market på eftermiddagen, der densamma intog bivuak till följande dag, då kl. 2 e. m. avantgardet inmarcherade i Harrisonburg utan att hafva upptäckt andra spår af fienden än brända bryggor, plundrade gårdar och öfvergifna lägerplatser.

Emellertid hade styfva marcher tillryggalagts och, sedan staden tagits i besittning, gjordes halt i fördelaktiga positioner, allt under hopp, att trupperne det återstående af dagen skulle i dessa tillskyndas en hvila, som af högsta behof påkallades. Avantgardet, troget sin pligt, med ena ögat öppet, under det det andra sof, utsände sina patruller och vi hade ej väl suttit af våra hästar, förrän en kort och häftig skottvexling höres på afstånd, hvarefter oförtöfvadt den ena patrullen efter den andra rapporterar, att den stött på fienden och att ett cavalleri-regemente, särskildt utsändt från hufvudstyrkan för att recognoscera eller om möjligt kasta tillbaka ett staden väl närgånget fiendtligt cavalleri-detachement, blifvit af detta helt och hållet sprängdt och dess öfverste tillfångatagen.

Innehållet af emottagna rapporter afsändes ögonblickligen till högqvarteret. Vår position var god och under inväntan på order upptäckte vi ifrån denna ganska tydligt ett fiendtligt batteris afbröstning och en del vedetters utsättande i skogsbrynet midt emot oss på andra sidan af den helt öppna, men dock i vågiga former afbrutna terrängen. Men förgäfves var vår väntan och nekas kan ej, att vi äfven helst önskade få njuta den hvila, som för utstående af kommande ansträngningar och mödor tycktes vara ett oeftergifligt vilkor. Förmodligen delades dock icke detta behof af dem bland de våra i hufvudstyrkan, som ännu icke erhållit bloddopet; eller, hvad som är mer antagligt, af undseende för det hårdt fatiguerade avantgardet utsåg general Fremont andra trupper för att under en ung cavalleri-generals befäl recognoscera fienden.

När dessa efter en stund utmarcherade genom vår förpostkedja, begärde och erhöll jag min brigadchefs tillstånd att åtfölja. Jag fann då, att det härtill afsedda cavalleriet bestod af ungefär 300 man och att infanteristyrkan utgjordes af omkring ett regemente, sammansatt från 2:ne, hvari 125 man från det sedermera något ryktbara »Bucktails»-regementet (namnet från bocksvansen i dess mössa) jemte dess öfverste och åtskilliga officerare voro inberäknade. Efter ungefär en mils march

på omvägar möttes vi vid inträdet i en skog på vår venstra flygel, fullkomligt oberedt och oförmodadt, af en hejdlöst mördande och concentrerad eld från 3:ne fiendtliga infanteriregementen, som jemte cavalleri der intagit en ytterst dold och utomordentligt väl vald ställning. Vårt infanteri deplojerade ögonblickligen och jag såg nu det sublima skådespelet af ett helt regemente, som likt en man med dödsförakt och lugn går döden till mötes. Vårt cavalleri, som i skogen var oanvändbart, vände hastigt tillbaka ett kort stycke för betäckning, satt der af, och beväpnadt med karbiner, kastade det sig derefter till fots in i en eld, som nu hade hunnit till högsta intensité. Infanteriet gjorde det mest förtviflade bajonettanfall men detta afslogs af fienden och inom kort stund var massackern så komplett, att reträtt syntes oundviklig. Af de tappre 125 Bucktails hade 55 man stupat och med deras öfverste svårt sårad veko vi i största förvirring ur striden.

Cluseret, som hade hört den häftiga elden och hvars öra i sådana stunder aldrig bedrog honom, skyndade dock nu till hjelp med ett regemente ur avantgardet. Men denna förstärkning, ehuru den kom försent att afgöra stridens utgång, kom dock som en himlens skickelse att betäcka vår reträtt emot det förföljande cavalleriet, och vi hade åtminstone den ersättningen, att en stor förlust drabbade fienden genom det skott från en soldat i vår brigad, som störtade den ryktbare cavalleri-generalen Ashby till jorden i téten för sina förföljande skaror, just då de voro i begrepp att hugga in. De förföljande hejdades, men Ashbys baneman fick äfven sin.

Aftonen var inne, mörkret infann sig och efter att en stund varit utsatta för en ganska väl riktad granateld från ofvannämnde batteri, återvände trupperne till vår position, der de stackars utsvultne och uttröttade soldaterne åter beredde sig på bästa sätt för den kommande, ruskiga natten.

O! det är sorgligt att veta, huru många menniskolif, som här spillas, huru mycket blod, som här utgjutes, utan gagn, endast af våra generalers okunnighet eller nycker och ännu synes man ej hafva tänkt på den sanningen, att ingen vunnen seger, om än aldrig så stor, kan rentvå den generals händer, som suddlats med blodet af onödigt offrade soldater.

Dagen derpå gjorde divisionen MilRoy och vår brigad åter en recognoscering af den på reträtt stadda fienden, som slutligen efter sju mils march upptäcktes i en stark position på vägen till Port Republic. Vi påträffade åtskilliga öfvergifna lägerplatser, hvarjemte några ridhästar, en del ammunition samt ett obetydligt förråd af proviant, hvaraf vi voro i största behof, föllo i våra händer. Äfven funno vi liken efter stupade, hvilka synbarligen efter den dödande blessuren släpat sig med, så långt

de förmått, och slutligen lagt sig ned att dö vid vägkanten. Många af våra soldater skyndade fram och betäckte de dödas ansigten med sina näsdukar eller löt från träden och jag var der vittne till mången scen, som i mitt hjerta åstadkom den mest djupa och gripande rörelse.

Tidigt nästa morgon, Pingstdagen den 8:de Juni, var hela arméecorpsen åter i rörelse på vägen åt Port Republic. Allt tycktes vara så fridfullt i den af lif och vextlighet sprittande naturen; ingenting deri åtminstone bebådade för dagens offer de grymma öden, som väntade dem innan aftonen. Kl. 8 stötte avantgardet på de fiendtliga förposterna i samma position, der vi dagen förut hade funnit dem.

Brigaden gjorde halt; ett kompani uttogs att recognoscera den fiendtliga ställningen, personligen ledt af brigadchefen, hvarvid jag fick medfölja. Snart voro vi beskjutne af fiendens vedetter, en häftig tiraljörstrid uppstod och inom kort drog sig dessa tillbaka för vår ganska lifliga eld, då öfverste Cluseret, mindre general än oförskräckt soldat, hemfallen under den yra, som lockelsen af nya vågspel förorsakar, skyndade att med dessa få soldater förfölja, föga bekymrande sig om sin brigad, framför eller på sidan om hvilken vi nu voro cirka en mil. Nu blefvo vi beskjutna i flanken och endast med förluster räddade vi oss i en hastig återmarch, under hvilken jag erhöll order att med yttersta skyndsamhet framföra brigaden. En dånande kanonad började från olika håll å fiendens sida; snart besvarades den från oss, under det att jag red till mötes den ena brigaden efter den andra, som med march ur högra flanken syntes vara på väg att intaga sin stridsställning. Det var tydligt, att Jackson hade för afsigt att vid Port Republic öfvergå Shenandoahfloden för att på kortaste väg nå Richmond, der han naturligtvis med oro väntades. För att icke under denna flodöfvergång, på en enda brygga med så stor styrka, materiel och krigsbyte, öfvertagas af sina förföljare, synes han hafva beslutit att några mil från densamma, tvärt öfver alla de vägar, som vid en punkt kallad Cross Keys möta och leda till nämnde stad — i tillförsigt till egen och sina truppers öfverlägsenhet samt den fördelaktiga position, som erbjöd sig till hejdande af vår anmarch — formera sig i bataljordning och sålunda efter en strid hvars utgång icke kunde vara tvifvelaktig, utan fara öfvergå floden.

Vi skola efteråt se, huru han äfven med noggrannhet hade beräknat divisionen Shields flankrörelse genom Massanuttendalen och huru väl han förstod att möta äfven den fara, som hotade honom vid flodöfvergången, från den sidan, genom att först piska den ena och så den andra af sina motståndare.

Emellertid hade vår general gjort halt med hufvudstyrkan och genom sina »Scouts» och recognosceurer vunnit fullkomlig visshet, att fienden i samlad styrka här intagit starka positioner, tydligen erbjudande

batalj och det var således redan under truppernas frammarch till sina afsedda ställningar, som det utomordentligt väl placerade fiendtliga artilleriet lät sina dånande kanoner spela.

Jag hade nu återfunnit vår brigad, framförde till stabschefen mina order och anlände med densamma under en ganska allvarsam granateld till brigadchefen, som ännu icke emottagit några förhållningsorder för brigaden under den strid, hvartill man nu med yttersta skyndsamhet beredde sig.

Klockan var omkring 10 på förmiddagen. Brigaden stod nu ungefär midt bakom centern af den utbredda ställning, som divisionerna med stora steg intogo, samt i det från fienden vända skogsbrynet af ett på detta ställe omkring 2,000 alnar bredt skogsbälte, hvarigenom en väg löpte till en framför detsamma befintlig farm.

Ett kompani tiraljörer uttogs, öfver hvilka jag ålades öfverinseende, med order att besätta det åt fienden vända skogsbrynet. Vi satte oss i march, åtföljde af öfverste Cluseret, och hunno snart farmen, mot hvilken ett fiendtligt batteri nu öppnade sin ganska verksamma eld, och jag påminner mig, att, under det jag ordnade och indelade tiraljörerna och derför hade sökt mig ett, som jag tyckte, säkert skydd bakom farmens visserligen icke solida ladugård, slog en 6-pundig kula genom dess båda väggar tvärt öfver gården, lemnande död och förödelse i dess spår. Ett muntert skratt i detsamma inifrån ladugården, ådrog sig vår uppmärksamhet och snart utkom derifrån, triumferande, vår brigadchef, förande en präktig ridhäst, den han just i detta ögonblick inom ett der befintligt stall lagt händerna på, såsom sin rättmätiga egendom.

Tiraljörerna anvisades nu det område, de skulle intaga, hvarefter jag blef öfversten följaktig till brigaden, der ännu inga order voro afhörda. Det måste antagas, att brigaden var bortglömd, hvarföre brigadchefen öfverlemnade befälet till sin stabschef för att personligen uppsöka general Fremont.

En brigad af MilRoys division, åtföljd af ett 12-pundigt batteri, marcherade nu fram genom skogen till förstnämnda farm; jag skyndade mig i förväg till inställelse hos mina tiraljörer, men obeskriflig var min bestörtning att finna dem alla försvunna och jag sökte förgäfves deras dolda gömma i alla de raviner, hålor och täta snår, som den så brutna och vilda terrängen erbjöd.

Det 12-pundiga batteriet bröstade af vid farmen och inom kort pågick å denna punkt en artilleristrid, med hvars våldsamhet min föregående lilla erfarenhet icke kunde framställa någonting jemförligt.

Slutligen efter mycket letande i alla gömslen af den majestätiska skogen, hvars tysta, stilla lugn afbrutits af de i alla riktningar hvarandra

korsande granaterna, som med väldigt brak afslogo trädens grenar, återfick jag större delen af de bortkomne med tillhörande befäl, hvilka på ett ganska säkert ställe gömt sig, och skyndade nu att med dessa sätta mig i besittning af en omkring 400 alnar framför farmen belägen, mindre höjd, som också utan förluster uppnåddes. Ett af de fiendtliga batterierna var här inom portée för våra goda gevär och soldaterna gjorde äfven till en början, hvad de förmådde i kanonservisens bortplockande, under det jag med oro hvarje ögonblick väntade, att vår brigad skulle rycka fram. Jag red emellertid upp öfver höjdens kam för att se dess åt fienden vända sida och undersöka framförliggande terräng och möttes dervid af en regementschef från MilRoys division med sin adjutant, förmodligen der i samma ändamål som jag, och inom kort voro begge träffade af 2:ne fiendtliga kulor. Från denna framskjutna punkt kunde jag emellertid temligen uppskatta fiendens utbredda ställning såväl som vår egen och onekligt är, att den förres var vald med en urskiljning, som i sitt rätta ljus framställde den ryktbare Jacksons stora härföraregenskaper. Å vår sida innehade general MilRoy centern, general Stael venstra och general Schenck högra flygeln.

Mitt hopp att få se vår brigad komma fram eller erhålla order syntes mig icke längre berättigadt. Jag hade afsändt 2:ne rapporter till brigadchefen om min ställning, men ingen af rapportkarlarne hade återkommit. Sällan eller aldrig har jag upplefvat en så pinsam stund som under denna väntan, ty vi lågo der numera utan ringaste gagn och overksamme, från alla håll utsatte för en eld som ernått högsta grad af intensité. Icke heller kunde vi utan största fara återvända och uppsöka brigaden, ty den enda väg, på hvilken vi möjligtvis kunde praktisera oss tillbaka till farmen, liksom hela terrängen emellan de stridande, låg fullkomligt öppen i den korsande elden af 2:ne fiendtliga haubitz- och granatbatterier, hvars projectiler der bokstafligen regnade. Det var dessutom långt ifrån uppmuntrande att nödgas lemna en framskjuten ställning, hvarifrån man måhända skulle kunnat forcera fiendens center.

Emellertid fanns icke annat val än återmarch. Mitt beslut var fattadt; jag anbefallde eller rättare uppmanade soldaterna att följa mig, vi begåfvo oss af; gräsligt skuro projectilerna luften omkring oss, granaterna exploderade öfver våra hufvuden, i ett nu voro 2:ne man träffade — ännu en — våra steg bevingades och ändtligen, med de sårade på sina armar, åtföljde mig 2:ne officerare och 37 man, då farmen uppnåddes.

Här mötte mig ett förfärligt skådespel. Sårade, döde och döende artillerister, demonterade pjeser, i trasor sönderskjutna hästar, hvilkas inelfvor lågo omkring, de lidandes klagan och jemmer, kanonernas dån, granaternas nedslag — och der stodo vi nu i detta elände, skiljde från

de våra och utan utsigt att få veta, hvar de befunno sig. Vi ilade än till ett än ett annat håll, men förgäfves, ingen kunde gifva den upplysning, vi önskade.

Situationen var vedervärdig, ty vi voro öfverlemnade åt ödet att overksamme vara mål för elden och den brännande solhettan minskade ej heller det oangenäma deri.

Klockan var nu omkring ett och träffningen syntes på alla punkter vara i sitt högsta stadium.

Jag anbefallde då mina följeslagare att på anvisadt ställe bakom centern invänta min återkomst, afskickade en af officerarne till högra flygeln för att der efterhöra brigaden och sjelf begaf jag mig på upptäcktsfärd till den venstra. Denna ridt tillskyndade mig den största ersättning för den hittills vidriga overksamheten, ty jag hade derunder tillfälle att se hela vår centers och venstra flygels strid, som eljest icke hade förunnats mig.

Men huru underlägsne fienden voro vi icke såväl i terrängens som de olika vapenslagens användande. Härifrån måste jag dock till en del undantaga artilleriet, som i sanning med amerikansk tilltagsenhet syntes ganska praktiskt förstå sin uppgift.

Hvilken skilnad att se Jacksons soldater i elden, dit de gingo med den mest glödande enthusiasm, det mest oförskräckta lugn, förlitande sig på ett befäl, som förstod att leda dem. Jag såg här i sin fulla tillämpning den taktiska regeln, att icke länge hålla samma trupp i elden, vinna dagens lagrar och detta på ett sätt, som väckte min högsta beundran; ty man kan ej tro, med hvilken hastighet det ena regementet aflöste det andra i farans stund, och det är till och med constateradt, att under hela affärens gång hade Jackson sin reserv i ständig rörelse från flygel till flygel, för att vid minsta behof vara till hands.

Ehuru i centern förnämligast artilleriet spelade hufvudrolen och dettas strid å ömse sidor fördes med lika oförminskad kraft som precision, gafs der dock ett tillfälle att se MilRoys infanteri störta fram ur sin betäckning i skogen ut i den öppna men brutna marken och ifrån bottnen af en djup ravine storma uppföre en höjd, å hvilken ett fiendtligt batteri chargerade; men dåligt ledda och utan sammanhållning, afslogs deras anfall vid kanonmynningarne och snart voro de återkastade i ravinen af det fiendtliga infanteriet, hvarifrån jag såg dem under ett hagel af projectiler i en oordnad massa återvända.

På venstra flygeln återigen syntes man göra de största ansträngningar. General Stael, som der kommenderade, kastade snart de framskjutne fiendtliga tiraljörerna tillbaka genom ett smalt skogsbälte och ryckte nu vidare öfver ett vidsträckt majsfält för att med samlad styrka forcera

fiendens högra flygel, men möttes här af en mördande eld, från den å andra sidan om den höga säden ytterst väl dolda fienden. Ett helt regemente så godt som upplöstes, och 2:ne compagnier nästan tillintetgjordes; fienden retirerade dock från dess framskjutna ställning stadigt, som det tycktes, pressad steg för steg med bajonettanfall, till slutligen andra trupper kastade sig omkring Staels båda flyglar; ett ögonblick syntes han fullkomligt omringad, det återstod ingenting annat än att slå sig igenom med de redan vacklande trupperna, då ändtligen en afdelning 12-pundigt artilleri kör fram och med cartecher bereder honom öppning för reträtt, som till en början höll på att urarta till panique. Men, då fienden icke förföljde — hvilket är för mig oförklarligt — samlade och ordnade han snart åter sin division.

Mången sorglustig scen var jag, under upptäcktsresan utefter vår front, äfven vittne till. Jag gallopperade för ett ögonblick genom en kort hålväg med höga jordformationer och gärdesgårdar på båda sidor och fann mig derunder snart upphunnen af en capitain i general MilRoys stab, som genom sitt utseende, sin yankeetournure, sin högst löjliga klädsel och slutligen sin beväpning ända till tänderna, föreföll mig bra originell och komisk. Hans ansigte var nästan bara skägg, och detta af vådliga dimensioner; han hade en hög sockertoppsformad och vaxduksbeklädd mössa med en ned på ögonen liggande skärm, som tvingade honom att lägga hufvudet bakut för att kunna se genom ett par guldbågade glasögon, som funnos på hans näsa, och kring hans öron och axlar fladdrade de yfvigaste lockar; han hade stora gula kraghandskar à la Carl XII, höga öfver knäet gående ridstöflor med långa mexikanska messingssporrar, och förutom ett stort svärd och åtskilliga revolvers, instuckne i ett bälte, mycket blanklädersremtyg med vidhängande kikare och fältflaskor öfver sitt bröst. Vår ridt gick friskt undan, jag förut och han en hästlängd efter mig, då en granat slog ned midt emellan våra hästar i diket vid sidan af den smala vägen. Min häst gjorde några häftiga kast framåt, men jag fann naturligtvis genast att såväl den som jag sjelf var oskadd, och vände mig ögonblickligen om för att se min följeslagares öde och jag måste erkänna, att jag kunde icke återhålla mina skrattmuskler, ty jag fann honom just i det predikament, då han af förskräckelse, förmodligen troende sig nära död, uppger ett rop och med begge sina armar omslutande hästens hals, under det den blytunga kroppen ramlade ur sadeln, stod nästa ögonblick blek som ett lik och skälfvande af fasa samt öfverstänkt med jord, vid sidan af sin fromma och beskedliga häst på vägen. Granaten, som lyckligtvis icke exploderade, hade borrat sig ned i marken, och min fråga: »hur står det till», är

ännu obesvarad af capitainen, som oaflåtligt hade sina ögon fästade på den vid vägkanten upprifna jorden.

Ändtligen erhöll jag upplysning, att vår brigad innehade yttersta högra flygeln, hvarföre jag skyndade att med de mina der inställa mig, och vi voro således åter inne i en eld, som på intet sätt gaf efter för den, vi förut under förmiddagens lopp erfarit.

Ett sådant brakande, hväsande och tjutande omkring oss, som med få afbrott pågick i fyra timmar, hvilka tidsmätarn hungern gjorde allt sitt till att förlänga, är en erfarenhet i mitt lif, som jag ej skulle vilja gått miste om, eller önska utbyta mot lika många års ostörd besittning af hemmets behag, pysslande med alla ett hvardagslifs lumpna småaktigheter och bestyr. Jag hade ej lyckats förskaffa mig den ringaste föda på de föregående 2:ne dagarne och jag skall väl aldrig glömma med hvilken smak, jag vid detta tillfälle åt några stycken torrt hårdt käx, hvarom, då nöden ingen lag har, en i bredd med laddningsbestyret mumsande soldat anlitades. befarande, att dessa brödstycken voro i det närmaste »borup» på hela brigadens proviantförråd, och långt ifrån att följa den store Xerxes' föredöme, huru mycket skulle jag icke velat betala för någon dryck, som, vid allt elände jag såg ikring mig, bättre hållit oppe ett svigtande mod eller släckt en brinnande törst.

En adjutant och kamrat i staben föll svårt sårad vid min sida och nästan i mina armar (en blef sårad vid Strasburg; vi voro således endast två qvar utom stabs-chefen) och rundtomkring lik, sårade eller döende, hvars jemmer eller utseende kunde komma ett hjerta af sten att vekna.

Vår brigad hade lidit mycket och under min frånvaro blifvit förstärkt med det af l'enfants perdus och äfventyrare från jordens alla länder, sammansatta Garibaldi-gardet, som nu i högljuddaste förbittring i oordning återkom från en misslyckad kringgående rörelse och under de vildaste rop af »en avant», med Cluseret i têten åter kastade sig ut på det öppna sädesfältet, hvarifrån de som kattor rusade fram mot fienden. Men fåfängt! icke en tum vek denne tillbaka och under ett hagel af kulor tillryggalades återvägen; snart sågo vi oss äfven förföljda och det var tydligt, att armée-corpsen nu var i reträtt. Ehuru denna skedde i bästa ordning och med största lugn, åtminstone ibland högra flygelns trupper, var dock hos mig intrycket af de förföljandes skrän och kulmusiken i vår rygg ett ibland de vidrigaste jag ditintills upplefvat. Efter cirka en mils march under ständig skottvexling och upprepade halter, afstannade förföljandet och fienden drog sig tillbaka.

Det började nu blifva afton; elden hade från omkring 120 kanoner sammanräknade å båda sidor, utan något längre afbrott pågått från klockan 12 middagen till kl. 6 och kl. 8 föllo de sista enstaka skotten i denna

batalj, hvarifrån vår general ovedersägligen icke har skördat några lagrar. Vi lemnade alla våra döde och sårade efter oss på slagfältet i händerna på fienden, eller rättare de lemnades åt sitt öde, ty ingen åtog sig de olycklige; och fienden var redan i marche öfver Shenandoahfloden. — I jemförelse med öfriga förluster voro dock få officerare stupade. En ung Capitaine, en ungrare, i general Fremonts stab blef under affairens gång afsänd med någon order, men återkom icke och ehuru han inom staben egde vänner så fanns likväl nu ingen, som tog reda på hans öde; man återfann först följande dag hans döda kropp, genomskjuten af 2:ne kulor, och, som det antages, af eget folk utplundrad på allt till och med en del af kläderna, knapparne o. s. v. och hans lik låg djupt i en hög af 25 andra, hvarur man händelsevis framletade det.

Solen var nedgången; armée-corpsen bivouakerade på den plats, der förföljandet upphört; proviant och fourageforor körde fram; vid eldarne återsågo vänner och kamrater hvarandra, man frågade efter den eller den, man berättade de öden, man under dagens lopp upplefvat, man knotade öfver ställningar och förhållanden, man skröt öfver en ärorik seger, slutligen man sjöng och skämtade icke långt ifrån de sårades qvidanden eller offrade kamraters lik och förflutna dags allvar hade med den försvunnit.

Vi hafva sett, att divisionen Shields af M'Dowells corps, var i marche genom Massanuttendalen, för att slutligen vid staden Port Republic åter försöka, hvad som misslyckades vid Strasburg, nemligen ställa den djerfve Jackson, Nordens skräck, emellan tvenne eldar ännu en gång.

Den 7:de på aftonen gjorde denna divisions förtrupper, bestående af en brigad af alla vapen, halt sex mil från staden, hvarefter framsända patruller inrapporterade, att fiendens hela tross jemte en ansenlig boskapshjord befanns der, bevakad af omkring 300 man cavalleri.

Befälhafvaren marcherade då följande morgon vidare med sin brigad, gjorde halt 2 mil från staden och skyndade, att i spetsen för sin lilla cavalleristyrka samt 2:ne kanoner, söka öfverraska fienden och möjligen taga staden och bryggan i besittning. Man kan emellertid långt ifrån tro, att den fiendtliga generalen skulle endast med så ringa styrka hafva bevakat sin reträttväg öfver denna vigtiga brygga, helst då han visste eller åtminstone befarade M'Dowells (Shields) flankrörelse, och det var således naturligt, att den sistnämndes svaga attack derpå skulle mötas af en öfverlägsen, väl postad fiende, och dess trupper drifvas på flykten. De intogo dock sin förra position 2 mil norr om staden och blefvo inom kort förstärkta af en ny brigad, som emellertid hunnit fram.

Under allt detta pågick träffningen vid Cross Keys.

Nästa morgon den 9:de, sedan fiendens reträtt utan motstånd öfver bryggan pågått hela natten, attackerades Shields och slogs på nytt på

flykten af en ringa styrka, hvarvid ett helt batteri och en mängd fångar föllo i segrarens händer, under det att samtidigt Fremonts armée-corps, efter återhemtade krafter, var i hastig anmarch från slagfältet vid Cross Keys. Men den alltid vaksamme fienden försenade denna, genom att utsända cavalleri, som oroade våra flanker, och, när vårt avantgarde hann fram, hade fiendtliga arrieregardet nyss öfvergått flodbryggan, hvars brand vi kommo just lagom att vara vittne till.

För Jacksons vidare march på Richmond låg nu vägen öppen. Det kan icke nekas att, äfven med beräkning af en mindre rörlig och skicklig fiende på flankerna, äro dessa »Stonewall» Jacksons operationer värdiga blad i krigshistorien, och utan tvifvel har han genom dem häfdat en ära bland kretsen af stora härförare, som aldrig kan frånkännas honom.

Men låt mig för ett ögonblick återvända till slagfältet vid Cross Keys.

Skära, ljusröda strimmor, emellan de östra bergstopparne, bådade ankomsten af en ny dag; naturen är i fridfull stillhet; men de döde veta icke af någon morgon. Sällan var ett majsfält så besått eller den gula säden så färgad i blod. De bleka ansigtena flägtas sakta af majsens höga stänglar och blad, i den om nytt lif hviskande svaga morgonvinden.

Jag satt en stund i närheten af den plats, der venstra flygelns strid utkämpades — der så många af 8:de regementet mötte sitt ödes dom. Gräslig var denna anblick i morgonens dunkel, och huru hjertslitande voro icke de sårades eller döendes qval och jemmer, samt känslan af min vanmakt att mildra deras lidanden.

De berättade, att soldater af fiendtliga arméen besökt dem på natten och genom att gifva dem svalkande drycker eller tvättat deras sår, visat den mest rörande menniskokärlek. De olyckliga lågo rundtomkring krälande i sitt blod, eller sakta krypande, anropande oss om vatten; några äfven bedjande, att med en kula sluta deras dödskamp. Somliga af de döda syntes hafva släpat sig fram till en gärdesgård tätt invid, och, i deras ansträngning att öfverstiga den, utandats sin sista suck och återfallit tillbaka ned vid dess fot; andra lågo liksom uti en lugn slummer, med friden återspeglad i sina förklarade anleten, och en af dessa, hvars ställning med handen under örat, lät oss förmoda, att han af utmattning endast insomnat, gjorde våra omsorger, att betäcka honom med sin kappa, öfverflödiga, ty vi funno snart, att äfven der var lifvet flyktadt, äfven hans sömn skulle icke mera störas af reveljens dånande trummor.

Med beklämdt hjerta och min själ uppfylld af tankar, som i en stund lik denna, måste taga sin riktning till Den, som ensam löser lifvets stora frågor, återvände jag, kallad af dessa ljud till vår bivouak.

Praktfull uppgick solen på den renaste Junihimmel, fördunklande de

döende eldarne, hvars blå rökpelare genomskinliga uppstego mot den i saftig grönska prunkande bergväggen.

Allt var lif och rörelse; order för uppbrott redan erhållna; snart voro vi i march öfver de fält, der våra tappra kämpat ut sin sista strid och, under det vi tydligt hörde kanonaden i affairen med Shields division, forcerades våra steg mot Port Republic, dit vi, efter något motstånd af fiendtligt cavalleri, hvarvid en handfull fångar föllo i våra händer, endast hunno att, som förut är nämndt, se det storartade skådespelet af den brinnande flodbryggan.

Ehuru långt ifrån böjd att anse efterföljande rapport authentik, särskildt med afseende å dödsziffrorna, hvilka påtagligen med afsigt synas vara för lågt upptagna, var det dock af intresse att läsa dokumentet sådant det, infördt i en New-York-tidning, kom oss tillhanda härstädes.

Enligt den skulle general Fremonts officiella rapport efter bataljen vid Cross Keys, i öfversättning lyda sålunda:

Högqvarteret Mountain D:pt Port Republic Juni 9:de kl. 12 midd.

Till Krigsministern E. Stanton.

Sedan i går afton har ingen strid egt rum. I dag på morgonen förnyade vi vår march emot fienden, som synnerligast oroade våra flanker med sitt cavalleri. Vi voro formerade i bataljordning; general Blenker commenderade venstra flygeln, general MilRoy den högra och general Schenck centern, med generalerna Staels och Bayards brigader såsom reserv. Fienden var i full reträtt till Port Republic, der dess arrieregarde knappast hunnit öfvergå floden och satt bryggan i lågor, när vårt avantgarde hann fram. Detta förföljde så hastigt de flyende, att några af dess officerare endast undkommo med förlusten af deras hästar. Under förmiddagens lopp hörde vi på afstånd en stark kanonad, hvarefter jag underrättades att Jackson hade attackerat general Shields, och efter ett häftigt engagement drifvit honom tillbaka utefter floden, samt fortsätter ännu förföljandet. Jag har emellertid skickat en officer med ett detachement cavalleri, i afsigt att öppna förbindelse med general Shields. Vi hafva i dag på morgonen företagit insamlingen af alla, efter gårdagens strid på fältet qvarliggande döda och sårade. Jag är ännu ej fullt förvissad, men tror, att vår förlust i döde blott uppgår till 125 samt 500 sårade. Fiendens förlust kunna vi icke uppskatta. Under natten bortfördes deras döde och sårade i vagnar. På vår march i dag anträffade vi på ett ställe omkring 200 döda af fienden, de fleste illa tilltygade af kanonelden. Många af dess döde lågo här och der i skogarne och andra voro redan begrafne. Ett antal fångar har under förföljandet fallit i våra händer. Jag sörjer förlusten af många goda officerare. General Staels brigad, som innehade venstra flygeln, var i den hetaste elden och förlorade 22 officerare, deraf 5 dödskjutne och 17 svårt sårade. Ett enda af dessa regementen, det 8:de New-York-regementet, har redan begrafvit 65 man. Dernäst i ordningen ledo Garibaldi-gardet, 45:te New-York-regementet och Bucktail Rifles stora förluster. Ett compagnie af det sistnämnda förlorade allt sitt befäl, officerare, underofficerare och corporaler.

General Schencks förlust var mindre, ehuru hans brigad gjorde fienden mycken skada, särdeles genom sin artillerield. I min stab har jag gjort förlusten af en bra officer, capitaine Nicolas Dunnka, som stupade. En mängd anspannshästar blefvo dödskjutna i våra batterier, hvilka senare fienden upprepade gånger försökte att återtaga, men vanligen tillbakakastades med kartescher.

Jag anser mig slutligen befogad nämna, att alla trupperna, genom deras uthållighet under den svåra marchen och deras lysande uppförande i striden, äro berättigade till högsta loford af Presidenten. Officerarne hafva under fälttåget visat stor tapperhet och duglighet, hvilket jag anser mig särskildt böra anmäla, i förhoppning på Presidentens synnerliga uppmärksamhet derå så snart som möjligt. Jag skall insända en fullständig rapport, men i detta afseende är jag nu ur stånd att mera specielt loforda andra än de redan antydda

J. C. FREMONT,
General-major.

Under dagens lopp erhöllo de coopererande generalerna Fremont och Shields order från regeringen i Washington att afsluta förföljandet; den förre att ofördröjligen marchera tillbaka till Harrisonburg och vidare utföre Shenandoahdalen; den sednare att åter förena sig med M'Dowell.

Följande morgon voro vi således på återmarch. Ännu en gång gingo vi igenom de trakter, der allt talade till oss om minnen, som säkert aldrig blekna. Vid hvarje steg vi togo i den djupa skogen bland lik och förödelse, framstodo åter lifligt de scener bland farorna och döden, hvartill vi der varit vittne och hvilka nu, under skämtets och satirens yta, skildrades så lefvande, som endast soldathumorn förmår. Tusentals gevär samt vapen och persedlar af alla slag lågo kringströdda på den af kanonelden öfverallt upprifna jorden, och på en plats, hvilken under affären innehades af ett fiendtligt batteri, sågs icke mindre än tolf dödskjutne hästar, utvisande i någon mån effecten af vårt artilleri.

Samma afton bivuakerade arméecorpsen åter vid Harrisonburg; den följande vid New-Market och den 12 Juni marcherade den genom Mount Jackson, der vi första gången, efter uppbrottet från Franklin, återsågo vår tross, samt förlades omkring denna lilla stad i läger för att under några dagar njuta af en vederqvickelse och hvila, som det mödosamma fälttåget nu högeligen påkallade. Under vårt stillaliggande derstädes utgaf general Fremont följande dagorder:

Högqvarteret Mount Jackson den 13 Juni 1862.

Generalordres N:o 14.

Commenderande generalen känner sig uppfordrad, att för trupperna uttrycka sin tacksamhet för deras påpasslighet och goda hållning i de senaste talrika fäktningarna och särskildt sin beundran öfver deras ihärdighet och mod samt de exempel af ridderlig tapperhet, de visade i bataljen vid Cross Keys. Han tackar Eder uppriktigt för den krigsmannalika försakelse, det tålamod och den uthållighet, hvarmed I voren i stånd att utföra detta kraftiga förföljande af fienden, under hvilket I haden att utstå de utomordentliga svårigheter och

mödor, som äro förenade med forcerade marcher i eländigt väder utan tross eller tillräcklig proviant Han lyckönskar Eder till de resultater, hvilka denna hastiga och ärorika march medfört, i hvilken I drifvit framför Eder och tvungit till brådskande reträtt en högeligen öfverlägsen fiende; förorsakat honom förluster i många träffningar; förmått honom att, efter en hårdnackad strid, retirera från sin sjelfvalda position, lemnande sina döde och 2:ne kanoner på slagfältet, och slutligen kastat honom öfver Shenandoahfloden.

Commenderande generalen lyckönskar trupperna till dessa framgångar, men på samma gång beklagar att han finner sig befogad påkalla uppmärksamhet å de många oordningar, våld och tygellöshet, hvarmed marchen från Franklin till Port Republic varit förenad. Det synes, som om ett band vore organiseradt af marodeurer och plundrare, hvars åliggande vore att gå framför eller åtfölja arméecorpsen för att råna, våldtaga och plundra Commenderande generalen är förvissad, att man icke skall kunna tillräkna honom någon böjelse för obillig bestraffning, men vidden af detta onda fordrar dess allvarliga tyglande, hvarföre följande anbefalles:

Ingen soldat tillåtes lemna den trupp, han tillhör utan skriftligt tillstånd af sin befälhafvare. Afdelningar, utskickade att fouragera, skola vara under befäl af en officer, som iklädes ansvaret för folkets uppförande. Soldater, som äro tillåtna att lemna lägret för att bada eller tvätta kläder, skola alltid vara åtföljda af en underofficer, och ingen må tillåtas att inträda uti någon bostad, såvida han icke dertill är särskildt befalld af sin befälhafvare.

Marodeurer skola genast arresteras och begagnas till renhållnings- eller andra tvångsarbeten eller ock på annat sätt straffas, i mån af deras brott.

Hvar och en, vare sig soldat, trosskusk eller annorlunda i tjenst, samt personer, i en eller annan egenskap åtföljande arméecorpsen, som anklagas att hafva plundrat en medborgares egendom utom våra bevakningslinier, eller att hafva stulit inom dem, skall genast ställas inför krigsrätt och, om han befinnes skyldig, skjutas.

Commenderande generalen, som förväntar sig en villig och hastig medverkan af både officerare och soldater till befrämjandet af en god ordning, hoppas att genom dessa åtgärder genast disciplin och tukt må återkomma och bibehållas ibland trupperna. Han är öfvertygad att han kan lita på sina soldaters upplysning och patriotism, och han vill påminna officerarne, att de äro till en stor del ansvarige för de stora oordningar, som hafva vanhedrat vår march genom Virginien. Det är deras skyldighet att se till, att icke nödvändigtvis lif skola behöfva offras för upprätthållande af ordningen. De äro derföre utrustade med behörig myndighet och skola hädanefter hållas skoningslöst ansvarige.

Trupperna skola formera sig på linie i eftermiddag kl. 4, hvarvid denna order skall uppläsas på engelska språket för hvarje regemente samt dessutom för regementerna af general Blenkers division på tyska. Den skall äfven uppläsas för detacherade compagnier 3:ne dagar å rad, och subaltern-officerare samt underofficerare skola se till dess uppläsande för hvarje individ af deras respective afdelningar, som möjligen icke varit vid ofvannämnde tillfälle närvarande.

På befallning af

General-major Fremont.

ALBERT TRACY,

Öfverste & Expeditionschef.

Den 19:de bröto vi åter upp: bivuakerade natten till den 20:de vid Woodstock och inträffade sistnämnde dag i Strasburg, omkring hvilken stad vi qvarlågo i läger till midsommardagen på morgonen och anlände samma afton hit till Middeltown, hvarest generalerna Banks och Siegels corpser äro camperande.

Denna återmarch genom dessa glest bebygda trakter, ibland en fiendtlig befolkning, var icke heller den minst pröfvosamma.

Innevånarne i alla de små städer, hvilka vi således för andra gången återsågo och genommarcherade eller bivuakerade uti, mottogo oss med afsky och förbittring. Långt ifrån att kunna vänta oss någon gästfrihet, syntes nästan hvarje lefvande varelse undfly oss. Gatorna buro intet tecken till lif, husens dörrar och fönsterluckor voro tillbommade, inbjudande verandor med doftande slingerväxter och prunkande blommor stodo öfvergifna. Vi tågade liksom genom ödelagda städer, der nyss förut pesten härjande gått fram.

Från den lilla staden New-Market skulle fältpost afgå till norden och, då jag gerna med den ville afsända några meddelanden till den kära fosterjorden, skyndade jag att i närmaste hus söka tillfälle till ett kort brefs sammanfattande.

Först efter upprepade böner blef jag insläppt och endast genom litet diplomatie, föregifvande mig ega »a sweetheart» (fästmö) i ett aflägset land, lyckades jag beveka husets unga dotter, hvars hjerta förmodligen tillhörde någon af dessa söderns heroer, som lemnat hemmets härd för krigets skiften, att skänka mig de erforderliga skrifmaterialierna.

Med denna post afgick äfven följande rapport från general Fremont:

"Till Krigsministern!

I min sista rapport försummade jag att anmäla det öfverste Cluserets brigad, bestående af 60:de Ohio- och 8:de Virginia-regementena, sedermera förstärkt med Garibaldi-gardet, under fälttåget utgjort mitt avantgarde, samt att detta med liflig eld öppnade bataljen vid Cross Keys kl. 9 på morgonen. Under dagens lopp satte denna brigad sig i besittning utaf en del af den hårdnackadt försvarade fiendtliga terrängen och drog sig först enligt order på aftonen tillbaka till en fördelaktig position; hvarföre Cluserets vid detta och andra tillfällen visade duglighet och tapperhet förtjenar högsta loford.

J. C. FREMONT."

Under vårt stillaliggande vid Strasburg erhöll öfverste Cluseret order att, med ett regemente af sin brigad, recognoscera de angränsande »Three top Mountain» (en bergsträckning, som med trenne höga toppar — hvaraf dess namn — reste sig ansenligt dominerande) emedan un-

derrättelse inlupit, att fiendtliga guerilla-trupper der samlades. I sanning, hitintills har jag icke deltagit i ett sträfsammare företag. För att kunna lyckas öfverraska vår fiende, valdes en punkt i bergen, der man minst kunde vänta oss, nemligen den mest otillgängliga och det må deraf slutas hvilka fatiguer och mödor, våra soldater hade att utstå, klättrande på alla fyra uppföre de ansenliga, med snår tätt bevuxna, nästan lodrätt stupande bergskrefvorna.

Jag kan ej neka till, att jag ifrågasatte möjligheten af detta företags framgång, då vi, efter en mödosam march på den från flodbrädden hastigt och i afsatser stigande terrängen, ändtligen vid sjelfva bergets fot skådade uppåt den branta och cirka 1,500 fot höga bergväggen. Men frågan gällde icke om, utan huru vi skulle lyckas; och efter att naturligtvis hafva återsändt våra hästar till lägret, började klättringen och krypandet å den öfver all beskrifning vilda bergsluttningen, hvars topp ändtligen efter nära tvenne timmar uppnåddes.

Från denna, en af de högsta i dessa trakter, utbredde sig den sköncaste och mest storartade vue för våra blickar, så långt äfven det bäst väpnade öga kunde nå. Shenandoahfloden slingrar sig der som en orm i otaliga skinande bugter på den gröna ängen i djupa förgrunden, eller döljande sig i den svalkande skogens gömma, hvarur den åter framstörtar på den aflägsna slättens brännheta sand; i mellangrunden den lilla staden Strasburg — med sitt hvita kyrktorn och röda flagga, utmärkande en fristad för de sårade — omgifven på alla sidor af arméekorpsens utbredda läger; och slutligen i lointainen, å ena sidan Shenandoahs, å den andra Blå bergens skimrande toppar, hvilka mot aftonen svepte sina spöklika former i dimmorna; allt detta förenade sig i en tafla så hänförande, att jag vid intrycket deraf ansåg icke allenast mina mödor, utan äfven det i öfrigt nästan misslyckade företaget, fullt ersatt.

Att ett guerillaband ej skulle låta sig så lätt öfverraskas, må antagas för gifvet. Vi funno således efter en timmas sökande, på den vilda skog- och morasfyllda bergplatåen, endast ett halft dussin öfvergifna rishyttor, hvilka snart sattes i brand, hvarefter vi måste skynda, att före det inträdande mörkret åter begifva oss på den ännu farligare vägen utföre.

Efter ytterligare ungefär en mils lång vandring i bergen kommo vi till en bred ravine, vid hvars fot man beräknade att en brygga skulle föra oss öfver floden, och der företogs nu det ytterst svåra nedstigandet. Fåfängt vore att försöka beskrifva den fara, som härmed var förenad. Det var icke möjligt att gå upprätt, utan, så att säga åkande utföre de branta afsatserna, praktiserade sig hela regementet ned, hvarje ögonblick väntande att blifva begrafna eller sönderslagna af de i gräslig fart nedstör-

tande klippstyckena och stenarne, som af de bakomvarandes oförsigtighet eller upptåg sattes i rörelse.

Uttröttade och sönderrifne kommo vi dock omsider till floden; men som äfven här befintliga brygga icke undgått fiendens brandfackla, så återstod oss ingenting annat på denna äfventyrliga dag, än att simmande öfvergå det strida vattendraget, och först vid midnatt hvilade vi ut i lägret, torkande våra våta kläder framför den sprakande bivuakelden.

Detta fälttåg må nu anses afslutadt, ty, som jag förmodar, skola krigets skiften snart göra Fremonts arméecorps behöflig på ett annat operationsområde.

III.

Washington. Sept. 1862.

En stor och oförutsedd förändring har försiggått i min ställning. Efter några dagars stillaliggande vid Middeltown, hvarunder jag flitigt sysselsattes med recognosceringar och kartors uppgörande, väcktes jag tidigt en morgon i mitt tält med den öfverraskande underrättelsen, att general Fremont begärt och erhållit sitt afsked, samt redan föregående afton lemnat arméecorpsen.

Vid sådana tillfällen inträffar vanligen det förhållandet, att den bortgångne generalens stab genom krigsstyrelsens order upplöses och afskedas, och den katastrof, som nu skulle följa, var mig således icke obekant. Med undergifvenhet, fogande mig i mitt öde, inväntande hvad som komma skulle, erhöll jag dock under dagens lopp den oväntade ordern att anmäla mig till tjenstgöring hos en general Steinwehr, som commenderade en brigad i general Staels division, till hvilken jag, i samma egenskap som ditintills, vore förflyttad. Men denna tjenstgöring var af ganska kort varaktighet, och snart läste jag en ny order från Fremonts efterträdare, general Siegel, hvari företrädarens personella stab, på grund af föreskrift från arméehögqvarteret, var satt ur actif tjenst.

Genom de politiska partistriderna och den vändning kriget tagit på halfön framför Richmond, återkallades derifrån vid denna tidpunkt till norden general MacClellan med Potomac-arméen, öfver hvars största del, jemte corpserna Banks, M'Dowell och Fremont, den nu i ropet vordne general Pope erhöll befälet. Pope är yngre general än Fremont, hvarföre man säger, att denna utnämning så chagrinerade den senare, att han begärde sitt entledigande.

Då jag såg, att ingen appell fanns för mitt qvarstannande i fält, skyndade jag hit för att meddela förhållandet för svenska ministern och

möjligen genom hans åtgärd åter lyckas komma i actif tjenst. Presidenten fastställde då, i strid mot sin krigsministers argumenter, att general Fremonts personella stab skulle, ehuru tjenstfri, tillsvidare få qvarstå, men med något afkortade löneförmåner.

Några veckor förflöto, hvarunder jag hade godt tillfälle att bese och i alla riktningar genomvandra staden, samt i någon mån sätta mig in i dessa ovanliga förhållanden, som för en europé otvifvelaktigt ega högsta mått af intresse.

Slutligen, efter återkomsten från en särdeles intressant och angenäm resa till den för norden embarkerande Potomac-arméen, vid Jamesfloden, lyckades erbjudandet af min tjenst att vinna gehör, och jag anställdes som topograf-officer hos general-en-chef för Washington-arméen, den förutnämnde ryktbare general Banks, som helt nyss blifvit förflyttad till detta befäl. Vårt högqvarter är i hjertat af den stora staden, i hvars lif och hvimmel jag således har godt tillfälle att deltaga, då icke tjensten kallar mig.

Men innan jag berättar mina intryck från denna vistelse i unionens hufvudstad, hvaråt jag skall egna ett senare kapitel, vill jag försöka att, så långt tid och förmåga medge, framställa orsakerna till detta ursinniga krig, af hvilka man i sanning endast på stället kan få en klar uppfattning.

Jag torde också blifva i tillfälle att tala om krigets utbrott, krigsadministrationen, den politiska situationen för ögonblicket, samt slutligen att i några få och allmänna drag gifva en topografisk öfversigt af landet och krigstheatern.

Man vet, att den stora federativa republik, som bär namn af Förenta Staterna, utgöres af 34 souveräna stater och 9 territorier, upptagande i öster och vester, mellan Atlantiska och Stilla hafven, hela Nordamerikanska continenten, samt gränsar i norr till Canada och i söder till Mexico och mexicanska viken.

Af dessa 34 stater hafva följande 21 bibehållit sig loyala och trogna sin konstitution, nemligen: Californien, Connecticut, Delaware. Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Maine, Maryland, Massachusetts. Michigan, Minnesota, New-Hampshire, New-Jersey, New-York, Ohio, Oregon, Pennsylvanien, Rhode Island, Vermont och Wiscounsin. De ur unionen utträdda södra staterna åter äro: Alabama, Arkansas, Norra Carolina, Södra Caro-

lina, Florida, Georgia, Louisiana, Mississippi, Tennessee, Texas och Virginien, eller inalles elfva slafstater.

Kentucky, en slafstat, sökte länge att hålla sig neutral, till dess densamma slutligen, efter omvexlande krigslycka hos de stridande, föll i unionisternas händer; staterna Missouri och Virginien äro delvis loyalt sinnade, likasom hela distriktet Columbia, och de vestra territorierna äro snarare emot än för ett utträdande ur Unionen.

Populationen i de loyala staterna är omkring 22 millioner menniskor, af hvilka en million, till största delen i Maryland, äro slafvar. I de södra deremot uppgår befolkningens antal till 10 millioner, af hvilka nära fyra millioner äro hållna i slafveri.

Det är naturligt, att uti ett så stort land, utsträckande sig öfver ett område af mer än 25 latitudsgrader, hvarinom särdeles olika klimat och kulturförhållanden äro rådande, med den ringa centralisation en republikansk styrelseform underkastar detta stora antal mägtiga stater, som alla födts och växt upp i demokratien, det är naturligt, säger jag, att i ett sådant land många elementer till partistrider måste förefinnas och att många olika politiska partier hafva sina händer i ett sådant samhälles stora lifsfrågor.

Redan i denna nations vagga, i koloniernas yngsta dagar, torde anledningen till detta inbördes krig kunna hemtas. Å ena sidan de för religionsförföljelser från England flyktande »puritanerne», dessa kristliga pilgrimer, som af kärlek till religieus och medborgerlig frihet uppsökte de ogästvänliga ödemarkerna i detta aflägsna land för att, ostörda och undan samvetstvånget, få utbreda Kristi rike, och å den andra dessa djerfva äfventyrare, hvilkas yttersta mål äfven var friheten, men som af mångahanda andra olika motiver koloniserade nya verlden och hit införde *slafveriet.*

Hvilket kraftigt frö ligger icke redan häri till den stora strid mellan civilisation och barbari, hvilken vi i dag, efter mer än 200 års groningstid och uppväxt, bevittna. Hvilka anledningar till skilda intressen, mellan den slafegande »cavaljeren» och den för mensklighetens alla fri- och rättigheter kämpande puritanen, skulle icke dessa stridiga elementer, först inom kolonierna och sedermera inom de efterhand bildade staterna, framkalla.

Som man vet, infördes de första negerslafvar till Amerika år 1620 och landsattes i Virginien.

Fåfängt protesterade puritanerna emot slafveriets införande i kolonierna, och sjelfva moderlandet England föregick dessutom de senare med sitt exempel uti slafhandelns idkande. Negerns utomordentliga öfverlägsenhet som arbetare, och i följd deraf allt mer ökade efterfrågan, öpp-

nade en allt större afsättning af denna »handelsvara»; trafiken dermed sysselsatte dagligen och indrog uti dessa, långt ifrån vanhederliga ansedda, men indrägtiga transactioner, ett allt större antal kolonister och slutligen — slafveriet var en lagligen organiserad och sanctionerad institution.

Till en början herrskade detsamma inom alla kolonierna, men det visade sig snart, att söderns klimat och kulturförhållanden voro för de svarte de mest gynnsamma, då deremot detta icke var förhållandet i norden, der dessutom, som en ersättning i arbetskrafter, man egde den stora, dagligen tillväxande emigrantströmmen från Europa, att tillgodogöra sig.

Efterhand frigjorde eller sålde de norra kolonierna sina slafvar, och i den mån dessa kolonier utvecklade sig till sjelfständiga stater, bannlystes slafveriet derifrån så småningom, tills slutligen i våra dagar folkupplysningen hunnit derhän, att man der fördömer det som ett okristligt och afskyvärdt barbari.

I södern deremot, der vissa kolonier voro årsbarn med slafveriet — t. ex. Södra Carolina, hvars första uppodling skedde med slafvar — grep samtidigt detsamma så omkring sig och negerpopulationen ökade sig så hastigt, genom den oupphörliga importen, att slafvarnes antal inom kort var dubbelt så stort som de hvitas.

I samma mån, som man i norden frigjorde sina slafvar eller uttalade sina protester emot slafveriet, dess mer omhuldades det i södern; ju starkare förkastelsedomen ljungade emot detsamma i Nya England-staterna, desto större förkärlek syntes man egna det i de södra, till dess det slutligen derstädes erhöll lagens fulla sanction och såsom en särskild trosdogm ingick i samhället, liksom utgörande den enda och säkra grundvalen till dess religieusa, politiska och ekonomiska bestånd.

Men, som förut är nämndt, klimatförhållanderna i norden voro icke så gynnsamma för den svarta racen som i södern, der hufvudsakligast dess arbetskrafter tillgodogjordes i det heta och fuktiga klimat, som för ris-, bomull-, socker- och indigo-odlingen erfordrades. Derföre, med all vördnad för dessa ädla puritaner, hvilka i Guds och mensklighetens namn protesterade emot slafveriet, torde likväl andra motiver än rent kristliga lätt kunna spåras i Nya England-staternas protester och åtgärder i denna vigtiga fråga. Negern var derstädes dyrare och sämre arbetare än den hvite mannen, och jag är fullt öfvertygad derom, att, om så icke hade varit förhållandet, skulle ingenting hindrat denna nesliga institution att ännu i denna dag derstädes florera. Det är ju bekant, att först år 1825 frigåfvos de sista slafvarne i staten New-York, och af de 21 loyala nordstaterna äro fortfarande 2:ne, nemligen Maryland och Delaware, slafstater*.

* Läsaren torde erinra sig, att detta skrefs år 1862, före slafveriets fullkomliga afskaffande.

Ingenting kunde emellertid skänka mera näring åt detta tvistefrö, än de politiska och ekonomiska intressena, hvilka ock lågo på botten af saken, ehuru för lång tid striden egentligen antog en philosophisk och religieus karaktär.

Från predikstolarne eller religieusa och filantropiska samfund i Boston, New-York och Philadelphia predikades, i det renaste syfte och i mensklighetens namn, jemlikheten för södern, som åter med de skarpaste vapen tillbakavisade detta, såsom utgånget från låga motiver, afund, materiella intressen och politiskt tyranni, bevisande derjemte slafveriets rättmätiga befogenhet, på grund af både den heliga skrift och Förenta Staternas konstitution.

Den senares bokstaf gaf också all anledning att öka oredan.

Enligt denna hade icke allenast hvarje slafegare rättighet att reclamera en, på annans område sig uppehållande, honom tillhörig, förrymd slaf, som då genast borde till egaren utlemnas, utan äfven hvarje stat, de fria staterna äfven deri inneslutna, ja hvarje polismyndighet, hade skyldighet att arrestera och återföra förrymda slafvar.

Man ser lätt, till hvilka förvecklingar detta skulle leda.

Södern gjorde hos Unions-regeringen upprepade klagomål öfver lagens otillräcklighet i förekommandet af de förluster dessa stater så ofta fingo vidkännas i förevarande hänseende och såg slutligen dessa sina bemödanden krönta med framgång, genom den ganska skärpta lag »om förrymda slafvars återställande», som 1850 års congress utgaf. Men denna förblef nästan endast en död bokstaf i Nord-staterna, och den reclamerade slafven lyckades vanligen liksom ditintills att undkomma. En mängd behjertade män, inom det med hvarje dag mer utvidgade antislafveri- eller abolitionistpartiet i Norden, gjorde vid månget tillfälle sitt bästa i att befordra förrymda slafvars flykt eller i användandet af alla medel att omintetgöra slafegarnes reclamationer, och från detta sakernas tillstånd uppstodo dagligen i sådana frågor de största svårigheter inför domstolarne i staterna. Ofta blefvo dessa föremål för Unions-regeringens afgörande och de båda antagonistiska partierna lågo nu i öppen fejd med hvarandra. Ämnets stora vigt gjorde det företrädesvis till föremål för debatt; hatet emellan de olika partierna växte, och det var tydligt, att de, som, vare sig för eller emot denna lag, intogo någon framstående ställning i den stora slafverifrågan, naturligtvis äfven blefvo i tillfälle att se sitt inflytande på valen utvidgas.

Dagens passionerade politici af alla färger sågo i slafveriet det trappsteg endast, som skulle föra dem till målet för deras egennyttiga beräkningar.

Den stora civilisationsfrågan hade således nu, som man ser, antagit

en fullkomligt politisk karaktär, särdeles som uti den ingick det vigtiga tvisteämnet, huruvida i den mån de nyskapade territorierna i vestern, upptogos som sjelfständiga stater i Unionen, slafveriet äfven i dem skulle genom lag vara tillåtet.

Så medförde Louisianas upptagande i Unionen såsom slafstat högsta förbittring inom antislafveripartiet i Norden.

Likaså några år senare, Missouris införlifvande. Men vid detta tillfälle ingingo staterna den så kallade »*Missouri-compromissen*», genom hvilken slafveriet för alltid uteslöts i de territorier, som voro belägna norr om en viss latitudsgrad, och denna bestämmelse blef af de Södra staterna hälsad som en stor triumf, i det den tillförsäkrade dem slafveriets oantastlighet i de söder om denna linie belägna territorier.

Upptagandet af Arkansas, Florida och Texas som nya slafstater i Unionen blef äfven i sin ordning nya triumfer för Södern, som snart, genom denna tillökning af makt, såg sitt välde i unionskongressen befästadt.

Å andra sidan lät Norden intet tillfälle löpa sig förbi att utvidga sitt område. Upptäckten af Californiens skatter och upptagandet af detta territorium (nyss skildt från Mexiko) ibland de fria Nordstaterna, var för dem ett vigtigt mål, för hvars ernående man satte alla krafter i rörelse, och inom loppet af några år voro, såväl detta som Michigan, Iowa, Viscounsin och Minnessota såsom fria stater införlifvade med Unionen. Men för upptagandet af de båda territorierna Kansas och Nebraska, syntes deremot ganska stora svårigheter resa sig. Dessa territorier koloniserades till en början af dit inflyttade Missouriboar, hvarigenom Södern trodde sig af dem kunna göra slafstater, såvida ej Missouri-compromissen deremot hade lagt hinder. Det var således nödvändigt att arbeta på dennas annulerande och det lyckades slutligen med politikens konstgrepp, att, efter mången het strid, af congressen vinna concessioner i sådant syfte, ja det gick så långt, att densamma nedlade sin makt att vidare bestämma i slafverifrågan och öfverlemnade åt territorierna sjelfva valet emellan friheten och slafveriet.

Trots detta congressbeslut ansåg sig Norden långt ifrån besegrad. Abolitionistpartiet fortfor att arbeta i dess intresse, slafveriets undertryckande. Kansas koloniserades från fristaterna genom en ordentligt organiserad emigration af slafverifiendtligt sinnade, med hvilka naturligtvis de redan förut inflyttade Missouriboarna snart lågo i öppna strider, om hvars bitterhet, hätskhet och våldsamhet ibland en låg och halfvild befolkning, historien har många blodiga data att anföra. Ur dessa utgingo slutligen abolitionisterna som segrare; Kansas gaf sig sjelft en konstitu-

tion, hvari slafveriet bannlystes från dess område, och begärde inträde i Unionen.

Söderns förbittring nådde nu sin höjd; man skred till hotelser att med vapen försvara sina rättigheter; slutligen lyckades man att vinna uppskof i congressens afgörande och först 3 år efteråt eller 1861, sedan de öfriga slafstaterna hade utgått ur Unionen, erhöll Kansas inträde som fri stat. Vi se således nu, huru i slafverifrågan, de gent emot hvarandra stående partierna, hotfulla och utmanande, drifvit sakerna till sin spets. Men der fanns ännu andra lika vigtiga anledningar till stridigheter emellan Norden och Södern, hvilka ökade hatet och oböjligheten i sinnena, samt voro lika starka driffjädrar till Unionens söndring som slafveriet, ehuru detta i sanning utgjorde sjelfva roten till det onda eller låg på botten af de öfriga.

Uti ett land der, kanske mer än annorstädes på jorden, »Money making» (penningevinst) är dagens och lifvets lösen, skola, som en nödvändig naturföljd deraf, de materiella intressena spela den mest framstående roll.

Under det Norden, förnämligast manufakturidkande och handlande, genom en hög tulltaxa skyddat sin industri emot den europeiska importen, har det, anser man, derigenom begått en stor orättvisa emot Södern, hvars tullagstiftning, enligt dettas förmenande, borde vara helt annorlunda än det förras.

Såvida man i detta hänseende haft någon tanka på Söderns fördel och icke uteslutande Nordens, så syntes det det förra, som, om detta, helt och hållet åkerbrukande eller rättare råämnesproducerande samhälle, borde fått tullfritt införa sina varor och manufakturer ifrån Europa, istället för att, som händelsen var, genom denna höga tulltariff tvingas att till enorma priser hemta dem från de norra staterna. Men att detta icke var förenligt med Nordens materiella intresse, ligger i sakens natur, ty de södra staterna, från hvilka Norden genom denna tulltaxa uteslöt all främmande concurrence, voro just de förnämligaste afsättningsorterna för det senares manufacturvaror och produkter. Denna tulltariff utgjorde Nordens förnämsta inkomstkälla, och jag har hört uppgifvet, att Norden genom densamma indrog från sydstaterna en årlig revenue af icke mindre än 40 à 50 millioner dollars; att sammanlagda siffran af de senares hela handel på Nordens marknader uppgick årligen till circa 400 millioner dollars; och slutligen, att den vinst, hvarmed Norden såg sig tillgodo genom handelsutbytet och den ojemna taxeringen de norra och södra staterna emellan, uppsteg till den betydliga summan af öfver 200 millioner dollars årligen. Hvem kan under sådana förhållanden förundra sig, att nordbon är »protectionist» och sydlänningen »frihandlare», ehuru i

sanning det senare låter som en bitter sarkasm, ty hans lifselement är slafveri-institutionen och hans yrke — »slafhandlarens».

Orättvisan i tull-lagstiftningen utgjorde således en annan lika vigtig anledning till Söderns missnöje och ofördragsamhet, hvilken nu med hvarje dag antog allt större proportioner. Långt ifrån uppfyllde med samma känslor af vördnad, med hvilka man under mer än ett halft sekel sett upp till Unionen, började man der allt mer och mer att calculera öfver värdet af denna så »ärorika union», som, sade man, »endast genom sitt namn eller sina traditioner numera eger sympathier».

Men ännu andra skäl till missnöje och hat emellan de båda sectionerna funnos, och detta gaf sig luft på mångahanda sätt.

Den låga ståndpunkt, på hvilken landets tidningspress befann sig, hvilken å sin sida gjorde till sin uppgift att underblåsa oredan, var ej heller af underordnad betydelse i frågan.

Det trotsiga språk, med hvilket denna press å båda sidor uppträdde, och särskildt det uppblåsta högmod och de svulstiga maktspråk, med hvilka abolitionismens organer i Norden nedsatte och förödmjukade sina antagonister, inkastade dagligen nya brännbara ämnen i den brand, som nu snart skulle utslå i full låga.

Under det att abolitionistpartiet, sålunda begagnande alla medel, hotade att aldrig hvila, förr än det sett sina bemödanden att undertrycka slafveriet, krönas med framgång, ja »ej förr än de sett Carolinas folk lyda Nya Englands lagar», betraktade det på samma gång Unionen som en concession för Södern å Nordens sida, smädande det förra offentligt i talarstolen eller i den periodiska pressens spalter med sådana föraktfulla uttryck som t. ex. »att föreningen med de södra staterna var en skymf för Nordens mera upphöjda och dygdiga folk.»

Man sade, att Södern stod på en lägre bildningsgrad, att det var en skamfläck för landet, att många amerikanare från Nya Englands-staterna, som reste uti Europa, måste der rodna af blygsel att tillhöra en nation, hvars ena hälft var slafegare, och slutligen låtsade man sig önska upplösningen af en Union, som medförde brottet att synas delaktig i och upprätthållare af slafveri-institutionen.

Vid den i December 1859 sammanträdda congress valdes till talman i representerade kammaren (The House of Representatives) en viss herr Sherman från Ohio, som hade gjort sig ryktbar i Södern genom sin, i förening med 68 andra abolitionister, offentliga recommendation af en fanatisk brochyr, med titel »Helpers Book», hvilken genom ett våldsamt och utmanande språk sökte att öka bitterheten och befrämja den insurrection, som der endast väntade ett tillfälle för utbrott. Detta val förorsakade den största sensation ibland congressens ledamöter från sydstaterna

hvilka alla uttryckte den opinion, att detta icke kunde betraktas annorlunda än som en öppen krigsförklaring mot Södern, och man började redan, man och man emellan i congressen, att tala om en upplösning af Unionen, samt de vidtutseende följderna af en brytning.

Några korta utdrag af ofvannämnda ryktbara brochyr kunna här måhända vara af intresse:

"Slafveriet är ett stort moraliskt, socialt och politiskt ondt, som måste afskaffas!

Om Södern ett trefjerdedels sekel härifrån ännu bibehåller slafveriet, det Gud förbjude, så skall det komma i samma förhållande till Norden, som Polen till Ryssland, Cuba till Spanien och Irland till England.

Inscriptionen på vår fana är: Inga politiska intressen tillsammans med slafegare, ingen gemenskap med dem i religion, intet föreningsband med dem i samhällslifvet, intet erkännande af dem, annat än som banditer, brottslingar och fågelfria.

Det är vårt partis afsigt, föresats och bestämmelse att gifva dödsstöten åt slafveriet.

Vi äro fast beslutna, att, med risk af allt annat, i trots af allt motstånd af hvad slag som helst, som slafveriets förkämpar kan möta oss med, afskaffa slafveriet. Må detta lända dem till varning, och må de derefter rätta sig.

Vår åsigt är, att alla slafegare förtjena att ställas på samma parallel med de gröfsta brottslingar, som ligga i kedjor inom murarne af våra publika fängelser.

Skola vi smeka slafveriets blodhundar? Skola vi gifva vårt bidrag till alla dessa slafveriets förbannelser? Skola vi underhålla detta yngel af slafveriet? — Nej aldrig!

Vårt beslut är lika fast som himlens eviga pelare! Vi hafva föresatt oss att afskaffa slafveriet, och det skall blifva afskaffadt, så sannt oss Gud hjelpe!"

Det är uppenbart i hvilket tillstånd af politiskt vanvett, de båda gentemot hvarandra stående sectionerna nu voro, till hvilken förtviflans spets sakerna nu voro drifna, och huru den uti slafveri-institutionen, liksom uti en helig trosdogm, uppvuxne hvita befolkningen i sydstaterna och dess ledare skulle i försvaret för sina både i skriften och konstitutionen medgifna heliga rättigheter, med bitterhetens hela styrka, möta det våld och förtryck, som Nordens hatade yankees ville underkasta dem.

Under detta sakernas tillstånd inträffade tidpunkten för de ödesdigra valen till 1861 års president.

I politikens stormar hade under en följd af år trenne noga begränsade och mäktiga partier bildat sig.

I Norden och i dess intressen stred sålunda det ansenliga och väl organiserade republikanska partiet, som i sig absorberat alla abolitionismens elementer och nu med fanatici rekryterat sina leder för en kamp på lif och död.

Representerande Södern eller slafintresset åter stod lika mäktigt som det förra det så kallade demokratiska partiet, som med sin compacta styrka och outtröttliga verksamhet gentemot sina fiender har i de flesta fall, segrande vid valen, ur sina leder tillsatt Förenta Staternas president; och slutligen som en mellanlänk mellan båda, föredragande framför allt att få vara i ostördt åtnjutande af Unionens välsignelser och för detta dyrbara mål, görande eftergifter åt de 2:ne andra, stod Unionistpartiet. Flera stater i Norden tillhörde dock med stor majoritet det demokratiska partiet likasom unionist-partiet hade sina stora utgreningar inom de södra staterna.

I den stora strid på lif och död, som nu sålunda var i begrepp att utbryta, intog i Norden det stora republikanska partiet den mest utmanande och hotande ställning och redan i Juni 1860 samlades dess medlemmar i Chicago till det ryktbara förberedande valmöte, på hvilket medborgaren Abraham Lincoln från Illinois enhälligt uppsattes som kandidat till kommande presidentur.

Det demokratiska partiet åter, till en del splittradt emellan de s. k. Bomulls-staterna (the Cotton States) och Gräns-staterna (the Border States) samlade sina anhängare samtidigt till valmöten i städerna Montgommery, Charleston och Baltimore, derifrån slutligen John C. Breckinridge från Kentucky och Stephan A. Douglas från Illinois utgingo som kandidater.

Det tredje eller Unionist-partiet slutligen, hvars program var: »Constitutionen, Unionen och Lagens helgd» uppförde John Bell från Tennesse.

Med dessa fyra namn på kandidaturen pågingo nu under en yra och en agitation, som aldrig tillförene haft sitt motstycke, de vanliga Novembervalen inom de olika staterna, hvaraf resultatet blef att Abraham Lincoln med 1,858,200 röster valdes till Förenta Staternas president.

Douglas erhöll:	1,276,780	
Breckinridge:	812,500	och
Bell:	735,504	röster,

hvaraf framgår en majoritet *emot* Lincoln af nära en million röster.

Under den agitation, som inom hela landet föregick dessa val hade emellertid ett parti af mera conservatif tendens varnat Norden att icke med sitt val stanna på Lincoln, emedan i sådan händelse detta skulle anses som en öppen krigsförklaring mot södern.

Detta blef äfven förhållandet. Ty man kunde väl icke bortresonnera det factum, att det nu oåterkalleliga valet hade hufvudsakligast blifvit understödt af Söderns och dess institutioners förklarade fiender, slafveri-intressets motståndare, opponenterna till »lagen om förrymda slafvars återställande», stiftarne af Kansas-emigrationen, och slutligen af den

skara abolitionister hvars program var den fanatiska brochyren »the Helpers book».

Man hade i Söderns periodiska press, såväl som i den offentliga talarestolen derstädes, öppet förklarat, att »måhända skulle omständigheterne tvinga de södra staterna att underkasta sig valet af Douglas eller Bell, *men aldrig skulle de erkänna Lincoln, gärdselklyfvaren, som Förenta Staternas president.*» Signalen till strid var sålunda gifven.

Fyra månader skulle emellertid passera, innan den nyvalde presidenten i enlighet med constitutionen fick tillträda sitt höga embete, under hvilken tid det sålunda förödmjukade Södern reste sig likt en man, och i patriotismens namn förklarade sin oafhängighet af Förenta Staterna organiserande sig sjelft till en confederativ republik och med sällspord energi rustade sig till det broderskrig, som nu syntes vara oundvikligt.

Knappt hade Lincolns val gjort sin rund genom landets alla telegrafträdar, förrän lagstiftande församlingen i Södra Carolina, slafveriets härd, uti för tillfället sittande session i Charleston, beslöt att genom ett upprop till Carolinas folk sammankalla ett möte, på hvilket den stora frågan om denna stats skiljande från Unionen skulle diskuteras. Enhälligt och utan uppskof besvarades detta och inom få veckor hade denna stat med en exempellös fasthet beslutat sig för detta ödesdigra steg och formligen förklarat sin förening med Unionen såsom upplöst. I S:a Carolinas fotspår följde nu staterna Georgien, Louisiana och Florida, och inom kort hade uti en hvirfvel af patriotisk hänförelse, äfven Mississippi, Alabama och Texas utträdt ur Unionen.

Den 14 Februari 1861 eller knappast 3:ne veckor före den nyvalde presidentens installerande, voro fullmäktige från dessa sju stater samlade till en congress uti Montgommery i Alabama, för att organisera en för dessa ur Unionen utträdda stater gemensam styrelseform och inom fyra dagar derefter hade densamma redan fastställt en provisionel federativ författning till hvilken äfven slöto sig staterna Virginien, Norra Carolina, Arkansas och Tennesse. Samtidigt hade man äfven förberedt utväljandet af president för denna nya »confederation» och redan den 18 samma månad stannade denna congress enhälliga val härtill på Jefferson Davis från Mississippi samt Alexander H. Stephens från Georgien som vice president.

Dessa revolutionära mått och steg åstadkommo i Norden en utomordentlig sensation. Folket samlades på oräkneliga meetings öfver hela landet för att diskutera: *Söderns rätt att utgå ur Unionen eller snarare att så mangrant som möjligt prononcera det högtidliga ogillandet af denna oerhörda lagöfverträdelse, detta nesliga brott mot landets oantasteliga constitution, som deras förfäder med sitt blod till-*

kämpat sig. De hastigt på hvarandra följande händelserna i Södern och de kraftiga åtgärder, detsamma vidtog, kunde emellertid likväl icke förmå detta med oerhörd snabbhet af lyckan gynnade Nordens unga folk, att i dess rätta halt uppfatta eller begripa vidden och omfånget af den fara, som hotade republiken.

Man log åt möjligheten af en confederation, som med vapenmakt skulle kunna tillkämpa sig sina rättigheter; partiernas ledare framställde det vansinniga uti ett motstånd emot Unions-myndigheterna; slutligen man var förvissad att en sådan revolutionär rörelse skulle så godt som i sin linda qväfvas af Nordens patriotiska söner. Under det att folket sålunda på dessa »meetings» såväl som tidningarne uttalade sina protester emot detta våldförande af constitutionen, uppdrog den i December samlade congressen åt en komitée af dess båda kamrar att taga den stora frågan i öfvervägande. Långt ifrån att komma till något för densamma lyckligt resultat antog striden derstädes stora proportioner. Medlemmarne af det Republikanska partiet tillbakavisade de förslag, som der framställdes till frågans uppgörande i godo; afslogo dem, som ånyo gjordes att erkänna slafven såsom *egendom* och att dela territorierna emellan de fria och slafstaterna genom en geografisk linie. Slutligen lemnade de södra staternas fullmäktige sina platser och utträdde ur congressen.

Brytningen var complett. I andra kammaren fattades nu med stor majoritet ett beslut att uppmana och understödja presidenten Buchanan (Lincolns närmaste företrädare) att mot de ur Unionen utträdda staterna begagna vapenmakt för att tvinga dem att åtlyda constitutionen; och i senaten voterade hvarje medlem af Republikanska partiet för en resolution, uti hvilken förklarades, att inga nya concessioner, garantier eller tillägg till constitutionen voro nödvändiga, att Söderns fordringar voro oförskämda och att den fara, som hotade, endast stod att afvärja genom att helt enkelt upprätthålla lagarne, med andra ord — kriget var förklaradt.

Buchanans presidentur led nu mot sitt slut. Svaghet och sjelfviskhet voro de framstående dragen i denne mans karakter, såväl i enskildta som i offentliga lifvet, hvilket hans administration icke minst nu vid denna kris tydligt ådagalade. I sitt budskap till congressen förklarade han Söderns utträdande såsom revolutionärt, på samma gång som han icke vågade komma till den logiska conclusionen, att det borde med vapenmakt tvingas till laglydnad. Flera medlemmar af hans kabinett voro i öppen complott med Södern och dess ledare, och andra voro genom karaktärens svaghet medbrottslingar uti det stora riksförräderi, som under Buchanans presidium, närde och fostrade den revolutionära rörelse, som nu antagit en organiserad form. Hans krigsminister general Floyd

(en slafegare i Virginien, numera divisions-general i fiendtliga arméen) skyndade att, medan han ännu egde makten i sina händer, låta den sak, för hvilken han med så mycken förkärlek kämpade, deraf draga fördel. Sålunda hade han tid efter annan såsom chef för krigsdepartementet riktat Söderns arsenaler och krigsförråd från Nordens, hvilka nu, då faran stod för dörren, voro utblottade på materiel och vapen; den lilla reguliera armée af 18,000 man, som af Förenta Staterna underhölls, var till stor del under någon pretext försänd till det aflägsna Texas och flottan, hvars ändamål egentligen afsedde handelns beskydd, var skingrad på jordens mest åtskilda farvatten.

Händelsernas makt hade nu fört den förut lyckliga Republiken till en kris, hvars utgång endast Den, som i sina händer leder folkens öden, förmådde förutse.

Den nyvalda presidenten Lincolns installering i embetet var nu nära förestående, och den opartiske historieskrifvaren får icke för samtid och efterverld dölja det ovedersägliga factum, att den var signalen till itändande af den krigsfackla, hvars brand skulle skoningslöst och härjande svepa öfver detta sköna land.

Abraham Lincoln, Förenta Staternas sextonde president, föddes i Kentucky den 12 Februari 1809. Fadren var mycket fattig och den delen af Kentucky, uti hvilken han bodde, gaf på den tiden icke tillfälle till vårdad uppfostran för gossen. Vid sju års ålder skickades han för en kort tid till den enda skola, som derstädes fanns att tillgå, då abc-boken först sattes i hans händer. Fadren, af motgångar beröfvad frukterna af arbete, mödor och försakelser, hvilket vid denna tidpunkt äfven var händelsen med alla de fattige hvita nybyggare, som slogo sig ned i den trakten, sålde sitt lilla nybygge, när gossen var åtta år, hvarefter han med hustru och familj samt sitt lilla husgeråd, satte sig öfver Ohio-floden på en flotte för att i Indianas vildmarker söka en ny tillflyktsort. Genom dess ödsliga skogar röjde han sin väg med yxan de sista 18 mil, han hade att genomvandra, till dess han slutligen några mil från närmaste boning reste sin stuga och började en nybyggares hårda lif. Den framtida presidentens moder, en förståndig och gudfruktig qvinna, lärde gossen att läsa och skrifva, samt uppmuntrade honom till smak för boklig kunskap, i den mån deras ringa omständigheter dertill gåfvo tillfälle. När han var tio år dog hans mor, hvarefter fadren omkring tvenne år sednare åter inträdde i gifte med en qvinna, som för den unga gossen blef den ömmaste moder. Vid denna tidpunkt öppnade en af

nybyggarne i grannskapet, en man vid namn Crawford, en liten skola i sin stuga, der den unge Lincoln fick tillfälle att inhemta de första arithmetiska begreppen, samt de elementer uti andra ämnen, som en dylik läroanstalt i Indianas ödemarker kunde erbjuda. Men fadern sparade ingen möda att åt gossen förskaffa de få böcker, som händelsevis någon gång funno sin väg genom dessa vilda trakter och på detta sätt blef han förtrogen med »Esopus fabler», »Ramseys Life of Washington» och några få andra arbeten. Vid nitton års ålder gjorde han en resa på Mississippifloden till New Orleans, i sällskap med sonen till en båtegare, som i dessa tvenne ynglingars vård öfverlemnade en värderik last. På vägen anföllos de af rånare, som dock fullkomligt misslyckades i sitt uppsåt genom de unga männens raskhet och beslutsamhet.

År 1830 flyttade Lincolns fader till trakten af Decatur i Illinois, vid hvilken flyttning sonen biträdde med iordningställande af det nya hemmet, plöjande jorden och byggande gärdesgård kring den lilla egendomen.

Det är från denna period af Lincolns lif, som namnet »*gärdselklyfvaren*» blifvit honom tillagdt, och jag kan ej neka mig nöjet att här införa den gängse berättelse som härmed är förenad:

»Så snart plats blifvit utsedd för det lilla nybygget, på gränsen af skog- och prairielandet och omkring 10 mil vester om Decatur, började Abraham och hans fader att genast uppföra byggnaden, hvarefter de upptogo 10 acres af prairieäng och sådde majs.

Detta måste inhägnas, sade Abraham. Ja du får hugga gärdslet återtog fadren.

Det kan jag nog göra, ty jag är ju van att föra yxan; men det säger jag, inte ämnar jag klyfva gärdsel i hela mitt lif.

Det hoppas jag du inte må behöfva, svarade den senare, ty när vi fått lite i ordning här, så kan du ju söka din lycka på annat håll.

Åh det har jag inte tänkt på än, inföll Abraham — det blir tids nog med det när den här gärdesgården är färdig; — och Abraham högg gärdsel och inhägnade sina 10 acres — och detta gärdsel är just detsamma hvarom man talat så mycket på alla valmöten till detta presidentval; — ja man marcherade till och med vid ett sådant tillfälle i Decatur genom denna stads gator upp till det i session sittande valconventet, med en fana fastsatt på en af Abrahams gärdsgårdsstörar, och presenterade densamma formligen under en storm af enthusiasm.

Efter denna händelse stå Lincolns gärdsgårdsstörar i stark efterfrågan inom hvarje stat der det fria arbetet är hedrat och ärat.»

Den första vinter, som följde på denna bosättning, var utomordentligt sträng och det erfordrades den kraftigaste vilja och de största försakelser

och mödor af den unge Lincoln, nu en stark och storvext yngling på 21 år, för att jemte fadren kunna underhålla den lilla familjen, och detta skedde hufvudsakligast genom jagt. Tvenne år förflöto, under hvilken tid han dels arbetade för dagsverke på en farm och dels som en simpel bokhållare i en obetydlig köpmansbod på landet. År 1832 utbröt det såkallade »Black Hawk» kriget. Skaror af frivilliga organiserades mot denna mäktiga indianstam, och unga Lincoln ingick i deras leder och blef genast utnämnd till capitaine. Efter återkomsten från denna expedition var han helt nära att blifva invald i staten Illinois' lagstiftande församling, men, då detta misslyckades, köpte han sig ett litet varulager och uppsatte en bod, samt blef straxt derpå utnämnd till den lilla byns postmästare. Emellertid gick handeln dåligt, och som han lyckats förskaffa sig någon liten kunskap i landtmäteri, sålde han sitt återstående varulager, öfvergaf handeln och antog plats som landtmätare i statens tjenst, hvilken befattning han innehade i nära 3 år. Under denna tid blef han 1834 invald ledamot af staten Illinois' lagstiftande församling, och använde från denna stund all ledig tid till juridiska studier. 1836 blef Lincoln inskrifven i domarecorpsen och 1837 flyttade han till Springfield i Illinois, derstädes börjande sin bana som advokat. Tvenne gånger återvaldes han i lagstiftande församlingen och hade der tillfälle att göra första bekantskapen med sin sedermera blifvande medkandidat till presidenturen Stephan Douglas. År 1840 afslog han ett nytt inväljande i samma lagstiftande församling, fortfarande emellertid att praktisera, som advokat, och 1846 valdes han af republikanska partiet till representant i congressen för staten Illinois, säkerligen den enda, som der fanns att tillgå. Under den tid, han sålunda tillhörde denna kammare, voro flera frågor af högsta vigt å bane inom congressen, hvaribland frågorna om kriget emot Mexico, om slafveriets afskaffande i distriktet Columbia, om modifierandet af tulltariffen m. fl., i hvilka alla han intog en manlig och sjelfständig hållning.

1848 tillhörde Lincoln det parti, som till kandidat för presidenturen uppförde general Taylor och 1849 valdes han åter af republikanska partiet som dess kandidat för Förenta Staternas senat.

Vid detta tillfälle segrade dock det demokratiska partiet i sitt val och Lincoln fortsatte sina göromål som enskildt advokat i många år, till dess han på nytt år 1854 uppfördes på förslag till senator och 1856 till kandidat för vice presidenturen, ehuru vid båda dessa val det ihärdigt kämpande motpartiet lyckades i tillsättandet af sina respectiva coryphéer. På detta sätt stod hans namn upprepade gånger alltid främst på listan, bland kandidater till de högsta politiska förtroendesysslor.

Ehuru redan utsträckt öfver omfånget, af hvad dessa blad medgifva,

torde det vara af intresse för läsaren att i denna korta skildring af Lincolns föregående och från denna stund historiskt betydelsefulla lif, se ytterligare några drag deraf för att måhända gifva en svag bild af den personliga och politiska friheten i detta land.

År 1858 var Stephan Douglas' tid som senator tilländalupen och Lincoln uppställdes som kandidat till platsen af det Republikanska partiet i Illinois. Den förre återuppfördes emellertid till kandidaturen af sitt parti och i öfverensstämmelse med bruket uppstod nu en strid mellan de båda antagonisterna, hvari hvar och en efter bästa förmåga sökte agitera befolkningen till antagande och försvarande af den politiska trosbekännelse en hvar af dem representerade. Kampen pågick med en outtröttlighet och ifver inom de olika fractionerna, som betecknande visade vigten af de stora principer, man å båda sidor ansågo stå på spel.

Douglas lärer varit en man af särdeles framstående talang och med den lyckliga förmågan att med ordets makt snart beherrska sitt auditorium. Hans konst låg egentligen deri, att han med sällsynt skarpsinnighet förstod att göra folkets passioner, sympatier och oförrätter till sina. — Lincoln åter, långt ifrån så lysande i sitt föredrag, egde i stället i hög grad den skarpa, oemotståndliga, lugna logikens blanka svärd, hvarmed han förstod att öfverflygla och tillintetgöra sin motståndare. Det skulle kanske vara svårt att finna tvenne talare, representerande olika meningar och olika intressen, som i sina debatter bättre passade för hvarandra, eller hvilka folket hellre afhörde. Deras första »meetings» voro händelsevis samtidiga. Douglas talade i Chicago den 9:de Juli och Lincoln den 10:de, samt en vecka efteråt båda på samma dag i Springfield under tillopp af tusentals åhörare. Den 24:de Juli utmanade Lincoln sin motståndare till en följd af debatter öfver de stora principfrågor, hvars lösning eller utgång var deras partiers seger eller fall. Douglas antog utmaningen med vilkor att få sig förbehållen rättigheten att till besvarande af motståndarens 3:ne orationer, bestiga talarestolen fyra gånger.

Sju af dessa ryktbara debatter höllos inom olika delar af staten Illinois emellan den 21 Augusti och 15 October och blefvo alla efteråt i tryck publicerade. De två partiernas lifsprinciper voro i dessa debatter grundligen diskuterade och dess svaga sidor tillfullo belysta. Diskusionen var rätt fram och öppen, och man kunde icke underlåta att i vissa afseenden tillägga det Republikanska partiets kämpe en förtjenst, som icke öfverträffades af hans motståndare. Men icke destomindre, och ehuru det Republikanska partiet hade till en början en majoritet af 5000 röster, blef Douglas till följe af påtryckning från andra stater med liten majoritet återvald. Under följande halftannat år besökte Lincoln Ohio, Kansas och New-York, på hvilka ställen han med stor framgång höll en serie af

»meetings», deribland ett i sistnämnde stat, i hvilket han på ett ganska vältaligt sätt utvecklade sitt partis ställning till dagens brännande frågor.

På våren 1860 uppträdde han åter på ett »meeting» i Cincinnati, å hvilket han för ett stort auditorium, mest bestående af Kentuckyboar utvecklade med det honom egendomliga framställningssättet, sin afsky för slafveriet, hvaraf intrycket ännu lärer lefva i friskt minne hos hans åhörare.

Från denna tidpunkt och under de skiftesrika fyra månader, som gått tillända sedan Lincolns val i November, hade emellertid den nya Presidenten, liksom Egyptens sfinx, förblifvit stum i sitt aflägsna hem i Illinois.

I Sydstaterna åter hade, som vi sett Jefferson Davis från Mississippi, Floyds företrädare vid krigsportföljen, en man, som med öfverlägsen talang och ovanlig administratif förmåga, parad med personligt mod och en okuflig vilja, egnat hela sitt framfarna lif åt ett enda mål, Söderns oberoende, blifvit på dess congress i Montgommery den 18 Februari, enhälligt vald till den nybildade Confederationens President.

Med stora högtidligheter försiggick hans installering i embetet derstädes nämnde dag. Under en sydländsk himmel och smyckad från Alabamas prunkande blomstergårdar, låg den vackra staden, flaggande uti präktig festskrud och bländande af ljus från de ståtligt illuminerade byggnaderna, färdig att emottaga dagens hjelte. Befolkningen trängdes i en brokig massa kring Capitolium, för att skänka första hyllningen åt den, som man i detta kritiska ögonblick utkorat till ledare af fäderneslandets öden. Nästan allt hvad Alabama egde främst i bildning, rikedom och skönhet var här representeradt, ej mindre än den nya confederationens mest framstående politiska personligheter. På balkongen till nämnde byggnad helsades han med utbrott af handklappningar och »vivatrop» från den nedanför församlade mängden, hvars befrielsestund nu syntes vara kommen.

“Medborgare och bröder“, yttrade han, “ty nu äro vi bröder, icke blott till namnet utan ock i verkligheten män af samma kött och blod, samma intresse, samma mål — våra institutioners okränkbarhet — vi hafva hoppas jag, från denna dag utsigt att såväl dessa, som vi sjelfva icke längre skola vara utsatte för skymf. Måhända skall den bana, vi nu anträdt, föra oss in bland stormar och motgångar; måhända skall början blifva lika hotande som denna

morgon, men vi skola då äfven se liksom i dag molnen skingra sig och solljuset bryta fram. Så skall ock denna Confederation gå framåt i utveckling och föra oss in i den lugna hamnen af constitutionel frihet och politisk jemnlikhet. Vi hafva ingenting att frukta ibland oss sjelfva, ty vi äro ju liktänkande och ingenting hafva vi heller, som oroar oss utom våra gränser, ty om ett krig är oundvikligt, om återigen de principer, för hvilka våra fäder blödde under revolutionen, skola genomgå bloddopet, så skola vi visa, att deras söner icke hafva vanslägtats, och att vi skola inlösa de löften, de afgåfvo, försvara de rättigheter, som de åt oss öfverlemnade och gifva prof derpå att Söderns mannamod är lika lysande nu, som 1776 och 1812 eller någonsin.

Tiden för förlikning är nu tilländalupen, och Södern har beslutat att försvara sin position samt låta hvar och en, som vill försöka göra intrång, lukta på sydländskt krut eller känna sydländskt stål. Jag tviflar icke på en god utgång. Jag skall upprätthålla våra rättigheter och vår styrelse med risk af allt annat. Vi begära ingenting, vi önska ingenting och vi skola ej heller hafva några förvecklingar. Om de öfriga staterna önska ingå i vår Confederation, må de då göra så, men på de vilkor, som vi förelägga. Vår skilsmessa från unionen har nu försiggått och ingen förlikning, ingen återgång är numera möjlig.

Jag tackar Eder, mina vänner, för de gynnsamma uttryck af välvilja och bifall, som I vid detta tillfälle visen. Öfverallt under min resa hit, har jag emottagit lika smickrande bevts på förtroende, men jag tager dem icke åt mig personligen, utan endast säsom den ödmjuke representanten af vår Confederations principer. Jag skall åt de pligter, som äro förenade med den höga befattning, till hvilken jag har blifvit kallad, egna själ och hjerta — ja allt hvad jag eger; och om under händelsernas gång min tjenst är af nöden på annat ställe — om, för att vara tydlig, nödvändigheten fordrar, att jag åter skall ingå i seldaternas leder, hoppas jag att äfven der blifva väl emottagen. Och nu, mina vänner, ännu en gång tack för de uttryck af bifall I hafven gifvit tillkänna.“

Efter denna enkla hyllningsceremoni hade den nya Presidenten offentlig mottagning i sitt hotells praktvåning, från hvars balkong man hade den vackra anblicken af ett fyrverkeris afbrännande, hvarjemte fackeltåg med musik och under patriotiska sångers afsjungande, genomströfvade staden i alla rigtningar. Nästa dag aflade Jefferson Davis sin ed, som de Confederade Staternas President och följande dagar användes af congressen till såväl ordnandet af den nya Confederationens hela styrelsemachineri samt kommissariers eller beskickningars afsändande till främmande hof och Förenta Staternas Regering, som ock till en Konstitutions uppsättande och antagande, hvarjemte en mängd för sakernas nya ordning nödvändiga lagbeslut fattades.

Redan omedelbart efter Södra Carolinas utträde ur Unionen hade dess styrelse vidtagit sina mått och steg för denna stats oberoende af Unions-myndigheterna. Snart trotsade man de senares försök att inom statens område begagna sig af sin i förbundsförfattningen tillerkända makt och på nyårsdagen 1861 tog staden Charlestons milis, på befallning af

statens gouverneur, dess arsenal i besittning. Den officer af Förenta Staternas armée, som öfver densamma hade inseende, aflöstes, trupperna paraderade och under dånande kanonsalut sänktes Förenta Staternas flagga och Södra Carolinas upphissades. Befästningarne i hamnen voro garnisonerade med en obetydlig styrka af Förenta Staternas reguliera armée, hvilket liksom innebar ett ovedersägligt förnekande eller upphäfvande af den oafhängighets-förklaring, denna stat afgifvit, hvarföre dess myndigheters första åtgärd var att, genom besittningstagandet af dessa befästningar, »försäkra sig», som man uttryckte sig, »om den respect, som hvarje oberoende nation har rättighet att fordra». Gouverneuren uppfordrade den commenderande officeren till det förnämsta fästets — det ryktbara »Fort Sumters» — utrymmande, hvilket denne med mannamod och i känslan af sin pligt vägrade. Man vidtog då förberedelser att attackera fästet, för att tvinga det till kapitulation. Stadens milistrupper organiserades för sådant ändamål, under det att den 11 Januari Södra Carolinas gouverneur, genom en kommissaries afsändande till Washington, af Förenta Staternas President, Buchanan, begärde fästets utrymmande. Efter långt uppskof aflät slutligen den senare, den 6:te Februari, ett svar härå, hvars slutstrof lydde som följer:

"Om, oaktadt all den enträgenhet, hvarmed jag arbetat på fredens bibehållande, hvarpå så många bevis förefinnes, Södra Carolinas Styrelse likväl skulle sätta i verket sin hotelse att attackera Fästet Sumter och derigenom riskera lifvet på ett litet antal tappra och loyala män instängda inom dess vallar och på det sättet kasta vårt gemensamma fädernesland i ett borgerligt krigs olyckor, så må då på dem och dem, som de representera, hela ansvaret derför återfalla."

Med detta svar återvände kommissarien till gouverneuren, som omedelbart hänsköt frågan till congressens i Montgommery afgörande.

Det är lätt begripligt, hvilken sensation ett afslag på denna »rättmätiga fordran» skulle åstadkomma ibland den redan af revolutionens glöd passionerade befolkningen inom hela Södern. Demonstrationer pågingo i revolutionärt syfte derstädes dagligen, nogsamt utvisande vidden af den feberrörelse, som nu beherrskade sinnena hos dessa Söderns barn med deras heta sjudande blod, dessa — på Nordens språk — »regular fire eaters» (eldätare). Ehuru en stor del af denna befolkning hade hoppats att på fredlig väg ernå sitt oberoende, beklagande ett motsatt förhållande såsom stridande emot hela den civiliserade verldens fordringar, växte dock, detta oaktadt, insurrektionen dagligen ej mindre i moralisk betydelse än i utveckling af materiella krafter och omfång.

Fästena Moultrie och Pinckney i Charlestons hamn, fästningen Pulaski utanför Savannah, Mount Vernons arsenal med 20,000 gevär i Ala-

bama, fästet Morgan vid Mobile, fästena Jackson, S:t Philip och Pike utanför New-Orleans, Pensacolas marinetablissement samt fästena Barrancas och Mc'Rae, arsenalen i Baton Rouge, myntet och tullhuset i New-Orleans, Little Rocks arsenal, alla dessa platser föllo inom kort och utan blodsutgjutelse i insurrektionens händer och togos i besittning af dess trupper.

Den 4:de Mars, dagen före presidentombytet, närmade sig nu, och sällan har en regent under så bekymmersamma auspicier, tillträdt sitt höga kall, som President Lincoln.

Liksom i naturen, när molnen hotande sammandraga sig öfver våra hufvuden, ett ögonblick af stillhet föregår stormen, så stodo också nu de i harnesk rustade partierna och det i lidelsernas våg indragna folket, liksom hållande andan, väntande den stund, då striden skulle bryta lös.

Under intrycket af dessa hotande förebud till kommande stormar lemnade Lincoln sitt lugna hem i Illinois, för att ofvannämnda dag installeras i embetet.

Men huru olika var ej ställningen nu, jemförd med hvad den var 4 månader förut eller vid den tidpunkt, då folket genom sitt val kallade honom till denna vigtiga plats.

Elfva stater hade sedan dess genom insurrektion utgått ur Unionen, och Förenta Staternas embetsmän inom desamma hade antingen öfvergått till insurgenterna eller på annat sätt lemnat sina platser. Dessa stater hade consoliderat sig till en mägtig confederation, som nu med en hänförelse, som icke fick förbises, rustade sig att med våld, om så skulle erfordras, tillkämpa sig de rättigheter, densamma gifvit sig.

Inom dessa stater voro nu nästan alla fästningar, arsenaler, marinetablissementer, tullhus m. m. tagna i besittning af en fullt organiserad och verksam styrelse. Dessa fästningar voro inom kort satta i godt skick, der sådant erfordrades, och nya voro under byggnad. Trupper organiserades och ett stort antal högre och lägre officerare af Förenta Staternas armée och flotta hade öfvergått till insurgenternas leder, hvars vapenförråder dessutom blifvit, som vi förut sett, genom svekfullt förfarande, riktade från Nordens. Det erfordrades rundelig tid att från det aflägsna Texas återkalla det otillräckliga antal reguliera trupper, som Norden der ännu hade att påräkna, och att samla de spridda eskadrar af flottan, som plöjde hafven.

Under det nationen sålunda stod afvaktande händelsernas vidare gestaltande och de mått och steg, med hvilka den nya Presidenten i dem

skulle ingripa, fortforo dock fredsvännerna i sin verksamhet. Kentucky begärde hos congressen, att ett national-convent skulle sammankallas för att göra en förändring i konstitutionen och uppfordrade legislaturerna i de öfriga staterna till ett dylikt steg. Ett sådant convent kom äfven till stånd inom gräns-staterna, men ingen af slafstaterna och endast tre från Norden voro dervid representerade, hvarför frågan sålunda förföll.

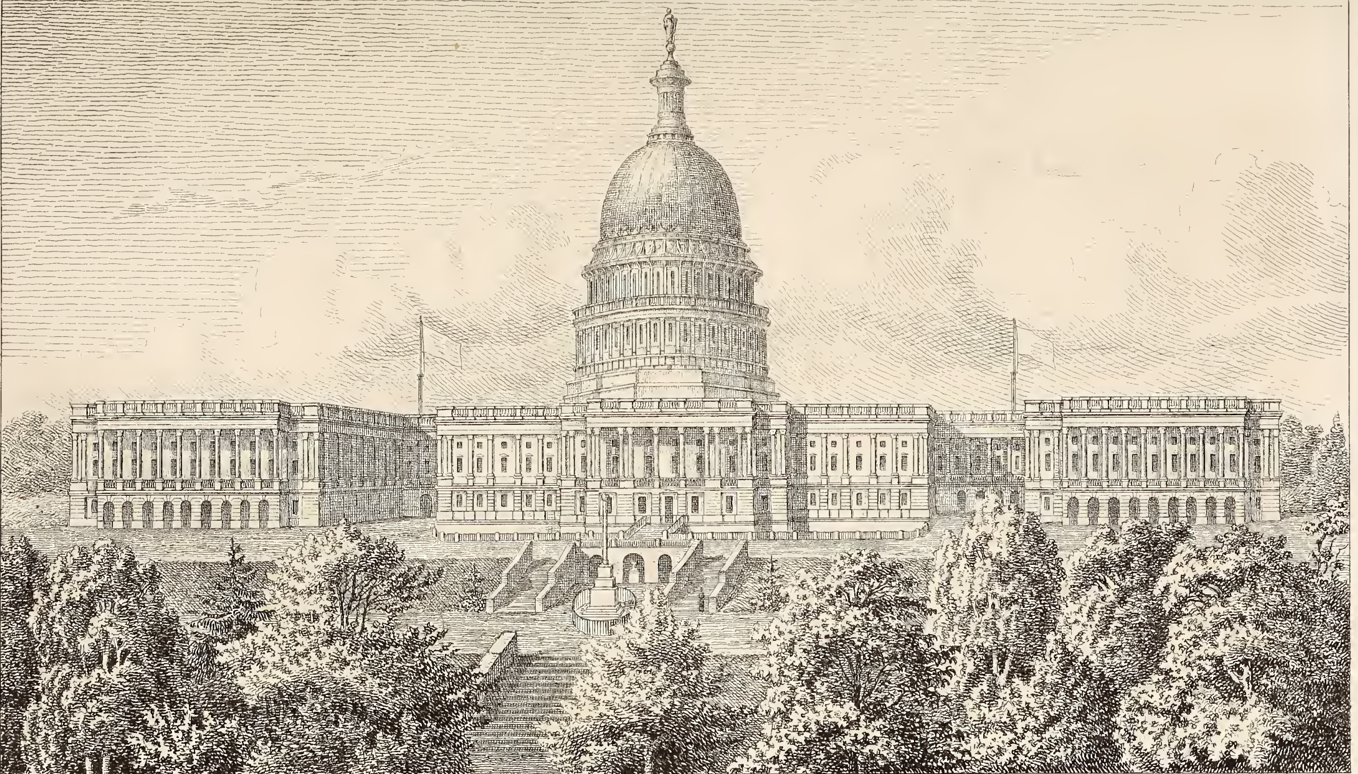
Virginien åter gjorde ett upprop till de öfriga staterna att genom fullmäktige nedsätta en fredsconferens. Detta besvarades af 20 stater och sådana mått och steg, som varit i de södras intresse, skulle måhända på densamma hafva blifvit vidtagna, såvida dessa stater hade hörsammat uppmaningen och vid denna conferens låtit representera sig.

Äfven inom congressen syntes man nu i detta kritiska ögonblick vara böjd till eftergifter för Södern. Tre lagbeslut rörande Territorierna fattades derstädes och uti intet af dessa förbjöds slafveriet inom dessa områden, en sak, för hvilken, som vi förut sett, Republikanska partiet med ifver arbetat. Man gick så långt, att man fördömde de lagar, som inom de norra staterna voro utfärdade, angående förrymda slafvars oantastlighet på deras område, derjemte förklarande den lag i gällande kraft, som i motsatt riktning af 1850 års congress utgafs, ja man till och med föreslog en förändring af konstitutionen, hvarigenom slafverifrågan uttryckligen och för alltid skulle uteslutas från congressens ingripande; och slutligen framställdes äfven i en petition, underskrifven af åtskilliga samfund i Norden samt af icke mindre än 300,000 enskildte derstädes, behofvet af en *för de södra staterna tillfredsställande* reglering af dessa vigtiga frågor.

Sådan var ställningen, då Lincoln efter sin långa resa från Illinois inträffade i Washington.

Efter den tystnad, som han sedan valet i det offentliga iakttagit, öppnade han nu först åter sina läppar under denna färd, talande till folket, som öfverallt emottog honom med enthusiasm. En mordplan mot hans person var likväl, af den Södern tillgifna befolkningen, anlagd i Baltimore, hvarföre han, derom underrättad, förklädd i skottsk mössa och militärkappa, begagnade en tidigare train än ämnadt var, samt på en väg, som ledde förbi nämnde stad, utan afbrott fortsatte resan till hufvudstaden.

Ändtligen var morgonen af den 4:de Mars, installeringsdagen, inne. Ceremonien försiggick med en prakt i anordningarne, som icke lärer hafva egt något motstycke vid dylika tillfällen förut. Hufvudstaden var uppfylld af trupper och de bästa försigtighetsmått voro vidtagna för att förekomma gatutumult, oordningar eller revolutionära rörelser inom befolk-

Em Bærentzen & Cie lith. Inst.

CAPITOLIUM I WASHINGTON.

ningen, som till en stor del vid denna tidpunkt äfven här var uppspädd med Södern tillgifna och dettas hemliga agenter.

Ett rykte, huruvida med eller utan grund, känner jag icke, hade äfven blifvit utspridt, att nemligen stora krutqvantiteter hade blifvit inlagda i källarne till Capitolium och allt anordnadt för att, genom dessas itändande under sjelfva ceremonien, spränga byggnaden i luften, och man trodde sig äfven veta, att en conspiration var uppgjord för att redan på färden dit, genom ett öppet mord bringa den nya Presidenten om lifvet.

Ett ögonvittne har för mig beskrifvit en del af ceremonierna vid detta tillfälle ungefär på följande sätt:

Klockan 12 på dagen inställde sig en deputation senatorer hos den afgående Presidenten Buchanan för att, anförde af denne, uppvakta Lincoln på hans färd till Capitolium. Snart såg man de begge Presidenterna åkande i têten för en cortège af öppna vagnar, hvilkas antal stundeligen ökades genom andra, fyllda af medborgare ur alla klasser, eskorterade af en stark kavalleristyrka, högtidligt skrida fram mellan de paraderande trupperne, utföre den präktiga »Pennsylvania-avenuen».

I senaten, der den nyvalde först skulle infinna sig, emottogos de båda Presidenterne med deras uppvaktningar af icke allenast denna kammares President och ledamöter utan äfven af högsta domstolens, diplomatiska corpsen, ministrarne tillhörande bådas respektive kabinetter, gouverneurerna i de olika staterna och territorierna, 2:dra kammarens ledamöter m. fl., för hvilka platser voro beredda genom prydliga och rikt skulpterade stolars placering i concentriska cirklar i den smakfulla salen, hvars ståtliga anblick särdeles förhöjdes genom närvaron af det vackra könet, åt hvilket man alltid här i landet vid offentliga och politiska tillfällen reserverar plats, och som nu i lysande toiletter ända till trängsel uppfyllde dess spacieusa gallerier.

Här endast upplästes af Senatens sekreterare ordningen för processionen till den plats der ceremonien skulle försiggå, hvarefter denna genast åter satte sig i rörelse genom byggnadens vestibuler, och intog sina platser på den rikt och smakfullt dekorerade plattform, som för detta ändamål blifvit uppförd öfver stora trappan vid hufvudingången. Emblemer af friheten, jemnlikheten, Unionen m. fl. prydde den ståtliga byggnadens kolonnader, och kolossala prunkande stjernbanér, svajande lätt i den ljumma vårvinden, gåfvo åt scenen en storartad och högtidlig pregel, hvartill i hög grad bidrog anblicken af det symetriskt placerade stora antalet damer, som i rika toiletter representerade allt, hvad Washington egde främst i qvinlig skönhet.

Det tal, hvarmed President Lincoln vid detta tillfälle helsade det amerikanska folket, emottogs med starka bifallsyttringar och afbröts allt

som oftast af stormande applauder från den i en oöfverskådlig massa kring Capitolii murar församlade menigheten.

Han afslutade detsamma med följande ord:

— — — — "Den makt, som jag nu iklädes, skall jag emellertid genast begagna för att occupera och bibehålla de befästade platser, som tillhöra Unionsstyrelsen, såväl som att sätta denna i full besittning af dess egendom, och derjemte låta uppbära de vanliga intraderna. Men innan jag slutar, uppfordrar jag alla dem, som verkligen hade Unionen kär att stanna och eftersinna, hvad I gån att göra, innan I kasten Eder i ett så allvarsamt företag, som nedrifvandet af den nationela byggnad, hvilken skänkt oss så mycken välsignelse, och hvarmed alla våra minnen och allt vårt hopp är förenadt. I Edra händer, mina missbelåtna landsmän och icke i mina, ligger äfventyret af ett borgerligt krig.

Styrelsen vill ju icke förorätta Eder, och huru kunnen I då hafva någon conflikt, utan att I sjelfva ären de angripande. I hafven icke aflagt någon ed till himlen att störta Eder styrelse, men jag, å andra sidan, är bunden af den heligaste pligt att bevara, beskydda och försvara den.

Jag har ännu ett ord att tillägga. Vi äro icke fiender, — vi äro vänner, och vi få icke blifva fiender. Om ock lidelserna hafva åstadkommit en spänning i sinnena, så få vi icke tillåta dem att slita de tillgifvenhetens band, hvarmed vi äro förenade.

Emellan våra patrioters grafvar på slagfälten och hvarje klappande hjerta, hvarje härd i detta vida land, finnes en minnets mystiska sträng, som, återigen vidrörd, hvilket den säkerligen skall bli af vår naturs bättre englar, skall ljuda högt af Unionens lof."

Som ett bevis af pressens frihet i detta land må anföras det porträtt, hvarmed man sett dess högsta chef aftecknad i en broschyr, hvilken »såsom högeligen läsvärd» recommenderas till allmänheten utaf en af de förnämsta tidningarne.

»Man tänke sig», säger den lilla bokens författare, »en helt och hållet oproportionerlig, tre alnar lång karl, med lång, mager och knotig hals, lågt och insjunket bröst samt långa magra armar och ben, som alltid synas vara honom i vägen, och dessutom stora grofva och skrumpna händer, hvilka sätta en annans liksom i ett skrufstäd, då de utsträckas till helsning. Man föreställe sig vidare ett hufvud i form af en cocosnöt, betäckt med vildt och okammadt hår, som står rätt ut i alla riktningar; ett skrynkligt och skrofligt ansigte, liksom härjadt af vitriol; en hög, smal panna; ett par drömmande ögon, hvilka under buskiga ögonbryn synas genomtränga allt med orediga blickar; några få testar af borstartadt hår i stället för hakskägg och polisonger; en tätt tillsluten, tunnläppad mun; och slutligen näsa och öron, hvilka borde tillhöra ett två gånger så stort hufvud. Kläd sedan upp denna figur i snäfva, illasittande, flottiga och fläckiga svarta kläder, som falla i kylsor vid hvarje

utstående punkt (och hvarje punkt på denna figur är utstående), drag på den stora grofva stöflor och handskar, som äro för långa för de långa och beniga fingrarne, sätt så på dess hufvud en hög utsliten hatt, insydd ända till kullen i dammigt och skrynkligt krusflor; ändtligen, tillägg allt detta en hållning, som vittnar om kraft såväl i fysiskt som moraliskt hänseende, samt ett egendomligt uttryck af värdighet, paradt med det löjliga, och man skall erfara samma intryck som jag, då jag såg Abraham Lincoln.»

Demokratien, hvars regel är: »Du skall inga andra gudar hafva för mig», vill ej veta af något annat jordiskt majestät än det souveraina Folkets och lemnar åt ordets frihet en utsträckning, hvarpå ofvanstående endast är ett svagt exempel. Och ehuru i denna bild ligger sanning, ehuru hos andra, liksom hos dess tecknare, skönhetssinnet känner sig träffadt vid åsynen af den man, som, genom lifvets underliga flod af omständigheter, blifvit ställd ibland de främsta af menniskobarnen, så vittnar dock detta folks förtroende och aktning för denna deras "*förste embetsman*" om dess ståndpunkt af upplysning; och ett egendomligt fenomen för detta land är, att inom *politikens verld* de gröfsta smädeskrifter och det lägsta förtal höra till ordningen för dagen, ehuru man af erfarenhet vet, att detta upplysta folk alldeles icke derpå lyssnar.

Mina egna intryck af Lincoln, hvars skämtsamma och flärdfria väsende gifvit anledning till en mängd anekdoter och berättelser, skall jag i ett följande bref meddela.

Hans fru, »the little woman», som han benämner henne, såväl som hans egna humoristiska infällen och liknelser, hvarmed han förstår att krydda samtalet, intaga i dessa gängse berättelser äfven ett betydande rum, och de godbitar, som deraf dagligen komma till mina öron, karakterisera i hög grad såväl honom, som den omgifning, de seder, bruk och för en Europé ovanliga sociala förhållanden, som här möta främlingen.

Presidentens första omsorger voro nu att, i enlighet med ordalydelsen i sitt tal, vidtaga sådana militära åtgärder, som af ögonblickets kraf voro betingade. Fästningar iståndsattes och dess garnisoner förstärktes, arsenaler och tyghus fylldes med krigsmateriel, trupper sammandrogos, flottan hemkallades och likväl, märkvärdigt nog, oaktadt alla dessa mått och steg, invaggade sig såväl kabinettet i Washington, som folket i nordstaterna i drömmar om en ostörd fred, öfvermodigt framställande det löjliga uti den fara, som en del ansåg vara förhanden.

Vi hafva sett, att Presidenten Buchanans svar rörande fästet Sumters utrymmande blifvit öfverlemnadt till Congressens i Montgommery åtgärd.

Denna afsände nu sina fullmäktige till Washington för att hos Förenta Staternas regering söka åvägabringa en uppgörelse mellan den och den nya Confederation, de representerade, grundande sina anspråk på »rättigheter, rättvisa, opartiskhet och förtroende».

Denna beskickning misslyckades helt och hållet i sitt uppdrag. Den bas, på hvilken de begärda underhandlingarne skulle stödja sig, förkastades; utrikes-ministern Seward afbröt all communication med de fullmäktige, och den 8:de April meddelades gouverneuren i Södra Carolina, att Förenta Staternas regering beslutit att till det yttersta upprätthålla konstitutionen, om mot densamma skulle göras våld, hvarföre dess trupper i fästet Sumter omedelbart komme att förstärkas.

Emellertid hade de Confedererade Staternas Congress uppdragit åt dess President Jefferson Davis högsta befälet öfver dess trupper, och denne hade i samråd med dess myndigheter i Charleston vidtagit kraftiga förberedelser för stundande händelser. Fästningarne i hamnen voro iståndsatta och batterier byggda, hvilkas eld var beräknad att användas mot Sumter, från hvars vallar ännu Förenta Staternas flagga svajade, och den 11 April emottog dess Commendant Major Anderson följande skrifvelse från högste befälhafvaren i Charleston, General Beauregard:

"Charleston S. C. d. 11 April 1861, kl. 2 eft. m.

Major.

De Confederade Staternas styrelse har hitintills afhållit sig från fiendtliga demonstrationer emot Fästet Sumter, i hopp att Förenta Staternas styrelse skulle, för att komma till en vänlig uppgörelse af alla tvistigheter dem emellan, och för att undvika ett krigs olyckor, utrymma detsamma. En viss tidpunkt hade man äfven skäl att tro, att detta var Eder styrelses mening och under sådana omständigheter har man afstått att fordra Fästets uppgifvande. Nu kunna emellertid de Confedererade Staterna icke längre uppskjuta besittningstagandet af en befästning, som commenderar inloppet till en af dess hamnar, och som är nödvändig för dennas försvar och säkerhet.

Jag är nu anbefalld af dessa staters styrelse att begära detta Fästes utrymmande. Mina adjutanter, Öfverste Chesnut och Capitaine Lee, äro beordrade att uppfordra Eder dertill.

Allt som kan göras för underlättandet af Eder egen och besättningens förflyttning jemte vapen och enskild egendom, till hvilken plats inom Förenta Staterna, som Ni sjelf behagar bestämma, skall icke underlåtas. Den flagga, som Ni har så länge och under så pröfvande omständigheter, med så mycken storsinthet upprätthållit, må vid nedtagandet af Eder saluteras.

Öfverste Chesnut och Capitaine Lee skola under ett måttligt tidsförlopp invänta Ert svar.

Jag har den äran etc.

Eder ödmjuka tjenare
G. T. BEAUREGARD,
Commenderande General."

Till Major Anderson,
Commendant å Sumter.

Commendanten svarade, som följer:

"Fästet Sumter den 11 April 1861.

General.

Jag har härmed äran erkänna emottagandet af Eder skrifvelse, uppfordrande mig till detta Fästes utrymmande, och får till svar härå meddela, att hederns pligt, såväl som mina skyldigheter emot min regering, hindra mig att gå in härpå.

Med tacksamhet för de öppna, manliga och smickrande vilkor, som erbjudits, såväl som för det höga loford, som kommit mig till del, har jag äran vara etc.

Er ödmjuka tjenare
R. ANDERSON."

Till General Beauregard,
Com. General i Charleston.

På detta ingick en ny skrifvelse till Commendanten, som lydde sålunda:

"Charleston den 11 April 1861 kl. 11 på aftonen.

Major.

Med anledning af Edert muntliga delgifvande till mina adjutanter, rörande Edra förråder, och att Eder garnison skulle inom loppet af några få dagar blifva utsatt för hungersnöd, såvida icke Fästet dessförinnan af oss blifvit nedskjutet, så, och då min önskan är att icke utgjuta blod onödigtvis, har jag meddelat min regering, såväl Ert muntliga som skriftliga svar på min framställan.

Om Ni derföre vill uppgifva någon bestämd tid för Fästets utrymmande och derjemte ingå den öfverenskommelsen att icke använda Edra kanoner emot oss såvida vi icke skulle begagna våra emot Fästet, så skola vi afstå från eldens öppnande.

Mina adjutanter äro bemyndigade att ingå en sådan uppgörelse med Eder, hvarföre Ni anmodas att meddela dem ett öppet svar härå.

Jag har den äran etc.

Eder ödmjuka tjenare
G. T. BEAUREGARD,
Com. General."

Till Major Anderson,
Commendant å Fästet Sumter.

Commendanten aflät då följande svar:

"Fästet Sumter den 12 April 1861,
kl. 2,30 på morgonen.

General.

Jag har den äran erkänna emottagandet af Eder andra skrifvelse af den 11:te dennes, och får som svar derå meddela, att jag, öfverensstämmande med

Eder i den önskan, det blod icke onödigtvis må flyta, skall, såvida jag blir försedd med nödvändiga transportmedel, samt dessförinnan inga nya föreskrifter eller undsättning hit ankommer från vederbörande, utrymma Fästet vid middagstiden den 15 dennes. Jag utfäster mig dessutom att icke under denna tid öppna eld emot Edra trupper, såvida jag icke dertill tvingas genom någon fiendtlig rörelse af dem mot detta Fäste, eller någon del af desamma visande någon afsigt att våldföra den flagga det bär.

Jag har den äran etc.

Eder ödmjuka tjenare

Till General Beauregard, — R. ANDERSON,
Com. General i Charleston. — Commendant."

Detta besvarades på stället af de båda adjutanterna sålunda:

"Fästet Sumter den 12 April 1861,
kl. 3,20 på morgonen.

Major.

På befallning af General Beauregard, Högste Befälhafvare öfver de Confederade Staternas trupper i Charleston, hafva vi den äran meddela Eder, att han inom en timma härefter öppnar eld på detta Fäste.

Vi hafva den äran etc.

Till Major Anderson, — J. CHESNUT Aid-de-Camp.
Commendant å Fästet Sumter. — S. LEE Aid-de-Camp."

Adjutanterna återvände, och kl. 4,30 eller jemnt en timma och tio minuter efteråt, dånade det första skottet i detta borgerliga krig. Brodermorden hade tagit sin början!

Ehuru jag framdeles måhända återkommer till en utförligare beskrifning öfver befästningarne i Charlestons hamn och de operationer, som för denna stads anfall och försvar spelat en så vigtig rôle i detta krig, torde det likväl nu böra nämnas, att Fästet Sumter, det ansenligaste af här befintliga, är ett kasematteradt verk, med fem facer, beräknadt för en bestyckning af 135 kanoner, fördelade på 2:ne våningar utom vallgången, samt beläget ungefär i midten af hamninloppet, hvars stränder äro garnerade med spridda verk, och $3^1/_3$ mil från staden. Alla öfre våningens embrasurer voro ofulländade och blefvo under förberedelserna att mottaga en fiendtlig beskjutning igenmurade. Bestyckningen, hufvudsakligast gammal materiel, bestod vid denna tidpunkt af 6 st. 24-pundiga, 41 st. 32-pundiga, 10 st. 42-pundiga, 10 st. 8-tums Rodmans och 3 st. 10-tums Columbia-kanoner samt 8 st. 8-tums s. k. sjökust-haubitzer.

Det första skottet hade för fienden den mest lyckliga effect. En bomb beskref sin vackra båge i rymden; med utmärkt precision gjorde den sitt nedslag i Fästet; en döfvande explosion inträffade, och snart stod en byggnad i lågor. Detta var signalen till attack, och inom ett ögonblick öppnade alla de öfriga kringliggande verken sin eld. Först efter

tvenne timmars förlopp, hvarunder denna eld utan afbrott pågått, började man att besvara densamma ifrån Fästet och nu först kom striden i full gång och fortsattes med oförminskad kraft till kl. 7 på aftonen, då elden väsendtligen aftog. Striden pågick emellertid hela natten, men tilltog med yttersta häftighet och särdeles precision från fiendens sida följande dag. Snart besköts Fästet med glödgade kulor och inom kort stod en kasernbyggnad inom dess vallar i full låga.

Elden, gynnad af morgonvinden, spred sig hastigt; lågorna togo sin riktning åt det håll, der ett krutmagasin var beläget; knappast hade man varseblifvit detta, innan lågorna nästan slagit en cirkel kring detsamma och blott under fara och med otroligt arbete lyckades man derur bortföra femtio tunnor krut. Så snart lågorna bröto ut från byggnadens tak och således blefvo synliga för fienden, fördubblade denne sin eld. Dess våldsamhet och effect tilltog, de projectiler, som användes, voro numera endast glödgade kulor, och det dröjde ej länge förrän en annan byggnad äfven hade fattadt eld. Denna grep nu ikring sig till öfrige kasern- och barrackbyggnader, hvilkas brand stundeligen närdes af nya glödgade kulors inslag; fåfänga voro mödorna att stäfja det härjande elementet, hettan var outhärdlig, en ny döfvande explosion — ett granatmagasin flög i luften, kastande sitt dödande innehåll exploderande i tusen riktningar omkring. Man trodde sig nu ej längre kunna rädda kasematternas träinredning, hvarföre de dit införde femtio kruttunnorne genom embrasurerne störtades i vattnet.

Belägenheten synes mig nu ej varit afundsvärd, särdeles som största delen af ammunitionen och all proviant var consumerad och besättningen samma morgon intagit sin sista måltid, bestående af litet kokt ris och fläsk, och den utlofvade undsättningen från Norden, ehuru sådan var på väg, uteblef till följe af stridiga vindar.

Emellertid till ära för den tappre Commendanten och hans folk, lät han icke på detta sätt behandla sig utan vedergällning och gjorde, hvad han kunde i besvarandet af elden med det ringa antalet af sex kanoner, som numera stodo honom till buds.

Vid detta stadium af striden, och då man i någon mån gjort sig till herrar öfver lågorna, ankom en parlamentär till Fästet. Denne, en adjutant hos General Beauregard, anmälde sig af honom hafva blifvit anbefalld framställa, huruvida icke med hänseende till Fästets tillstånd, tidpunkten nu vore inne för detsammas uppgifvande, hvarvid vilkoren kunde af Commendanten sjelf få bestämmas. Denne beslöt då, att på de redan förut erbjudna vilkoren utrymma Fästet, med hvilket svar adjutanten återvände. Men knappt hade denne aflägsnat sig, förrän en annan båt anlände, hvari befunno sig tre andra af Beauregards adjutanter, medförande

Generalens order, att, enär en hvit flagg varit synlig från Fästet, emottaga detsammas kapitulation. Commendanten meddelade nu, hvad som, vid den föregående parlamentärens besök, förefallit, samt att det var dennes hvita flagg, som vid tillfället blifvit uppsatt på vallen; och ehuru det således var tydligt, att denne på eget bevåg företagit underhandlingen, vidblef Commendanten sina till honom uppgifna vilkor för Fästets utrymmande. Adjutanterne vände nu tillbaka, och inom kort emottogs den fiendtliga Generalens medgifvande af vilkoren, hvarefter Fästets kapitulation följde och dess tappra besättning embarkerades för Norden.

Verkan af Fästets eld, i jemförelse med den fiendtliga, var af ringa betydenhet. Fienden egde bland öfrigt artilleri äfven 17 st. 10-tums mörsare, utplanterade på lämpliga punkter af stränderna, och man har uppgifvit, att af det stora antal bomber, som dessa under dagens lopp slungade emot Sumter, öfver hälften exploderade inom dess vallar.

Med nyheten om denna händelse, som med blixtens hastighet flög genom alla telegraftrådar i landet, uppstod en sensation, som är omöjlig att beskrifva. Dock kan jag, med den kännedom jag nu eger om detta folks häftiga uppbrusning vid minsta anledning (eller, som det så betecknande kallas, "*excitement*"), ganska väl fatta den rörelse, den vilda yra, som vid underrättelsen om Sumters fall och en (ända till afguderi) älskad flaggas skymfande, skulle bemäktiga sig sinnena. Det fanns nu ej en flaggstång i Norden, från hvilken det dyra stjernbaneret icke skulle svaja. Det fanns ej familj så fattig, att från det enda fönstret i dess lilla bostad icke en flagga skulle sticka ut — ej tak så lågt, att icke genom detta tecken de, som dvaldes derunder, hemburo sina sympatier för den våldförda konstitutionen och för unionens sak.

Aldrig har väl ett folk så sprungit till vapen. Oöfverskådliga massor af 20,000 à 30,000, i de stora städerna ända till 100,000, menniskor samlades dagligen öfverallt till »meetings» för att diskutera, hvad som var att göra eller rättare för att som en man skynda under fanorna; och på tredje dagen efter Sumters fall cirkulerade redan inom Staterna Presidentens proclamation, kallande 75,000 man milistrupper under vapen.

Den hastighet, hvarmed dessa trupper rustades och voro i march samt den beredvillighet och de uppoffringar, med hvilka medborgare ur alla klasser skyndade att häruti bispringa, voro i sanning otroliga.

Presterna gjorde patriotismen till föremål för sina predikningar, och de olika kyrkosamfunden, såväl som de politiska, hade nu endast ett mål — unionens vidmakthållande och dess skymfade flaggas upprättelse.

I en kyrka i Brooklyn (en af New-Yorks stora förstäder) upplästes under gudstjensten ett bref till församlingen från 13:de milisregementet,

hvari den uppfordras till bistånd i anskaffande af beklädnader till soldaterna eller understöd åt deras qvarlemnade familjer, och inom en kort stund var detta besvaradt med en insamling af 1,500 dollars.

I det så kallade »Broadway Tabernacle» tog presten till ämne för sin predikan "*Huru Gud tröskade ned hedningarne*", hvarefter församlingen sjöng »Marseillaisen» och ett sammanskott gjordes af 600 dollars. I en annan kyrka var ämnet för predikan: "*Vi skola resa vårt banér i Herrans namn*". I den vackra »Grace Church» (New-York) begagnade predikanten till ingångsspråk: "*Vårt stjernbanér har blifvit skymfadt*", hvarefter församlingen med hänförelse sjöng den nationella sången »The Star-Spangled Banner» (Stjernbaneret) åtföljd af väldiga handklappningar. I en presbyteriansk kyrka valde man till ingångsspråk: "*Han, som intet svärd eger, låt honom köpa ett sådant*", och i ännu en talades öfver följande text: "*Höj upp en fana och visa detta folk*".

Staten New-York var egentligen den, som främst af alla tog initiativet i denna patriotiska rörelse. Corporationer af alla slag höllo derstädes dagligen sina »meetings». Så t. ex. hos »The Merchants of New-York City» (staden New-Yorks köpmän) gjordes vid ett sådant tillfälle en framställning om understöd för några regementens utrustning, och inom 10 minuter voro 21,000 dollars samlade. Vid ett dylikt sammanträde af New-Yorks Advokat- och Domare-corps, samlades på en kort stund och under enthusiastiska lefverop för Unionen, den betydliga summan af 25,000 dollars; och samma dag anslogo stadens myndigheter icke mindre än tre millioner dollars till regeringens förfogande.

Tidningarne voro fyllda af proklamationer och order om truppsamlingar samt uppfordran till alla medborgare att skynda till understöd, vare sig med penningar, eller att låna sina armar till det hotade fäderneslandets försvar, och öfverallt samma rop: »till vapen, till vapen».

Hela staden New-Yorks befolkning, uppgående, inberäknadt förstäderna, till mer än en million menniskor, var i en rörelse, som ej kan återgifvas. Gatorna, kyrkorna, husen, träden, menniskorna, hästarna, vagnarna, fartygen, ångbåtarna, allt bar emblemer af Unionen, och gaf uttryck åt ett såradt folks harm eller en fosterlandskänsla, som nästan gränsade till yra.

En åskådare, okunnig om anledningen, skulle otvifvelaktigt föreställa sig, att denna högtidsskrud, dessa menniskofyllda fönster, detta blomsterregn öfver marcherande trupper, som oupphörligen under »flygande fanor och klingande spel» tågade fram, tillkännagaf firandet af en stor seger, eller en dag i Nationens historia, då en ny lyckligare aera hade ingått; och i sanning vi kunna ju nu, sedan detta folk genomkämpat profvet och

segrande gått ur striden för fäderneslandet, säga att för denna nation ett nytt tidskifte inträdt.

Som vanligt uteblef ej heller qvinnornas ingripande i dessa dagens händelser. Damer samlades på »meetings», der de, dekorerande hvarandra med rosetter och band i stjernbanérets lysande färger, icke allenast insamlade penningar, utan äfven följde de ädla Romarinnornas exempel och svuro att nedlägga sitt köns hela energi på fäderneslandets altare, genom att uppfordra fäder, makar, söner, bröder att skynda till fanorna.

Unga män, tillhörande landets bästa familjer, lemnade sålunda sina sorgfria hem och läto enrollera sig, samt voro inom 48 timmar på väg med sina regementen till Washington, den punkt, som nu ansågs mest utsatt för fara; och den drift, uppoffring och loyauté, hvarmed Staten New-York fournerade Unionsregeringen med trupper, visar sig deri att, under loppet af de 2:ne första månaderna icke mindre än det betydliga antalet af 1000 man i medeltal per dag, fullt organiserade och beväpnade, afsändes endast från staden New-York.

Å andra sidan, i Södern, hvilket glädjeskri flög ej från mun till mun vid underrättelsen om Sumters fall, och dock hvilken uppgift hade icke dess befolkning iklädt sig att lösa. Med hvilken enthusiam, vände icke den till slagfälten, och huru många drag af patriotisk uppoffring, af heroism, som kanske aldrig skola få en plats i historiens blad, hafva icke födts af denna gigantiska »*insurrektion*», som i sina leder räknar öfver sju millioner själar.

Congressen i Montgommery hade nu flyttat sitt säte till Virginiens hufvudstad Richmond, der Presidenten Davis redan var i full utöfning af sitt embete, med nära nog en dictators makt och myndighet.

Den 15 April, 3 dagar efter Sumters fall, utgaf Lincoln, som vi sett, sin proklamation, uppbådande 75,000 man milistrupper, hvarjemte han anmanade de ur Unionen utträdda staterna, att inom en tidrymd af 20 dagar återvända till sin gamla flagg, och slutligen kallade han congressen till extra session den 4:de påföljande Juli. Den 17:de samma månad proklamerade Davis å sin sida utgifvandet af kaparebref; den 19:de förklarade Lincoln Söderns hamnar blockerade, och den 1:sta Maj kallade han ånyo till vapen 42,000 frivilliga för att under en tjenstetid af tre år ingå i hären, samt 18,000 matroser och sjömän.

Å Nordens sida förlades nu till en början trupper omkring Washington, å fiendens åter vid Richmond, och vid slutet af Maj intogo de förstnämnde en position utanför hufvudstaden på Potomacflodens högra strand.

Högsta befälet öfver hela Nordhären, hvilken emellertid organiserades i sex armée-corpser, innehades af den gamle och vördnadsvärde General Scott, Mexicos besegrare, och dessa corpser blefvo vid denna tidpunkt förlagde, i de flesta fall mest af politiska skäl, vid Washington, vid Fortress Monroe, i Vestra Virginien, i Maryland, i Missouri och i Kentucky.

Åtskilliga mindre fäktningar inträffade nu under loppet af Juni månad i Södra Virginien, uti hvilka fienden var den segrande, hvaremot uti vestra delen af denna stat allvarsammare strider pågingo, af hvilkas för Norden lyckliga utgång den populäre General M'Clellan, som derstädes kommenderade, vann sina första lagrar och sitt rykte.

Ändtligen syntes man nu å båda sidor koncentrera stridskrafterna till någon mera afgörande sammandrabbning i Virginien, och en sådan inträffade också den 21 Juli, då den så ryktbara bataljen vid Bull Run utkämpades, hvars utgång är bekant genom det fullkomliga nederlag, som Nordens trupper här ledo.

Södern, som helsade denna nya triumf endast såsom ett förebud till Washingtons fall och Unions-regeringens störtande, begrep ej konsten att rätt begagna sin seger och Norden återigen stod redlös och handfallen vid denna första motgång, hvilken man derstädes i sitt blinda öfvermod aldrig såsom en möjlighet velat inrymma i tanken.

Den sednare hälften af 1861 förflöt under starka rustningar å båda sidor.

Vid öppnandet af den i Juli månad till extra session sammankallade congressen, begärde Presidenten Lincoln bemyndigande att kalla under vapen 400,000 man frivilliga för en tjenstetid af 3 år, samt ett anslag af 400 millioner dollars. Detta icke allenast beviljades utan congressen ökade summorna och åt regeringen uppdrogs enrolleringen af den betydliga ziffran af en half million soldater, för hvilkas underhåll, jemte befäl och materiel, 500 millioner dollars anslogos, hvarjemte 32 millioner samma mynt för tillfället beviljades till fyllandet af flottans behofver.

Befolkningen besvarade detta Presidentens nya uppbåd med största enthusiasm, hvartill flera omständigheter samverkade. Förutom den dryga summa af flera hundra dollars, som erbjöds och äfven oftast utbetalades till den inskrifne i värfningspenningar af de respektive Staterna, betalade Förenta Staternas regering från den dag den anvärfde i dess tjenst inmönstrades, 13 dollars i månaden, hvarjemte han tillförsäkrades egendomsrätten till 100 acres jordrymd i det aflägsna vestern vid krigets slut. Styrelsen i den stat, hvarest karlen låtit inskrifva sig, anslog i de flesta fall, såvida nemligen han var gift och inom denna stat hade sitt hemvist, en liten summa till understöd åt den qvarlemnade familjen. Detta belopp ökades i händelse han egde barn inom vissa åldrar och i

proportion till dessas antal. Så var äfven på vissa orter förhållandet inom den kommun, karlen tillhörde och underhållssumman, visserligen ej stor, utbetalades då direkte till familjen, och kom således utan uppskof denna tillgodo.

Man kan knappast fatta, huru utgifterna under detta krig kunna stiga till de summor, som blifvit uppgifna, hvarföre det torde vara af något intresse att se de belopp, som för de särskilda posternas behof äskades af krigsministern vid denna congress' öppnande; de lyda som följer:

Intendents-Departementet	70,289,200: 21.
Underhålls- d:o	27,278,781: 50.
Artilleri- d:o	7,468,172: 00.
Aflönings- d:o	67,845,402: 48.
General-adjutants-d:o	408,000: 00.
Ingenieur- d:o	685,000: 00.
Topografiska- d:o	50,000: 00.
Medicinal- d:o	1,271,841: 00.
Skuld till Staterne för förskott till trupper	10,000,000: 00.
S:a Dollars	185,299,397: 19.

Ehuru congressen, som vi sett, anslog 500 milliòner dollars, hvaraf naturligtvis ofvanstående behofver skulle fyllas, begärde och erhöll krigsministern likväl fyra månader derefter, eller den 1:sta December, ett nytt anslag af 360,159,986 dollars för arméens underhåll i fält, hvilken nämnde dag uppskattades till följande nummerstyrka *frivillige* från de olika Staterne, nemligen:

Californien	4,608.
Connecticut	12,400.
Delaware	2,000.
Illinois	80,000.
Indiana	57,332.
Iowa	19,800.
Kentucky	15,000.
Maine	14,239.
Maryland	7,000.
Massachusetts	26,760.
Michigan	28,550.
Minnesota	4,160.
Missouri	22,130.
New Hampshire	9,600.
New Jersey	9,342.
New-York	100,200.
Ohio	81,205.
Pennsylvanien	94,760.
Transport	589,086.

	Transport	589,086.
Rhode Island		5,898.
Vermont		8,000.
Vestra Virginien		12,000.
Wiscounsin		14,153.
Kansas	Territorier	5,000.
Colorado	Territorier	1,000.
Nebraska	Territorier	2,500.
Nevada	Territorier	1,000.
New Mexico	Territorier	1,000.
Districtet Columbia		1,000.
	Summa	640,637,
samt af reguliera trupper, sedan dessas antal genom congressbeslut blifvit ökadt		20,334.
	Summa Summarum män under vapen	660,971,

hvilka voro fördelade på de olika vapnen, sålunda:

Trupper.	Frivilliga.	Reguliera.	Summa.
Infanteri:	565,603.	11,175.	576,778.
Cavalleri:	54,654.	4,744.	59,398.
Artilleri:	20,380.	4,308.	24,688.
Ingenieur:	——	107.	107.
	640,637.	20,384.	660,971.

Dessa äro endast de yttre conturerne af denna nybildade armées organisation, i hvars detaljer likväl de största brister naturligtvis skulle göra sig kännbara; och de krigshändelser, hvilka jag nyss flyktigt vidrört, voro, så att säga, endast förspelet till det stora drama, hvars kraftfulla handling först med detta år (1862) inträdt.

Sedan nu i det föregående ett försök har blifvit gjort att i någon mån framställa orsakerne till och utbrottet af kriget, torde det, med hänseende till framtida meddelanden om detta, äfven vara nödvändigt att, om ock blott i några spridda drag, lemna en öfversigt af de förnämsta krigstheatrarne.

Förenta Staterne, hvilkas arealinnehåll är nästan lika stort, som Europas, eller 3,250,000 qvadratmil, äro, som man vet, genomskurne i norr och söder af förnämligast 2:ne bergskedjor, nemligen: *Alleghanybergen* i öster och *Rocky Mountains* (klippiga bergen) i vester.

Dessa stora bergsryggar dela landet i 3:ne noga begränsade, geografiska regioner, nemligen:

1:o *Östra Regionen* eller sluttningen från Alleghanybergen i öster mot Atlantiska Oceanen.

2:o *Vestra Regionen* eller sluttningen från Rocky Mountains i vester mot Stilla Hafvet; och

3:o *Central-Regionen* eller den, emellan dessa båda bergskedjor belägna, vida Mississippidalen.

Alleghanybergen äro egentligen en enda ofantlig plateau, sammansatt af flera bergsryggar, hvilka äro skiljda från hvarandra genom högt liggande, breda och fruktbara dalar. Vid deras nordliga ända i Vermont och New Hampshire, uppstiga dessa berg, under namn af Green Mountains och White Mountains, till en höjd af 5000 till 6000 fot öfver hafvet. I deras vidare sträckning söder ut eller sydvest och sedan de låtit Hudsonfloden kasta sina väldiga vattenmassor genom deras gigantiska och skogbevuxna granitformationer, synas de förändra skaplynne och öfvergå, uti Pennsylvanien och Virginien, till smala och parallela bergskammar, omvexlande i höjd från 2,500 till 4,000 fot, samt omfatta en bredd af omkring 100 mil, hvarefter deras höjd inom Norra Carolina åter uppgår ända till 6,476 fot. Slutligen försvinna de på dess väg mot Mexicanska viken inom Georgien och Alabama, i smärre enstaka berg och berggrupper.

Rocky Mountains åter, äro af en vida större utsträckning än de förra. Denna bergsrygg, hvars bas är cirka 300 mil i bredd och hvars högsta spetsar, betäckta med evig snö, stiga till en höjd af 10,000 till 14,000 fot, kan anses som en fortsättning af Cordillerna, hvilka, som man vet, genomlöpa hela vestra Amerika, ända från Cap Horn till Ishafvet; och dess afstånd från Stilla hafvet är omkring 600 mil.

Östra Regionen eller låglandet mot Atlantiska oceanen öster om Alleghanybergen, omkring 100 till 150 mil bredt innan detsamma börjar uppstiga mot fjelltrakterna och vattnadt af stora floder, eger en fruktbar

jord och den tätaste befolkning, som endast genom ett litet antal generationer leder sitt ursprung från Nya verldens första bebyggare.

Vestra Regionen eller sluttningen från Rocky Mountains i vester mot Stilla Hafvet, är återigen genomskuren af mindre bergsträckningar och ett stort antal vattendrag, hvilket framkallar de mest vilda och majestätiska naturskönheter. Vid kusten är klimatet kanske det mildaste på jorden och den mest yppiga vegetation är här rådande, ehuru i det inre stora af regn aldrig vattnade öknar och vildmarker förefinnas, hvilka endast äro tillhåll för kringströfvande Indianstammar och dit förmodligen aldrig vårt slägtes civilisation skall fullt intränga; slutligen

Central-Regionen eller den ansenliga dalgång, som emellan Rocky Mountains och Alleghanybergen vattnas af den 3,200 mil långa Mississippifloden, med dess många och stora bifloder, är det vidsträckta område, som, gynnadt af detta luftstrecks och en yppig naturs företräden, utgör icke allenast för närvarande Förenta Staternas hufvudsakligaste inkomstkälla, utan äfven sannolikt skall, såväl genom sina outtömliga skatter af ädla metaller och mineralier, som genom den rikt producerande jordens alster, uti en aflägsen framtid i afseende på kultur och rikedom intaga första rummet ibland jordens mest civiliserade länder.

Man har beräknadt att denna landsträcka ensam har resourser nog att föda och sannolikt kommer att med dess stigande odling hysa det betydliga antalet af 250 millioner menniskor.

Vi hafva sett hvilka de Stater äro, som, i strid med Nordens intressen, bildat sig till en mäktig confederation, och finna vid en blick på kartan huru dessa Stater intaga en ansenlig del af just de områden som utgöras af ofvannämnde Östra och Central-Regionen.

Den hastighet och öfverlägsenhet i styrka med hvilken Nordens härar först uppsattes, såväl som det strategiskt vigtiga läget af båda partiernes respektive hufvudstäder, förlade kriget väsendtligen inom denna confederations gränsor, ehuru till följe af vexlande krigslycka detsamma under en lång period antog för Norden en defensiv natur och fördes af den segrande fienden in i hjertat af dess områden.

Den egentliga krigstheatern intager sålunda inom nämnde geografiska regioner den betydliga landsträcka, som begränsas i öster af Atlantiska oceanen, i söder at Mexicanska viken, i vester af Mexico, Rocky-Mountains och Territorierne samt i norr af floderne Missouri, Ohio och Potomac.

Men denna stora krigstheater åter, delas, som vi finna, genom Alleghanybergen i öster och Mississippifloden i vester, uti trenne stora om-

råden, hvilka sålunda kunna få namn af *östra*, *vestra* och *central-krigstheatern.*

Hvar och en af dessa torde nu i sin ordning erfordra en kort beskrifning, men då en sådan, om än aldrig så ytlig, skulle inkräkta för mycket på utrymmet af dessa blad, skall jag för tillfället endast med några ord söka att framställa skaplynnet hos den vigtigaste, nemligen:

Östra Krigstheatern. Denna utgöres hufvudsakligast af Staterne Virginien, Norra och Södra Carolina och begränsas af Blå bergen (tillhörande Alleghany-sträckningen) i nordvest, Potomacfloden i nordost, Atlantiska Oceanen i sydost och Savannahfloden i sydvest, samt innehåller en area af inalles omkring 100,000 qvadratmil.

Det i topografiskt hänseende vigtigaste karaktärsdrag, som denna krigstheater framter, är dess ovanliga rikedom på stora *floder*, af hvilka de betydligaste äro:

I Virginien:

Potomacfloden, som har sina källor i Alleghanybergen och erhåller sina förnämsta tillflöden af de många vattendragen i dess dalar, men hufvudsakligast af den ansenliga *Shenandoahfloden,* utfaller i *Cheasapeakeviken* och är segelbar till Washington.

Rappahannockfloden har sina källor i Blå bergen och en längd af omkring 140 mil. Den är segelbar till staden Fredriksburg, ofvanom hvilken den emottager den förnämsta af sina hjelpkällor, floden *Rapidan.*

Yorkfloden har sina källor i Southwest Mountains och en längd af omkring 120 mil. Dess ganska ansenliga bifloder äro *North Anna, South Anna, Mattapony* och *Pamunkey.*

Jamesfloden, med en längd af omkring 400 mil, har sina källor i Alleghanybergen och utfaller vid Cheasapeakevikens mynning i Atlantiska Oceanen; är segelbar ända till staden Richmond samt emottager i sitt lopp mot hafvet, nedanför denna stad, bifloderne *Chickahominy* och *Appomattox,* af hvilka den sistnämnde är segelbar till staden Petersburg och har en längd af öfver 100 mil.

I Norra Carolina:

Chowanfloden med ett lopp af omkring 120 mil, utfaller i Albemarlesundet.

Roanokefloden, som har sina källor i Blå bergen och North Mountains, utgör en förening af *Dan- och Stauntonfloderne* samt utfaller efter ett lopp af omkring 300 mil uti Albemarlesundet.

Neusefloden utfaller efter ett lopp af omkring 180 mil i Pamlicosundet.

Cap Fear-floden utfaller efter ett lopp af omkring 280 mil i Atlantiska Oceanen.

I Södra Carolina:

Great Pedee- och *Santee-floderne* hvilka efter ett lopp af 380 och 400 mil, utfalla i Atlantiska Oceanen.

Edistofloden vid hvars utlopp i Atlantiska Oceanen staden Charleston är belägen, har en längd af omkring 200 mil.

Savannahfloden, hvars källor återfinnas ibland Alleghanybergen inom Norra Carolina, har en längd af öfver 400 mil och utfaller i Atlantiska Oceanen.

Detta stora antal floder, som alla rinna uti sydostlig riktning mot Oceanen, bilda vanligtvis på de sista 60 à 80 milen före deras utlopp, breda och djupa vikar, hvilka naturligtvis äro af stor strategisk betydelse för en fiendtlig landstigning på dessa kuster; likasom å andra sidan det är ögonskenligt hvilken stor vigt dessa parallela floder, med i allmänhet ansenlig bredd och höga samt otillgängliga stränder, ega för defensiven.

Den ansenliga bergsträckning, hvilken, som vi förut sett, utgör denna krigstheaters nordvestra gräns, innehåller, med jemförelsevis få utskjutande sidoarmar, ett stort antal parallela bergsryggar, hvilka sinsemellan bilda breda och fruktbara dalar, som alla vattnas af hastigt rinnande strömmar.

De betydligaste af dessa berg äro: *Kittoctan Mountains*, *Bull Run Mountains*, *Pig Nut Mountains*, *Southwest Mountains*, *Carters Mountains*, *Buffalo Ridge* m. fl. och de strategiskt vigtigaste dalar, som finnas i dessa högländer äro: *Shenandoah-* och *Loudondalarne.*

Enär dessa berg utgöra långa sammanhängande sträckningar eller kammar, äro följaktligen de pass, som de erbjuda icke af särdeles stort antal.

De vigtigaste äro dock *Snickers*, *Ashby*, *Manassas*, *Chester*, *Thorntons*, *Swift Run* och *Thoroughfarepassen*, hvilka hafva en stor betydelse för krigsoperationerne i dessa trakter.

Ehuru ifrån såväl vestra Virginien till östra delen af denna Stat, som ifrån Tennessee till Norra Carolina vägar leda öfver bergen äro dock dessa få och med hänseende till de stora truppmassor, som äro i rörelse, ganska opraktikabla.

Men ett stort inflytande på operationerne, erbjudande de största fördelar för defensiven, äro de i alla riktningar hvarandra korsande jernvägarne inom denna krigstheater, der dessutom den största rikedom af chausséer och breda vägar finnas, hvilka ofta löpa i parallela riktningar, hvarigenom marcher på flera kolonner, här kanske mer än annorstädes kunna företagas.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

No 1
General Karta
öfver
förnämsta Krigstheatern
i
jemte
Maryland och Delaware
samt en del af
Pennsylvanien och New Jersey
SCALA
20 eng. mil
Fotolitografiska Aktie-Bolaget i Stockholm
NEW JERSEY
DELAWARE BAY
CHESAPEAKE BAY
PHILADELPHIA
BALTIMORE
WASHINGTON
HARPERS FERRY
RICHMOND
Fredericksburg
Petersburg
Lynchburg
Harrisonburg
Winchester
Frederick
Hagerstown
Cumberland
Gettysburg
Wilmington
Bridgeton
Cape Henlopen
Pt Lookout
Smith's Pt
Cape Charles
Cape Henry
Fortress Monroe
Norfolk

№ 2
Special Karta
öfver
en del af Virginiens bergländer
visande
Fremonts Marche
i
Alleghany och Shenandoah dalarne
Våren 1862.

Skalan $\frac{1}{350,000}$

20 eng. mil.

(red line)	*Fremonts Marche.*
(solid line)	*Jernväg.*
(dashed line)	*do. föreslagen el. ofullendad*
(dotted line)	*Stor landsväg el. chaussee.*
(thin dashed line)	*Mindre väg.*

N°3.

KARTA

öfver

Förenta Staterna

№3.
KARTA
öfver
Förenta Staterne
200 engl. Mil

Skizzer
från
Nordamerikanska
Kriget
1861-1865
A. Schumburgs Tryckeri St-m.
II.

IV.

Washington. October 1862.

Det är någonting ofattligt i detta lands storhet. Dess areal och resurser äro lika beundransvärda för främlingen, som dess institutioner och folk, och jag börjar nu efter ett halft års härvaro allt mera finna befogenheten i det alldagliga uttrycket: »This is a great country». (Detta är ett stort land.)

En Engelsman har gjort följande jemförelser:

»I England finnes hvarken en linea tillräckligt lång eller en areal tillräckligt stor för att kunna gifva oss en rätt idée om Förenta Staternas storlek. Det största afstånd i England är det emellan Lands'End och Berwick, och detta är ändock kortare än afståndet emellan Washington och Lexington. Den största dalgång i England är Thamesdalen, och den kunde ju ligga dold för menskligt öga i ett enda litet hörn af Rocky Mountains. Staten Oregon ensam är större än hela England, Californien är ungefär så stort som Spanien, och Texas är större än Frankrike, äfven om Rhenfloden vore dess gräns.

Om Förenta Staterne voro delade i tillräckligt antal lika stora delar, så skulle man kunna af dem sammanräkna 52 konungariken så stora som England och 14 kejsardömen så stora som Frankrike. Från Eastport till Brownsville är längre än från London till Tuat i Saharaöknen; från Washington till Astoria är längre än från Brüssel till Kars; från New-York till San Fransisco är längre än från Paris till Bagdad.

Dessa ofattliga afstånd liksom föra oss bort ur verkligheten och in i sagornas och romantikens riken.

Tag åter flodernas längd till måttstock! En ångbåt kan gå 90 mil uppför Thamesfloden, 200 mil uppför Seinen, 550 mil uppför Rhen, och i

Amerika vore den förstnämnde ingenting annat än en bäck, den andra en å och den tredje en obetydlig ström, som möjligen gåfve sin skatt till en stor flod.

Några af detta lands stora floder, såsom t. ex. Kansas- och Plattefloderna, hvilka rinna genom omätliga territorier, äro visserligen ingenstädes djupa nog att kunna navigeras, men deremot uppgår deras bredd ofta till en mil. Mississippifloden är fem gånger så lång som Rhen och segelbar på en sträcka af 2,131 mil, Missourifloden är tre gånger så lång som Donau, och Columbiafloden fyra gånger så lång som Schelde.

Vi Engelsmän få vårt begrepp om insjöar från sjöarne Coniston, Killarney, Lomond, Leman och Garda, men i sanning, de gifva oss ingen rätt föreställning om hvad Huron och Superior äro, knappast om Erie och Ontario. Dessa fem sjöar tillsammans betäcka icke en tiondedel af den yta, som upptages af de fem *minsta* af de Amerikanska insjöarne. Allt det vatten, som finnes i Englands, Skottlands, Irlands, Schweitz', Italiens och Tysklands insjöar kunde, utan att sådant skulle åstadkomma någon märkbar höjdskillnad, gjutas i sjön Michigan. Hela Yorkshire kunde sänkas under vattenytan i sjön Erie, och Ontario betäcker så stor areal af land, som upptages af hertigdömena Schleswig och Holstein.

En del af småsjöarne i Amerika kunde i ett annat land räknas bland stora insjöar. Saltsjön i Utah har en areal af 2,000 qvadratmil, under det att Genèversjön endast har 330, Como 90 och Killarney blott 8 qvadratmil. Konungariket Sachsen, furstendömet Parma och hertigdömet Coburg skulle, förlagda tillsammans i en klump i Superiorsjön, endast öka dennas skönhet med en ny ö, som i förhållande till sjöns areal skulle vara föga ansenligare än någon af dessa små gröna holmar, som smycka Lomond.

Bergmassorna äro äfven öfver all jemförelse med sådana pygméer som Appeninerna, Pyrenéerna och Savoyer-Alperna. Alleghanybergen löpa genom ett territorium, lika vidsträckt, som det emellan Ostende och Jaroslaw, och Wasatchbergen, hvilkas namn knappast är kändt i Europa, äro vidsträcktare och mera storartade än t. ex. Juliska Alperna. Rocky Mountains, med en höjd vexlande emellan Snowdon's i Wales och Mont Blanc's, utbreda sig från Mexico genom Förenta Staterna, på ett område, som i längd motsvarar sträckan emellan London och Delhi.

I jemförelse med Amerikas skogar äro Schwarzwald och Ardennerskogarna endast tyska leksaker.

Slutligen, om vi icke taga i beräkning floder och sjöar, så återstå i Förenta Staterna omkring 1,926 millioner acres fruktbar jord, som ligger under den tempererade zonen uti ett hälsosamt klimat och innehåller en omätlig rikedom på skog, kol, bergolja, jern och andra metaller: ett

område, som kunde gifva fem millioner familjer en egovidd af 385 acres till hvarje.»

Onekligen äro dessa jemförelser ganska betecknande, och de torde i någon mån gifva läsaren en klar föreställning, ej blott om den ofantliga utsträckningen af detta land utan äfven om betydelsen af den andel i det menskliga civilisationsarbetet, som Försynen anvisat dess bebyggare.

De intryck, jag mottagit under min vistelse i den stora republikens hufvudstad — ehuru i en kritisk tidpunkt af samhällsoreda, under det krigsfacklan svänges utanför stadens portar och nederlag och flykt är dagens lösen — torde också redan vara fruktbärande. De hafva redan gjutit mera friskhet i lifsåsigterna och framställt bilderna i det stora verldskaleidoskopet i ett klarare och renare ljus. Huru små och trånga förefalla mig icke nu de former och åskådningssätt, i hvilka jag vuxit opp!

M'Clellans af sjukdomar och hundrade strider decimerade armée var på reträtt från fiendens hufvudstad; den fiendtliga hären stod trotsande utanför Washingtons portar under den djerfve och skicklige general Lee; det andra Bull Run utkämpades; underrättelsen om Nordarméens nederlag under general Pope flög från mun till mun i alla samhällets utgreningar; tusentals vagnar, lastade med döende och sårade, genomtågade stadens gator natt och dag; Capitolii salar emottogo de tappre, dess hvalf genljödo af deras qvidande och sista suckar, under det att lagstiftarne, vägg om vägg med krigets olyckliga offer, dekreterade lagar i civilisationens intresse; Lincoln, omständigheternas slaf, frigjorde vid skenet af sin nattlampa och vid dånet af Jacksons kanoner fyra millioner slafvar; Sewards trotsiga depecher öfver hafvet till England och Frankrike blefvo öfverliggare på hans pulpet; alla hufvudstadens kommunikationer med Norden voro afbrutna genom fienden; sjöministern tog sig en kort eftermiddagsslummer efter den stora monitorbragden å Hampton Roads; krigsministern, darrande för en morgondag, som kanske skulle blifva den sista dagen af hans lefnad, om den lemnade honom i rebellernas våld, och dock med hela sin karaktärs djerfhet ingripande i partistriderna, sågs trogen sitt lands sed med korgen på arm sjelf helt obekymrad vandra till försäljningsplatserna, för att göra hushållsuppköpen för sin familj; fiendtliga guerillas svärmade omkring staden; dess befolkning böljade som en flod på dess gator, slukande innehållet af krigsbulletinerna på husknutarne, lyssnande till den på kort afstånd dånande striden eller hejdande de med depecher i fullt sporrstreck från arméen ankommande kurirerna; de med fienden sympatiserande

dolde icke sina vid underrättelsen om dess framgångar strålande ansigten; här syntes grupper, i hvilkas anleten oron och förskräckelsen voro lika otvetydiga; der såg man öfvermodet, här hörde man satiren, skämtet och speglosorna; gatorna genomströfvades af patruller till häst och fot i alla riktningar; officerare och soldater af alla nationer och tungomål sutto, samspråkande om hvad dagen bar i sitt sköt, i hotellernas och theatrarnes vestibuler, eller promenerade under Pennsylvania-avenuens skuggrika träd, blandande sig i hvimlet af embetssökande supplikanter och rosenkindade Ladies. Djerfva, ståtliga Indianhöfdingar i prunkande drägter vandrade lugnt till den »Store Fadrens Wigwam» för att uppgöra nya traktater och negociera mera »eldvatten», vid sidan af svarta, grinande negrer på väg att söka »Massa Lincoln», för att vid banjons smäktande toner för honom sjunga frihetssången.

Allt var sprittande lif och färgskiftning i denna tafla, öfver hvilken en sydländsk augustisol från högblå himmel göt sina brännande strålar, genomträngande porerna af allt lefvande.

Men vederqvickande som en behaglig dröm, svalkande som en boské under en afrikansk sol, stilla som en fridfull tillflyktsort undan oron och menniskohvimlet, låg Capitolii lummiga park, bäddande den ståtliga byggnadens hvita marmormassor i sina täta löfhvalf. I dunkla bersåers stillhet, vid spelande kaskaders och glittrande vattenperlors lek kunde man vagga sig till ro och drömma om frid på jorden; vid fågelsång och praktfulla fjärilars lätta dans kunde man glömma brodermorden och krigets fasor.

Den scen, som från Capitolii väldiga kupol, från dess galleri eller från den höga terrassen vid byggnadens fot utbreder sig för betraktarens blickar, är i hög grad hänförande och skön. Stadens läge emellan tvenne armar af den romantiska Potomacfloden, dess stojande lif och rörelse, dess utsträckning, dess vackra lummiga avenuer, dess gröna parker, dess hvita marmorbyggnader, Washingtons skyhöga monument; flodens glittrande vatten, de gröna stränderna, de i alla riktningar hvarandra korsande farkosterna; den omgifvande nejdens tjusande skaplynne, de gröna ängarne, de gula majsfälten, de mörka skogarne — allt talar mäktigt till åskådarens känsla och väcker ofrivilligt minnet af den store grundläggaren och det nya lif, som denne Amerikas Gustaf Wasa ingöt i nationen. Också har denna, till frihetshjeltens hågkomst, i hjertat af hufvudstaden rest det väldiga Washingtons-monumentet, påminnande närvarande och kommande slägten om hans storsinnade uppoffringar, hans ädla och sjelfförsakande handlingar, hans varma nitälskan för fäderneslandet och friheten, den han lemnat dem i arf.

I midten af den vackra park, som från Presidentens enkla bostad, med gröna gräsmattor och slingrande sandgångar sträcker sig ned mot

Potomacs strand, reser sig på en cirkelformig, af 30 doriska pelare uppburen tempelbyggnad, 100 fot hög och 250 fot i diameter, en marmorpyramid af 500 fots höjd och 70 fots sida i basen, till hvilken hvarje stat kontribuerat med ett block brutet ur dess berg. Det ligger en vacker tanke i denna bild af en tacksam nation.

Under de månader, jag tillbringat här, har jag i skötet af goda familjer, under sammanvaron med menniskor ur olika samhällsklasser, dem omständigheterna fört i min väg, på mina vandringar och utflykter till fots och till häst, på jernväg och ångbåt samlat materialier till månget nytt och minnesrikt blad i min dagbok — och dock tvingas jag att ännu i denna stund på den sedvanliga frågan: »anything new to day?» (hvad är det för nytt i dag?) svara: här är för mig allting nytt.

De af klimatets och krigets skiftningar betingade förhållandena, samhällslifvet, friheten (samvetsfriheten såväl som den medborgerliga), medborgarandan, hemlifvet, sederna, det privata lifvets helgd, qvinnans ställning, institutionerna, lagskipningen, det politiska lifvet, den offentliga diskussionen, det kommerciella lifvet, industrien, förvärfförmågan, de religiösa samfunden, vetenskaperna, statsmännen, fosterlandskänslan — allt är för mig nytt, allt förefaller mig, som hade jag vaknat från en lång dröm eller som vore jag nu först fullt medveten om den ställning, Gud låtit mig som förnuftig varelse och fri menniska intaga här på jorden.

Men medaljen har också en frånsida och äfven denna bör tagas i betraktande.

Måhända finnes intet land der det gamla uttrycket »les extremes se touchent» eger en sådan tillämplighet som här. Jag skulle vara blind, om jag icke såge absolutismens hydra i skötet af friheten, korruptionen midt ibland statsmannadygderna, bedrägeriet vid sidan af rättrådigheten, sjelfsvåldet bredvid ordningen, samt huru osedlighet och last fräta på samhällskroppen; jag skulle vara döf, om jag icke hörde talas om brotten; och huru ytterst klena skulle icke de estetiska pund vara, med hvilka min europeiska bildning utrustat mig, om jag vore belåten med det uppkok på sköna konster och litteratur, som här i *allmänhet* gifves mig till bästa!

Till den enkla och till skenet flärdfria bostad, som, helt olik Europas prunkande slott, gömmer det souveraina folkets utkorade öfverhufvud, ställer jag någon gång mina steg för att på nära håll kasta en blick åt samhällets höjder, för att se, huru enkelheten kan bo under samma tak som makten, huru frihetens och maktens attributer kunna hänga på samma spik, huru en »gärdselklyfvare» från Illinois urskogar tar sig ut i höga later, huru hans fru (»the little woman») håller hof och smilar åt de gunstsökande.

I skuggan af pinier och cypresser, omgifven af stojande barn, små yankees af alla åldrar, lekande vid foten af den store hädangångne generalen och ex-presidenten Jacksons statue equestre, som pryder planen utanför »Hvita huset» (presidentens bostad), har jag förnött mången stund för att se, icke crachanbeprydda dignitärer, brådskande hofmän eller guldsmidda löpare, utan i stället dessa frihetens förkämpar, dessa »politicians», senatorer, kongressledamöter, dessa generaler och heroer från blodiga strider, eller embetssökande från landets mest aflägsna delar, den skarpsinnige, med stora vyer begåfvade och i det politiska ränksmideriet väl bevandrade Boston-reformatorn, den sjelfbildade, förslagne och sluge lagkarlen från den »stora Western», Missouri- eller Minnesota-mannen, med sina af prairie- och nybyggarelifvets faror och försakelser fårade anletsdrag, dessa naturbarn i yfvigt hår och böljande hakskägg, som på samma gång de äro medlemmar af en ny kyrka och en ny kult, låta den sexpipade revolvermynningen framblicka ur bröstfickan.

För några dagar sedan gåfvo Presidenten och hans fru stor »mottagning» (reception), och man har uppgifvit, ehuru kanske med öfverdrift, att de besökandes antal denna afton uppgått till den betydliga siffran af omkring 6 à 8,000 personer.

Från »Hvita husets» båda våningar, såväl som från dess af fyra joniska kolonner uppburna portik, hvarunder ekipagerna körde fram, strålade den rikaste belysning öfver den kringliggande parkens cypresslundar. Vid niotiden syntes filen af vagnar och antalet af till fots ankommande, under de af mareshaller upplysta löfhvalfven, vara störst. Man inträdde i den mattbelagda och af tropiska växter rikt prydda vestibulen. Alla till denna ledande dörrar stodo vidöppna för den ständigt svallande folkströmmen, hvars i sanning ovanligt brokiga karaktär äfven skulle förmått fängsla den af vår europeiska fursteståt mest bländade blick. Man kom och gick, när man behagade, och individer ur samhällets alla klasser hade vid detta tillfälle lika rätt till inträde. En exemplarisk ordning, ett aktgifvande skick och en i dagen fallande aktning för det slags menniskovärde, som icke sitter utanpå rocken, voro framstående drag i denna samling af menniskor. Man visste icke af en rangordning, som tillämpas i dörrarne. En medlem af Senaten hade icke större prerogatif att skänka Presidenten sin hyllning denna afton än en medlem af hökaresocieteten, Boston-oratorn visste, att hans lägre kollega, den å en tunna i gathörnen skrikande och på mobbens passioner ockrande industririddaren och folktalaren också skulle vara der och hafva rätt till en handskakning med Presidenten.

Medlemmarne af Lincolns kabinett med deras familjer trängdes i god sämja med sina respective departementers mest underordnade tjenstemän; de fremmande ministrarne, i sina rikt guldsmidda uniformer, krusade och

komplimenterade vid sidan af den för all etikett fremmande natursonen, den reslige, kraftfulle, solbrände och långskäggige Kansasfarmern: senatorer och kongressledamöter från Republikens mest aflägsna stater blandade sig med sina familjer (hvilka knappast hunnit att få del af senaste Parisermode) i hvimlet af hufvudstadens fina societet. Här den framstående New-York-advokaten, den välmående Wallstreet-bankiren, Boston-filosofen; der den af gudinnan Fortuna gynnade guldsökaren från Colorados grufvor, med späckad börs och blixtrande juvelringar, görande sin cour för en siren ur New-Yorks »high life». Här en general från i går och agent för ett petroleum-compagnie dagen förut; der en jernvägs-president från Pennsylvaniens kolregioner. Här en Baltimore-skönhet, som med sydländskt blod och en grekisk profil förenar figurens fulländning i grace, smidighet och form: under de långa, kolsvarta ögonhåren breder sig en varm teinte af purpur öfver den snöhvita kinden, och de svarta, penslade ögonbrynen, de perlhvita tänderna, de glödande ögonkasten tala om tropikens himmel i en outsägligt behagfull kontrast mot de anglosachsiskt guldgula lockar, som leka kring hennes tinningar och hals. Här, i en grupp, finner man några af högsta domstolens ledamöter; der några lärde (inom det abstractas verld) för hvilka vetenskapen är *lefvande* och dess praktiska tillämpning icke, som hos en del heroer inom tankens och forskningens verld på andra sidan Atlanten, begrafven i dunklet af den medeltidsnatt, som der jemförelsevis omhöljer vissa universiteter. Här en journalist, diskuterande "*brännande frågor*" med en ung »Lady of fashion»; der den framstående vetenskapsmannen, den vördnadsvärde professor Henry, samspråkande med den lysande talaren, den tid efter annan från sylen och lästen till milisgeneral, till chef för ett zouavregemente och till ordförande i den ryktbara komitéen för undersökning af orsakerna till krigsolyckorna befordrade, rättslärde senatorn »Billy» Wilson från Massachussets; här Rhode Islands gouverneur och staden Washingtons mayor, makande rum för en flock soldater från gatan, som vandrade omkring i sina simpla, otympliga och luggslitna uniformer, kritiserande bataljen vid Antietam för en uppmärksam tidningskorrespondent.

Presidenten, klädd som vanligt i simpla, svarta kläder, stod innanför dörren till ett af de yttre förmaken, för att emottaga och skaka hand med hvar och en, i den tur man inträdde, och hans privatsekreterare, stående straxt bredvid, hade uppdraget att med ett oceremoniöst »pass the crowd on», gifva hvarjom och enom en vink att genast gå vidare.

Någon för Presidenten obekant blef genast af de omkringstående eller af sekreteraren namngifven, och då härvid högst ofta misstag begingos, hvilka rättades af personen i fråga, uppstod en okonstlad munterhet, som

ytterligare förökades af det hjertliga grin, det ordspråk eller den korta anekdot à propos, som den illustre värden alltid har till hands.

Dessa infällen och anekdoter karakterisera Lincoln i hög grad, och man kan deraf lätt fatta, med hvilket obeskrifligt intresse jag skulle njuta af tillfället att se och någongång, om också på afstånd, höra den egendomlige mannen.

Då den verldsvane, med fint vett och obesvärade manér utrustade skulle under ett besvärligt samtal fly till detvanliga medlet att endast med en ryckning på axlarne ersätta det bristande i sina argumenter, så är istället Presidenten Lincoln färdig att afväpna sin motståndare med ett af dessa satiriska men godmodiga infall eller med någon mer eller mindre fin anekdot, som i oemotståndlig munterhet försätter de omgifvande, ur hvilkas krets han sedan skyndar att aflägsna sig, beledsagad af högljudda skrattsalvor.

Vid något tillfälle beklagade sig generalprokuratorn Bates för Presidenten, deröfver att denne utnämnt en oskicklig och okunnige lagkarl till ett ganska högt embete inom lagskipningen. »Min käre Bates», inföll Presidenten, »han är inte hälften så dålig, som ni tror. Dessutom gjorde han mig en tjenst för många år sedan, som jag skall omtala: När jag nyss hade börjat att studera lagfarenhet och en morgon var på väg till domstolen, der han var domaren, körde han fatt mig på vägen och erbjöd mig en plats bredvid sig i vagnen. Som jag hade omkring 10 à 12 mil dålig väg att gå, antog jag tillbudet. Nå väl! efter att ha färdats en kort stund tyckte jag mig finna oss hafva en klen körsven, ty än körde vi emot ett träd på ena sidan om vägen, än kastades vi öfver till den andra, hvarföre jag slutligen tittade ut, och då jag märkte, hur kusken slängdes hit och dit på kuskbocken, så yttrade jag: jag tror att er kusk har redan tagit en liten droppa för mycket på morgonqvisten. »Jag skulle inte alls förundra mig, om ni deri har rätt, ty han har varit på väg att välta åtminstone ett halft dussin gånger, sedan vi foro hemifrån», sade domaren. Stickande ut hufvudet genom vagnsfönstret ropade han till kusken: »hör du, din fördömda lymmel, du är ju full!» hvarpå den senare höll in hästarne och, i det han vände sig om på kuskbocken, med särdeles gravitetisk min utropade: »vid djefvuln, herre! det var första riktiga utslag ni har fällt på de sista tolf månaderna.» Under sällskapets högljudda skrattsalvor försvann berättaren från grannskapet af generalprokuratorn.

Madame Lincoln befann sig uti en inre salong, omgifven af ett stort antal ladies, i smakfulla och af juveler rikligen smyckade baltoiletter, bland hvilka syntes aftonens och saisonens mest lysande stjerna, den allas blickar fängslande, med snillets och skönhetens håfvor rikt utrustade miss Chase (finansministerns dotter), inom hvars magiska trollring represen-

tanter af Europas kejsare och konungar syntes täfla om företrädet, under det att hennes far, den frisinnade abolitionisten, den skarpsinnige financiern, den snillrike statsmannen, i en fönstersmyg fann drottningens af England representant, lord Lyons, tillgänglig för en liten lektion i den internationella rätten.

Ifrån ett angränsande rum hörde man de brusande tonerna af marinregementets ganska fullstämmiga musikcorps, omvexlande de nationella melodierna »The Yankee Doodle» och »The star spangled banner» med en eller annan vals af Strauss.

De företräden, hvilka en hög samhällsställning skänker, medföra äfven fordringar, så väl i en republikansk societet, der jemnlikhet är första budordet, som i hofvets salar, och dessa fordringar finner man i allmänhet mer och mindre motsvarade. Madame Lincoln är dock i visst afseende ett framstående undantag från denna regel, ty, i sanning, sällan torde man finna, äfven hos den mest obemärkta individ af hennes kön, så litet af dettas grace, så få egenskaper förenade, att hon icke skulle blifva en värdigare herrskarinna inom »Hvita husets» väggar. Naturen har också, hvad hennes yttre person beträffar, varit särdeles njugg på sådana vedermälen af dess gunst, som eljest göra oss till slafvar åt Evas döttrar. Ehuru hon synes vara fullt medveten derom och jemväl inse, att hon ej längre kan anses tillhöra kategorien »une femme d'une certaine age», som Balzac säger, så skönjer man lätt hos henne en behagsjuka och en, i kraft af hennes höga ställning, antagen värdighet, hvilka båda, lindrigast sagdt, felslå sitt mål. Öfver de vulgära ansigtsdragen lyser dock en tilldragande välvilja, hvarigenom hon vinner sin närmare omgifning, men de ofina manéren, det groteska i hennes feta och oproportionerliga figurs rörelser, ökadt genom en smaklös toiletts skrikande färger och sammansättning, störa det goda intrycket deraf.

En person, hvars tillförlitlighet står utom allt tvifvel, omtalade för mig, att då vid något tillfälle under aftonens lopp en af de främmande ministrarne, etikettfullt bugande, närmade sig madame Lincoln och hon dervid oförbehållsamt genast tillbjöd honom att taga plats bredvid sig i soffan, men denne icke ögonblickligen antog tillbudet utan endast med en förnyad djup bugning besvarade detsamma, reste hon sig upp till hälften och tillsporde under en hotande åtbörd med solfjädern, den konsternerade diplomaten, »huruvida han trodde, att hon brukade bitas».

Madame Lincoln, så har man berättat mig, flyttade, efter att hafva fått en ganska simpel uppfostran i sin födelsestat Kentucky, med sina föräldrar till Springfield i Illinois, der hon blef »byns skönhet» och hade åtskilliga friare utom sin nuvarande man. Vid ett tillfälle skref den unga flickan ett satiriskt poem, för hvars udd en af friarne, en milis-

general, ansåg sig vara föremålet. I sin harm deröfver och lågande af svartsjuka söker denne en anledning till tvist med sin mera lycklige rival, Lincoln, som, honom till trots, påtog sig författareskapet af poemet. Den förolämpade generalen skickade nu, utom sig af vrede, sin dödsfiende en utmaning. Lincoln, den utmanade, fick åtnjuta den vanliga rättigheten att välja vapen och plats m. m. och han uppgaf, i det han antog utmaningen, att sabel vore det vapen, hvarmed han ville slåss. Men när generalen infann sig på den för duellen bestämda platsen, blef han till sin ytterliga bestörtning varse, att hans fiende intagit sin plats bakom en gärdesgård, hvarifrån han, till obeskriflig munterhet för sekundanterna med ljudelig stämma förklarade, att vilkoren för striden voro de, att duellanterne skulle intaga hvar sin sida af gärdesgården, från hvilken de dock hade rättighet att aflägsna sig, så långt de behagade, hvaremot de under ingen förevändning finge öfverklifva eller krypa igenom densamma. Den ytterligt indignerade milis-generalen vände vår hjelte ryggen, förklarande det under sin värdighet att inlåta sig i en dylik strid, och Lincoln förde triumferande »byns skönhet» som sin brud till altaret.

Samtidigt med mannens framgång i verlden kunde också madame Lincoln glädja sig åt att stiga i samhällsställning. Hon lärer dock icke haft mycken tid öfrig från hushållsbestyren, om hvilka hon var ensam, och omsorgerna för »de små», hvilka tid efter annan anlände. Hon syntes emellertid ibland i sällskapslifvet, och hennes numera komfortabla hem var till och med samlingsplatsen för en finare societet än den, som det lilla Springfield vanligtvis var istånd att framvisa. Domare, kongressledamöter och äfven en Förenta Staternas senator kunde då och då hälsa på »gamle Abe» (old Abe, som han kallas), emedan de skarpsinnige redan i honom sett den blifvande framtidsmannen eller funnit i honom, som man uttrycker sig i Western, »en godbit att göra någonting utaf» (a good log to make something out of). Slutligen inträffade kriget som en följd af Lincolns val till President, och Springfield blef Amerikas politiska Mecca, der madame Lincoln, »Hvita husets» blifvande herrskarinna, blef föremålet för de gunstsökande skarornas smicker och artighetsbetygelser. Detta var för mycket för den svaga menniskonaturen, och man vill till och med påstå, att hennes hjerna från den stunden ej riktigt väl skötte sina funktioner. Men detta är endast sladder.

När President Lincoln gjorde sin stora Eriksgata genom landet på väg till sin installering i Washington, åtföljdes han af sin fru, som, ej mindre än han sjelf, blef föremål för allas nyfikenhet och observation öfverallt der de foro fram. På alla stationer under resan kysste och klappade hon med välvilja de små yankeebarnen, som kommo i hennes väg,

hvaremot i utbyte bouquetter regnade öfver henne, under det att »politicians» och supplikanter af alla slag svärmade omkring henne under färden.

De som då sågo detta enkla, godhjertade och okonstlade par från landsbygden, beskrifva dem begge som fullkomliga lekbollar för den mängd af politiska äfventyrare, hvilka liksom örnar slogo sina bugter omkring dem. Vid ankomsten till jernvägsstationen i New-York tilldrog sig en scen af egendomlig, rörande enkelhet emellan de illustre resande. Madame Lincoln framtog nemligen, vid utstigandet, ur sin redicule en kam och en borste, hvarmed hon inför den församlade menigheten återställde ordning och skick i sin Abrahams af resan ovårdade chevelure, hvarefter hon omsorgsfullt ajusterade hans halsduk och borstade dammet från hans rock och slutligen, strålande af beundran och välbehag, i det hon mönstrade honom från topp till tå, med en kyss, bevittnad af en hänförd yankeeförsamling, besvarade sin herrskares fråga: »är jag bra nu, mor?»

När Lincoln, såsom jag i ett föregående bref berättat, på denna sin färd till Washington blef underrättad om den mordplan, som i Baltimore blifvit anlagd mot hans person och för att undgå densamma förklädd afreste med en tidigare train än förut var bestämdt, lemnade han sin fru och sällskap efter i staden Harrisburg. Följande dag hade han dock glädjen att emottaga henne i hufvudstaden, och aftonen derpå gaf det höga paret sin förste »reception» i den praktfulla våning, det bebodde i stadens förnämsta hotell.

Rummen voro ända till trängsel fyllda af Washingtons eleganta verld, och man väntade endast på värdfolket. Slutligen, efter långt uppskof, inträdde den i nya svarta kläder ytterligt tafatte Presidenten, förande sin kära hälft vid handen i ändamål att presentera henne för de närvarande. Men hvilken karrikatyr sågo icke dessa framför sig! Efter en pinsam stund af dödstystnad, hvarunder Presidentens tunga för ett ögonblick syntes hafva förlorat sitt bruk, sågs åter ett grinande leende på hans läppar, och ändtligen efter ännu en paus, hvarunder nyfikenheten på hvad komma skulle hos omgifningen nått sin höjd, höjde han sin röst sägande: »Mina damer och herrar, här sen I både den långa och den korta i presidentskapet».

Man kan lätt fatta, hvilken ytterlig grad af munterhet, hvilken oemotståndlig skrattlust denna egendomliga och oväntade presentation åstadkom.

Vid ett tillfälle för kort tid sedan, då Presidenten och hans fru hade en mindre cirkel gäster samlade i »Hvita huset», föll samtalet händelsevis på nästa presidentval, hvarunder en af de närvarande hänsyftade på finansministern Chase som en svår medtäflare och kandidat till

presidenturen, hvarpå Lincoln, på sitt vanliga lakoniska sätt, inföll, att »han ville för ingen del i verlden missunna den förre att umgås med en sådan plan». Då emellertid detta yttrande icke syntes blifva rätt uppfattadt af de närvarande, återtog Presidenten: »Låt mig förklara mig, mina vänner. Medan jag ännu var ung och arbetade på en farm i Illinois, var jag en dag jemte min bror sysselsatt med det tröttsamma arbetet att plöja, med en ytterst lat, gammal häst för plogen. Ingen qvantitet stryk kunde förmå besten att öka farten, hvilken i sanning var den långsammaste och sömnigaste, man kan tänka sig. Jag förde plogen, under det att min bror, efter bästa förmåga, med en stor piska höll gamle Davy i rörelse. På detta sätt höllo vi på, länge och väl, under det gamle Davy ganska lugnt tog emot vårt ovett och våra pisksläugar, tills han slutligen till vår stora bestörtning rände i väg som en första gången påselad unghäst. Hvad står på? ropade jag. Åh! svarade min bror, en stor broms har satt sig på gamle Davys hals — skall jag slå bort honom? Visst icke, sade jag; så länge han håller Davy i denna takten, så låt honom sitta, ty med hans hjelp kunna vi få en hel hop gjordt med gamle Davy. — Så, mina vänner, är det med mr Chase. Den nästa presidenturen är *hans* broms, som gör honom lika driftig i sitt departement, som gamle Davy gjordes af sin.»

Men lemnom Lincoln och »Hvita husets» lysande »reception».

Låtom oss göra en liten tur genom staden och de folkuppfyllda gatorna. Låtom oss se, huru vid den inträdande solnedgången, efter intagen middag, innevånarne mangrannt placerat sig utanför husens dörrar, för att der tillbringa det återstående af dagen eller njuta af den milda aftonsvalkan. Qvinnorna äro vid dessa tillfällen parerade nästan som till bal och utstyrda (ofta med blommor i hårklädseln) i eleganta, med årstid och klimat förenliga toiletter. Herrarne, hvilka deremot ingalunda utveckla någon lyx i sin klädsel, intaga med vanlig amerikansk abandon på tvenne stolar en bakåtlutande, halfliggande ställning, ofta med tåspetsarne i vädret, utan att den qvinliga grannen, denna i sanning i allmänhet intagande varelse, förmodligen till följd af vanans makt, finner sig besvärad. Sysslolös eller måhända jollrande med de vid hennes fötter tumlande barnen, förstår hon dock par excellence konsten att med ojemförligt behag maniera solfjädern, straffande de närgångna eldflugorna, som, blixtrande kring hennes lockar, täfla i glans med de icke mindre eldsprutande ögonen.

Jag önskar, att jag hade dig lifs lefvande här!

Jag ville bevittna din beundran af den storartade Banken, hvars yttre arkitektoniska former försätta åskådaren tillbaka till minnet af den classiska jordens mästerverk.

Vi skulle tillsammans se den stora marmorbyggnad (»Patent office») som inom sina många praktfulla våningar i oräkneliga etager förvarar modeller och patenter af alla det spekulativa amerikanska hufvudets uppfinningar, från den till sin högsta utveckling uppbringade ångmachinen ned till den för kökspigan snillrikt konstruerade äggvispen.

Jag ville visa dig »Smithsonian Museum», denna slottslika byggnad, till hvars uppförande det erforderliga, ansenliga kapitalet skänktes af den ädle medborgaren James Smithson, »på det att», enligt gifvarens förordnande, »kunskap måtte ökas och spridas ibland menniskor». Det är beläget i en vacker park vid flodstranden. Ehuru den lärde och humane professor Henry är föreståndare, och vi således kunna vänta oss det mest välvilliga emottagande och i honom den bästa af alla ciceroner, skulle säkert vår tid upptagas i flera dagar, om vi vore böjda för, att med sakkännarens intresse sysselsätta oss med de rika naturaliesamlingar, som der äro förvarade.

Vi skulle se dessa filantropiska asyler för vilseförda eller vanlottade likar, för faderlösa små, för döfstumma och blinda, som kommunen eller ädla menniskovänner uppbygt åt olyckan, hvarthelst vi taga våra steg i detta vida land, vare sig i hjertat af dess civilisation eller på gränsen mot vilda indianstammar.

Vi skulle icke heller förgäta att besöka de framför allt annat obeskrifligt intressanta domstolsscenerna, dessa kriminalrätter med sina praktiske och skarpsinnige domare, sina lysande advokater, sitt utbildade juryväsen.

Jag skulle önska, att du fått se den unga och sköna miss Harris inför domstolens skrank.

Hennes historia var i korthet följande: Miss Harris från Burlington i Jowa, hade en »beau» vid namn Bourroughs. Hon var mycket ung, då de först blefvo bekanta, och måhända öfverensstämde icke hennes uppfostran med hans, som kanske förskaffade honom tillträde till en finare societet än den, i hvilken hennes föräldrar umgingos. De korresponderade flitigt, då de någon gång voro åtskilda och syntes i allt egna hvarandra det mest obegränsade förtroende och en kärlek, hvaraf hoppet att en gång blifva förenade som makar under loppet af många år fick sin näring och tillvext. Omsider fick Bourroughs sin verksamhetskrets på annat håll; hans bref blefvo vid denna tidpunkt färre och kallare, slutligen afhörde hon honom icke mer, och den sörjande Mary, som ännu älskade honom med sitt varma och rena hjertas hela fullhet, blef lemnad ensam åt sin förtviflan och smärta, då till hennes kunskap kom underrättelsen om den trolöses giftermål med en annan. Detta är ju ej någon så ovanlig sannsaga i lifvet — men Marys hjerta var icke desto mindre brustet, och i hennes förvirrade själ arbetade hämdens furier. Hon köpte sig en revol-

ver, laddade densamma sorgfälligt, satte sig i trainen och begaf sig af från sitt aflägsna hem i Western, på den omkring 800 mil långa färden, med döden i hjertat. Hennes omutliga beslut var att döda Bourroughs. En tidig morgon anlände hon till Washington, målet för hennes resa, der Bourroughs innehade en syssla i finansdepartementet. Förmiddagen tillbragtes i den park, som stöter till denna byggnad, tills ändtligen den för »lunch»-timman bestämda tiden närmade sig, då hon, med kännedom derom, att tjenstemännen då i allmänhet lemnade sina embetsrum, begaf sig in i den korridor, hvartill hans rum hade en utgång, här posterande sig för fullföljande af sitt ödesdigra beslut. Bourroughs utträdde, och i nästa ögonblick hade en kula från det med säker hand riktade mordvapnet utsläckt hans lif. Mörderskan arresterades naturligtvis på bar gerning och sattes i cell. Ryktet om det gräsliga mordet spridde sig ögonblickligen. Menniskor af alla klasser besökte henne i fängelset. Damer och herrar af hög samhällsställning betygade henne sina sympatier; de förnämsta advokater åtogo sig hennes sak; den allmänna opinionen tryckte på i samma riktning, och den sålunda bearbetade juryn frikände den brottsliga på 12:te rättegångsdagen, under hägtidlig acklamation af den församlade menniskomassan, på hvars armar hon nära nog bars ur domsalen.

Det kan måhända vara af intresse att höra, huru en af hennes advokater argumenterade hennes försvar vid sista rättegångstillfället, hvarpå juryn omedelbart derefter afgjorde flickans frikännande.

Den anklagade inträdde i sessionssalen, åtföljd af flera damer, några af sina närmaste vänner och de fem advokater, som redan från rättegångens början oegennyttigt offrat sin tid och sina talenter åt den olyckligas sak. Mr Bradley, den äldsta och ryktbaraste ibland dessa, förde henne under armen till hennes plats, beledsagad af de otvetydigaste tecken af deltagande från det ansenliga antal åhörare, som voro närvarande, hvarefter, under djupaste tystnad och uppmärksamhet från de församlade, en annan af hennes advokater, mr Voorhees, hufvudsakligen yttrade följande:

"För sju år sedan var Mary Harris ett skönt och förhoppningsfullt barn om 12 år. Ehuru i medelmåttiga omständigheter, funnos inga föräldrar, som voro mera respekterade än hennes. Vid denna tidpunkt visar det sig, att Burroughs gjorde denna flickas bekantskap. Det är visserligen sannt, att Burroughs var nära 20 år äldre än hon, men af rättegångsförhandlingarne synes, att han hade för afsigt att redan under hennes uppväxt så tillegna sig hennes unga hjerta och så forma och bestämma hennes själsriktning, att hon i sinom tid skulle bli honom en maka efter hans önskningar. Det möter inga svårigheter att komma till denna slutsats, om man blott granskar vittnesberättelserna; och det är högst vigtigt, att I icke för ett ögonblick lemnen detta faktum ur sigte.

När de två rolinnehafvarne i detta sorgespel första gången inför våra blickar kommo i hvarandras beröring, var han en man af mogen ålder och hon ännu ung nog att kunna vara hans barn. Det var således mannen och barnet, som vi vid denna tidpunkt se tillsammans, och jag behöfver derföre icke längre sysselsätta mig med att visa, hvilket absolut herravälde han utan tvifvel förskaffade sig öfver dettas unga sinne och hjerta. Han lade hennes händer i sina och inplantade i hennes själ, att hon tillhörde honom, och hon å sin sida växte upp till fullmogen qvinna utan att ifrågasätta någonting annat. Detta gaf ju form åt hennes gryende förhoppningar och från detta utgingo alla hennes planer, då hon drömde om en framtid af idel solljus och lycka. Detta var hennes unga och rena hjertas hela rikedom, och det var ju för henne nog, ty hon var lycklig dervid. Han var bokstafligen allt, ja hela verlden för henne, och han lärde ju henne också att betrakta honom som det öde, vid hvilket hon var fjettrad med oupplösliga band. Hennes föräldrar voro emellertid icke förblindade genom det afguderi, med hvilket hon dyrkade honom. De förutsågo denna trolöshet hos Burroughs, som slutligen skulle störta så mången i olycka utom honom sjelf. De ogillade hans långa och trägna uppmärksamhet. De försökte att upplösa de band, med hvilka hon syntes vara fästad vid honom och skingra den trollmakt, hvarmed han fängslade henne. De önskade se henne förenad med en annan; men alla deras försök voro fruktlösa. Hennes varelse var helt och hållet uppgången i honom, och när barnalydnaden och föräldravördnaden kommo i konflikt med lydnaden för *hans* allsmäktiga vilja, så kunde ju icke resultatet blifva tvifvelaktigt. Han var för henne liksom eken för rankan — hennes stöd och lif. Hon hängde fast vid hans öden och afsade sig allt annat. Allt, hvad hon egde kärt i hemmet, lemnade hon bakom sig, för att tillitsfullt sluta sig till den arm, som, redan medan hon var barn, hade slingrat sig omkring hennes späda lif.

Vid detta stadium i denna tragiska episod var det som Mary Harris kom till Chicago för att bo hos vittnet miss Devlin och sålunda blifva i tillfälle att få vara i närheten af sin framtida beskyddare. Må den stiga fram här, som vågar att fördömma henne för denna handling! I kunnen måhända säga, att detta steg var källan till alla hennes olyckor och skulden till hennes närvarande farliga belägenhet. Men om äfven så är, skall hon derför anklagas och fällas af verldens dom? Hon älskade och såg i den varelse, som hon älskade, alla manliga dygder, sanning, heder och trohet, och derföre litade hon också på honom.

Om man nu tager alla omständigheter i betraktande, neml. deras stora skillnad i ålder, deras långa förtrolighet, deras öfverenskommelse om giftermål, som här är bevisad genom hans eget bref, och slutligen hennes barnsliga tillit till honom, så måste han hafva känt sig uppfordrad, genom hvarje ädel impuls i menniskonaturen, genom hvarje instinkt, som finnes hos en man med karaktär, att i kraft af himmelens heliga lagar och för den eviga rättvisans skull rättfärdiga, äfven med sitt lif, om sådant varit nödvändigt, den tillgifvenhet och det obegränsade förtroende, hvarmed hon hade hedrat honom.

Skall detta förtroende kunna räknas henne till ett brott, emedan han svek det, genomborrade hennes hjerta och förvirrade hennes hjerna? Skall man kunna tillräkna henne som ett fel, att hon var sann, då han var falsk?

I fem hela år förstod han att vinna hennes kärlek, och likväl — utan ett enda ord till afsked, utan ett enda vänligt trösteord, om sådant kunnat låta tänka sig, utan en enda afskedsblick och utan ett enda bevis, att det

förflutna icke var förgätet, sönderslet han de band, med hvilka de voro förenade, gifte sig hastigt med en annan qvinna och vände ryggen för alltid åt den tröstlösa flickan.

I och för sig var denna handling nog för att förvirra hennes hjerna och gifva dödsstöten åt hennes hjerta; men det var icke allenast så han lemnade henne. Han var icke nöjd med att hafva störtat alla hennes lifsförhoppningar, att hafva öfvergifvit henne och lemnat henne ensam i verlden, att hafva brutit alla de löften, åt hvilka hon i åratal hade hängifvit sig, — han gjorde någonting ännu värre, han försökte med grymmaste elakhet och under lugnaste öfverläggning med sig sjelf att indraga denna oskyldiga flicka i vanärans uslaste nästen, för att der kunna trampa henne under fötterna.“

Mr Voorhees visar derefter i ett långt anförande, hurusom mordet begicks under ett tillstånd af sinnesförvirring, stödjande sig dervid på en stor mängd fakta, som vittnesberättelserna gåfvo vid handen, hvarefter han slutligen fäster juryns och de närvarandes uppmärksamhet på den stora vigt, man måste fästa vid den af flera skicklige och, genom mångårig behandling af själens sjukdomar, erfarne läkare afgifna attest, »att handlingen var begången under ett anfall af sinnessvaghet».

Allmänna åklagaren gjorde derefter med några få ord sitt slutpåstående, hvilket egentligen gick ut på, att brottet, hvilket, som visadt vore, hade skett uppsåtligen, under lugn besinning och själsnärvaro, vore förtjent af det straff, som lagen föreskrifver; hvarpå juryn, efter att i ett angränsande rum hafva öfverlagt *tre* minuter, på domarens tillfrågan högtidligen genom sin ordförande uttalade sitt: »icke skyldig».

Den scen, som nu följde, låter sig knappt beskrifvas.

På stolar, bänkar, bord och fönsterposter stod nu kapprak hela den i domsalen församlade menniskomassan, ladies och gentlemän såväl som dräggen från gatan, jublande, skrikande, hurrande och viftande med näsdukar och hattar. Domaren, öfverröstad, misslyckades i sina försök att återställa rummets helgd, hvartill han i kraft af sitt embete ansåg sig uppfordrad. Den från lagens stränga hand räddade nedföll vanmäktig vid domstolens skrank, och förnyade utbrott af skrän och handklappningar mångfaldigades af den utanför domsalen församlade menigheten. Folket rusade nu om hvartannat till rummets utgångar, och snart såg man den bleka och af själsskakning vanställda flickan utträda, omgifven af sina ädle försvarare och väninnor, och nästan buren på deras armar, till en utanför stående vagn, i hvilken äfven några af damerna togo plats, och — af det bar, under folkets jubel!

Hvad sägen I der hemma om en sådan lagskipning? Hvad sägen I, herrar lagstiftare, som ännu med högförnäm vishet hållen fast vid det traditionella, det barbariska »lif för lif»? Och I s. k. filantroper, för hvilka qvinnan ännu qvarstår i sin traditionella egenskap af »underordnad varelse», I lagkloke, hvilken af eder skulle hafva mod och oegen-

nytta nog, att stå upp och försvara en sådan förvillad och olycklig varelses sak?!

Men låtom oss återvända till vår flyktiga promenad.

Se dessa kyrkor, påminnande om tempelbyggnadskonstens mönster i såväl äldre som senare tider, än prunkande i herrliga hvalfbågar och tornspiror, än nästan ofrånskiljeliga från gatans öfriga hus, egnade, som det synes, att tillfredsställa alla dessa olika religionsbekännare och sekter, uti hvilka det amerikanska samhället sönderfaller. Du kan här, om du så vill, i det romerskt-katolska templet, med sin rökelse, sina ceremonier, sina krucifix och sin helighet hänföras af den skönaste musik, eller på andra sidan gatan, i methodisternas helgedom, förskräckas vid en gudstjenst och en sång, som, då jag hörde den, nära nog isade blodet i mina ådror.

Under min vandring hem mycket sent en afton nådde en munter skrålsång af råa och cyniska melodier, åtföljd af väldiga handklappningar, mitt öra. Jag befann mig framför ingången till en af gas upplyst två våningars byggnad, hvars yttre långt ifrån antydde Guds hus. En annan lika sen nattvandrare som jag underrättade mig om dess egenskap af methodisttempel och att ett s. k. »prayer meeting» der pågick. Nyfikenheten drog mig in, och det intryck, jag der erfor, var i sanning hemskt. Jag inträdde i en stor sal, uppfylld af menniskor, hvilka i det ögonblicket syntes vara i bästa farten att öfverbjuda hvarandra i användandet af sina lungor, hvarefter de, på knä i bänkarne, uppdrifna till högsta grad af exaltation, under de gräsligaste anfäktelser, lyftande armarne mot höjden eller slående sig sjelfva med flata handen i ansigtet och mot bröstet, anropade Gud, under det att 10 à 12 karlar oupphörligen aflöste hvarandra med högljudd bön för församlingen, sågande luften med armarne och med röstens hela styrka ropande: »O! Gud! min Gud! kom! kom! kom ned till oss nu! kom just nu!!»

Om du är trött efter din vandring, så låtom oss gå ombord på ett af dessa ångbåtsvidunder, hvilka, liknande flera våningars hus, flyta på floden, och från dess däck njuta svalkan af de lätta fläktar, som krusa Potomacs yta, och i panoraman af dess natursköna stränder hvila ögat.

Låtom oss utsträcka vår färd utför den slingrande floden, och vi skola inom loppet af ett par timmar landa vid det natursköna Mount Vernon, den ädle Washingtons bostad och den plats, der nu hans stoft hvilar. En utflykt af angenämare och högre intresse än denna kan icke göras i denna hufvudstads omgifning. Åldriga skogsparker, hvilkas täta löfmassor afspegla sig på den lugna vattenytan, bekläda flodstränderna och gifva åt landskapet en pregel af vild naturskönhet. Vid en hastig

krökning af floden framträder för våra blickar, emellan träden på den här särdeles höga stranden, en liten, nästan förfallen byggnad. I denna lefde och dog den ädlaste man, som historien kan framvisa, eller åtminstone den af sina medborgare mest älskade och vid sin bortgång mest begråtne och saknade, George Washington, och några steg derifrån står den graf, som innesluter de jordiska qvarlefvorna af denne »landets fader» (the father of his country). En förening af patriotiskt tänkande qvinnor har, under namn af »The Ladies Mount Vernon Association of the Union», genom nationalsubscription insamlat den ansenliga summan af 200,000 dollars, för hvilken stället blifvit inköpt för nationen, och en god början till detsammas vårdande och underhåll synes äfven af nämnde »Association» vara gjord, derigenom att för sådant ändamål en person fått sig bostad derstädes upplåten. Men detta är hitintills allt. Man vet, att Washington med förkärlek sysselsatte sig vid svarfstolen och att han i sin enkla bostad inredt ett rum till verkstad för sitt älsklingsarbete. Detta rum bebos ännu i dag af en gammal negergubbe och hans hustru, hvilka här omkring sextio år haft en fristad och utgjort ställets enda innevånare under en lång följd af år. Man kan lätt tänka sig, till hvilken hög grad detta svarta och åldriga par ökar detsammas romantiska ödslighet. Det ytterst förfallna skick, hvari denna nationalhelgedom för närvarande befinner sig, är i sanning att djupt beklaga. Den förvåning jag erfor vid mitt besök derstädes öfver den synbara liknöjdheten att från tidens härjande hand rädda nationens heligaste reliker, är otvifvelaktigt delad af hvarje besökande. En vacker gärd åt den store hädangångnes minne skönjer man dock i den aktning, hvari de båda stridande arméerna under krigets alla skiften hållit platsen. För soldaten är Mount Vernon ett »neutralt land». Helig är den plats, der den *första soldaten* hvilar. Medborgarnes svärd hafva blifvit sänkte vid den *första medborgarens* graf!

Men låt mig föra dig åter tillbaka till staden. Låtom oss stanna i Capitoliiparken, en af mina favoritplatser, hvarom jag förut har nämnt.

Det är lördagseftermiddag. Scenen är förändrad. Den förut så lugna platsen hvimlar nu af en brokig menniskomassa; den borstade, gröna sammetsmattan trampas nu af de finaste ladies' små fötter: de putsade sandgångarne äro fyllde af promenerande, och hundratals barn storma kring de puttrande vattenkonsternas bassiner.

Från en upphöjd plats utföres musik af en musikcorps i röda uniformer. Sedan på detta sätt ett par timmar passerats och de vackra ladies tröttnat att visa sig, yankees att beundra dem, barnen att leka, solen att lysa, musiken att blåsa, så kommer finalen, den outtröttligt repeterade »Yankee doodle», och inom kort se vi mängden som en flod

välla ut genom parkens kolossala jerngrindar, och en ny scen af oändligt större behag skall qvarhålla oss på vår soffa.

Den nyss nedgångna solen har tändt en eld, som snart griper vida omkring sig på den vestra, molnfria och azurblå himlen, och ju mer den mäktiga försvinner och närmar sig österns port, dess mer framträda ur det röda, gröna och violetta färgspelet de gamla bekanta konstellationerna, Carlavagnen, Orion, Polstjernan, vännerna, som aldrig öfvergifva oss, så länge vi äro dem trogna på denna sidan om linien. Detta är hvad himlen har att bjuda på. Vända vi åter våra blickar till föremålen omkring oss, så se vi de sorlande vattenkonsterna och de högstammade tropiska växterna, nyss i solskenet skiftande i prunkande färger, stå som spöken på den släta gräsmattan, omkringsvärmade af millioner blixtrande eldflugor. Det är tyst och stilla, och trädens höga kronor vagga sakta i den ljumma nattvinden. — — — — — — — — — — — —

V.

New-York i Mars 1863.

Ehuru ännu så distraherad af de många olika ämnen, som här äro föremål för främlingens iakttagelser, att jag långt ifrån hunnit reda intrycken af desamma, vill jag dock nu göra en början med försöket att meddela litet smått af hvad jag förnämligast sett och upplefvat sedan mitt sista bref. Jag tillstår dock, att vore jag icke bunden utaf löftet om dylika meddelandens öfversändande, så skulle jag icke på sådana nu öda tid. Tiden är här dyrbar; den flyr mig ur händerna, och jag hinner ej att lefva lika fort som amerikanaren. I detta fall är jag en värdig representant af gamla verlden nu för tiden — jag kommer på efterkälken.

Måtte jag emellertid nu kunna redigt sammanföra mina orediga intryck, då jag skrider till ett verk — det låter så storartadt, som vore det ett företal till ett arbete i filosofien — hvars början jag tillåter mig sammanfläta med tidpunkten för den icke mycket märkvärdiga händelsen af min afresa från Washington och hvars slut står i vida fältet.

Genom krigsministerns döföra för mina böner och New-Orleans-expeditionens afsegling mig förutan undgick jag kanske att ligga på hafsbotten i Mexikanska viken, dit man förpassade flera fartyg och mycket folk. Jag beordrades istället att afresa hit, för att personligen anmäla mig hos general Fremont, hvars stab jag fortfarande tillhör. Då min önskan att åter få gå i fält således icke denna gången tillfredsställdes, kunde ingenting vara mig mera välkommet än emottagandet af denna order, icke så mycket, jag tillstår det, derföre att jag sålunda ånyo skulle komma i beröring med »fältherren ifrån Springfield och Cross-Keys», som för utsigten att få tillbringa någon tid i nya verldens Metropolis.

Det töfvade ej länge förrän allt var redo för min afresa från huf-

vudstaden; snart såg jag Capitolii väldiga kupol bakom mig, läggande som en sista väckelse på mitt minne den ädla patriotism, hvaraf dess hvalf genljuder: hastigt genomreste jag de tvenne, likt krälande myrstackar, idoga handels- och fabriksstäderna Philadelphia och Baltimore och anlände en vecka före jul till målet för min resa, Nya verldens Jeddo, det af allt annat än postlinsmenniskor befolkade New-York.

Endast ett par månader har jag här tillbringat. Men hvilken mångfald af mäktiga intryck har jag icke på denna korta tid redan erfarit, och hvilka solskensdagar af trefnad uti bildade familjers hemlif kan jag icke redan nu uppteckna bland erfarenheterna från en ny verld! Dock kan naturligtvis icke mycket deraf blifva föremål för eller inrymmas i detta bref, och då jag, som jag förut sagt, ännu knappast förmått reda mina intryck, så i sanning svindlar mitt hufvud vid sökandet efter en utgångspunkt för mina meddelanden.

Anderiktningen hos detta unga folk, som redan hunnit så hög grad af samhällelig utveckling, dess ädla sträfvanden, de nya formerna af en ny verldsåskådning, den allmänna bildningens ståndpunkt, den med varmt och heligt nit omfattade folkuppfostran, fördragsamheten hos de religiösa samfunden, de rådande upphöjda tänkesätten i trossaker, den allmänna välgörenheten, verldsstadens bullrande, stormande folklif, det gigantiska uti dess handel och industri, de mot gamla verlden skärande kontrasterna i det offentliga lifvet, salongslifvet med sina skiftande typer ur en ny tingens ordning, det säregna inom alla grader på samhällsskalan — se der ett chaos af intryck, hvilkas egendomlighet i ingen mån minskas genom förnimmelsen af de skakningar, som ett flerårigt härjande krig åstadkommer på djupet af det till sin utveckling arbetande samhället.

Jag frågar, om icke billigheten fordrar, att du löste mig från löftet att så här på rak arm meddela så öfverväldigande intryck!

Jag är ju europé, jag behöfver tid för brytningen med traditionen och fördomarne, tid för axelryckningarne och åtlöjet!

Om ock New-York icke kan sägas vara Amerika, liksom Paris är Frankrike, så är dock ett ovedersägligt faktum, att förstnämnde stad i sig innehåller alla de elementer, som erfordras för att gifva den prägeln af att vara Nya verldens hufvudstad. Här är hjertpunkten för landets bildning, kunskaper och talanger, här hafva de stora kulturfrågorna sin tacksammaste jordmån, ehuru det pietistiska Boston och qväkarstaden Philadelphia med ganska mycket skäl kunna sägas täfla med denna stad om äran att vara deras målsmän. Huru hopa sig icke här rikedomarne, huru blomstra icke här handel, näringar och industri; och slutligen huru tungt väger icke detta samhälles röst i vågskålen vid dess ingripande i dagens stora politiska strider!

Betrakta blott denna stads yttre. Se dess präktiga avenuer och gator, dess 300 kyrkor, dess lummiga parker, dess stolta marmorpalatser, vittnande om välmåga och rikedom ej mindre än om deras egares sinne för de estetiska fordringarnes tillfredsställande. Se huru tillbakadragne och slutna inom sig sjelfva de ligga uti de små rosenträdgårdar, som skilja dem från den böljande menniskomassan på gatan. Se de gigantiska varumagasinerna, de praktfulla butikerna, den af alla nationers flaggor besökta hamnen; se denna verksamhet i dockor, denna rörelse på bryggor och stränder; hör, huru ljuden af jernvägs- och ångbåtspiporna ständigt vid dessa platser öfverrösta allt annat. Se de stormiga valagitationerna med sina mången gång blodiga uppträden, de bullrande politiska sammankomsterna. Se detta lif och denna rörelse, hör detta aldrig minskade buller, och du skall lika litet kunna frånkänna denna stad dess nuvarande rang af verldsstad, som du är mäktig förutse den roll, densamma, genom sin alltjemt fortgående, snabba tillvext, sitt läge, sina förbindelser med tvenne verldshaf, är kallad att intaga i ett kommande århundrade.

Min första vecka härstädes tillbringade jag i ett af Nya verldens första hoteller. Det nya och ovanliga intryck, vistandet i detta palats skänkte mig, kan jag icke uppväga med guld. Ehuru utgifterna visserligen voro stora, skänkte de mig dock en riklig valuta. Du torde måhända le åt mina barnsligheter! Nåväl, min vän! jag måste då förklara, att det är hvarken om rätternas eller vinlistans mångfald jag talar, hvarken den fina Chablis'n eller den goda d'Yquemen jag prisar, nej det är en erfarenhet af en sida uti det amerikanska folkets lif, en institution, utan hvilken det icke kan lefva, hvarom jag ville försöka gifva en idé.

Tänk dig ett sex våningars marmorpalats af sagolika dimensioner och lyx, beläget vid en af den stora stadens präktigaste avenuer, och hvilket i dess allra minsta detaljer skänker den mest raffinerade komfort åt tusen själar, som här hafva sin verld, vare sig uti de högsta regionerna, sex trappor upp, eller i mellanvåningarnes praktfulla spegelsalar, hvilka liksom i »Aladins slott» återspegla glittret från sorlande vattenkonster, diamanter och guld eller tropiska blommors färgprakt.

Huru många små verldssystemer, hvart och ett med sin sol, hafva icke inom dessa fyra väggar sin tillvaro! Huru mångens sol har icke här gått ned för sista gången, huru mångens har icke här uppgått förhoppningsfull! Huru mången blomstrande kind har icke här bleknat, huru många lysande förhoppningar hafva icke här blifvit gäckade, och tvertom, huru många hymens band hafva icke här blifvit knutna, huru mången grundplåt till verldslig lycka har icke här blifvit samlad! Huru många

högsinnade planer har icke *den* fönstersmygen hört afhandlas, huru många politiska ränksmiderier hafva icke *dessa* draperier varit vittne till; och *den* spegeln der, huru mången sminkburk och pensel har icke den afspeglat!

Här är samlingsplatsen för allting, godt och ondt, allvar och flärd, och du torde sålunda lätt föreställa dig, att den exposition, jag hade för mina ögon under dessa dagar från morgon till morgon, räknadt från kl. 9 f. m. till 1 à 2 på natten, var öfvermåttan intressant. Att se denna mängd af olika karakterstyper, alla dock stöpta i en ny verlds former, var förenadt med ett nöje af ovanligaste art.

Än vände jag mina steg till byggnadens ståtliga marmorvestibul och blandade mig i sorlet af politicerande, börsspekulerande yankees, hvilka der rörde sig fram och åter i atmospheren af restauranternas och coiffeurernas doftande lokaler på nedra botten; än vandrade jag i en öfre praktvåning, hvilken liksom till en ständig festdag öppnat sina dörrar för en file af rum, som hvarje hade sin mystère, sin tafla ur lifvet, så väl det isolerade kabinettet, dit den lefnadströtta flyktat, som de fyllda förmaken. Hvarje afton efter middagen, kl. omkring 8, då ett ljushaf af gas och floder af vin gifva relief åt skönhet och behag, de konstlade såväl som de naturliga, är anblicken af de hundratals promenerande af båda könen, i den rymliga, mattbelagda, varma och rikt ornerade 1:sta våningens vestibul särdeles liflig. Rikedom i toiletter, juveler och blommor, smilande leenden och ljufva blickar, se der de vanliga attributerna till den tafla, som dag ut och dag in upprullades, alltid med samma glänsande kolorit.

Dessa stora hotelletablissementer äro alldeles oumbärliga, icke allenast för upptagandet af den väldiga menniskoflod, som dagligen och stundligen strömmar till staden och åter omsättes med nya vågor, en trafik, hvarmed ej Europas kan komma i jemförelse, utan äfven för hysandet af det stora antalet familjer såväl som enskilde, ogifte personer af båda könen, hvilka af hotellet göra sig ett hem för hela lifvet, flyttande när de ledsna vid ett till ett annat, och sålunda framlefva sin tid utan att någonsin få erfara välsignelsen af ett lyckligt hemlif, i den mening som detta ord hos oss innebär.

Amerikanaren, tvifvelsutan en beräknande man, föredrager i många fall att för eget och familjens underhåll betala på ett hotell, hvarest utgifterna, huru ansenliga de än kunna vara, dock äro temligen reglerade, då deremot de kostnader, hvilka en hyrd bostad och eget bord, till följd af vexlande och enormt stegringsbara pris på hyror och lifsförnödenheter, härstädes medföra, äro mindre lätt beräkneliga. För att tillmötesgå alla anspråk, finnas naturligtvis hoteller i alla storlekar, såsom förhållandet

äfven är med de välbekanta s. k. »boardighusen». Dessa äro ock på så sätt inrättade efter samma system, som deras förnämare medsystrar, de förstnämnde, att man i dem erlägger en viss bestämd summa i ett för allt (logis och mat) per dag; dock träffas oftast ackord på månad. De mera fashionabla boardinghusen hållas med stor omsorg och lyx och räkna stundom cirka 80 à 100 gäster, ibland hvilka kanske mången der framlefvat en ej ringa del af sitt lif.

Men återvändom till hotellet. Ibland de tusen gäster, som i flera omgångar och på olika tider serverades i åtskilliga präktiga matsalar, funnos alltid ett antal på något sätt ryktbara personligheter, som i högre eller lägre grad tilldrogo sig mängdens uppmärksamhet. Ibland dem, som under min korta sejour i detta hotell fängslade allas blickar, befann sig äfven general M'Clellan och hans fru, för hvilka fester, bjudningar och serenader tidt och ofta tillställdes af det demokratiska partiet, som i honom ser den värdigaste ledaren af sina och landets öden. Jag hade här tillfälle att blifva föreställd för den genom samvetslösa intriger fallna storheten, och jag fann i honom under de korta stunder, han hade godheten att med mig samspråka, icke allenast den med vidsträckta vyer utrustade, med ädla och patriotiska tänkesätt införlifvade och öfver partisanen upphöjde mannen, utan äfven den humana, flärdfria, tillgängliga och angenäma sällskapsmenniskan.

Den i gamla verlden rådande nyfikenheten eller »hopens begapande» synes mig ej kunna jemföras med det här i landet nästan till lidelse uppdrifna behofvet att granska och beskåda allt, som ej till fullo bär hvardaglighetens prägel. Man kan lätt häraf sluta till den skådelystenhet, för hvilken den ryktbare generalen, segraren vid Antietam och förnämsta föremålet för republikanska partiets ränker, skulle vara utsatt ibland denna samling menniskor, helst nyfikenheten i ännu högre grad stegrades genom hans frus närvaro vid hans sida.

Dock, amerikanaren i allmänhet och folket i New-York i synnerhet liknar det klimat, i hvilket det andas — det är i hög grad ombytligt. Lika vexlande, som temperaturförhållandena äro, lika föränderlig är »den allmänna opinionen» med afseende på dem, som en gång på ett eller annat sätt lyckats vinna allmänhetens hyllning. Utan tvifvel ligger häri en stor motsägelse i amerikanarens allmänna karakter, i hvilken ihärdigheten onekligen utgör ett framstående drag. I intet land uppenbarar sig sistnämnde egenskap i så vackra resultat inom företagsamhetens och arbetets gebit, men också torde i intet land — sådant är dock förlåtligt hos ett ungt folk — flyktigheten i folkgunst vara större än här. Den man som i dag bäres på händerna af ett jublande folk, riskerar vid nästa vindkast dess hat och vid det följande dess likgiltighet, allt i mån

som han lyckas »hålla sin farkost uppe i vinden». Undgår han hatet, så träffar honom dock en gång likgiltigheten, och inom kort slutar han som hvarje annan mindre bemärkt dödlig med att segla i qvaf på glömskans flod.

Amerikanaren synes i ännu högre grad än till och med Fransmannen hylla satsen: »Variatio delectat». Han måste hafva någonting nytt hvarje dag för sinne och öga, som åstadkommer detta "*excitement*", hvilket liksom en uppfriskande balsam lifvar hans arbete.

Inom hotellet tröttnade man sålunda snart att med nyhetens behag granska det ryktbara paret M'Clellan, helst andra personer af hvarjehanda samhällställning och antecedentia funnos, som i sanning äfven i mitt tycke voro egnade att tilldraga sig uppmärksamhet.

Ibland dessa tillegnade sig en 30 à 40 års qvinna mängdens stora nyfikenhet. Miss Hutchinson, så var hennes namn, vore liksom »herr Sörensen» ett värdigt föremål för Erik Böghs snillrika penna. Hon var endast synlig vid måltiderna, men jag var oftast placerad vid samma bord som hon, hvarigenom jag hade godt tillfälle att beskåda och iakttaga henne på nära håll. Hon var en temligen högvext qvinna, alltid klädd i svart siden utan alla prydnader. Omsorgerna för paryren syntes sålunda visst icke intaga något öfvervägande rum i denna sällsamma dames lifsuppgift, tvertom, hela hennes person ingaf ett intryck, som berättigade mig förmoda, att hon redan för lång tid tillbaka gjort sin sista toilette och endast väntade på befriaren, som skulle lossa de återstående så sköra banden. Hennes sköna, välbildade ansigte hade dödens gula färg, och man skulle deri trott sig skönja spåren efter smärtan vid andens skilsmessa, om icke lifsyttringarne hade bevisat dess närvaro. Hennes djupt liggande, mörka, oroliga ögon, ehuru fulla af eld och afspeglande själsverksamheten, tycktes icke se, hvad som föregick omkring henne; det såg ut som om hon såg inåt. Hennes svarta, glänsande hår var, liksom i en förgången tid, uppfäst i höga bucklor öfverst på hennes hjessa och flödade derifrån i långa lockar tätt utefter hennes tinningar, kindben och hals. På de magra händerne, hvilkas färg, liksom ansigtets, framkallade en känd frossa öfver min rygg, blixtrade juveler. Det bord, vid hvilket hon vanligen satt, stod aflägset i den stora salen, och för att nå sin plats snarare ilade hon än gick, obekymrad om alla de blickar, som voro riktade på henne, med hufvudet nedböjdt och händerna krampaktigt omslutande en oupplecklad näsduk. Hennes steg voro ytterst hastiga och syntes knappast vidröra det i svarta och hvita rutor inlagda marmorgolfvet. Från första stund, jag hade denna apparition för mina ögon, har jag i denna sällsamma och något hemska varelse oaflåtligen sett Dickens oförgätliga »miss Havisham» lefvande framför mig.

Men du torde förundra dig öfver denna teckning, som du sannolikt anser vara gripen ur inbillningen och sakna motstycke i verkligheten. Miss Hutchinson är dock ingen romanhjeltinna, hon är en af dessa koryféer inom spiritualismens verld, af hvilka Amerika i närvarande stund räknar, icke tiotal eller hundratal utan flera tusenden. Hon tillhör dessa bedragare eller rättskaffens menniskor, som, utrustade med mera lysande själsgåfvor än mängden, till en del till följd af nervsystemets sjuklighet och ett stördt normaltillstånd hos själen, förkunna eller tro sig vara mottagliga för en förborgad verlds uppenbarelser, hon tillhör dessa siare i det fördolda, dessa medier emellan de hädangångne på andra sidan grafven och oss, som ännu vandra på jorden, hvilka, som bekant är, under namn af spiritualister hafva i detta vida land en så rik jordmån för sin verksamhet. Dessa »högre begåfvade», isynnerhet de som tillhöra det qvinliga könet, hafva i sitt yttre en prägel af excentricitet (såvida de ej rent af se ut som vandrade de på grafvens rand) hvarigenom de, så att säga, äro en lockande skylt för den nyfikna eller vettgiriga, alltid lättnarrade hopen.

Jag har sedermera sett flera af dessa »medier», tillhörande båda könen, och icke heller försummat att närvara vid ett antal séancer och »spiritualist meetings», om hvilka man blir underrättad, dels genom annonser i dagens tidningar, dels genom någon vän af »väns vänner». I allmänhet tillgår allt vid dessa séancer efter ungefärligen samma ritual, dock med den skillnad i anordningarne, som mediets större eller mindre rykte samt majoriteten af auditoriets samhällställning och bildning påkallar, ty af dessa mer och mindre lysande medier finnes, minst sagdt, lika många »storlekar», som af stjernorna på himlahvalfvet.

Jag skall här försöka beskrifva den sista af dylika séancer, vid hvilka jag varit närvarande, ej derföre att det »inspirerade, talande mediet» (trance-speaking-medium) mistress Clark, i hvars bostad den försiggick, eller någon af de närvarande spiritualisterna vid detta mera än vid något annat tillfälle tillfredställde min törst efter kunskap i det förborgade, utan helt enkelt derför, att den qvarstår tydligast i mitt minne.

Klockan 8 en afton infördes jag jemte en vän i ofvannämda sierskas bostad, belägen vid en af stadens förnämsta gator. Redan i förstugan, som i och för sig angaf välstånd och komfort, emottogos vi af en äldre man med hvita lockar och hvitt böljande hakskägg, ett slags père noble i denna komedi, till hvilken han hälsade oss välkomna och hvaråt han också genom sitt i sanning vördnadsvärda yttre förlänade en viss värdighet.

Omedelbart derefter inträdde vi i en af gas präktigt upplyst »parlour», der nästan alla sittplatser redan voro upptagne af ett i dödstystnad försänkt auditorium, bestående af omkring 35 à 40 personer af båda könen. Ett par stolar funnos emellertid lediga å rummets motsatta vägg,

hvilka vi genast intogo, afaktande under en kort stund, hvad som skulle följa. Den stillhet, som härunder herrskade, endast afbruten genom inträdet af ett par nyanlände »troende» eller nyfikna, skulle, i förening med de rökelseångor, hvarmed lokalen var starkt impregnerad, varit ett verksamt döfningsmedel för mina nerver, om jag icke vid hvarje minsta knäpp som hördes oaflåtligen hade upptagits af förväntan att genom det välbekanta ljudet af »klappandarnes» ankomst få erfara de efterlängtade förnimmelserna från den andra verlden.

Dessa uteblefvo emellertid till dess de påfordrades, och detta skedde nu genom den gamle mannen med ungefär följande bön:

O Du nådens och den oändliga kärlekens Gud, vi prise och tacke Dig för det himmelska ljus, hvaraf Du gör oss delaktige! Vi tacke Dig, o Gud, för den största välsignelse, som kommit dödlige till godo, den välsignelse, som i så rikt mått skänkes oss uti det privilegium, vi åtnjuta, att vara mottagliga för ingifvelser från Dig och för meddelanden från den verld, dit mången af dem, vi på jorden älskat, redan äro förflyttade. Lär oss, o mäktige ande! hvars närvaro omkring oss vi nu så tydligt förnimma, lär oss att begripa Dig! Undervisa oss i den visdom, som allenast finnes i de högre verldar, dem Du bebor! O Ande! vi förlita oss på Din makt. Gif oss sanningen, hvarigenom vi må kunna återföra de vilseförda; gif oss den vishet och det ljus, hvarmed vi må skingra skuggorna, och vi skola prisa och lofsjunga Gud nu och i all evighet!

Under det detta med andaktsfull stämma framsades och med lika andakt ibland de församlade afhördes, inträdde emellertid i rummet mrs Clark, ett fruntimmer af omkring 40 års ålder, med blekt och sjukligt utseende samt förtärda, om ock intelligenta drag. Sällan har jag sett en blick så full af förtärande eld, som den, hvilken ur hennes flammande ögon framljungade, då hon mönstrade auditoriet. Sedan hälsning och handskakning med en och annan närvarande af hennes apostlar af båda könen hade förutgått, intog hon sin plats vid öfre ändan af ett stort, en större del af rummet inkräktande, ovalformadt bord. Den största tystnad rådde, och man väntade synbarligen af hennes åtbörder, att svadan skulle bryta lös från hennes läppar, då i stället dofva knäppningar här och der i väggarne tillkännagåfvo ankomsten af det osynliga väsen, som denna afton behagade med sin närvaro illustrera mrs Clarks séance. Men uppmärksamheten på detta helt vanliga fenomen hade knappast hunnit väckas, förr än den stördes af en, åtminstone af mig helt oväntad händelse, hvilken för dess egendomlighets skull jag ej kan neka mig nöjet att berätta.

En ung flicka af vid pass 20 år, med täckt och behagligt utseende, med rosiga kinder och lifliga ögon, enkelt och smakfullt klädd, hade sin plats händelsevis vid min väns högra sida. Ingenting hos henne hade ådragit sig de närvarandes speciella uppmärksamhet, då på en gång vissa åtbörder hos flickan framkallade hos hennes närmaste grannar den största bestörtning.

I ett nu voro hennes kinders rosor förvandlade i dödsblekhet, hennes ögon stodo stela och hade ett glasaktigt uttryck, hennes sammanknäppta händer voro vridna mot höjden, och tunga suckar sökte sig väg ut innanför de krampaktigt sammanbitna bleka läpparne. Plötsligt stod hon upp, och innan någon af de närmast sittande hade hunnit att genom hennes stödjande förekomma ett fall, som syntes oundvikligt, kastade sig flickan under ett halft tillbakahållet skrik i min ej litet konsternerade väns armar. Situationen var i sanning sällsam, särdeles vid anblicken af min högt aktade väns fåfänga försök att lösgöra sig från ett så oväntadt famntag, hvars häftighet och kraft syntes bringa honom alldeles ur koncepterna.

Hvad som nu följde, låter sig knappt beskrifvas. I ett anfall af hysterisk gråt framstammade hon i halfva, af snyftningar afbrutna meningar en skildring af den öfverjordiska sällhet, hon erfor vid återfinnandet af sin länge förlorade »William», upprullande derjemte den tafla af äktenskaplig lycka, som vid återseendets glädje nu framställde sig för hennes själ. Några af de närvarande qvinnorna hade emellertid skyndat till och lyckats att slita flickan ur min väns armar. Paroxysmen var öfver, man gaf henne vatten och förde henne ur rummet.

Man försummade nu naturligtvis icke att gifva denna händelse en öfvernaturlig pregel. En talare förkunnade sig känna den unga flickan och visste med säkerhet, att hon tillförene varit trolofvad med en ung man, vid namn William Green, men att detta förbund redan tidigt bröts af döden, som »förde William till andeverlden». »Kan det väl vara underkastadt något tvifvel», sade han, »att den ande hvars närvaro omkring oss i afton vi så tydligt förnummit, är någon annans än den aflidne William Greens, som uppenbarade sig för sin älskande och längtande brud?»

Sedan man nu i allmänhet tycktes vara fullkomligt ense derom, att så vore förhållandet och den rörelse som uppstått vid detta tragikomiska uppträde var öfvergången, tog ändtligen mrs Clark till ordet, och efter att hafva uppmanat de närvarande att, så långt utrymmet medgåfve, taga plats vid bordet, utvecklade hon med en inspiration och en vältalighet, som i sanning var öfverraskande, »de naturlagar och grunder, hvarpå hela läran om spiritualismen stöder sig».

Under loppet af en hel timma flödade utan afbrott de i ett bildadt och vårdadt språk klädda tankarne från hennes läppar. När hon talade om Guds oändliga godhet, om själens odödlighet m. m. tyckte man sig liksom se, huru ingifvelsens gnista upplågade och, så att säga, gaf ett förklaradt återsken åt hennes förtärda drag.

Huru man än må bedöma denna lära och ehuru den klarseende lätt upptäcker, att bedrägeriet i många former spelar en roll i densamma så måste jag likväl, efter afhörandet af detta föredrag, tillmäta den ande,

hvem han än var, som här talade med mrs Clarks tunga, en talang af ovanligaste slag.

Det skulle synas mig ganska naturligt, att de som ej varit i tillfälle att höra någon af dessa qvinliga, moderna Demosthener, föreställa sig, att ett dylikt föredrag ingenting annat kan vara än ett svall af fraser, som icke tåla en insigtsfull granskning. Jag är kanhända oförmögen att rätt bedömma dylikt, men om detta föredrag torde jag dock kunna våga det omdömet — det gör så litet till saken — att vid lyssnandet till de om så mycken sann och djup religiositet vittnande sanningar, det framställde, hade man visserligen icke skäl att liksom Hamlet utropa: »Ord, ord, ord!»

»Pröfva allt» sade hon slutligen, »men behåll det, som är godt.»

Jag skall ej vidare uppehålla dig med berättelsen om all den humbug, som utgjorde séancens senare afdelning under det återstående af aftonen, hvarunder ibland annat tvenne andar af olika politisk trosbekännelse såsom medier begagnade sig af tvenne damer i sällskapet och sålunda förde en politisk debatt, som på intet sätt var ackrediterande hvarken för parlamentarismens eller politikens ståndpunkt i det »rike», der dessa herrar förmodligen voro beklädda med höga förtroendeembeten. Den ena hyste fortfarande sympatier för Södern och tog Jefferson Davis i sitt hägn, den andra var en Yankee, som uppställde en parallel emellan Lincoln och — Kristus!

Det är nästan otroligt, till hvilken utsträckning spiritualismen hunnit i detta land, ehuru, som bekant är, dess första uppträdande härstädes ej räknar äldre anor än från misserna Fox i Rochester år 1848. Den sensation, som offentliggörandet af dessa tvenne flickors uppenbarelser åstadkom, lärer varit öfver all beskrifning, och den hade till följd en mängd »meetings», der sakens trovärdighet diskuterades, och komitéer nedsattes för att undersöka förhållandet. De flesta af dessa komitéers utslag utföllo fördelaktigt: sjelfva komitéledamöterna, män af högt anseende, drogos in i hvirfveln och blefvo den nya lärans härolder.

Med en otrolig snabbhet, hvilken endast har sin förklaringsgrund deri, att andarne icke känna till tid eller rum, spred sig rörelsen till Unionens mest aflägsna delar och tog en sådan fart, att redan efter tre års förlopp, eller 1851, staden Philadelphia ensamt räknade 300 spiritualistsällskaper, och man uppgaf att följande år funnos inom Förenta Staterna icke mindre än 30,000 »medier». År 1855 hade antalet spiritualister ökats till 2,500,000, och en statistisk berättelse från år 1860 uppgifver, att antalet af denna läras anhängare årligen ökades med 300,000 nya adepter och att man sistnämde år räknade ända till *tre millioner* spiritualister i Förenta Staterna.

Dessa siffror må gälla för hvad de kunna. Jag kan ej garantera deras tillförlitlighet.

Emellertid har genom denna rörelse en hel ny litteratur vuxit opp, och det är allmänt bekant, att ensamt en man, mr Partridge i New-York, har utgifvit arbeten i detta ämne, uppgående till 100 volymer, hvarjemte ej mindre än 20 periodiska tidningar och tidskrifter, som hafva spiritualismen till föremål, dagligen cirkulera i landet.

För en af dessa, "*The Herald of Progress*", som utgifves här i staden, är den mycket beryktade Andrew Jackson Davis hufvudredaktör. Denne man, som intager ett särdeles framstående rum ibland spiritualisterna, hade vid endast 37 års ålder som författare ådagalagt en utomordentligt stor produktivitet. Så har han utgifvit: en diger volym på 800 sidor med titel "*Natures Divine Revelations*", "*The Great Harmonia*", ett verk på fem stora volymer, "*The Philosophy of Special Providence*", "*The Philosophy of Spiritual Intercourse*", "*The Penetralia*", "*The Present Age and Inner Life*", "*The Magic Staff*" m. fl. större och mindre arbeten, allt på samma tid, som han, förutom med redigerandet af nämde tidning, äfven sysselsatte sig med offentliga föredrag. Man kan förstå, huru mycket denne mans tid var upptagen, då man vet, att han endast under loppet af ett år höll 157 sådana föredrag.

Utan att i någon mån vara bländad af det narrverk och bedrägeri, som i spiritualismen har ett så rikt verksamhetsfält hos detta materialistiska folk och äfven deribland skördat så månget olyckligt offer, kan jag dock icke annat än med största intresse afhöra de om utomordentligt höga själsgåfvor och stora kunskaper vittnande föredrag, som af denna läras framstående apostlar nästan dagligen hållas inför en samling af hundra, ja ofta tusentals åhörare, särdeles då jag vet, att dessa »högre begåfvade» äro i ordets vidsträcktaste bemärkelse autodidakter.

Att se och afhöra denne Andrew Jackson Davis eller den ryktbara miss Cora Hatch, då hon inför det uppmärksamma auditoriet i den till trängsel uppfyllda största åhöraresalen i landet, håller ett af rikt vetande och logisk kontinuitet kraftigt anslående, flera timmars föredrag öfver ämnet: "*bibeln vederlagd af vetenskaperne*", (en af dessa företeelser i Nya verlden, som så bjert afsticka mot traditionella förhållanden och åskådningssätt i den gamla) måste, om jag ej misstager mig, hos den upplyste och fördomsfrie främlingen, hvilket ortodoxt samfund han än må tillhöra, väcka ett intryck af friskhet, som icke skall fela att hafva en helsosam inverkan.

Emellertid har spiritualismens lära å andra sidan, under dess jemförelsevis korta tillvaro, haft att strida emot alla de mäktiga krafter i

WASHINGTONS GRAF

ljusets och sanningens tjenst, som ett intellektuelt och i civilisation högt stående folk har att förfoga öfver. Men vi se af tillvexten af antalet anhängare till densamma, huru vanmäktiga bemödanena i denna riktning hafva varit. Ingenting, hvarken åtlöjets gissel eller öfverbevisningens segrande vapen, har förmått stäfja denna olyckliga rörelses kringgripande.

Framför mina ögon ligger nu ett nummer af en här i staden utkommande, utmärkt väl redigerad veckotidskrift, som hufvudsakligen egnar sina upplysta spalter åt dagens stora kulturfrågor, innehållande ibland ämnen, sådana som »Negerns framtid», »De sköna konsterna i Amerika», »Hvad de döda äro skyldiga de lefvande» m. m., äfven en artikel under rubrik »Spiritualismens utbredning», hvarur jag gör mig ett nöje att här lemna några korta utdrag.

Efter en förutgående inledning skrifver författaren, följande: — — — — — — — "Porson ville åtaga sig att skrifva historien om menniskoslägtets dårskaper i 500 volymer. Sådant var kanske icke omöjligt på hans tid, men endast en dåre skulle i våra dagar kunna våga sig på ett dylikt försök. Judge Edmonds, spiritualismens förnämste förkämpe här i landet, säger i sitt sista bref:

"Ehuru spiritualismen under loppet af några år varit föremål för åtlöjet, har likväl dess utbredande härstädes under dessa år så tilltagit, att den nu räknar millioner anhängare. Den är utbredd öfver hela jorden och finnes under alla tänkbara former, i konster och vetenskaper, i litteratur, politik och religion." Detta är en sorglig sanning. Utom allt tvifvel har denna nya lära fått makt öfver inbillningen hos en stor mängd menniskor. Dess inflytande är det värsta af alla tidens tecken, det mest bevisande af alla argumenter emot det menskliga framåtskridande, hvaraf vi så mycket skryta. Det är endast en ny fras, en nittonde århundradets stil af Chaldeiskt taskspeleri, Persisk magi, Egyptisk andebesvärjelse, Syrisk abrakadabra, Grekisk spåkonst, Romerskt hexmästeri, medeltidens trolldom, Afrikansk fetischdyrkan och den förborgade vetenskapen hos Indianernas "medicine men".

I menniskonaturen finnes en medfödd aptit för det öfvernaturliga, som under gynsamma omständigheter är i stånd att svälja de största onaturligheter. Machiavelli anförde endast en enkel sanning, då han förklarade, att menniskoslägtet är så enfaldigt, att bedragaren endast behöfver hafva att göra med en narr för att sjelf blifva bedragen.

Detta håller streck i alla tider, hos hvarje nation och race under solen. Okunnigheten är visserligen oftast utsatt för bedrägeri, men uppfostran är ingen skyddsvakt deremot.

Vi skryta så mycket af våra underbara framsteg i allt, som är stort och upplyst, men är det en smula mera civiliseradt eller aktningsvärdt att samtala med andar medelst mystiska knackningar i bordet eller väggen, än fordom öfver svartkonstnärers och trollkarlars fyrfat? I hvad afseende äro våra moderna "medier", som framkalla andar, meddela profetior och spådomar, föreskrifva botemedel för sjukdomar och upptäcka tjufgods, mera trovärdiga i våra dagar än femtonde århundradets trollkarlar, som gjorde precist detsamma endast med tillhjelp af litet mera rotvälska och fantastiska åtbörder? Hvarhelst i Edmond Dickensons "Quintessence of the Philosophers", i Jakob Böhmes

"Temporal mirror of Eternity", i "The new method of Rosicrucian Physic: by John Heydon, the servant of God und secretary of nature" eller i något annat verk af liknande innehåll från medeltiden, kunna vi finna någonting som öfverträffar de underverk i svartkonst, som man nu för tiden dagligen hör talas om och hvilka läggas under verldens ögon i tidningarne "The Boston Spiritulist", "The New-York Spiritual Telegraph" och "The Philadelphia Shekinah"?

Det tjenar till intet att kämpa emot ett bedrägeri sådant som detta. Fantasteri af detta slag kan möjligen blifva begripligt på latin, men kan aldrig diskuteras på ren engelska. De irrationellaste saker äro de, som mest undgå förnuftskäl, de minst materiella de, som mest omstörta. Bekämpade genom bevisningens makt, försvinna de endast för att åter uppträda i en ny form. Icke heller har åtlöjet någon makt öfver dem. Hvarken charlataneri eller lättrogenhet bry sig om sådant, — charlataneriet, derföre att det sätter sig öfver begreppet om skam, lättrogenheten, derföre att den smickrar sig sjelf med att hafva en högre insigt. Addison säger: "åsynen af Babylons ruiner framställer ej ett så rörande skådespel som ett rubbadt förstånd".

Hvem vill påstå, att det bedrägeri, som åstadkommer sinnesrubbning icke är en sorgligare allmän olycka än någonsin eldsvådan eller orkanen, som endast förhärja materiella ting?

Här finnes ej en asyl för sinnessjuka i landet, som icke eger offer för detta bedrägeri inom sina väggar. Dess hela syfte är att bringa nervsystemet i oordning, att uppdrifva inbillningen, förvirra förståndet och göra menniskan till en fullkomlig ruin.

Läran om tillvaron af medier emellan denna och den osynliga verlden står i oförsonlig strid med all gudomlig uppenbarelse. Den passar icke för någon annan religion än den, i hvilken man dyrkar djefvulen. Den kullkastar bibelns läror — nej ändå värre, den gör denna bok icke allenast till ett öfverflödigt ting utan till en lögn. Den förnekar yttersta domen och emottager i sina sju himlar menniskor af alla sorter och trosbekännelser, den förvirrar begreppet om allt moraliskt värde i en annan verld och omstörtar all moralisk ansvarighet i denna. — — —

— — Fastän vetenskapen med hvarje dag gör större framsteg, så förblifver ändock menniskonaturen oförändrad. Dårars dårskap skall ännu fortfara att framkalla dessa andar, lika fort som den upplystes klokhet kan hinna att bekämpa dem."

Man behöfver ej befara att begå ett misstag, om man antager, att ofvanstående är ett uttryck af tänkesättet hos den upplysta, större delen af nationen, ett antagande, som äfven vinner stöd deraf, att spiritualisterna, — ehuru deras lära onekligen är en ny form af det religiösa åskådningssättet till hvilken, som man uppgifver, icke mindre än tre millioner menniskor härstädes anslutit sig — icke blifvit i Förenta Staternas officiella "*Census*" upptagna ibland det stora antal sekter, hvari, som bekant är, detta samhälle sönderfaller.

I enlighet med konstitutionen företages folkräkning inom de olika staterna hvart tionde år. De dervid erhållna resultat allmängöras från den statistiska byrån i Washington, i sammanhang med vidlyftiga, detaljerade statistiska uppgifter om staternas befolkningsförhållanden, deras tillvext,

framsteg och resurser med afseende å egendom, industrialster, handel, näringar, bergsbruk, manufakturtillverkningar, jordbruk, folkuppfostran, med ett ord, allt, hvarigenom landet hunnit till sin närvarande kulturhöjd.

På denna statistik hvilar ytterst hela sammansättningen af den stora federala Republikens folkrepresentation, såväl som den direkta beskattningen.

Ifrån den s. k. "*Åttonde Census*" eller 1860 års folkräkning finner man äfven intressanta uppgifter om befolkningens fördelning på de många olika kyrkliga samfunden.

Måtte det dock icke ligga öfver gränsen för min förmåga att öfversätta de högst sällsamma benämningar, som alla dessa olika religionsbekännare gifvit sina respektive korporationer!

De lyda som följer:

Protestanter	25,000,000.
Katoliker	3,177,140.

Afrikanska Methodistiska Episkopala kyrkan	20,000.
Afrikanska Methodistiska Episkopala Zions-kyrkan	6,200.
Allmänna Baptister	1,037,576.
Antimissions-Baptister	60,000.
Sjunde dagens Baptister	6,686.
De sex grundsatsernas Baptister	3,000.
Den fria viljans Baptister	58,055.
Flodbrödra-baptisterna	7,000.
Vinpressare-baptisterna	14,000.
Dunker-baptisterna	8,200.
Mennonit-baptisterna	37,360.
Lärjungarna (Campbelliterna)	350,000.
Kristi förening	180,000.
Orthodoxa Congregationalister	259,110.
Unitariska Congregationalister	30,000.
Episkopala kyrkan	150,593.
Vännerna (Qväkare) de orthodoxa	54,000.
Vännerna (d:o) Hicksiterna	40,000.
Tyska Evangeliska föreningen i Western	3,000.
Tyska Reformerta kyrkan	100,691.
Mosaiska kyrkan	200,000.
Lutheraner	260,135.
Episkopala Methodister	988,523.
Methodisternas kyrka i Södern	499,694.
Protestantiska Methodister	90,000.
Evangeliska Methodist-föreningen	46,000.
Wesley-Methodisterna	21,000.
Smärre Methodistsamfund	5,000.
Mormoner	61,000.

Gamla skolans Presbyterianer	300,874.
Nya skolans Presbyterianer	135,454.
Cumberlands Presbyterianer	123,000.
Reformerta Presbyterianska kyrkans allmänna Synod	10,000.
Reformerta Presbyterianska kyrkans Synod	6,650.
Förenade Presbyterianska kyrkan	57,567.
Förenade Presbyterianska kyrkans Synod	12,934.
Förenade Presbyterianska Synoden i Norra Amerika	1,130.
Förenade Reformerta Presbyterianska Synoden i New-York	1,631.
Förenade Reformerta Presbyterianska Synoden i Södern	1,000.
Fria Presbyterianska Synoden i Förenta Staterne	4,000.
Holländska Reformerta Protestantiska kyrkan	51,528.
2:a Adventisterne	20,000.
Shakers (namnet Skakare från de dansrörelser hvarmed de förrätta sin Gudstjenst)	4,700.
Svedenborgare (nya Jerusalems kyrka)	5,000.
Förenade Brödernas kyrka	8,275.
Förenade Bröder i Kristo	102,583.
Universalister	600,000.

Af de officiella statistiska berättelserne rörande Staten New-York, som har en folkmängd af 3,880,735 menniskor (ungefär lika stor som fäderneslandets) finner man, att ordnandet och utvecklandet af folkuppfostran och allmän boklig bildning omfattas med det lifligaste intresse och betraktas som ett af de högsta föremålen för statsmakternas verksamhet, och man får derjemte en föreställning om de medel, andliga såväl som materiella, som för befrämjandet af den allmänna undervisningen, detta så vigtiga element i en nations lif, användas i detta land.

Denna stat eger ej mindre än 20 *Universiteter* *) och högre *Gymnasier*, deraf ett för qvinnor, 10 *Theologiska Seminarier*, deraf 2 Katolska, 2 Baptistiska, 2 Presbyterianska, 1 Episkopalt, 1 Lutherskt och 1 tillhörande Förenade Reformerta Presbyterianska Synoden, 11 *Medicinska skolor* (deraf en för undervisning i homoeopatisk behandling), af hvilka 7 äro förlagda här i staden, 5 *skolor för undervisning i lagkunskap*, 1 *Polytekniskt Institut*, och slutligen är *Förenta Staternas Krigsskola* belägen inom denna stat.

Vidare eger Staten New-York 226 *Högskolor*. Endast från 200 af dessa hade rapport hunnit ingå från det förflutna året, hvaraf dock framgår att 37,929 manliga och qvinliga elever (ungefär hälften af hvarje kön) begagnat sig af undervisningen. Antalet lärare var 1,043, och deras

*) Staten Ohio har 23.

samtliga bibliotheker innehålla 129,275 volymer. 91 af dessa skolor äro anslagne till bildandet af lärare för de allmänna folkskolorna.

Staten New-Yorks *Folkskolor*, såväl som de skolor, hvilka tillhöra de välgörande allmänna inrättningarne (asyler för döfstumma och blinda, för fader- och moderlösa m. m.) underhållas alla på statens bekostnad och stå under inseende af en s. k. "*Superintendent of Public Instruction*". Hvarje county utnämner en à tre skolinspektörer, hvilka hafva öfverinseendet öfver allt, som rör skolorna inom deras respektive distrikter. Hela antalet Inspektörer uppgår i närvarande stund till 112. Statens 13 städer hafva deremot hvar och en sin särskilda folkskolestyrelse, hvars öfverhufvud är en s. k. "*City Superintendent*", som, under förutnämnde högre tjensteman, har högsta inseendet öfver stadsskolorna.

Befolkningen i dessa städer uppgick år 1860 till 1,421,207, och på landet till 2,459,528 personer. Hela antalet barn emellan 4 och 21 års ålder uppgick till 1,338,167 eller till mer än $1/3$ af hela befolkningen. Af dessa hade 941,476 njutit undervisning i Statens folkskolor flera eller färre månader under loppet af nämnde år. Antalet skoldistrikt var 11,683 (inberäknadt 287 i städerna) med 572,572 skolor, som tillsammanlagdt under året varit i verksamhet 88,621 månader, hvilket i medeltal gör $7^1/_2$ månader för hvarje skola. Antalet lärare var under samma tid 26,472, deraf 8,094 manliga och 18,378 qvinliga, och distriktbibliotheken innehöllo tillsammans 1,305,377 volymer.

För betäckandet af alla kostnader i och för detta omfattande skolundervisningsväsende, deri äfven inberäknadt utgifterne för Högskolorna, utbetalar staten New-York årligen omkring *fyra och en half million dollars*, deraf $3/4$ tages från till detta ändamål från längre tid tillbaka afsatte räntebärande fonder och återstoden erhålles genom årlig beskattning.

Efter en veckas vistande här i staden flyttade jag från hotellet till ett »boardinghouse», och jag har sedermera haft tillfälle att se mången ny sida af Amerikanskt samhällslif.

Af alla de facer, som detta erbjuder åt främlingens iakttagelser, är dock det politiska lifvet i de stora städerne den, som onekligen har största intresset för betraktaren.

Politiken är här i landet ett yrke, hvartill uppfostran riktar mannen redan som gosse, och i hvilket han gör sina första lärospån redan som yngling. Redan i moderns knä, i hemmet, i skolan synes all undervisnings yttersta mål vara att i det unga sinnet nedlägga det frö, som i mognare år skall skjuta blommor på fäderneslandets altare.

Huru tidigt inläres ej den lille medborgaren, att hans fäderneslaud och dess folk äro de lyckligaste på jorden, dess styrelsesätt, institutioner och lagar de ändamålsenligaste, dess flagga den ärorikaste, emedan den är symbolen af friheten och oberoendet! Huru ofta ger man honom icke också tillfälle att se denna flagga, som talar till hans unga fosterlandskänsla! Han ser den dagligen, vid minsta högtidstillfälle, vid de politiska klubbarnes processioner genom gatorna, vid valagitationerna, vid valurnorna, öfver ingången till föräldrahemmet, ja på sjelfva »atheniennen» bland leksakerna, och till och med i vaggan gläds han åt de »kära färgerna».

Redan hos barnet inskärper man begreppet om de dygder, som pryda den sanne medborgaren och om de egenskaper, som äro från honom oskiljaktige.

Med en sådan grundval för åskådningen och tankeriktningen finner ju snart ynglingen, att fäderneslandet och samhället äro allt för individen; snart genomtränges han af den sanna medborgarandan och snart sporras han med hela modet hos det i striden inrusande unga lejonet att deltaga i kampen för det allmänna.

Ingenting hejdar numera den mognade mannen i sträfvandet till det mål, hvartill hans tidigaste uppfostran, hans omgifning, hans vanor kalla honom. Den erfarenhet han redan förvärfvat på den politiska vädjobanan, hufvudsakligast dock genom att med lefvande intresse följa gången af de allmänna ärendena, manar honom nu att med hela sin mannakraft ingripa deri.

På detta sätt göres mannen identisk med medborgaren.

Dock, skulle man väl, allt detta oaktadt, kunna begära, att den politiska arenan i detta land skulle mindre än annorstädes vara en passionernas tummelplats! Skulle man kunna tänka sig, att icke i detta land, på detta civilisationens nya experimentalfält, beläget under så skilda latitudsgrader, hvarinom så olika kommunala intressen skola söka att göra sig gällande, och derjemte öfversvämmadt af alla de lidelsefulla elementer, hvarmed Europa förser det, skulle, säger jag, man kunna tänka sig, att icke här liksom annorstädes finnas män, som ju högre politikens stormar ryta omkring dem, dess mera känna sig i sitt element, ju högre samhällsvådorna upptorna sig, dess högre spänna bågen i sitt partis intresse? Hvarföre skulle icke här liksom annorstädes finnas förvillade män, som allt efter händelsernas vindkast för de lägsta ändamål begagna sig af ett fritt politiskt lifs smutsigaste följe — korruptionen?

Men i detta såväl som i andra hänseenden, i det politiska såväl som i det sociala lifvet, genomgår detta folk en luttringsprocess, hvarigenom det otvifvelaktigt förr eller senare skall skeda bort de orena ämnen, som nu fräta på samhällskroppen.

Som bekant är, hafva under en följd af år 3:ne mäktiga politiska partier bildat sig, nemligen det Republikanska, det Demokratiska och Unionistpartiet, för hvilkas olika program jag i ett föregående bref ytligt redogjort. Ehuru det förstnämnda, som man vet, segrade vid sista presidentval och derigenom betryggade sin makt och sitt inflytande, hafva likväl ej de tvenne andra uppgifvit striden som förlorad. Energi och uthållighet äro de karaktersdrag, som hufvudsakligen beteckna Yankeelynnet, och i huru hög grad skola icke då dessa egenskaper vara utvecklade hos de män af denna nation, som vuxit opp till det allmännas eller sitt partis förkämpar, som älska partistridernas tumult eller gjort till sin lifsuppgift att brottas med stormarne på politikens upprörda haf!

Den utredning, grundlighet och värma, hvarmed de stora kulturfrågorna diskuteras och de politiska debatterna ledas, de väl anlagda valagitationerna, de af oförsonligt hat lågande talen vid dessa tillfällen, smädeskrifterna, de hotfullt utmanande eller genom satiren och åtlöjet kränkande tidningsartiklarne*), de svekfulla konstgreppen med röstsedlarna, de blodiga

*) Vid den valagitation, som föregick Lincolns återväljande, skref tidningen "New-York Herald" följande: "Hvarje land har haft sina stora gyckelmakare. Grekland hade sin Æsopus och Diogenes. Den sistnämde var ett hårdt, torrt och skarpsinnigt gammalt qvickhufvud, som dock snarare retade folket än förmådde det att skratta. Rom hade en hel skock af dem, och de förnämsta voro Horatius och Juvenalis. Italien har haft sin Boccaccio, som utgaf åtskilliga volymer af mustigt skämt, deribland förnämligast må nämnas Decameron. Rabelais i Frankrike skrattade åt både denna verlden och den tillkommande och jagade potentater och prester med lika mycken satir som allvar. I England uppnådde Joe Miller lika mycken odödlighet som "S:t Göran och Draken", och man har sagt, att han har gjort narr af allt det goda och värderika, vi läst eller hört under det förflutna århundradet Men vi behöfva ej flera exempel. Det är tillräckligt att säga, att Amerika slutligen har frambragt sin stora gycklare, nemligen presidenten Lincoln, allmännare kallad "hederlige gamle Abe".

Presidenten Lincolns hela person är ett inkarneradt skämt. Hans val till president var ett mycket ledsamt skämt. Blotta tanken, att en sådan man skulle bli president i ett sådant land som detta, är ett mycket löjligt skämt. Det sätt, på hvilket han första gången gjorde sitt intåg i Washington — efter att hafva flytt från Harrisburg, klädd i en lång soldatkappa och skottsk mössa — var ett ganska praktiskt skämt. Hans debut i Washingtons fina societet var ett skämt, ty han presenterade der sig sjelf och sin fru såsom "den långa och den korta i presidentskapet." Hans installeringstal var blott ett skämt, emedan det var fullt af löften, som han aldrig hållit. Hans kabinett är och har alltid varit ett stående skämt. Hans bref till våra generaler, från och med dem till M'Clellan, äro grymt skämtsamma. Hans plan att afskaffa slafveriet år 1900 var ett storartadt skämt. Hans frihetsproklamation var ett högtidligt skämt. Hans sista amnestiproklamation var ännu ett skämt. Hans conversation är kryddad af skämt. Hans titel af "hederlig" är ett ganska satiriskt

uppträdena, gatustriderna, allt ådagalägger den outtröttliga energi, hvarmed en politisk man (»politician») arbetar i det allmännas eller sitt partis tjenst.

skämt. Det sätt, på hvilket han blundar för bedrägeri i krigsdepartementet, i sjöförsvarsdepartementet, i financedepartementet, för bedrägeri i hvarje departement, är ett ganska dyrbart skämt Slutligen äro hans intriger att bli återvald och de förhoppningar, han derom synes hysa, det mest narraktiga skämtet af alla.

Som en gyckelmakare står presidenten Lincoln ensam i sitt slag. Med en Diogenes skarpa satir förenar han verldens alla öfriga ryktbara skämtares bästa egenskaper. Han är mera poetisk än Horatius, njutbarare än Juvenalis, har större anekdotförråd än Æsopus, är mera saftig än Boccaccio, mera mild än Rabelais och oftare citerad än veteranen Joe Miller. Dessutom har Lincoln ett egendomligt slags skämt, som står vida öfver någon af hans ryktbare företrädares. En gammal tysk gyckelmakare — en general, om vi minnas rätt — brukade skämta ungefär på samma sätt som han. Han kommenderade fram ett regemente, ställde soldaterna i position på ett kolossalt schackbord och spelade så schack med dem en hel dag. Soldaterna begagnade han som bönder, kaptener som löpare o s v. men der tysken begagnade sig af regementen, der använder presidenten Lincoln arméer, och det värsta af allt är, att han aldrig vinner spelet. Det var t ex. ett fint skämt, när han afskedade general Fremont, just då han höll på att besegra Price, hvars armée derigenom fick tillfälle att undkomma. Ett annat vackert skämt var det, då han gaf M'Dowell kontraorder och derigenom tillät, att Peninsula-arméen sprängdes af fienden. Ännu ett tappert skämt var, att han afskedade M'Clellan efter segern vid Antietam och derigenom tillställde massakern vid Fredriksburg och fiendens derpå följande infall i Norden. Men folket kan dock icke rätt uppskatta dessa storartade militära gyckel. Måhända förlora de litet af sitt nöje genom den stora förlusten af lif och egendom, de medfört. Men icke destomindre äro vi förvissade derom, att *någon* finnes, som skrattar åt dem der nere i — —

Om presidenten Lincoln ämnar försöka sin lycka vid nästa val, så råda vi honom till att samla och utgifva på trycket sina gycklerier. Alla de andra stora gyckelmakarne hafva gjort så och derigenom försäkrat sig om odödligheten. Vi känna dock icke, om någon af dessa någonsin med anledning af ett skämt blifvit vald till president, men presidenten Lincoln har sannerligen ingenting annat än sina gyckel, som rekommenderar honom, och han bör derföre söka att göra allt, hvad han kan, af dem. Besynnerligt nog hafva endast få af dem kommit under allmänhetens ögon i tryck, om vi nemligen undantaga hans officiella skämt, hvilka alla till vår och fäderneslandets sorg blifvit publicerade. Om vi börja vid den tidpunkt, då "Gamle Abe" var en lagkarl i Springfield och satt i sina skjortärmar framför elden i en skänkrumsspisel, skämtande med ett utvaldt sällskap, eller, om vi gå längre tillbaka, då han som flottkarl var en lustig ture; eller om vi utsträcka våra undersökningar till en ännu tidigare period af Lincolns lif, då nemligen den unga presidenttelningen var en gärdselklyfvare — hvilken intressant och omfattande blandning af sarkastiskt skämt och anekdoter kunde icke deraf samlas till nöje och uppbyggelse för menniskoslägtet! En del af skämtet torde vara temligen groft,

Jag ser aldrig en sådan man, med sin af trotsets åska fårade panna, sina om slughet, kraft och energi vittnande anletsdrag, utan att i honom se personifierad den gamla satsen: »våga allt och du skall vinna allt». Man skulle kunna säga, att en sådan man liksom den gamle Lafayette gjort till sin regel att »hellre dö än ge sig».

De olika partierna organisera sig vanligen vid valförberedelserna uti ett stort antal vidtutgrenade komitéer eller klubbar. Inom hvarje parti är högsta myndigheten anförtrodd åt en centralkomité, den s. k. »State Central Committee», hvarunder lyda partiets permanent ordnade county- och valdistriktskomitéer, hvilka senare för staden New-York uppgå till ett antal af 22 eller en för hvarje valdistrikt. Förutom dessa ständiga korporationer finnas äfven en mängd underkomitéer jemte flera ansenligt förmögna och inflytelserika klubbsamfund, hvilka vid början af något vigtigt politiskt skede hafva blifvit inrättade. Af senare slaget är den af Republikanska partiet nyligen instiftade »The Union League» för närvarande den förnämsta. Denna i kriget och dagens företeelser så mäktigt ingripande klubbinstitution räknar flera tusen ledamöter och kommenderar öfver ansenliga resurser i både intellektuelt och materielt hänseende, hvilket tillräckligt förklarar dess stora inflytande. Den är organiserad på tvenne afdelningar, af hvilka den ena har sitt säte härstädes och den andra i Philadelphia, i hvilken stad, liksom äfven, ehuru i något mindre grad, här i New-York, den eger storartade monumentala byggnader, särskildt uppförde till klubbhus, och hvilkas såväl yttre som inre anordningar gifva ett begrepp om de tillgångar, hvaröfver detta samfund disponerar.

Om jag ej misstager mig, så är denna klubb årsbarn med kriget, hvars kraftiga understödjande den också i närvarande stund har till hufvuduppgift. Då det stora parti, som klubben tillhör, innehar makten såväl i congressen och senaten som äfven inom regeringen, så är lätt att sluta till dess inflytande såväl på krigföringen som på de allmänna ärendena i öfrigt.

Huru mången mer eller mindre framstående ledamot af denna klubb

några anekdoter till och med plumpa, somliga äro kanske lika tilltagna på bredden som på längden och torde i tryck behöfva undergå en obetydlig redigering, men alla skola de icke destomindre framstå sprittande af qvickhet och humor. Blifva de så tryckte i 2 ansenligt stora volymer, sedan de först blifvit begagnade i pamflettform vid någon valagitation, så torde derigenom presidenten Lincolns snille hafva åt sig rest ett monument, som för efterverlden skall hafva mera värde än marmor och blifva varaktigare än brons. Om detta vårt förslag antages, så skall utan tvifvel folket, vid läsandet eller afhörandet af "Gamle Abes" gycklerier, få sådana krampattacker af skratt, att det glömmer alla de vigtiga frågor, som stå i så nära beröring med kommande val, och tillåta hans återväljande utan ringaste opposition "

har icke dennas inflytande beklädt med generalsepauletterna eller förlänat höga administrativa funktioner vid arméen eller i krigsdepartementet! Huru många millioner dollars hafva icke från denna klubbinstitution under dessa få år utgått till Staterna New-York och Pennsylvania, ja äfven till Unionsregeringens förfogande, allt för krigets underhållande! Man har till och med gått så långt, att man i denna klubbs afdelning här i staden för närvarande är sysselsatt med organiserandet och anvärfvandet af ett Neger-regemente på 1,000 man, hvartill de erforderliga värfningspenningarne betalas af klubben, hvars namn detsamma äfven skall bära*).

Underkomitéerna, hvarom jag nyss nämt, äro af mångahanda slag och nedsatte för olika ändamål. De organisera »meetings», processioner, parader och fackeltåg, värfva och eskortera kandidater och talare, samla penningar eller utdela sådana och framkalla, genom det starka inflytande, de omedelbart utöfva på befolkningen, detta »excitement», denna nästan till yra gränsande entusiasm, som är det utmärkande draget i valagitationerna dagarne före valen. Ofta beror valets utgång i sista hand på det nit, dessa komitéer och klubbar inlagt i sin verksamhet, på hvad de förmått uträtta för sitt parti i sträfvandet efter denna s. k. »respectable appearance», hvilken med en oemotståndlig tjusningskraft inverkar på massan.

Det torde troligen ej behöfva sägas, att de för främlingen ovanliga skådespel, som dessa valagitationer erbjuda dagarne och isynnerhet aftnarne före ett val, icke ega något motstycke i andra länder. De göra ett intryck på mig, dessa bisarra menniskoupptåg, som säkert längst skall fortlefva bland minnena från en ny verlds så skiftande samhällsförhållanden.

Vid dessa tillfällen äro vanligen de delar af staden illuminerade, inom hvilka dess förnämsta öppna platser äro belägna, och på dessa skimra nu i de grannaste bengaliska eldar, under musik, kanonsalut och oafbrutet fyrverkeri, de i unionsflaggans prålande färger utsirade talareställningarne, resande sig öfver hufvudena på den exalterade folkmassan, som vid hvarje skott, vid hvarje raket, vid hvarje ny talares uppträdande, vid hvarje gång orden: *frihet*, *union* eller *konstitution* uttalas, framvrålar dessa läten af entusiasm, hvilka, efter misslyckade försök, jag afstår från att söka gifva ett namn.

*) Efter förloppet af några månader ryckte detta regemente fulltaligt i fält. Dess chef var ingen mer eller mindre än klubbhusets värd eller tillsyningsman. Detta val var emellertid mycket godt. Öfverste H. är en sedan ynglingaåren i Amerika bosatt svensk, som redan förut i kriget hunnit öfverstelöjtnants-graden och under en lång tjenstetid med stor utmärkelse fört regemente mot fienden. Af någon orsak tog han dock afsked ur arméen och erhöll då ofvannämnde befattning, hvilken han till sina principalers största belåtenhet innehaft.

Ehuru på samma torg ända till 5 à 6 sådana tribuner kunna vara uppsatte, å hvilka flera talare under aftonens lopp aflösa hvarandra, händer ej sällan att husens trappor, barrierer och hörnstenar äfven användas till fotställningar, hvilka massan, genom ljudeliga skrän, handklappningar och rop på den eller den medborgaren, förmår sina utkorade att bestiga. Det inträffar derigenom ofta, att tvenne talare stå så nära tillsammans, att de rent af försöka att öfverrösta hvarandra, och ibland hör man den ena, helt fyndigt skämtande, uppdraga en parallel emellan sin egen och grannens talang att samla uppmärksamma åhörare. Att den andre derpå kommer till korta är lika naturligt, som att ett sådant intermezzo alltid emottages med stormande bifallsyttringar.

De stora, offentliga åhöraresalarne äro naturligtvis redan långt förut för vissa aftnar borttingade till det ena eller andra partiet, och det är i dessa salar, som valkandidaterna, partiernas chefer eller andra framstående medborgare låta höra sina röster och, så att säga, lägga sista kraftiga hand vid arbetet*). Det är gifvet, att alla de olika klubbhusen, såväl

*) Ett ungt och intelligent fruntimmer, folkets gunstling, den mycket beryktade miss Anna Dickinson, har under loppet af några år vid flera tillfällen talat i dagens politiska och brännande frågor inför stora folkförsamlingar, och hon synes med själ och hjerta vara tillgifven det republikanska partiet. Vid hennes senaste uppträdande i den af stort tillopp af menniskor fullsatta, ansenligt stora salen i "Cooper Institute" förunnades jag ändtligen det stora nöjet att få afhöra henne. Tidningarne refererade följande dag hennes tal, hvaraf jag skall lemna följande korta utdrag:

"— — — — — — — — Jag möter aldrig en soldat utan att gripas af den djupaste vördnad. Kanske är han antingen invalid eller förskönar ett ärr hans ansigte för alltid. (Bifall.) Han förer med sig den stolta tillfredsställelsen att kunna säga: "Jag följde Grant till segern med de örnar, som aldrik vika". (Bifall.) Nationen hedrar honom i lifvet och begråter hans bortgång. Stället, der han sofver, är heligt! Men hvarföre skulle han dö? "På det att nationen", säger vår goda president, "må blifva pånyttfödd i Guds namn och en folkets styrelse, genom folket och för folkets skull, icke skall utplånas från jorden." (Bifall.) Vid början af denna grymma kamp ville vi icke fatta, att det amerikanska frihetssträfvandet icke endast gäller en klass eller en race. Vi ville icke begripa, att nationens framåtskridande och lif måste stanna, såvida icke slafveriet upphörde. Vi ville icke förstå, att frihet och despotism slutligen hade mött hvarandra på en liten smal väg, der ingen reträtt funnes, der den ena ej kunde passera förbi den andra och der antingen den ena eller den andra måste tillintetgöras Vid den tidpunkten uppbådade presidenten 75,000 man, erkännande derjemte, att han icke ämnade inblanda sin styrelse i slaffrågan. Vi hade då en general, hvars namn vi icke skola nämna, hvarken nu eller hädanefter*). (Skratt och bifall.) Denne general kommenderade då i vestra Virginien, och den första handling af hans

*) Har afseende på general M'Clellan.

som de offentliga ställen (vanligtvis restaurationslokaler), der komitéerne hafva sina sammankomster och arbeten, äfven äro illuminerade. Här sam-

så lysande karrier var att med jernhand qväsa ett slafuppror. Det var första gången, han vidrörde någonting med jernhand. (Skratt.) Vi hade då en congress, som ännu efter nederlaget vid Bull Run voterade med 117 röster emot 2, att Norden ej fick begagna sig af kriget hvarken till undertryckandet af eller inblandning i de rättigheter, som voro tillförsäkrade de särskilda staterna. Vi hade då generalmajorer, som till spioner och vägvisare för Unionens arméer begagnade sig af negrer, och sedan de väl genom dem vunnit segrar, öfverlemnade dem åt knutpiskan och glödgade jern i händerna på deras gamla herrar. På detta sätt räknade vi minuter, dagar och år, till dess slutligen folket reste sig i sitt majestät, och efter att hafva vadat genom strömmar af blod, efter att hafva trampat öfver högar af fallne medborgare, stå vi ändtligen nu på den punkt, att vi kunna se, att detta krig är en kamp för genomdrifvandet af frihetens alla grundsatser. (Bifall.) Vi slåss för konstitutionen, men en konstitution, hvars ande är friheten, för en union, som är oskiljaktig från den. Det är en sanning, att vi kämpa för vår styrelses vidmakthållande, men för en styrelse, som beskyddar den svage och förtryckte. Vi strida för en flagga, som skall svaja äfver ett hitintills skymfadt, förtrampadt och lidande folk, vare sig tillhörande den svarta eller hvita racen. (Bifall.) Men en del säga, att styrelsen gjort sig skyldig till försummelser, oskicklighet och olaglighet och derigenom fört landet till branten af undergång. Den tillförlitliga och sanningsälskande tidningen "New-York Herald" förklarar denna styrelse vara den första, som blifvit funnen skyldig till en olaglig handling. De män, som så tala, säga på följande sätt: gif *oss* ledningen af statens angelägenheter, låt *oss* få kontrollera styrelse-machineriet, och I skolen snart få se en förändrad tingens ordning. Icke tviflar någon derpå! (Skratt.) Om dessa män ville draga sig till minnes, att det var under den tid, de sjelfva hade administrationen af affärerna i sina händer, under deras egen president, James Buchanan (jag ber om förlåtelse, att jag nämner hans namn i ett aktningsvärdt sällskap) som förräderi och trolöshet emot fäderneslandet öppet utöfvades i nationens hufvudstad, då arsenalerna plundrades, arméen bortskickades, flottan skingrades och statsmedlen stulos. Om de ville komma ihåg, att deras gamla ledare nu står i têten för insurrektionen, att deras förra medbröder nu trängas i rebellarméen och att skilnaden emellan Norden och Södern är den emellan hjeltar och pultroner! "Oskicklighet och dålig förvaltning!" säga de. Det är ej så farligt dermed. De dagar äro förbi, "då man med spaden begrof hela brigader i sanden"*), (skratt och bifall) och folket är det ändtligen förunnadt att få strida och vinna segrar. Men om dessa herrar vilja med sitt skrik förneka den oskicklighet och de misstag, som begingos i början af kriget, så kommen då ihåg, hvad den rättskaffens medborgaren och tappre soldaten generalmajor Robert Patterson, på Shields bankett i Philadelphia, uppgaf, nemligen att af först utnämnde 230 generaler funnos 207 demokrater och endast 23 republikanare. Allt hvad jag dervid har att tillägga är, att om utaf 230 generaler i Unionsarméen, endast 23 voro republikanare och 207 voro demokrater, hvad i himlens namn kunde man då vänta sig annat än oskicklighet och dålig förvaltning! (Skratt och stormande bifallsyttringar). — — — — — — — — — — —".

*) Har afseende på general M'Clellan.

las processioner och fackeltåg, till hvilka utdelas penningar och förtäring och när allt är färdigt afmarschera skarorna under musik och sång, ofta bärande på höga stänger kolossala papperslyktor, på hvilka kandidaternas namn lysa i eldbokstäfver, till bestämda mötesplatser i andra stadsdelar eller valdistrikt, der de förena sig med hvarandra, hvarefter de, ofta ändå till 6 à 8000 man starka, uppträda bland den förut samlade folkmassan, för att göra demonstrationer till sina respektive kandidaters förmån, hurrande och skrikande namnen på dem, svängande sina knölpåkar, lyktor, standarer, bloss m. m., kastande s. k. luftbägare eller itända brännare, och åstadkommande det muntraste och mest uppsluppna tumult*).

*) Vid 1864 års presidentval uppförde det demokratiska partiet som kandidater general M'Clellan och en viss Pendelton, den senare till vice presidentskapet. Den energi, som detta parti utvecklade för vinnande af målet, lärer icke öfverträffats vid något föregående val, särdeles som motpartiet, det republikanska (det politiska lägret var då deladt endast i dessa två fractioner) icke sparade någonting, ej ens begagnandet af de lägsta vapen, för att tillförsäkra sig segern. Under den heta kampanj, som föregick detta val, infann sig general M'Clellan i New-York, för att emottaga sitt partis hyllning. Denna skänktes honom på mångahanda sätt, men hufvudsakligen genom en demonstration i stor skala af stadens hela demokratiska befolkning, hvilken bestod uti ett, som de demokratiska tidningarne uppgåfvo, "oändligt, 15 à 20,000 man starkt fackeltåg". Detta uppvaktade honom med serenad utanför hans bostad i stadens förnämsta hotell. Åsyna vittnen hafva också berättat mig, att anblicken af detta fackeltåg var i hög grad storartad Följande är ett utdrag ur ett tidningsreferat derom, hufvudsakligen meddelande ordningen för processionen. Med stora fetstilar stod följande att läsa i tidningens första spalt:

"Kampanjen
för Presidentvalet.

De politiska tilldragelserna i går afton.

Stor Demokratisk Demonstration
med fackeltåg.

15,000 till 20,000
Mc'Clellaniter i Parad.

Revy med dem af General
Mc'Clellan."

---

m. m. m. m.

Artikeln börjar med en jemförelse emellan de respektive partiernas utsigter till seger, och särskildt framhålles de förhoppningar, hvartill denna demonstration gåfve anledning.

"Processionen", säger tidningen derefter, "var formerad på åtta stora di-

Då en kampanj blir mycket het, då vigtiga politiska frågor äro å bane eller då det gäller ett partis »vara eller icke vara», angripa ofta de rivaliserande skarorna hvarandra före valdagen, intränga i klubbhusen, åtföljda af en oregerlig mobb, som plundrar och sönderslår allting, och kampen slutas ej förr än menniskolif spillts eller åtminstone mycket blod flutit. Den aktning, man annars i allmänhet bär för lag och polismyn-

visioner under general Hobbart Wards öfverbefäl. Det torde vara intressant att veta, det denne person är samme man, som tillställde republikanska partiets så ryktbara demonstration för "Gamle Abe", hösten 1860.

Straxt efter kl. 7 dånade kanonskotten såsom signal, hvarefter processionen anträdde marchen från "Union Square" och tillstötande gator i följande ordning:

Eskort till Stor-Marskalken.
Stor-Marskalken General Hobbart Ward.
Stor-Marskalkens Stab.

1:sta Divisionen:

Biträdande Stor-Marskalk: Öfv.-Lieut. Pierson.
Mc'Clellans Veteran-Legion.
Invalider och sårade soldater i vagnar, med
Hedersvakt
af
"Young Men's Demokratic Union Club."

2:dra Divisionen:

Biträdande Stor-Marskalk: Major Wiley.
Besökande klubbar från andra städer.
Oberoende Demokratiska klubbar. Enskilda samfund.
En Aldelning af Eldsläcknings-Corpsen.

3:dje Divisionen:

Biträdande Stor-Marskalk: Öfverste Ackerman.
Demokratiska Föreningar i 1:a, 2:a, 3:e, 4:e, 5:e och 6:e Distrikterna.

4:de Divisionen:

&c. &c. &c. &c. &c. &c.

Under marchen hälsades processionen oupphörligt af folket med den vildaste entusiasm. Klubb efter klubb och division efter division marcherade förbi med musik m. m., och det bländande fackelskenet, i hvilket en skog af flaggor, banér och transparenter vaggade i pittoresk omvexling, sträckte sig i en oafbruten linie hela vägen uppför Broadway ända till 23:dje gatan.

De sentenser och motton, som lästes å dessa transparenter, i allmänhet af ett skämtsamt innehåll, voro i hög grad egnade att framkalla munterhet hos åskådarne. Så t. ex. läste man i eldskrift bland annat följande:

dighet, synes vid dessa tillfällen liksom bortblåst, och ordningens upprätthållare stå ibland nästan vanmäktige. Men då tillkallandet af trupper skulle anses som ett större våld, får emellertid den oförskräckta och i dessa uppträden väl förfarna polisen kläda skott. Först sedan mycket stryk vankats medelst tjenstemännens batonger, upphör striden och afstanna våldsgerningarne. Oftast är det folket sjelft eller framstående medborgares mellankomst, som afstyr våldsamheter af detta slag.

Under flera veckor före valet kolporterar man särskildt under valstriden utgifna tidningar (»Campaign Dials») eller pamfletter, hvilka söka att tillintetgöra motpartiets utsigt till seger, hvarjemte man dagen före omröstningen öfverallt i husen, kringsänder en mängd tryckta »*Appeals*» från de olika politiska fraktionerna, hvari hvar och en uppmanas att gifva sin röst på vissa namngifna kandidater. Sålunda emottager man dagligen bref, adresserade »to the voters in this house» (till de valberättigade), i hvilka röstsedlarne äro inlagde. Dessa bestå af smala, hopvikna pappersremsor, å hvilka äro tryckta namnen på partiets kandidater. Men vid

Öppna vägen,
ty »lille Mac»
tar nu ut stegen,
att ge en klack
åt »Gamle Abe».

George B. McClellan
»Gamle Abes» substitut
utan värfningspengar!

Washington gaf oss friheten!
McClellan skall bevara den åt oss!

Åt häktet »Lafayettes» murar
vi skratta som lustiga turar.

Till alla som vederbör!
George B. M'Clellan — vår nästa President!

McClellan, despoters skräck!

Konskription, hur mår du?

Inte mera något plumpt skämt!

Mac och Pen
skola omigen
göra oss till fria män!

Inga fler papperspengar!
Guld och silfver!

Man såg äfven ett stort antal triumfvagnar, föreställande dels frihetens tempel, dels statsskeppet, konstitutionen, unionen m. m., men ibland de föremål, som tilldrogo sig största uppmärksamhet, var dels en bild af det politiska fängelset "Lafayette", i hvilket Friheten lossades från sina kedjor af M'Clellan, dels en målning, föreställande "Gamle Abes" likkista, buren af två ullhufvade negrer.

utdelandet af dessa röstsedlar begås en mängd underslef och konstgrepp, hvari det ena partiet söker att blifva det andras mästare.

På sjelfva valdagen synes tydligt, hurusom entusiasmen nått sin kulminationspunkt. Klockor och kanonsalut förkunna dagens betydelse, och harmonimusik utföres från stora vagnar, dragne genom gatorne af 6 à 8 hästar, utstyrda i prålande flaggor. De kolossala, tvärtöfver gatorna emellan husens öfre våningar under hela valagitationen hängande, hvita tygstyckena, på hvilka namnen af de respektive partiernas valkandidater äro målade i bjerta färger, hafva nu blifvit behängda med guirlander och flaggor. På alla klubbhus, publika byggnader och utefter de mest trafikerade avenyerne svajar unionsflaggan, och man läser i allas anleten, ja man känner i luften, att nu är afgörandets stund kommen.

New-York har omkring 300 olika omröstningsställen eller s. k. »*polls*». Valförrättningen bestrides af dertill edsvurna tjenstemän, som för ändamålet fått sig ett rum upplåtet, åt gatan på nedra botten, vanligen i något publikt hus eller i en offentlig restaurationslokal, hvaröfver naturligtvis stjernbaneret svajar. I detta rum innesluta sig tjenstemännen och taga plats innanför ett uttaget fönster, med valurnan emellan sig. Under dagens lopp infinna sig de röstande utanför, och sedan tjenstemännen antecknat hvar och en persons namn aflemnas röstsedeln. För hvarje timma uttages och räknas röstsedlarne, hvarefter ett anslag i jättesiffror uthänges på väggen utanför, hvilket meddelar den nyfiket väntande allmänheten en redogörelse för valets fortskridande. Emellertid finnas personer, som hafva i uppdrag att genast anteckna och till närmaste telegrafstation (en sådan finnes i hvarje hotell) öfverbringa anslagets innehåll. Härifrån telegraferas det till polisens hufvudstation, der hela röstantalet från de 300 valurnorna sammanräknas timma efter timma och beloppet tillkännagifves på samma sätt medelst anslag utanför. Samma natt ilar resultatet genom alla telegraftrådar inom landet, och följande morgon tillfredställa ökade tidningsupplagor den efter kännedom om utgången så ifrigt längtande politiska verlden.

Huru nu valet än må hafva utfallit, så synes dock härefter oron i sinnena lägga sig. Ett lugn inträder, ej olikt det, som i naturen efterträder stormarne, men lika ovaraktigt, som detta understundom är, lika snart stå återigen partierna rustade, för att på nytt bjuda hvarandra spetsen.

Jag har måhända alldeles för länge uppehållit dig vid någonting så »mobbigt» som ett fritt politiskt lif. Men när »Representationsförslaget» hvilat ut och sjelfskrifvenheten upphört i vårt kära fädernesland, då får du väl beqväma dig till att uppehålla dig dervid ännu längre.

Julaftonen, som ej här har samma karakter som i hemmet, tillbringade jag, jemte flera andra härstädes bosatte svenskar hos en landsman i en af stadens förstäder. Allt gick utmärkt väl till i detta komfortabla och gästfria svenska hem, der man ganska reelt undfägnades af det artiga värdfolket. Ingenting saknades för att göra högtidsaftonen så fosterländsk som möjligt. Granen, gröten, lutfisken, allt gjorde sitt till för att fullkomna illusionen. Aftonen förflöt på muntert sätt under sång samt berättandet af gamla svenska presthistorier och anekdoter, hvarjemte man på ärligt svenskt manér drack och ständigt drack ur den bräddade punschfloden.

Nyårsdagen har en för främlingen högst ovanlig prägel. Man har icke anslagit denna dag till helig. Kyrkans portar äro stängda, men så äro också butikernas. Alla arbeten äro lagda åsido, och endast åkallan af Ladies synes vara dagens text. Från tidigt på morgonen till sent på natten sitter det täcka könet denna dag, fullt pareradt i hemmet, hvar och en efter sin garderobs tillgångar, i juveler och guld, i siden och sammet, i blommor och bjefs, och fåfängt döljer det rika sminket och den artistiska penseln spåren efter en sömnlös morgonstund, som säkert tagits i anspråk för fulländningen af den konstrikt arbetade hårklädseln. Med den viftande solfjädern i den handskbeklädda handen sitta nu gammal och ung, moder och döttrar, färdiga att emottaga hvar och en sitt »call», (visit) hvar och en sin »beau» ibland denna flod af gentlemen, som oupphörligt väller ut och in i de präktiga gemaken och i ytterplaggen läspar sitt »happy newyear!»

Herrn i huset är naturligtvis icke tillfinnandes, ty han har *sina* »calls» att göra, och det är icke heller honom man önskar någon lycka. Ofta nog är det uteslutande en af de älskvärda döttrarne, som man besöker, hvilket ganska väl låter sig göra äfven om man ej har förmånen att känna föräldrarne.

Näst komedien inomhus är scenen på gatan ganska egendomlig. Man ser icke här detta beställsamma, högvigtiga vaktmästareslägte, som, med listan i ena och korten i andra handen, »springer ikull enskilda stilla medborgare», ej heller den servilism som denna dag skickar ut sina marionetter i plymer och aiguiletter eller hvit halsduk och svart frack, nej man ser blott ideligen brådskande gentlemen, skyndande att finna genaste vägen till föremålen för deras »calls», hvilka kunna vara legio, och man kan vandra den en svensk mil långa Broadway till ända utan att möta en qvinlig varelse. Men så är ej hvarje dag nyårsdag, det kan man se, ty på årets öfriga dagar eger ett motsatt förhållande rum i rörelsen på gatan. Jag tror mig ej gå sanningen för nära i det påståendet, att det täcka könet då utgör största an-

talet i den derstädes böljande menniskomassan, särdeles på Broadway, lyxens och galanteributikernas stora marknadsplats.

Här erbjuder sig också en tafla, som fullständigt framställer bilden af en hufvudstad i Nya verlden. I det lif och den rörelse, man här möter och hvarmed, vissa stunder på dagen, menniskohvimlet i Strand, på Piccadilly eller Boulevard des Italiens ej kan jemföras, anträffar man dessa mycket omtalade, ytterst egendomliga gatulifsbilder, hvilka uteslutande tillhöra denna hemisfer.

Det är förmiddag. Rörelsen är i sitt högsta stadium. Flera tusen omnibusar, eleganta ekipager, forvagnar och åkdon af alla tänkbara slag, köra i stark fart och ådraga dina hörselorganer de grymmaste lidanden. På de 12 à 15 alnar breda asphalttrottoirerna hvimla i ett virrvarr af brokig fägring dessa oemotståndliga Ladies, för hvilkas framgångsfulla vapen du måste sträcka gevär. Vik åt sidan olycklige, att du ej går i vägen för dessa legioner damer, som äro ute i »shopping», (handel).

På en gång höres det vildaste rop — det kan skrämma den kallblodigaste — man vet ej hvarifrån det kommer, om från himlen eller underjorden. Det förnyas — det tilltager i styrka och närmar sig — all trafik afstannar, vagnarne hålla åt sidan — en man i röd blus och lackerad läderkask rusar ursinnigt gatan fram mellan fordonen, framstötande det gräsligaste vrålande ur en präktig silfver»ropare» —, och ett ögonblick derefter kommer i starkaste traf ett spann af hvita hästar framför en flaggande, blankskurad ångspruta, hvars svarta rökmoln insveper det i vildt språng åtföljande eldsläckningsmanskapet. Detta har försiggått på kortare tid än jag sökt beskrifva detsamma, och snart är den afbrutna rörelsen åter i sitt gamla esse. Men hvilken uppdämning i menniskofloden, hvilken stagnation har icke detta afbrott åstadkommit!

Man står inklämd mellan beslöjade ladies och trasiga skoputsare, emellan artiga poliskonstaplar och skämtande »dandys», emellan hvitklädda plantageegare och grinande negrer, emellan skrikande tidningskolportörer och eldiga hästhufvuden, eller kanhända emellan gula creoler och koketta negresser, emellan några söner af det »himmelska riket» och döttrar af tropiken, emellan en reslig indians buffelhud och en guldlockig skönhets pariserparasoll, emellan inbyggare från Vancouvers island och »Italia la bella», emellan kaukaser och mongoler, slaver och turkar — med ett ord, man stöter här på en profkarta å jordens nationaliteter, och örat träffas af tungomål, hvilka till och med en filolog torde hafva svårt att namngifva.

Snart inträffar någonting annat, som tager allas uppmärksamhet i anspråk. Musik tränger till örat, trummor dåna, gevären blixtra, stjern-

baneret svajar, trafiken afstannar på nytt, och med väldiga handklappningar hälsas ett förbimarcherande vackert milisregemente eller kanhända en liten truppafdelning af frivilliga arméen, som i ändamål att värfva rekryter, på detta sätt söker att locka sina offer ur den lätt entusiasmerade hopen.

Se der, vid hörnet af en tvärgata, hvilken folksamling! Hvad kan det vara? En ung man, med ganska intelligent utseende och sprättaktigt klädd efter senaste mode har intagit plats på en tunna, hvarifrån han, under en ohejdad ström af »vetenskaplig» vältalighet, för de kringstående föreläser »om sin senaste stora upptäckt inom optiken» och förevisar till salu en liten kikare, hvilken eger den stora förtjensten, »att man med den kan se, hvad som föregår på ens rygg». Den lilla pjesen går från öga till öga i folkhopen, hvars mustiga skämt och bitande satir besvaras af mannen så, att skrattsalvor skalla. 15 cents är priset! »Very cheap», utropar han, »for such a remarkable discovery that will be of such a great use to mankind» (mycket godt pris för en så märkvärdig upptäckt, som skall bli till så stor nytta för menniskoslägtet). Man köper och kikar. »Jag har blott en qvar», ropar »vetenskapsmannen», förande ned handen i sin välförsedda påse. »Köp den sista», säger han — man köper — »se här den allra sista» — äfven den finner en afnämare. Hans skarpa blick upptäcker nu ett par fina herrar på andra sidan gatan, som förnämt betrakta scenen. »Jag ser på dessa herrar derborta, att de äro intresserade af min upptäckt», utropar han. I ett nu är han på marken, tunnan är flyttad, folkhopen följer med, snart har han åter intagit sin höga ställning, nya exemplar af instrumentet hafva krupit fram ur påsen, och med tillhjelp af en skärpt menniskokännedom har han i några ord förstått att anslå sådana strängar, att »de allra sista» nolens volens, snart öfvergått i de begge herrarnes händer.

Vid nästa gathörn, hvem finna vi der, om ej sjelfva »Doktor Dulcamara», omgifven af alla sina flaskor, burkar, retorter och pilleraskar! »Se här, Gentlemen and Ladies», ropar han, »se hvilket makalöst tandförsköningsmedel!» Det nyfikna folket sluter sig tätt omkring honom, och under fortsättningen af sitt vältaliga föredrag har han ryckt till sig en ung flicka ur hopen, nästan med våld fastlåst hennes hufvud under sin venstra arm och öppnat hennes läppar, hvarefter han inför den jublande menigheten först förevisar hennes vanvårdade tandrad och derefter börjar att med alla krafter gnida den stackars flickans tänder med en bomullstapp, och, i sanning, inom ett ögonblick framträda dessa hvita som det skönaste elfenben. Folket applåderar, köper och är — bedraget.

Men hvad är detta? En hel rad af män »i gåsmarch», bärande uppspända, brokiga paraplyer! Det är helt enkelt en paraplyfabrikants sätt att annonsera sin vara och göra densamma känd. För att väcka största möjliga uppmärksamhet äro paraplyerna icke allenast icke lika hvarandra, utan hvarje våd i hvar och en särskild paraply har äfven sin särskilda färg, som naturligtvis utgör den mest skrikande kontrast mot närmaste vådens.

Se här möta vi en man, som kring sin hatt fästat ett ark papper, på hvilket sitta millioner flugor, som der antingen redan funnit sin graf eller ock äro i full gång med dödsarbetet. Under armen bär han en hel lunta af detta »flugpappers»-fabrikat, om hvars goda egenskaper han sålunda, till vinnande af tid vid utbjudandet, ej behöfver orda.

Der kommer en annan högeligen löjlig figur. Det är en herre, som låtit sy in hela sin person, från och med hufvudbonaden ända ned till fotknölarne, uti ett slags alldeles genomskinligt men för mosquitos ogenomträngligt flor. En med stora fetstilar tryckt annons, tillkännagifvande priset på detta skyddsmedel mot nämnde insekter och försäljningsställena för detsamma, finnes fastsatt på hatten och kan läsas genom tyget. Stum vandrar mannen gata upp och ned dagen i ända.

Men hvad sägs om följande annonseringssätt? En i de brokigaste kläder utstyrd neger sitter till häst, och det på den uslaste »Rosinante», som kunnat anskaffas. Mannen är klädd i en frack af röd- och hvitrutigt bomullstyg, i gröna och gulrandiga benkläder samt i en hög, sockertoppsformad, hvit hatt, från hvars spets en mängd breda, brokiga band fladdra utefter hästens rygg. Äfven vid djurets öron, hals, länd och svans äro dylika band fästade, och på alla dessa läsas i stora bokstäfver endast orden: »Oysters in every style». (Ostron på alla sätt anrättade.)

Om vi uppehålla oss här längre, skola vi knappast tro våra ögon vid den anblick, som nu möter. Äro de löskomna dårar, denna rad af män, som hafva dragit skjortorna utanpå kläderna och med sakta gång skrida fram genom menniskomassan, bärande svarta taflor på långa stänger? Nej, de äro ganska kloka och helt enkelt de annonseringsmaskiner, hvarmed den förnämsta skjortfabriksfirman i staden gör sin vara känd.

Tiden är nu inne för att möta »eleganta verlden», som nu kommer från en »matinée» å stora operan. Hvilken armée af blixtrande skönheter! Hvilket koketteri! Hvilken smak och rikedom i toiletter!

Man kan knappast fatta, till hvilken höjd lyxen hos Amerikas »beau monde» drifvit importen af varor tillhörande toilettens alla delar. Det är ej »comme il faut» att bära landets egna tillverkningar. Man hemtar icke allenast sina moder och sitt kram från Paris, man måste äfven

hafva hela sin färdigsydda garderob derifrån, och då parisiskan åtnöjer sig med glasbiten, så måste amerikanskan pryda sig med solitairen.

Försäljningen af modeartiklar för säsongen är i så stor skala, att t. ex. en grossör i korta varor sålde under loppet af en dag, jemte annat införskrifvet gods, endast af en viss sort knappar för damtoiletten, till det betydliga beloppet af 50,000 dollars. Mången butik kan också fullt mäta sig i lyx med de förnämsta, som Paris och London hafva att framvisa. Flera af dessa jern- och marmorpalatser, dessa altaren, på hvilka den fashionabla verlden offrar sina dollars, upptaga hela qvarter i Broadway och innehålla höga, praktfulla våningar med konstrikt arbetade väggar, trappor, portiker, sniderier, m. m.

En köpman, vid namn Stewart, som började »businet» (affären) redan som liten fattig gosse, försäljande obetydligt kram i gathörnen, och genom lycka och ihärdighet bringat sig upp till en af de rikaste och mest ansedda män inom handelsverlden, har förvärfvat sin ofantliga förmögenhet helt och hållet på handeln med galanterivaror. Hans firma eger nu tvenne präktiga marmorbyggnader i Broadway, värderade till flera hundra tusen dollars hvardera, i hvilka många hundrade personer sysselsättas vid försäljningen*).

Det är tydligt, att varuomsättningen och inkomsterna i ett sådant handelshus måste vara enorma, för att affären skall kunna löna sig, helst om man beräknar, att värdet å den tomt i Broadway, på hvilken en dylik byggnad är uppförd, ganska ofta i inköp uppgått till eller till och med öfverstigit en half million dollars.

Flera sådana byggnader vid denna gata betalas i närvarande stund med 100,000 dollars i årlig hyra, och ett à två rum derstädes, lämpliga till kontorslägenhet, inbringa ofta en hyressumma af 5 till 6,000 dollars.

En dame kan i dessa butiker förse sig med *allt*, som tillhör hennes utstyrsel. Också framte dessa »stores» en ganska liflig anblick genom den ström af »beau monde», som härstädes oupphörligen är i rörelse. En lång file af präktiga ekipager väntar utanför på sina innevarande fashionabla egarinnor, hvilka i hela timmar kunna sysselsätta den sig ingen möda sparande, ytterst »tjenstaktiga» försäljningspersonalen.

De trippa upp och ned på byggnadens marmortrappor dessa modets slafvinnor, skärskåda hvarandras lysande toiletter, konversera högljudt och frispråkigt, kalla fram sina ekipager medelst ett knappt märkbart höjande af pekfingret, lätt och behagligt ser man dem hoppa ur eller kasta sig i vagnarne, och det hela, hvilka motsägelser deri än kunna finnas, ådaga-

*) Köpmannen Stewart gaf som understöd till kriget, till Regeringens förfogande, ett bidrag af en million, och hans boningshus i den fashionabla 5:te avenyen kostade i uppförande en half million dollars.

lägger mera *medfödd* qvinlig grace än något annat land torde kunna framvisa.

Den rika gasbelysningen i dessa butiker, hvilka i allmänhet icke, såsom dylika etablissementer i ofvannämnde europeiska hufvudstäder, hafva lagret i fönstren, gör om aftnarne anblicken utanför nästan förtrollande. Bländande strömmar ljuset ut genom de höga rutorna från kronor och kandelabrar, återkastadt af glänsande tyger, upphängda i rika draperier, och upplyser minsta föremål på gatan, på samma gång en oändlig mångfald af rörliga bilder framträda i hvimlet innanföre. Anblicken af det hela hejdar ovilkorligen vandrarens steg, och man tycker sig liksom stå framför ett af sagans féslott.

Emellertid är nu å bane ett ganska genomgripande förslag att stäfja den lyx, som nu är rådande inom den fashionabla verlden, »för hvars aldrig tillfredsställda behofver», säger man, »så många millioner dollars gå ur landet, under det svält, sjukdom och död rasa i våra tappre soldaters leder».

En del damer af högt anseende, tillhörande några af de förnämsta städernas rikaste samhällsklass, hafva nemligen förenat sig till ett systersamfund, under namn af »The Ladies' National Covenant», i ändamål att på ett ganska praktiskt sätt genomdrifva en reform i ofvannämnde hänseende.

Vid detta samfunds första sammanträde i Washington, då 28 damer voro närvarande, höll en madame Stephens följande tal:

"Vi hafva här i dag organiserat oss till en centralförening, hvars föremål är att arbeta för afskaffandet af extravagance i klädedrägten, förminskning i införseln af främmande varor, och för utbredandet af mera ekonomiska principer i alla våra sociala förhållanden. Vi hafva gifvit denna förening namn af "The Ladies National Covenant". Vi finna att föremålet för denna förening är godt och ädelt, hvarföre det bör kunna ingifva en anda af patriotism, värdig de qvinnor, som utgöra en stor nations ära.

Vi hafva ett stort och uppmuntrande föredöme i Massachussets qvinnor af år 1770. Drifna af samma impuls, som fört oss tillsammans, församlade sig dessa qvinnor i Boston och beslöto att tjena fäderneslandet genom en mycket större sjelfuppoffring än den, hvilken nu påkallas af oss.

Den 9 Februari sammanträdde 300 husmödrar på samma sätt som vi i dag och undertecknade en förbindelse att afstå från bruket af thé, den tidens största lyxartikel och det hufvudsakligaste, hvarmed våra förfäder undfägnade sina gäster på alla dessa små Nya England-samqväm, som blifvit så ryktbara. Tre dagar senare samlades på samma ställe 600 blomstrande unga flickor och undertecknade liknande försäkringar, men från denna samling fördomsfria qvinnor utgingo äfven föreningar med samma föremål som vår, hvilkas verkan på vårt land nästan kan jemföras med den hvälfning, som inträdde efter revolutionsarméens framgångar. Under hela detta krigs fasor höllo dessa ädla qvinnor sina löften och frammanade genom sin ihärdighet både sympati och samverkan från hvarje systerkoloni i landet. Snart beslöto dessa föreningar

att afsäga sig bruket af alla främmande varor af hvad slag som helst, hvarigenom spinnrocken, häcklan och spolen blefvo i amerikanska qvinnans hand nya, sköna symboler af friheten. 1776 års husmödrar icke allenast höllo de förbindelser, de afgifvit, utan hvad mera är, de spunno och väfde med egen hand de tyger, hvarmed de klädde sig sjelfva, sina män och barn. De löften, som de sålunda så troget höllo, hade icke allenast fordrat stora uppoffringar utan äfven hårdt, trälande arbete, sådant som vi knappast kunna drömma om.

Vi, qvinnor af 63, hafva samma ändamål att vinna och samma skyldigheter att iakttaga som de ädla qvinnorna af 76. Skola vi icke följa deras exempel och med gladt mod upptaga den lilla börda, som omsorgen om fäderneslandets välfärd fordrar af oss? De uppoffrade all lifvets komfort utan att knota; skola vi då kunna neka att uppoffra litet qvinlig fåfänga? Det är allt hvad som fordras af oss!

Kunna vi verkligen draga i betänkande att afsäga oss bruket af dessa lyxartiklar, som äro så opassande för oss att bära, då sjelfva jorden darrar under våra fötter af trampet utaf soldater, som gå till striden, då nästan under hvarje tak i detta vida land gömmes någon moder, sörjande sin ärorikt fallne son, der han ligger med sitt ansigte mot fienden, eller kanske en enka, begråtande en make, som ligger så djupt begrafven under massan af slagne hjeltar, att hon skall för alltid fåfängt söka efter hans graf?

När hustrun till den store furste, som anförde belägringen af Troja, uppmanades af sina vänner att påtaga sin kungliga mantel, svarade hon: "skall jag pryda mitt hår, under det att min make står med hjelmbetäckt hufvud framför Trojas murar? Skall jag ikläda mig nya mantlar, under det han bär vapen? Nej, min drägt skall öfverensstämma med hans uppoffringar och i sorg skall jag tillbringa tiden under detta olyckliga krig." Patriotismen är skön under alla förhållanden och var lika högsinnad hos mödrarne till revolutionens hjeltar, klädde i hemmaväfda kläder, som hos qvinnan i den klassiska forntiden.

Jemfören nu det sinne, som lifvade dessa qvinnor med den tanklösa extravagance, som utmärkt oss under denna ödesdigra kamp för Unionen! — Kontrasten är i sanning förödmjukande!

Likväl, Amerikas qvinnor äro ej ovärdiga ättlingar af sina stora förfäder. De må vara tanklösa slafvar under modet och lyxen till följd af vanan vid goda materiella omständigheter, men ställ blott en uppmaning till deras goda förstånd och bättre känslor, och de skola visa sig mäktige att utföra lika ädla handlingar som de, hvilka utmärkte revolutionskriget. Öfvertyga dem om det onda, deras tanklöshet förorsakar, och botemedlet är gifvet.

Det har ännu icke blifvit fullkomligt klart för dem, att uppmuntrandet af den främmande importen är skadligt för det allmänna bästa. För att inpregla denna sanning hos dem, hafva vi ingått i denna högtidliga förening, dervid icke allenast utfästande oss att sjelfva iakttaga strängaste sparsamhet, utan äfven att göra till vår pligt att genom det inflytande, vi kunna ega, visa andra, huru oqvinligt det är att göra yttre grannlåt till förnämsta föremålet för tankarne, helst då nationen har att kämpa mot en insurrektion, sådan som verlden aldrig skådat.

Låtom oss komma ihåg, att hvarje uns guld, som går ur landet, är en löneminskning för soldaten, som kämpar för vårt oberoende eller en minskning i arbetslönerna för våra arbetssystrar, som träla för en stackars liten skärf, knappast tillräcklig att utestänga hungersnöden. För de lyxartiklar, vi icke

behöfva, går den dyrbara metallen oss ur händerna och öfver till Europa, hvarigenom dess pris inom landet ökas och värdet af vårt pappersmynt nedtryckes, hvilket i sin mån omöjliggör åtkomsten af lifsförnödenheter för arbetaren.

Det är en sorglig sanning, för hvilken vi må rodna, att införseln af de dyrbaraste i Europa tillverkade tyger och varor har varit större under kriget än under någon annan period i vårt fäderneslands historia. New-Yorks tullkammare visar för förflutna vecka en import af fem millioner dollars och detta — det är ett skamligt blad i vår historia — under den tid, då Washingtons gator voro fyllda af soldater, marcherande i smuts och oväder på väg till Potomac-arméen, som nu ligger färdig, väntande på den dödsfest, hvars blodiga skugga skall återfalla på oss.

Må det ej kunna sägas om oss, att vi befunnits villiga att lemna ut våra makar, söner och bröder, för att dö för Unionen, på samma gång vi neka att afsäga oss vårt siden och vår sammet, våra spetsar och juveler. Sådant skulle hölja oss med skam inför jordens nationer.

Det är nödvändigt, att det ädla ändamål, för hvilket vi ingått i denna förening, blir öfverallt kändt och fullkomligt förstådt, för att den skall blifva till verklig nytta. Lofvad vare Gud! vetenskapen har gifvit oss medel att inom loppet af en timma kunna meddela oss med tusende sinom tusende menniskor, ty medan vi göra denna öfverenskommelse, kunna tankarne, som vibrera i våra hjertan, finna väg genom landets alla telegraftrådar,

Låtom oss genom hvarje kommunikationsmedel, som står oss till buds, mana till ögonblicklig handling. I hvarje stad och by uti Unionen måste någon qvinna, som älskar sitt fädernesland, uppmanas att inrätta en dylik förening och insända namnen på dem, som inbjudas att handla i den stats intresse, inom hvilken hennes biträde påräknas. Vi skola begära samtidig och allvarlig handling samt en ädel sjelfuppoffring.

Med våra systrars nitiska biträde skola vi fullborda ett verk, hvars betydelsefulla resultat vi kunna lemna efter oss, som den skönaste juvel, åt efterverlden.“

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Detta bref har redan vuxit betydligt i omfång, och jag måste derföre här afsluta det. Men i det jag så gör, nekar jag mig denna gång det stora nöjet att vidare låta dig kasta en blick på den rikedom af intressanta ämnen, som kunde återstå att meddela från lifvet i denna verldsstad. Jag har ej hunnit att säga ett ord om de sköna konsterna, sällskapslifvet, välgörenhetsanstalterna, associationerna, tidningspressen och

boktryckerierna, bokhandelsfirmorna, författare- och skaldeverksamheten, ej ett ord om *Emerson*, *Channing*, *Bryant*, *Wendel Philipps*, *Everett*, *Webster*, *Sumner*, *Beecher*, *Banckroft*, *Calhoun*, *Clay*, för att icke tala om *Longfellow*, *Parker*, *Irving* och alla dessa stora tänkare, statsmän och skalder, hvilka utöfvat ett så mäktigt inflytande på amerikanska folkets karakter.

De glada minnen, jag medför från angenäma familjers hemlif såväl som från sällskapslifvet i öfrigt uti de kretsar, hvari jag välvilligt blifvit införd, måste jag ju äfven här lemna oberörda, dels af grannlagenhetsskäl och dels derföre, att de äro af alltför enskild natur för att kunna intressera någon annan.

Dock, *ett* undantag!

Ett af dessa minnen, det bästa af dem alla, är djupt intryckt i mitt hjerta och skall der qvarstå oförvanskligare än trycket på dessa blad — jag menar minnet af den utomordentliga godhet, hvarmed herr Consul Habicht och hans ädla maka städse omfattat mig, såväl nu som under hela mitt vistande i detta land.

Endast min egenskap af svensk har åt mig i deras gästfria hus öppnat det angenämaste hem — min käraste tillflyktsort på denna sidan Atlanten!

VI.

Washington. Maj 1863.

— — — — — — — — — — — — — Då jag nu står färdig att återvända i fält, för att ännu en gång pröfva lyckan, har jag skyndat att, så godt jag förmått, redigera mina spridda och lösliga anteckningar, på det jag i någon mån må kunna uppfylla mitt en gång så förhastadt gifna löfte att meddela en öfversigt af krigstheatrarne och de vigtigaste krigshändelserna m. m.

1.

Med ett föregående bref följde en kort beskrifning öfver *Östra krigstheatern*, hvilken, som vi sett, enligt förut gjord indelning, hufvudsakligast utgöres af Virginien samt Norra och Södra Carolina. Det återstår nu, innan jag öfvergår till annat, att försöka lemna en öfversigt af *Vestra- och Central-krigstheatrarnes* allmänna skaplynne.

Vi skola i öfverensstämmelse med deras läge, först taga kännedom om den sistnämnda.

Central-krigstheatern utgöres, i enlighet med förutgående indelning, af staterna Kentucky, Tennessee, Mississippi, Alabama, Georgia och Florida, samt begränsas i öster af Atlantiska oceanen, Savannah- och Big-

Sandy-floderna jemte Cumberlandbergen (tillhörande Alleghanysträckningen); i söder af Mexikanska viken och i vester och norr af Mississippi- och Ohiofloderna.

Vid en blick å detta stora område finner man, huru den väldiga Tennesseefloden, i sitt nästan halfcirkelformiga lopp delar detsamma i norr och söder i tvenne halfvor, hvilka i och för sig äro betydande krigstheatrar. Hvar och en af dem måste derföre blifva föremål för speciel uppmärksamhet.

Norra Central-krigstheatern utgöres af staterna Kentucky och Tennessee samt en liten del af Alabama, och begränsas af floderne Tennessee, Ohio och Big-Sandy samt Cumberlandbergen.

Det som i strategiskt och topografiskt hänseende utmärker denna krigstheater, är att den inneslutes af segelbara floder, hvilka i förening med det otillgängliga bergland, som utgör dess nordöstra gräns, gifva densamma en rektangulär form och i så måtto en viss likhet med östra krigstheatern. Den ena af långsidorna i denna rektangel bildas af samma bergsträckningar, hvilka, som förut blifvit visadt, utgöra sistnämnde krigstheaters nordvestra gräns, och den andra af Ohiofloden, hvilken måhända till en del innehar samma roll här, som hafvet har på den förra, ty båda äro hinder af största betydelse för den af de stridande, som icke har dem i besittning.

Hela östra delen af denna krigstheater är hufvudsakligen ett stort bergland. Alleghanykedjan antager vid sitt inträde på detta område en mera vestlig riktning och delar sig snart i flera parallela bergsryggar, nemligen *Cumberland*, *Unaka*, *Great-Smoky*, *Ray's*, *Clinch* och *Iron-Mountains*, hvilka bilda långa dalgångar, hvari Tennessee- och Cumberland-floderna eller dessas förnämsta tillflöden framrinna.

Det i strategiskt hänseende vigtigaste *pass* inom denna krigstheater är *Cumberlandpasset*, emellan Tazewell och Lafontaine. Från detta pass vidgar sig Cumberlandsträckningen och bildar en hög bergplatå. En hufvudgren af densamma antager en mera sydlig riktning, till dess den nära Chattanooga möter Tennesseeflodens vatten, hvarefter den åter löper mera vestligt och slutligen förlorar sig i lägre bergformationer.

En mängd bergsryggar utgå äfven i räta vinklar från Cumberland-Mountains, sträckande sig långt in i Kentucky, hvarest somliga af dem bilda höga platåer, hvilkas dalar vattnas af Big-Sandy-, Licking- och Kentucky-flodernas tillflöden. Hela denna del af krigstheatern har en framstående karakter af vild naturskönhet. Dess vestliga del är deremot jemförelsevis mera lågländt.

De många floder och vattendrag, som på denna krigstheater finnas, rinna hufvudsakligen från sydost till nordvest och hafva alla, liksom Ten-

nesseefloden, ett mer eller mindre halfcirkelformigt lopp samt utfalla i Ohio. De flesta af floddalarne utgå som i radier från Cumberlandpasset, och man kan således från detta komma in i Kentucky till nästan hvilken punkt som helst utan att behöfva öfvergå något af vattendragen.

Följande floder äro de betydligaste:

Tennesseefloden, som har sina källor i Alleghanybergen. Den erhåller först detta namn vid föreningen af floderna *Clinch* och *Holston* hvarifrån den antager en sydvestlig riktning till Chattanooga. Mellan detta och Florence är dess lopp mera vestligt, och från sistnämnda ställe störtar han norrut i Ohiofloden. Dess hela längd är omkring 800 mil, och den är segelbar på en sträcka af 200 eller till Florence, hvarifrån den ytterligare kan befaras med mindre farkoster cirka 100 mil.

Cumberlandfloden, som har sina källor i bergen af samma namn och utfaller, efter omkring 700 mils lopp, 15 mil ofvanom Tennesseeflodens utlopp, i Ohio. Den har ungefär samma riktning som den föregående, så att dessa begge floder liksom bilda tvenne concentriska cirklar, och är segelbar 160 mil till Nashville och med smärre farkoster ännu längre upp emot dess källor.

Big-Sandyfloden, som utgör gränslinien emellan Kentucky och Vestra Virginien. Den har sina källor i Cumberlandbergen och utfaller i Ohio, efter ett lopp af omkring 120 mil, genom en af de dalgångar, som bildas af nämnde bergs utskjutande sidoarmar. En god väg, till en del åtföljande floden, leder genom denna floddal från Ohio till Marion och Abingdon vid Östra Tennessee—Virginia-jernvägen, hvilken senare löper genom Cumberlanddalen.

Lickingfloden, som har ungefär samma skaplynne som den föregående och rinner genom en annan af de dalgångar, som utgrena sig från Cumberlandbergen. Dess hela längd är omkring 180 mil, hvaraf ungefär 100 äro farbara med mindre farkoster.

Kentuckyfloden, som är större än de tvenne sistnämnde, och liksom de har sina källor i Cumberlandbergen. Den är en våldsam och djup ström emellan klippiga och branta stränder samt har en längd af omkring 250 mil. Vid högt vatten är den segelbar ända till Frankfort, med båt 80 mil högre upp.

Rolling Fork och *Saltfloden*, som förenas ungefär midt i Kentucky till en flod, som är farbar för mindre farkoster cirka 100 mil.

Greenfloden, som har sina källor i midten af sistnämde stat, har en längd af omkring 225 mil och är segelbar till Bowling Green, med båt nästan dess hela lopp.

I betraktande af denna krigstheaters bergiga natur eger densamma jemförelsevis en stor tillgång på kommunikationer ej mindre af, som vi

sett, dess floder, utan äfven af jernvägar och chausséer, hvilka möjliggöra operationerna.

Jernvägarne hafva äfven härstädes tvenne generela riktningar, hvilket i strategiskt hänseende icke är utan betydelse. En del löpa nemligen från nordost till sydvest, dels i Cumberlanddalgången och dels i Tennessees floddal. De öfriga genomskära denna krigstheater rätt i norr och och söder.

Af de förstnämde äro följande de förnämligaste:

	mil.	
Från Memphis till Chattanooga	300.	
„ Chattanooga till Lynchburg	420.	720.
„ Lexington till Louisville	75.	
„ Memphis-Junction till Bowling Green	90.	
„ Mc Minnville till Tullahoma	40.	
„ Tracy city till Fayetteville	45.	250.
		970.

Af de senare eller dem, som löpa i norr och söder, äro följande de hufvudsakligaste:

	mil.	
Från Cincinnati till Lexington	90.	
„ Louisville till Nashville	175.	
„ Henderson till Nashville	130.	
„ Nashville till Decatur	110.	
„ Nashville till Stevenson	100.	605.
		1,375.

Chausséer af god beskaffenhet löpa genom dalarne och åtfölja floderna. Dessa öka naturligtvis den strategiska betydelsen af åtskilliga platser, hvaribland hufvudsakligast må nämnas staden Chattanooga och Cumberlandpasset.

Ehuru stora, glest bebygda och ouppodlade landsträckor förefinnas inom denna krigstheater, är landet i allmänhet fruktbart, men i synnerhet är Kentuckydalen rik på alster.

De betydligaste städer inom denna krigstheater äro:

i Kentucky:

Covington, Louisville, Frankfort, Lexington;

i Tennessee:

Nashville, Murfreesborough, Chattanooga och Knoxville; samt

i Alabama:

Florence, Athen och Huntsville.

Södra Central-krigstheatern utgöres af en obetydlig del af staterna Kentucky och Tennessee samt af hela Mississippi, Alabama, Georgia och Florida.

Äfven denna krigstheater inneslutes af vatten på alla sidor. Så begränsas den i nordost af Savannahfloden, i öster af Atlantiska oceanen, i söder af Mexikanska viken och i vester och norr af floderna Mississippi, Ohio och Tennessee.

Detta område är i jemförelse med det förra ett slättland, hvarinom finnas omätliga urskogar och stora, öde och ouppodlade landsträckor. Alleghanybergen öfvergå visserligen i Norra Georgia till ett betydande platåland, men utgrena sig snart i alla direktioner söder och vesterut från dess hufvudsträckning och försvinna mot hafvet, samt bilda sålunda, som vi finna, vattendelaren emellan Ohio och Mexikanska viken. Hela Florida, Alabama och lägre delen af staten Mississippi äro särdeles lågländta.

Denna krigstheaters utmärkande karaktersdrag är dess stora rikedom på vattendrag, hvilka nästan alla hafva sina källor i Alleghanybergens lägre afsatser i norra delarne af Georgia och Alabama, och, med undantag af Mississippis tillflöden, utfalla i Atlantiska oceanen eller Mexikanska viken.

Följande äro de mest betydande:

Ogecheefloden, hvars riktning är ungefärligen parallel med Savannahs. Den utfaller efter ett lopp af omkring 180 mil, af hvilka 40 äro segelbara för mindre fartyg, i Ossabow sund på kusten af Georgia.

Alatamahafloden, som är en förening af *Oconee-* och *Ocmulgeefloderna* och har en längd af omkring 300 mil. Den är segelbar ända in i hjertat af Georgia, till jernvägsknuten vid Macon, och utfaller liksom den förra i Atlantiska oceanen.

Santillafloden, som har en längd af omkring 150 mil. Den utfaller äfven på Georgias kust.

Saint Maryfloden, som utgör gränsskillnaden emellan sistnämde stat och Florida. Den har ungefär samma längd som den föregående.

Saint Johnfloden, som utfaller i Atlantiska oceanen på Floridas kust och till större delen utgöres af en sammanhängande rad af små sjöar. Den har en längd af omkring 200 mil och är, liksom de tvenne sistnämda, segelbar för mindre fartyg.

Suwaneefloden, som äfven utfaller på Floridas kust i Mexikanska viken och har en längd af omkring 250 mil.

Apalachicolafloden, bildad genom förening af *Flint-* och *Chattahoocheefloderne*, af hvilka den förre är omkring 300 mil lång och den sistnämde har ett lopp af omkring 500 mil, hvaraf 250 äro segelbara. Den genomlöper hela denna krigstheater och utfaller i Mexikanska viken.

Choctawhatcheefloden, hvilken utfaller liksom den förra på Floridas kust i Mexikanska viken och har en längd af omkring 200 mil.

Mobilefloden, hvilken bildas, omkring 50 mil ofvanom dess utflöde

i viken af samma namn på Alabamas kust, genom föreningen af *Alabama-* och *Tombigbeefloderne*, af hvilka den sistnämde emottager ett stort tillflöde kalladt *Black Warrior*. *Alabamafloden* är segelbar till Montgomery, 300 mil, *Tombigbee* till Columbus vid Mississippifloden, likaledes 300 mil, och *Black Warrior* till Tuscaloosa, omkring 280 mil.

Pascagoulafloden, som utfaller i Mississippisundet. Dess hela längd är omkring 200 mil, hvaraf hälften är segelbar.

Pearlfloden, som har sina källor ungefär midt i Staten Mississippi, och efter ett lopp af omkring 300 mil utfaller i Lake Pontchartrain vid New-Orleans.

Mississippifloden, hvilken, som vi sett, utgör denna krigstheaters vestra gräns, mellan staden Cairo vid Ohios inflöde i densamma och New-Orleans, och har en längd mellan dessa platser af ej mindre än 1,270 mil.

I denna utfalla floderna:

Homochitto, *Tallahatchie*, *Yazoo*, *BigBlack*, *ForkedDeer* och *Obion*, af hvilka *Yazoofloden* är den ansenligaste. Denna har en mängd tillflöden och löper under sin hela längd nästan parallelt med Mississippifloden. Vid dess utlopp i den sistnämda är det ryktbara, väl befästade Vicksburg beläget.

Förutom alla dessa vattenkommunikationer eger denna krigstheater ett stort antal jernvägar och chausséer, hvilka korsa landet i alla riktningar.

De hufvudsakligaste jernvägarne äro följande:

1:o De, som löpa i norr och söder:

	mil	
Från Paduca till Union city	55.	
„ Cairo till Grand Junction	135.	
„ Cairo till Corinth	150.	
„ Cairo till Memphis	160.	
„ Memphis till New Orleans	390.	
„ Grand Junction till Grenada	90.	
„ Corinth till Mobile	320.	
„ Montgomery till Pensacola	165.	
„ Chattanooga till Atlanta	120.	
„ Atlanta till Montgomery	150.	
„ Atlanta till Savannah	270.	
„ Macon till Albany	100.	
„ Talladega till Selma	90.	
„ Augusta och Savannah	120.	2,315.

2:o De, som löpa i öster till vester:

	mil.	
Från Vicksburg öfver Jackson och Meridian till Marion	130.	
„ Marion till Cahawba	90.	
„ Montgomery till Augusta	300.	
Transport	520.	2,315.

Transport	520.	2,315.
Från Montgomery till Savannah	360.	
„ Savannah till Chattahoochee	300.	
„ Savannah till Tallahassee	240.	
„ Brunswick till Waresborough	60.	
„ Jacksonville till Tallahassee	170.	
„ Jacksonville till Cedar-Keys	120.	1,770.
		4,085.

Landet är utomordentligt fruktbart, men, liksom Norra Centralkrigstheatern, glest bebygdt, särdeles om man jemför detsamma med det område, hvaraf Östra krigstheatern utgöres. Dess hufvudsakligaste produkter äro socker och bomull.

De mest betydande städerne äro:

I vestra Kentucky och Tennessee:

Columbus, Paduca, Jackson, Bolivar och Memphis.

I Mississippi:

Jackson, Natchez, Vicksburg och Columbus.

I Alabama:

Montgomery, Tuscaloosa och Mobile.

I Georgia:

Augusta, Savannah, Columbus, Macon och Atlanta.

I Florida:

Pensacola, Saint Augustine, Tallahassee och Key West.

Vestra krigstheatern. Denna utgöres (som vi af förutgången indelning äfven sett) af den aflägsna och stora landsträcka, som ligger emellan Mississippifloden och Rocky Mountains, och består således af Staterna Missouri, Arkansas, Louisiana, Texas och Kansas samt Indian-territoriet, ett område af omkring 700 mils längd och ungefär 900 à 1,000 mils bredd.

Oaktadt hvarjehanda fördelar, som besittningen af detta område skänker dess innehafvare, synes det, som om detta aflägsna land (jemförelsevis med de östra staterna) ej skulle komma att mycket hemsökas af kriget. Men, huru som helst, denna krigstheater är af mindre strategisk vigt, så som kriget gestaltat sig, och jag kan derföre inskränka mig till en ännu ytligare öfversigt deraf än af de öfriga.

Det som hufvudsakligen fäster uppmärksamheten vid en blick på detta område, är vidden af de omätliga landsträckor, som ligga obebodda och ouppodlade, samt den ymniga vattentillgången, som medför den olägenheten, att stora delar af landet äro mycket träskuppfyllda.

En ansenlig bergsrygg, kallad *Crowleys Ridge*, sträcker sig parallelt med och på ringa afstånd från Mississippifloden, från Helena till norra

delen af Missouri. Landet emellan denna och sistnämde flod är nästan ett enda träsk.

Floderna, hvilkas riktning hufvudsakligen är från nordvest till sydost, äro alla tillflöden till Mississippi.

De betydligaste äro:

Missourifloden, *Francisfloden*, *Hvita floden*, *Arkansasfloden* och *Röda floden*, af hvilka den sistnämda, såväl som Missouri- och Arkansasfloderne, är segelbar. Talrika tillflöden till alla dessa floder rinna genom landet i alla riktningar.

Förutom ofvannämnde vattenkommunikationer har denna krigstheater följande jernvägsförbindelser, nemligen:

Från Hannibal till S:t Joseph.
„ S:t Charles till Hudson.
„ S:t Louis till Georgetown.
„ S:t Louis till Wynesville. } (från öster till vester).
„ Memphis till Little Rock.
„ Vicksburg till Marshall.
„ New Orleans till Franklin.
„ S:t Louis till Pilot Knob. (från norr till söder).

Flera parallela vägar sträcka sig utefter hela denna krigstheaters längd i norr och söder, från nordliga Missouri till långt ned mot Louisianas kust, korsade af andra, löpande i öster och vester.

Men ehuru gynnade af dessa förbindelser, torde dock stora truppmassors operationer inom denna vidsträckta krigstheater möta de största svårigheter till följe af landets, särdeles Arkansas', glesa befolkning och ringa odling.

De många från nordvest till sydost rinnande floderna utgöra naturligtvis för en norr ifrån inträngande fiende stora hinder, likasom de å andra sidan äro af afgjord fördel för defensiven.

Arkansas och Louisianas högst ohelsosamma klimat förhindrar också vissa tider på året en armées längre hållande på krigsfot i dessa trakter.

Sedan vi nu tagit en hastig öfversigt af de olika krigstheatrarne, återstår endast att i korthet omnämna deras inre samband och de kommunikationer dem emellan, hvarigenom de krigförande kunna förflytta sig eller förlägga kriget till den ena eller andra af dem.

De confedererade, som vid krigets närvarande stadium hafva de flesta af dessa kommunikationsleder i sitt våld, draga naturligtvis också deraf den största vinst, särdeles af det vidt utgrenade jernvägsnätet, hvarigenom

stora truppmassor kunna med en ofantlig hastighet förflytta sig till hotade punkter inom ett område, vid hvars storlek, bedömd efter europeisk måttstock, begreppet svindlar.

Vi hafva sett, att den *Östra krigstheatern* står i ett naturligt samband med *Norra Central-krigstheatern* genom det vidsträckta bergland, som utgör den förras nordvestra och den senares nordöstra gräns. Kriget visar också redan tills dato, hvilken vigt man gifvit åt passen och dalarne i dessa högländer, om hvilkas besittning blodiga strider tid efter annan blifvit utkämpade i dessa glest bebyggda trakter.

Ehuru de vägar, som leda öfver bergen, icke äro af särdeles stort antal och derjemte ganska opraktikabla för de stora truppmassor, man sätter i rörelse, hafva de dock i och för förbindelsen med vestra Virginien och Kentucky ofta blifvit anlitade.

De hufvudsakligaste kommunikationerna mellan dessa krigstheatrar äro jernvägarne Östra Tennessee—Virginia och Charleston—Chattanooga, hvilka förbinda Östra Kentucky och Tennessee med Virginien och Carolinorna.

Förbindelsen emellan den *Östra* och den *Södra Central-krigstheatern* underhålles åter genom jernvägarne Charleston—Augusta—Atlanta—Montgomery och Charleston—Savannah—Alapaha; hvarjemte chausséer och vattenkommunikation på Savannahfloden tillåta truppers och krigsmateriels försändande i alla riktningar från de confedererades depoter, arsenaler och andra krigsetablissementer, belägna i hjertat af deras område.

Inom *Central-krigstheatern* finnes, som vi af det föregående sett, inalles icke mindre än 5,460 mil jernväg och cirka 2,500 mil vattenkommunikation (oberäknadt Mississippifloden) på floderna, hvarigenom operationerna på och förbindelserna emellan detta stora områdes så aflägsna delar först låter rätt tänka sig.

Den halfcirkelformiga Tennesseefloden med det starkt förskansade Chattanooga, liksom ett brohufvud i bågens center, utgör dock skiljemuren emellan *Norra* och *Södra Central-krigstheatrarne* och torde vara ett hinder af icke ringa betydenhet för en från norr inträngande fiende, såvida denne icke är herre öfver densamma.

På flera punkter, der vägar från Tennessee, Alabama och Georgia tillstöta, kan likväl denna flod öfvergås, och i sådant hänseende äro, förutom staden Chattanooga, äfven Florence, Decatur, Knoxville m. fl. af strategisk betydelse.

Emellan den *Vestra* och *Central-krigstheatern,* hvilka skiljas från hvarandra genom den stora jättefloden Mississippi, finnas naturligtvis många förbindelsepunkter på denna långa flodsträcka för den af de stridande, som beherrskar densamma.

En af dessa är det strategiskt vigtiga och starka Vicksburg. Denna punkt är ännu i denna stund i de Confedererades händer och nästan den enda hvaröfver förbindelsen med hjelpkällorna i det aflägsna Western fortfarande pågår.

Till slut torde böra nämnas, att inom det stora område, af hvilket vi nu tagit en flyktig öfverblick, finnas högst få fästningar eller befästade platser. De vigtigaste äro: fästningen Monroe vid Jamesflodens mynning, fästena Sumter och Moultrie i Charlestons hamn, Key West vid Tortugas på Floridas sydligaste udde, Pickens i Pensacolas hamn, Jackson och Saint Philipp utanför New-Orleans, samt det förutnämnda Vicksburg vid Yazoos utflöde i Mississippi. Harpers Ferry, Norfolk, Mobile, Chattanooga, Cairo, m. fl. hafva under kriget blifvit starkt förskansade. Af de förstnämde äro största antalet sjöfästningar, som oafbrutet varit i unionstruppernas besittning.

På det läsaren vid mina ytliga och fragmentariska meddelanden om krigshändelserna må kunna sättas i tillfälle att tillegna sig en med förhållandena öfverensstämmande föreställning om detta krigs allmänna karakter samt att i någon mån uppskatta halten af de svårigheter, mot hvilka de olika operationerna inom denna vidsträckta krigstheater hade att kämpa, torde jag vid afslutandet af ofvanstående korta redogörelse böra tillägga några få ord.

I Europa säger man med en viss förnäm axelryckning ungefär så här: I Amerika förer man ett eget slags krig. Huru mycket man än skjuter ihjäl hvarandra der, så hafva vi likväl ingenting deraf att lära.

I sanning, huru mycken fördomsfullhet och okunnighet om förhållandena på denna sidan Atlanten lägges icke med ett sådant yttrande i dagen!

Om man ej fäster sig vid de stora civilisationsidéer, för hvilkas förverkligande bror mot bror nu kämpar i detta borgerliga krig, och således lemnar åsido det resultat, som genom denna fejd redan vunnits — den svarta racens frigörelse från det barbariska slafveriets bojor, detta för Nya verldens folk och hela menskligheten så vigtiga steg framåt; om man endast betraktar kriget ur rent militärisk synpunkt, så kan man, jag är öfvertygad derom, deraf hemta lärdomar, hvilka äfven den af kejserlig Fransysk eller kunglig Preussisk vapenglans mest förbländade måste finna värderika, i samma mån som detsamma blir föremål för ett fördomsfritt studium.

Men äfven utan att ingå i ett grundligt studium af detta så vidtomfattande fyraåriga krig, äfven utan att göra sig mödan att följa krigshändelsernas kedja från länk till länk öfver en krigstheater, som i omfång mäter sig med halfva Europa, torde man, af endast en fördomsfri öfverblick deraf finna, att det erbjuder ämnen nog till allvarlig betraktelse, så väl åt de i en modern krigskonst uppfostrade administratörer och strateger som åt vapenbröder inom yrkets andra delar och detaljer.

Om man icke är alldeles okunnig om Amerikanska folkets allmänna karakter, dess institutioner och sociala förhållanden, måste man erkänna att, åtminstone med hänseende härtill, t. ex. en M'Clellan och en Grant, en Lee och en Jefferson Davis såsom administratörer fullt ut mäta sig med dem Europas krigshistoria under innevarande århundrade har att uppvisa. Huru väl skulle ej såväl de trenne förstnämnde, som en »Stonewall»-Jackson, Beauregard, Johnston, Stuart, Sherman, Thomas, m. fl. tåla en jemförelse med dem, som förde marskalkstafven vid den förste Napoleons sida, ehuru de ej omstrålas af den nimbus af »gloire», som samtidens åskådningssätt förlänade »den store kejsarens» härförare.

Skulle man i våra dagar ingenting hafva att lära af ett krig, som skapat sådana heroer? Skulle ett fyraårigt krig på en krigstheater, hvars topografi, klimat och naturförhållanden, hvars befolknings sociala förhållanden, statsförfattning och kultur man i allmänhet är så intresserad af att lära känna på andra sidan Atlanten, skulle, säger jag, ett sådant krig icke lemna erfarenheter åt krigsyrket, värdiga åtminstone att undersökas?

Om vi åter endast egna en blick åt krigsmaterielen, huru har icke detta krig riktat den genom den utveckling, som det uppfinningsrika och spekulativa Amerikanska hufvudet skänkt åt flera af dess delar.

Huru har icke här, för första gången, mekanikens och andra tekniska vetenskapers tillämpning på krigsmachinerna till lands och vatten gått hand i hand med krigsoperationerna! Här skörda ju mången gång mekanici och civil-ingenieurer af en vunnen seger lika mycken ära som generalen och soldaterna.

Låtom oss icke heller föreställa oss, att krigsoperationerna i Virginiens, Kentuckys, Tennessees eller Georgias högländer, fälttågen på Södra Carolinas träskuppfyllda, lågländta och ohälsosamma kustland, i det aflägsna Arkansas stepper eller i Louisianas och Mississippis brännheta moras tillgå på samma sätt som på Europas tätt befolkade och väl odlade kontinent, i skötet af dess trädgårdar.

Här på denna krigstheater med dess nästan omätliga sträckor af ouppodladt land, dess oöfverskådliga socker- och bomullsfält, dess ringa sädesproduktion, dess glest bebyggda, vida områden utan vägar, dess djupa, ogenomträngliga urskogar, der kanske ingen menniskofot trampat, här,

synes det mig, fordras det en högre konst att föda och underhålla stora truppmassor än på Europas fruktbara, odlade och tätt befolkade jord, der ett fälttåg väl kan underhålla sig sjelft i fiende land (på ett aflägset operationsområde) genom brandskattande och utpressningar.

Så länge en detacherad operationscorps på denna krigstheater kan bibehålla kommunikationerna med sin bas, äro förhållanderna i någon mån jemförliga, men då man vet, huru snart denna måste öfvergifvas tillfölje af operationsområdets stora utsträckning samt den utveckling hvartill guerillakriget här hunnit, så finner man lätt, hvilka stora svårigheter en general har att bekämpa, som t. ex. fått sig uppdraget att med sin armécorps (vanligen 35 à 40,000 man stark), stående någonstädes vid Ohios eller Mississippis stränder, göra invasion måhända i norra Alabama.

Huru olika och vida ansenligare äro icke de svårigheter, som resa sig emot en härförare i Mississippidalens solbrända moras, jemförda med dem, som möta en europeisk general i Rhens eller Donaus fruktbara floddalar! Då för den förre den vigtiga frågan: »Hvar skall jag få föda åt mina trupper?» ofta förblifvit ett olösligt problem, så behöfver den senare deråt knappast egna en tanke.

Då i det tätt bebyggda Europa en opererande armée på kanske hvarje half svensk mil, å dess olika marchvägar och operationslinier, finner bebygda orter och byar, hvilka förse densamma med qvarter och rikligt underhåll, så åligger deremot commissariet inom härarne på denna krigstheater att sörja för truppens underhåll medelst proviantens *medförande*, och den stackars soldaten har icke här som i vår verldsdel vid hvarje halt ett tak öfver sitt hufvud, der han under den kalla årstiden, vid en sprakande spiselbrasa, kan upphänga och torka sina persedlar.

Vägarne blifva ofta efter blott en enda dags regn nästan ofarbara, och då en enda af de stora täckta proviant- och fouragevagnar, som åtfölja trupperna, intager med sitt 4 à 6 hästars anspann en längd af cirka 30 à 40 alnar, kan man lätt finna, hvilken oerhörd vägsträcka en dylik trosskolonn för en division eller arméecorps måste upptaga. Huru svårt det måste vara att betäcka en dylik trosskolonn mot kringströfvande kavalleri- eller sjelfständiga guerillacorpser samt det hinder, en sådan train kan åstadkomma i operationerna på ett *okändt* område, behöfver väl ej påpekas.

En annan sak af största vigt och som också kan tjena till att visa, hvilka egenskaper som erfordras hos en kommenderande general i detta krig, är den ganska pröfvande belägenhet, uti hvilken krigsstyrelsen försätter en sådan person, genom uraktlåtenheten att under fredens lugn anskaffa och i behofvets stund tillhandahålla goda krigskartor.

De utmärkta kartverk, som alla Europas militärstyrelser gjort sig till en oafvislig pligt att upprätta öfver sina respektive landområden, skänka ju, som man vet, en härförare på dettas kontinent de rikaste hjelpkällor — utan hvilka (jag tillåter mig så förmoda) han skulle stå sig ganska slätt — ett hjelpmedel, hvaröfver en amerikansk general icke kan förfoga.

Några stater, deribland Virginien, äro visserligen kartlagda af Förenta Staternas Topografiska corps, men detta är också allt.

Geografiska kartor samt vägkartor af mer och mindre tillförlitlighet finnas naturligtvis, men det inses lätt, huru liten nytta af dessa kan dragas om man jemför dem med Europas topografiska kartor, med hvilka hvarje europeisk officer kan förse sig.

Det är tydligt, att konseqvenserna häraf mången gång på ett olycksbringande sätt skola göra sig kännbara. Huru många förgäfves marcherade mil, huru många onödiga vägars anläggande och bryggors slående, huru många förlorade bataljer och bortkastad dyrbar tid, genom onödiga förskansningars uppförande, har ej bristen på tillförlitliga och upplysande kartor förorsakat!

Men återigen, å andra sidan, huru hafva icke detta krigs framstående generaler, såväl som hvarje intelligent officer och soldat, derigenom blifvit uppammade till en företagsamhet och tilltagsenhet i handling, som skyr inga hinder, blott den leder till ett åsyftadt mål, till sjelftillit, djerfhet, fintlighet och ihärdighet utan jemförelse och slutligen till en försakelse och ett mod under pröfningens dagar, hvari de ej kunna öfverträffas.

För det stora antal upplyste och fördomsfrie män utom facket och för dem af mina vapenbröder på andra sidan Atlanten, som med ett lefvande intresse följt den vigtigaste episod i århundradets händelser, för dem är det ofvan sagda i hufvudsak ingenting nytt. För dem åter, i hvilka man liksom uti en spegel ser en trogen afbild af dagens och omgifningens hugskott, torde det vara förspild möda att tala. *De* antaga inga skäl. Måhända skulle dock ett litet fälttåg under Louisianas brännande sol eller i det ödelagda Virginien göra dessa hjeltar till fördomsfrie män.

2.

Innan vi öfvergå till krigsoperationerna, torde jag med några ord böra försöka belysa

Stridskrafternas organisation.

Utan gensägelse måste man erkänna, att den hastighet, med hvilken de stora amerikanska härarne uppstodo vid krigsutbrottet, knappast eger något motstycke i krigshistorien.

Vi hafva sett, hurusom de ur Unionen utträdda staterna under en lång följd af år beredt sig på brytningen och tid efter annan, särdeles under Lincolns närmaste företrädare, tillegnat sig en stor del krigsmateriel från Nordens förråder och arsenaler, samt på allt sätt i öppen komplott med unionsstyrelsens medlemmar till sin förmån planerat för den brödrafejd, som endast väntade på utgången af 1860 års presidentval, för att bryta lös; och hurusom slutligen dessa stater togo initiativet till fiendtligheterna och genom fästet Sumters beskjutning och intagande den 13 April 1861 de facto förklarade sin brytning med Unionen.

Vid denna tidpunkt hade, enligt Jefferson Davis egen uppgift till de Confedererade staternas congress, dessa stater 35,000 man milistrupper stridfärdige, hvarjemte i medlet af följande månad icke mindre än 85,000 man frivillige från söderns alla delar dessutom hade skyndat under fanorna och stodo fullt rustade i Virginien.

Vi hafva å andra sidan äfven sett, hurusom Förenta Staternas reguliera armée, vid krigsutbrottet bestående af omkring 18,000 man, till stor del var försänd till det aflägsna Texas samt spridd på andra punkter; hurusom Presidenten Lincoln 3:ne dagar efter Sumters fall proklamerade ett uppbåd af 75,000 man milistrupper inom de af yttersta bestörtning och harm slagne Nordstaterna; huru han 14 dagar derefter åter gjorde ett nytt uppbåd af 42,000 man frivilliga, som med en tjenstetid af 3 år skulle ingå i hären, samt af 18,000 man matroser och sjömän för flottan; huru han af den i Juli till extra session sammanträdda congressen bemyndigades icke allenast att öka den reguliera arméens styrka till 20,334 man, utan äfven att för insurrektionens dämpande åter kalla under vapen 400,000 man frivilliga med samma tjenstetid som de förut uppbådade, och slutligen hurusom den 1:sta december samma år (sedan, efter den olyckliga utgången af bataljen vid Bull Run, ytterligare 200,000 man uppbådades) Nordarméen räknade en nummerstyrka af reguliera och frivilliga under vapen, uppgående med öfver- och underbeläl till icke mindre än 660,971 man.

Dessa siffror synas säkerligen otroliga för den, som icke på nära håll sett det amerikanska nationallynnet i handlingens ögonblick eller känner alla de driffjedrar, krafter och lidelser, som arbeta hos detta folk.

I ett föregående bref har jag försökt skildra den sensation, som vid Sumters fall väcktes i sinnena: hurusom hundratusentals menniskor samlades till »meetings», der man diskuterade sättet för stridskrafternas organiserande och medels anskaffande, samt huru tusentals medborgare af alla klasser vid ropet: till vapen! lade sina enskilda sysselsättningar å sido och skyndade till fanorna, för att försvara det hotade fäderneslandet.

Vi finna således redan häraf, hvilken stor skillnad det är emellan förfaringssättet härstädes och i de europeiska staterna vid en hotande fara; huru här allt inspireras af folkets genius, då deremot i vår verldsdel styrelserna hufvudsakligast ingripa i handlingen och bära ansvaret derföre.

Om förhållandet hade varit detsamma här som i Europa, om Förenta Staternas regering skulle vid krigsutbrottet tagit itu med ett så öfvermenskligt arbete som anvärfningen af 600,000 soldater måste medföra, om hvar och en af dessa 600,000 man skulle efter något europeiskt mönster anskaffats, så är jag öfvertygad derom, att denna armée inom samma tidrymd ej skulle uppnått en femtedel af dess nuvarande styrka.

Konskriptionen, denna mäktiga häfstång i en styrelses händer, är här förhatad och afskydd i djupet af folkets inre medvetande, hvilket också visat sig derigenom, att regeringen misslyckats i sitt försök att införa densamma. Man lät sig på inga vilkor konskriberas; man brände anteck-

nings- och lottningsbyråerna till marken, tjenstemännen i desamma drefvos på flykten, och då styrelsen det oaktadt fortfarande ville genomdrifva utskrifningen, antog motståndet från folkets sida en mera organiserad sammanhållighet, som urartade till öppna mord, rån, plundring och mordbrand, hvaraf flera städer, men hufvudsakligen New-York, på det ohyggligaste sätt hemsöktes. Först sedan mycket blod utgjutits kunde man ändtligen genom löften om framstående medborgares mellankomst för att förmå regering och congress till konskriptionslagens annullerande, tygla de lidelsefulla sinnena och dämpa upploppet *).

Det rekryterings- eller anskaffningssätt åter, hvarigenom, så att säga, från intet framtrollades en half million soldater under den otänkbart korta tidsperioden af 4 à 5 månader, är någonting så utomordentligt egendomligt, att det i sanning måste slå med förvåning hvarje fördomsfri europé, lika mycket som de derigenom ernådda resultaten måste fylla honom med beundran.

Utan något initiativ från statsmakternas sida, utan annan offentlig åtgärd än congressens beslut om medels anslående samt Presidentens bemyndigande att samla och aflöna dessa stora stridskrafter, som ännu ej funnos till, utan annan påtryckning än den senares proklamation stod folket ögonblickligen som en man vid arbetet, och regeringen afvaktade i lugn förtröstan på den goda medborgaranda, som utgör grundvalen för amerikanska samhällets bestånd, dess resultater. Och, i sanning! detta folk visade också sin styrelse såväl som hela verlden det ovanliga skådespelet af en liksom genom osynliga krafter framkallad armée, som organiserar sig sjelf ur samhällets mest olika elementer för att sedan med fullt förtroende öfverlemna sig å sin regerings förfogande.

Så snart de »meetings», hvarom jag förut talat, väl hunnit att elda sinnena och väcka lidelserna, skyndade inom hvarje af de olika staterna, hundradetals medborgare af alla klasser och vilkor, till staternas guvernörer och styrelser, af hvilka de begärde och erhöllo bemyndigande att uppsätta trupper, och de blefvo sålunda en slags mellanlänk emellan regering och folk.

Utan ett ögonblicks uppskof, ty nu mer än annars gällde den gamla satsen »time is money», skredo dessa värfvare i stor skala till det, som

*) Enligt krigsministerns rapport vid congressens öppnande i december 1863, hade man likväl lyckats att genomdrifva konskriptionen i 12 stater, i hvilka man på detta sätt pressade till krigstjenst 50,000 värnepligtige, hvarjemte, genom friköpning, den ansenliga summan af tio millioner dollars inflöt till staten. Systemet var emellertid så bristfälligt och orättvisorna vid dess tillämpning så stora, att man slutligen icke ansåg sig kunna genomföra detsamma.

vi skulle tycka, kolossala arbetet att anvärfva hela regementen, brigader och divisioner m. m. på ett bräde. Förtroliga med sina landsmäns lynne och svaga sidor samt väl routinerade i Barnums konst, förstodo dessa män att begagna sig af denna till sakens fromma, och "*humbug*" blef den trollmakt, som åstadkom det otroliga.

Dessa hundradetals »humbugiserande» män antogo tusentals andra i sin tjenst eller som bolagsmän, och dessa spridde sig i oändlighet öfver hela norden. I hvarje stat, hvarje stad, hvarje by, hvarje gathörn, hvarje landsvägsknut etablerade dessa värfvare sin verksamhet. De stora städerna, der lidelserna voro mest i rörelse och der isynnerhet de Tyska och Irländska elementerna utgöra en stor procent af befolkningen, blefvo naturligtvis hufvudsakligen skådeplatserna för denna soldatfabrikation af eget mönster.

I stadens folkrikaste och af rörelse mest uppfyllda qvarter inrättades i hvartannat hus värfningsbyråer, öfver hvilka stjernbaneret och jättelika affischer i de mest prunkande färger svajade från byggnadens ryggås ned till dess fot. Man kunde ej taga månget steg å de menniskofyllda gatorna utan att stöta på en liksom af elektrisk eld genomströmmad folkhop, i hvilken affischernas emblemer och innehåll fångade sina offer.

Vanligtvis inskränkte sig affischartistens motif och konst till framställandet af en kolossal soldat i grann uniform, som med »färdigt gevär» eller sabeln i högsta hugg, med de grymmaste ansigtsvridningar och de gräsligaste blickar, stod i begrepp att tillintetgöra en månghöfdad svart drake, häntydande på Söderns svarta hydra, insurrektionen. Under detta specimen af skön konst lästes i jättebokstäfver: "*Hämd åt fäderneslandet! Kommen hit I, som viljen hämnas, I, som viljen offra er arm för fäderneslandet! New-Yorks zouaver äro snart fulltaliga. Kommen hit och fyllen antalet. Inskrifven eder i detta nobla regementes rullor. Öfversten har med utmärkelse genomgått krigsskolan i West Point. Lefve zouaverna! Lefve Unionen!*"

Innehållet å dessa skyltar eller affischer var en oändlighet af variationer på samma thema.

Så läste man t. ex. "*Unionen framförallt och för evigt! I, som älsken Unionen, kommen in! Här finnes ett tillfälle att visa edra sympatier. Unionen måste räddas!*"

Allt eftersom tiden framskred och enrolleringen fortgick, förändrade man innehållet. "*Skynden eder, I Unionens förkämpar. Endast ett kompani återstår att fylla i detta regemente. Det 57:de väntar eder, I unge män med god kroppsbyggnad och anlag för militäryrket!*"

Efter den olyckliga bataljen vid Bull Run läste man bland annat följande: "*Skall fäderneslandet duka under för dessa Söderns blod-*

hundar? Skall Unionen upplösas? Aldrig! Skynden eder att hämnas våra ärofulla landsmän vid Bull Run. Fyllen luckorna! M'Clellan är mannen!" o. s. v.

Efter alla dessa upprop till *fosterlandskänslan* läste man vanligen i lika stora bokstäfver de *vilkor* och *fördelar*, som erbjödos. De af dessa, hvilka mest borde slå an på dräggen af befolkningen, voro alltid särskildt utpekade medelst det utsträckta fingret från en stor, svart jättehand.

Utan tvifvel är det denna jättehands trollmakt, som hufvudsakligen gjort det otroliga; det är detta finger, som åt saken förskaffat anhängare, åt arméen dess flesta soldater, åt republiken dess hjeltar.

I Europa betraktar man naturligtvis detta anskaffningssätt med åtlöje, dessa motiver för medborgares ingående i hären såsom föraktliga, låga och vanhederliga. Men låtom oss då endast fråga historien, af hvilka elementer den store Gustaf Adolphs, Pappenheims, Fredrik den Stores och en ej ringa del af Napoleons härar voro sammansatta; eller, för att fota jemförelsen på en riktigare grund, låtom oss framställa den frågan: äro de underverk af soldatduglighet och tapperhet, hvarmed våra dagars krig i Europa furnera krigshistorien, i någon mån vidunderligare än de, som kriget på denna sidan Atlanten frambragt? Och vidare, är det *soldatmaterial*, hvaraf den stora massan värnepligtige i Europas flesta stater är sammansatt, i någon mån öfverlägset *det*, som utgör kärnan af Nya verldens arméer, dessa »Nordens yankees» eller »Söderns eldätare»? Visst icke! Gifva måhända ej våra dagars krig i *vår* verldsdel och mellan stater, i hvilka de militära dogmerna och krigsvetenskapen intaga, så att säga, samma vigtiga plats, hafva samma supremati, samma ingripande betydelse nu, som kanhända filosofien i en förfluten tid, — gifva ej, säger jag, dessa krig lärdomar huru man *icke* bör gå till väga vid försvaret af sitt fosterland, lika, ja ännu mer lysande, än de, hvilka kunna hemtas från detta borgerliga krigs skiften, trots allt det åtlöje af en höglärd militärkritik, för hvilket det varit föremål i Europa? Svaret kan gifvas med ett enda ord — Österrike.

Det erfordras inga psykologiska studier för att komma till den slutsats, att den medborgare, som i känslan af det dyrbaraste en menniska eger, sin medborgerliga frihet, sjelfmant och frivilligt erbjuder sina armar och sitt lif till sitt fäderneslands försvar, måste, hvilka hans enskilda motiver för ingående i hären än äro, utveckla krigareegenskaper, som konskriptionen visserligen ej är egnad att tillfyllest framkalla hos den värnepligtige eller, hvad som är detsamma, den i krigstjenst pressade.

Låtom oss fördomsfritt och icke med åtlöje betrakta de amerikanska förhållandena; låtom oss icke göra dessa »puffar» till annat än hvad de

verkligen äro, småsaker i den stora rörelse. som genomgår detta folk. För oss européer. som ännu sucka under oket af trångbröstade institutioner och traditionens makt, torde de förefalla besynnerliga dessa medel — men vändom då endast blicken till resultaten!

Må den värme, af hvilken jag känner mig lifvad vid reflexionerna öfver detta ämne, vara min ursäkt för denna utflykt från berättelsen.

Nordens större städer, hufvudsakligen New-York, voro ett rikt fält för dessa värfvares verksamhet. Ett helt litet läger af hvita tält, der värfningen skedde, var uppslaget i den park, som angränsar stadshuset, och i denna rörde sig en böljande folkmassa från solens uppgång till dess nedgång, kalkylerande och öfvervägande de vilkor, som innehållet af de uthängda skyltarne erbjöd. I det verldsberyktade »Broadway» voro de präktigaste byggnader upptagne för ändamålet. Från flaggbeprydda altaner brusade en liflig harmonimusik; patriotiska tal hänförde de begapande, sysslolösa massorna; stjernbaneret svajade från husens ingångar, fönster och tak, ja till och med träden, vagnarne och hästhalsarne skimrade i dess lysande färger, och de angränsande byggningarnes fönster voro fyllda af ladies, som oupphörligt viftade med näsdukar eller utströdde blommor öfver redan bildade, förbimarcherande corpser, elektriserande de ännu obeslutsamma bland massorna.

Äfven tidningarnes spalter voro fyllda af annonser, uppmanande till ingående i de efter hand nybildade corpserna, upptagande gata och husnummer för deras respektive värfningsbyråer eller »rendezvous», och inom stadens olika distrikter fanns alltid en eller annan mer och mindre framstående medborgare, som snart samlade ikring sig ett antal andra, stridslystne eller patriotiskt sinnade män, med hvilka han snart hade ett kompani fulltaligt. Han blef naturligtvis dettas sjelfskrifne capitaine och skyndade nu att hembjuda sig sjelf och sina soldater till någon annan, som på samma sätt, men med mera framgång, redan lyckats att svinga sig upp till t. ex. öfverstelöjtnants-graden.

Mången politisk äfventyrare, som till följd af sina politiska försänkningar och relationer med massorna inom en viss stadsdel visste sig kunna lita på folkgunsten, utnämnde sig sjelf genast till öfverste och tillkännagaf sin afsigt att uppsätta ett regemente. Andra åter, hvilka voro ännu mera gynnade af lyckan och folkgunsten, bildade hela brigader. En konkurrens uppstod, som ofta hade till följd, att den mindre lycklige nedsatte sina anspråk, och på det sättet kunde man få höra talas om en öfverste, som med anledning af de dåliga konjunkturerna i hans stadsdel degraderat sig sjelf till löjtnant och sträfvade att få ihop ett halft kompani.

De otroliga penningesummor, hvilka såväl stats- och stadsmyndigheterna som korporationer, meetings och enskilda medborgare anslogo till värfningspengar (bounty) samt beklädnad m. m. åt kommunens trupper, hvarigenom alstrades en oerhörd konkurrens och verksamhet i Nordens fabriker och verkstäder, förklara äfven i sin mån den snabbhet, hvarmed hela regementen ekiperades och torde gifva stöd åt en uppgift, som jag tror mig hafva tillförene meddelat, att nemligen under en period af omkring 2:ne månader icke mindre än det betydliga antalet af 1,000 man i medeltal per dag, fullt organiserade och beväpnade, afsändes från staden New-York till krigsskådeplatsen.

Det synes mig derföre ganska sannolikt, hvad jag ur officiel källa inhemtat, att redan den 1:sta Juli, två månader efter Presidentens uppbåd (den 4:de Maj), icke mindre än 153 regementen frivillige från de olika staterna stodo fullt rustade i fält, och att den 20:de samma månad denna ansenliga styrka ytterligare var förstärkt med 55 nya regementen, så att Nordarméen (de reguliera trupperna inberäknade) sistnämde dag uppgick till en nummerstyrka af 220,000 man.

Största delen af denna styrka var dock infanteri, och endast 4 kavalleri- och 2 artilleri-regementen voro vid ofvannämde tidpunkt på detta sätt organiserade, hvarföre dessa vapen uti bataljen vid Bull Run representerades af reguliera arméen.

Efter Nordarméens nederlag i denna affär fick, som man vet, M'Clellan högsta befälet öfver densamma. Han icke allenast genomförde den mest genomgripande reorganisation af de flyktade qvarlefvorna från nämde batalj, utan införde äfven stora reformer uti dessa ansenliga truppkontingenter, med hvilka de olika staterna dagligen under loppet af ett halft år ökade härens effektiva styrka. Artilleri- och kavalleri-vapnens materiel, ordnande och undervisning voro ett hufvudsakligt föremål för hans outtröttliga omsorger. Vi hafva i dessa vapens (isynnerhet det förstnämdas) visade duglighet bästa beviset derpå, att denna generals administrativa egenskaper voro vuxna stundens kraf.

Den största olägenhet, hvarmed han hade att kämpa, var utan gensägelse den låga bildningsgrad i förhållande till soldatens, på hvilken denna armées officerscorps står: en af hufvudorsakerna till Nordarméens många motgångar. Man tänke sig, hvilken procent af hären som åtgår till fyllandet af officersplatserna, och då dessa, från divisionsgeneralens ned till underlöjtnantens, oftast beklädas af personer främmande för yrket, måste naturligtvis den största brist göra sig kännbar vid sammansättandet och drifvandet af det stora och komplicerade machineri, som vi kalla en armée. Man finner lätt, att de föreskrifter, som gälla reguliera arméen ej kunna till fullo tillämpas på en frivillig, tillkommen på det sätt, som jag här

ofvan endast allt för knapphändigt och svagt förmått att framställa. Huru kan den föreskrift, som ålägger examen för kandidaten till en officersbeställning vid de reguliera trupperna, vara annat än en död bokstaf uti en armée af en half million män, uppsatt under loppet af några få månader! Man kan ju beräkna (öfverhufvud och i runda tal) att till en armée på 500,000 man åtgå, lågt tilltaget, cirka 20,000 officerare, och det ligger ju utom det möjligas gräns att examinera denna här af officerare. Officersplatserna tillsattes till en början genom val eller af guvernören i den stat, regementet tillhörde. Utnämnandet af generaler var deremot uteslutande uppdraget åt Presidenten, ehuru en sådan utnämning först genom senatens sanktion vann laga kraft.

I den mån fiendtligheterna tillvexte och afgången ökades, fylldes de uppkomna luckorna från ledet. Det är tydligt, att uti en så nyskapad armée detta sätt att ersätta de decimerade officerscorpserna till en början ej heller skulle vara till särdeles fromma för saken, i synnerhet då man betänker, med hvilken hastighet dödssiffrorna tillvexte *).

Men det största hindret för härens utveckling i duglighet är det stora antal politiska äfventyrare, som genom sitt partis inflytande dels hos styrelsen i Washington dels hos guvernörerna utnämnas till platser inom densammas alla grader, såväl till de högsta och mest maktpåliggande administrativa poster på staberna, i commissariatet m. m. som ock till generalsvärdigheten.

Detta missförhållande är en annan af hufvudorsakerna till Unionsarméens motgångar i detta krig. De politiska partiernas ingrepp ej mindre i krigsadministrationen, arméeorganisationen och fälttågsplanerna, än i befordringarne och utnämningarne till de högsta befälhafvareplatserna, har tills dato varit en farligare fiende till den goda utgången af Unionens sak än Jefferson Davis' legioner.

Då mina anteckningar rörande 1862 års fälttåg visa, huru illa kriget fördes just genom det mot M'Clellan oppositionella, starka republikanska partiets inflytande samt den skamlösa behandling, denne general rönte

*) En stabskamrat på en af de staber, jag tillhört, major vid ett Massachussets-regemente, har för mig sedermera uppgifvit, att, under den tid han var medlem af detta regementes officers-corps, omsättningen inom densamma var så stark, att han, såvida han oafbrutet hade tjenstgjort vid regementet och icke, som fallet varit, tjenat på staber, inom 2:dra årets utgång bort vara regementets chef, ehuru han började sin bana vid detsamma som sergeant. Officers-corpsens rulla visade också, att under loppet af 3:ne år icke mindre än 152 officerare och officerares vederlikar tjenat vid regementet, nemligen 2 öfverstar, 3 öfverstelöjtnanter, 5 majorer, 3 regementsläkare, 5 underläkare, 3 prester, 33 kaptener, 50 1:ste löjtnanter, 45 2:dre löjtnanter och 3 adjutanter.

af sina politiske motståndare ibland styrelsens medlemmar i kabinettet, hvilka i honom, på grund af hans stigande popularitet, sågo en mäktig rival vid nästa presidentval, som borde störtas, om ock med hans fall vore förenad Unionens upplösning, då, säger jag, mina anteckningar på annat ställe beröra dessa ämnen, skall jag nu inskränka mig till att meddela några exempel, hvilka i någon mån torde tjena till illustration af det ofvan sagda.

En dag för någon tid sedan besökte en af mina bekanta i tjensteärenden generaladjutanten för arméen på dennes embetsrum i krigsdepartementet. Under besöket inträdde emellertid en person, i hvars hållning samt bestämda och något trotsiga språk man otvetydigt spårade en inflytelserik politisk koryfé.

"Jag har kommit, general", yttrade den inträdande, "för att få min sons fullmakt". "Ja", svarade generaladjutanten, "krigsministern har visserligen antecknat er son på denna lista, men då vi inom departementet äro alldeles i okunnighet både om hans förnamn och den tjenst, han för närvarande innehar i arméen, så hafva vi naturligtvis ej kunnat komplettera fullmakten och än mindre tillsända honom densamma." "För fan", inföll den förre, "pojken har aldrig tjenat i arméen; hans namn är Charles; skrif ni mans ut fullmakten, ty Stanton (krigsministern) har lofvat mig den."

Kan man väl tro det? — för "pojken" utskrefs en fullmakt att vara "adjutantgeneral" vid en viss i fält opererande arméecorps, en plats, som motsvaras i vår armée af "chefens för inre ärenderne".

Det sätt, hvarpå Potomac-arméens närvarande general en chef, general Hooker, kommit till sin så ansvarsfulla post är så egendomligt och karakteristiskt för situationen, lägger så tydligt i dagen de krafter, inflytelser och tumningar, hvarigenom den svage Presidenten ledes af de politiska partierna, samt den oreda och vanmakt, hvari nämde armée befinner sig vid denna tidpunkt eller, rättare, från den stund M'Clellan fråntogs befälet öfver densamma, att en berättelse derom ej skall fela att belysa förhållandena.

General Hooker tillhörde i yngre år reguliera arméen och deltog som capitaine i kriget mot Mexico, hvarefter han tog afsked och flyttade till Californien. Vid krigets utbrott 1861 inställde han sig i Washington för att erbjuda sin tjenst till Unionens upprätthållande, men hade till en början det missödet att icke se sin afsigt och sina bemödanden krönta med framgång. General Scott, arméens Nestor och Mexicos besegrare, hade, som man vet, vid denna tidpunkt högsta befälet öfver Unionens stridskrafter, och då Hooker, till följd af någon händelse under Mexicanska kriget, visste sig ej vara särdeles gynnad af honom, beslöt han sig för, efter det nekande svar han af denne erhållit, att vända sig till Presidenten personligen. Herr Hooker, medborgaren från Californien, inställde sig sålunda en dag i "Hvita huset" och presenterades för Presidenten under titeln af capitaine, en rang, som man med en viss förkärlek här i landet tillägger en obekant. "Sir", sade han till Presidenten, "jag är eller var öfverstelöjtnant Hooker i reguliera arméen. Jag har skyndat hit från Californien, för att erbjuda min tjenst åt fäderneslandet, men min

ställning till general Scott hindrar mig att bli employerad och således äfven att göra min erfarenhet och mina militära insigter nyttiga. Jag är färdig att återvända, men jag ville dessförinnan uttrycka mina önskningar för er personliga välfärd och eder framgång i arbetet mot insurrektionen. Tillåt mig emellertid nämna, att jag var närvarande vid Bull Run, och det är hvarken fåfänga eller skryt, som diktera mina ord — jag är en mycket bättre general än någon af dem, ni hade der.“

Den konsternerade Presidenten gjorde honom ögonblickligen till öfverste och chef för ett regemente, hvarefter handtryckningar och gladt sällskapande med politiska vänner snart skaffade honom inflytelserika anhängare, genom hvilkas påtryckning Presidenten inom kort såg sig föranledd att befordra honom till brigadgeneral i reguliera arméen och till generalmajor i den frivilliga. I sådan egenskap kommenderade han först en division och sedan en arméecorps i Potomac-arméen, ända till detta års ingång, vid hvilken tidpunkt den dåvarande högste befälhafvaren derstädes, general Burnside, genom följande order afskedade honom ur krigstjensten:

“Generalorder N:o 8.

Potomac-arméens högqvarter den 23 Jan. 1863.

1:o. General Joseph E. Hooker, generalmajor i den frivilliga och brigadgeneral i reguliera arméen, som blifvit funnen skyldig dels till orättvist och onödigt klander såväl af regeringens som sina förmäns handlingar, dels dertill att genom den allmänna tonen och språket i sin konversation med andra officerare hafva försökt att inplanta missnöje inom arméen och att genom ofullständiga och på annat sätt oriktiga rapporter hafva sökt att skapa falska föreställningar och omdömen om densamma, samt slutligen dertill att hafva för vana att tala föraktligt och skymfande om andra officerare, varder härigenom afskedad ur Förenta Staternas tjenst, såsom varande oförmögen att bekläda något vigtigt embete under en kris, sådan som den närvarande, då patriotism, tålamod, välvilja, förtroende och undseende mot kamrater i så hög grad fordras af soldaten.

2:o. Brigadgeneral W. T. H. Brooks, com. general af 1:sta divisionen, 6:te arméecorpsen, varder härmed likaledes afskedad ur Förenta Staternas tjenst för klander af regeringen och för begagnande af ett trupperna demoraliserande språk.

3:o. Brigadgeneralerna J. Newton och J. Cochrane, commenderande den förre 3:dje divisionen, 6:te arméecorpsen, och den senare 1:sta brigaden i sistnämnde division och corps, varda härmed likaledes afskedade ur Förenta Staternas tjenst för klander, framställda till Förenta Staternas President, emot högste befälhafvarens planer för fälttåget.

Dessa order, i hvad mån de röra ofvanstående 3 punkter, skola likväl, förrän de kunna vinna laga kraft, underställas Presidentens afgörande.

4:o. Sedan det visat sig, att följande officerare icke äro af något vidare gagn inom Potomac-arméen, varda desamme härigenom entledigade från innehafvande tjensteåligganden härstädes och anbefallas att personligen och utan uppskof anmäla sig hos generaladjutanten för Förenta Staternas armée i Washington, nemligen:

Generalmajor W. F. Smith, com. general af 6:te armée-corpsen.

Brigadgeneral S. G. Sturgis, com. general af 9:de armée-corpsen.

Brigadgeneral E. Ferraro, com. general af 2:dra brigaden, 2:dra divisionen, 9:de armée-corpsen.

Brigadgeneral J. Cochrane, com. general af 1:sta brigaden, 3:dje divisionen, 6:te armée-corpsen.

Öfverstelöjtnanten J. H. Taylor, adjutantgeneral vid arméens högra flygel.

A. E. BURNSIDE,
Com. general af Potomac-arméen »

Så snart Hooker inhändigat denna order, lemnade han arméen och skyndade att inställa sig hos Presidenten i Washington, och — skulle man väl kunna tro det? — detta hans besök hos Presidenten, i förening med ett fiffigt bedrifvande af saken hos inflytelserika, politiska vänner, hade till följd, att Presidenten icke allenast icke gaf sin sanktion till ordern, utan, hvad värre var, afskedade general Burnside och i dennes ställe utnämnde Hooker till general en chef för Potomac-arméen, hvilket höga befäl han ännu i denna stund bibehåller, ehuru utgången af den olyckligt utkämpade bataljen vid Chancellorsville och andra skäl för längesedan borde hafva aflägsnat honom derifrån.

I betraktande af alla de svårigheter, hvilka, som läsaren finner, reste sig emot M'Clellans administration, förefaller mig den höga grad af duglighet, hvartill han uppbringade den stora armée, som blifvit ställd under hans speciela befäl, hardt när som ett underverk.

Hvad annat voro de öfverblifna skarorna från Bull Run än en af panisk förskräckelse flyktad mobb, hvad annat de förstärkningar af råa, oexcercerade massor, som dagligen skickades till honom från Norden, än de mest brokiga elementer, hvilka det erfordrades en *amerikanares hela tilltagsenhet och energi* för att kunna ordna?

Krigsskolan vid West Point, en läroanstalt, som i ingen mån ligger efter sina medsystrar i Europa, har äran af M'Clellans theoretiska utbildning i militäryrket. Då man till denna lägger den praktiska erfarenhet deri, som ett deltagande i Franska arméens krig mot Ryssland 1854 samt besök i Europas flesta militäretablissementer förskaffat honom, jemte flera framstående personliga egenskaper, torde man finna det förtroende, hvarmed hans landsmän hedrade honom efter de ärorika segrar han tillkämpat sig på vestra Virginiens blodiga slagfält, vara fullt berättigadt.

Enligt hvad jag förut visat, uppgick Nordarméen den 1:sta december 1861 till en styrka af 660,971 man. Nära halftannat år har sedan dess förflutit, hvarunder stora förluster drabbat densamma*), och ändock hafva, genom det omfång värfningarne af nya trupper antagit, förstärkningar till

*) Vid slutet af 1863 uppgaf Potomac-arméens befälhafvare, general Meade, uti en svarsadress till staden Philadelphias innevånare, att nämnde armées dödssiffra sedan Mars månad 1862 uppgick till icke mindre än 100,000 man.

densamma ingått i så stor skala, att vid början af detta år arméen räknade en nummerstyrka, med öfver- och underbefäl, af 630,000 man.

Dessa ansenliga stridskrafter äro således qvarlefvorna af de stora truppmassor, som tid efter annan blifvit på Presidentens uppbåd anvärfvade för de olika perioderna af 1, 2 och 3 år samt 3 och 9 månader, uppgående inalles till 1,200.000 man, hvilka hären sålunda sedan krigsutbrottet räknat i sina leder.

Så vidt de uppgifter, jag kunnat samla, äro riktiga, stod arméen vid detta års ingång fördelad inom de olika krigstheatrarne på följande sätt:

	man.
Potomac-arméen (vid Rappahannock i Virginien)	140,000.
Washingtons garnison	60,000.
vid Baltimore (Maryland)	15,000.
„ Harpers Ferry och Potomac (Virginien)	10,000.
„ Winchester d:o	5,000.
„ Fästningen Monroe d:o	10,000.
„ Yorktown och Norfolk d:o	20,000.
„ Newbern (N:a Carolina)	50,000.
„ Port Royal (S:a Carolina)	20,000.
„ New-Orleans och Baton Rouge (Louisiana)	20,000.
„ Vicksburg (Mississippi)	60,000.
„ Corinth d:o	20,000.
„ Bolivar och Jackson d:o	20,000.
„ Murfreesborough (Tennessee)	40,000.
„ Nashville d:o	10,000.
„ Memphis d:o	10,000.
I Kentucky	45,000.
I Missouri och Arkansas	55,000.
Smärre detachementer	20,000.
	S:a 630,000.

I sistnämde styrka ingå äfven 50,000 negrer, hvilka enligt ett kongressbeslut i Juli månad 1862 blifvit efter hand anvärfvade och organiserade i skilda corpser efter samma system som den öfriga arméen. Dessa negertrupper, hvilkas officerare af alla grader dock tillhöra den hvita racen och undergå en noggrann examen, hafva under sin korta tillvaro ådagalagt så framstående egenskaper af duglighet, att den förut inom Norden så gängse fördomen emot en negers inskrifning i arméens leder som soldat, nu helt och hållet försvunnit.

Sedan, som man uttrycker sig, experimentet så väl lyckats, har kongressen bemyndigat Presidenten att uppsätta en särskild armée af 150,000 negrer.

Anvärfningen af dessa möter naturligtvis vissa svårigheter, särdeles då största antalet måste tagas från sydstaterna, d. v. s. från fienden.

Som man vet, proklamerade Presidenten Lincoln negerslafvens frihet från den 1:sta Januari detta år, och negerns egenskap af *egendom* upphörde således med nämnde dag. Agenter äro derföre nu af Regeringen utsända, hvilka åtfölja trupperna in i hjertat af fiendtliga området, der de hopsamla och sända till Norden tusentals flyktande negrer. Att dessa mått och steg skola till högsta förbittring och harm reta sinnena i Södern, är naturligt, särdeles som man väl ej kan begära, att dessa, så att säga, sjelfherrskare, skola förlika sig med den tanken att icke allenast med våld blifva utblottade på sin »rättmätiga egendom», utan att äfven strida mot en armée af sina fordna slafvar *).

Värfningsbyråer för negerarméen äro etablerade öfver hela Norden, och allt tillgår som vid den öfriga frivilliga härens anvärfning. Men uti gränsstaterna (the Borderstates) deremot, hvilka, ehuru slafstater, likväl förblifvit loyala, har Unionsregeringen utfärdat en ersättning af 300 dollars till hvarje f. d. slafegare för hvar och en ur dennes tjenst afskedad och till en värfningsbyrå aflemnad negerrekryt.

Ehuru, enligt 1860 års folkräkning, det visar sig att Nordstaternas hvita befolkning uppgår till en siffra af 22,740,437 personer, deraf icke mindre än 4,463,000 äro stridbare män (lika med hela antalet hvita innevånare i Sydstaterna) möter man likväl, oaktadt det starka tilloppet af rekryter, de största svårigheter att fylla de otroligt stora luckor och ersätta de förluster, hvilka, såväl genom de dödskjutne, sårade och sjuke, som genom

*) Som man vet, utgjorde negern och dess arbete Söderns hufvudsakligaste inkomstkälla, och då de förmögnare slafpatronerne ofta egde hundratals, till och med tusen dyrköpta negrer, hvilkas arbetskrafter inbringade dem dessa siffror i penningar mångdubblade, som en behållen inkomst, kunna efterföljande auktionspriser i någon mån gifva ett begrepp om den rikedom, som genom slafvens frigörande gick dem ur händerna. I en Richmondtidning, utgifven ungefär vid krigsutbrottet, lästes nemligen följande uppgift: "Vid en af doktor Cooley nyligen förrättad negerauktion i Franklin County uppgingo försäljningspriserna till följande summor:

		dollars.
Charlotte	(40 år gammal)	1,375.
Henry	(40 „ d:o)	3,000.
Helena	(16 „ d:o)	3,700.
Fanny	(14 „ d:o)	3,700.
Gordon	(9 „ d:o)	3,000.
Ellias	(21 „ d:o)	5,457.
Daniel	(24 „ d:o)	6,000.
Warren	(24 „ d:o)	6,450.
Dick	(20 „ d:o)	6,450.
	eller tillsammans för 9 personer	39,132.

desertering till fienden och rymning genast efter anvärfningen, uppgå till en så stor procent af härens effektiva styrka.

Ur officiella källor har jag inhemtat, att Nordstaterna, för att ständigt kunna hålla en effektiv styrka af 500,000 man i fält, måste årligen icke allenast besörja vården af 58,000 sjuke, utan äfven uppställa 123,000 nya rekryter eller något öfver 10,000 man i månaden. Af dessa 123,000 skulle 83,000 man förslå att ersätta de stupade och afskedade (af de sistnämnde likväl icke dem, hvilkas tjenstetid vore tilländalupen) och 40,000 man fylla de genom rymning och öfverlöpning uppkomna luckorna.

Dessa beräkningar omfatta likväl endast en period af 9 månader under krigets första stadium, eller från den 1:sta Juni 1861, och stödja sig på de generalförslag, som vid denna tidpunkt ingått till krigsministern. Men sedan dess hafva dessa siffror ökats i den mest oroväckande proportion, och de äro alltjemt i stigande.

Under förlidet års höstmånader var nemligen dödssiffran 7 gånger så hög som under sommaren, och på vintern åter 14 gånger så hög som under hösten. Af hela antalet af döde officerare och soldater hade $^2/_3$ af förra och $^5/_6$ af senare kategorien blifvit offer för fältsjukan och de återstående, resp. $^1/_3$ och $^1/_6$, stupat i träffningar.

Bristen på ett genomgripande och omfattande system hos krigsstyrelsen är högeligen i ögonen fallande. Man eger i allmänhet inga rekryteringsdepoter för fyllandet af de luckor, som på ett eller annat sätt uppstå i de gamla regementena, utan mest sådana hvari nya corpser anvärfvas och organiseras, och till hämmande af ett ondt, som dagligen antager större dimensioner, nemligen rymningen, detta kräftsår på arméen, har man ändtligen nu först, då det nästan börjar blifva försent, vidtagit allvarsamma åtgärder. I Juni månad 1862 rapporterade General Buell från Florence i Alabama, att 14,000 officerare och soldater från hans armée af 100,000 man vore afvikne, och under vintern uppgick den tillsammanräknade summan af rymmare och desertörer inom hela hären (enligt de uppgifter, jag erhållit) till 40,000 man. Ända till förliden höst hade inga strängare mått och steg blifvit vidtagna af styrelsen till stäfjande af detta onda. Man införde då på en gång det hitintills icke använda dödsstraffet, och det i en utsträckning som i sanning är upprörande för mensklighetskänslan. Ännu i dag pågå arkebuseringar (särdeles inom Potomacarméen) uti en skala, som måste gripa äfven den mest hårdhjertade med afsky och fasa.

Till följd af Styrelsens släpphändthet vid krigslagarnes tillämpning under krigets första stadium, alstrad af det öfvermodiga hoppet att helt hastigt kunna afsluta kriget, måhända äfven härrörande af det åskådningssätt, som tillhör ett republikanskt samhällslif, har soldaten näppeligen en

tydlig föreställning om vidden af det brott, för hvilket han nu föres till döden. Sjelfva anordningen vid dödsdomarnes verkställande är i och för sig någonting i högsta grad vedervärdigt och barbariskt; den vittnar, i sanning, om allt annat än om den kristliga anda och höga civilisation, som i allmänhet uppenbarar sig i detta lands kriminallagar.

Jag kan ännu ej undertrycka den känsla af afsky, den bittra harm öfver min egen förnedring som menniska, hvilken jag erfor vid åsynen af ett af dessa gräsliga skådespel. Ja, jag kände mig i sanning förnedrad af att tillhöra ett slägte, som på ett så rått sätt och med en så förfinad grymhet offrar sina likar och, låt mig tillägga det, för ett brott, för hvilket deras domare i första hand borde plikta.

Aldrig skall den väl utplånas ur mitt minne den af lagen helgade grymhet, hvartill jag var vittne. Man införde delinqventerna, tolf till antalet, i en skock, till deras inom spetsgården *redan öppnade grafvar;* och här — *sittande på sin egen likkista vid sidan af sin egen graf*, afvaktade den olycklige den kula, med hvilken det behagade hans medmenniskor att på kommando-ordet fyr! utsläcka hans lif.

Ofta händer att »skyttarne» darra på handen (och hvem kan väl förundra sig deröfver?) hvarföre man har andra i reserv. Huru ofta denna reserv får anlitas och huru ofta en eller annan af de lifdömde öfverlefva äfven 2:dra salvan och slutligen af kommenderande officern med skottet ur en revolver förpassas till en annan verld, skall jag låta vara osagdt.

Som jag förut antydt, inbillade sig Styrelsen i början att genom en coup de main eller en enda batalj kunna underkufva Södern och sålunda göra ett hastigt slut på kriget, och jag föreställer mig att detta var skälet till dess oförlåtliga uraktlåtenhet att noggrant tillämpa krigslagarne. Då emellertid efter tvenne års förlopp krigets skiftningar tydligen visade det chimera i dessa förhoppningar, hade det onda så gripit omkring sig, att man ej längre utan största fara kunde blunda för detsamma, och beklagligtvis kunde följden deraf icke blifva någon annan än den, att strömmar af blod nu flyta.

Hvad jag nu anfört, gäller hufvudsakligast den kategori af rymmare som lemna, den corps, de tillhöra, af de vanliga och allmänna motiverna för ett sådant brott; men här finnes äfven ett annat slag af rymmare, hvilkas brott är vida större och hvilka lagens hand måhända ej kan straffa nog hårdt, de nemligen, som genast efter värfningspenningarnes emottagande och innan de ännu fått på uniformen, afvika med sin lilla inkomst af 300 till 700 dollars.

Ofta nog gå dessa från stad till stad och låta på detta sätt an-

värfva sig, utan att någonsin vara så okloka att medfölja till arméen.*) Men äfven om genom myndigheternes och värfningsofficerarnes försigtighet en sålunda anvärfd icke lyckas afvika före inställelsen vid arméen, **) så möta honom der frestelser alltför stora, för att af en nybildad soldat, som kanske utgått från dräggen af städernas lägsta befolkning, kunna motstås.

Proklamationer utgå nemligen tid efter annan från de fiendtliga öfverbefälhafvarne, tillkännagifvande, att alla öfverlöpare från Unionsarméen skola, genom Styrelsens i Sydstaterna försorg, om så de önska, genast från Söderns hamnar blifva försända tillbaka till sina hem i Norden. Tryckta uppmaningar i detta syfte finna dagligen sin väg genom förposterna, och man kan lätt inse, huru frestande dessa kunna vara för den samvetslöse, för den, som anser sig hafva ingenting att förlora men allt att vinna.

Dessa proklamationer, hvilkas spridande inom arméens leder man förmodligen anser ligga utom det möjligas gräns att förhindra, åstadkomma den mest oroväckande effekt. Mången natt öfvergå kanske hundratals soldater till fienden, och dessa rymningar, för att ej tala om de svårare följderna af desamma, tillskynda staten stora förluster i penningar. Så snart en sådan rymmare kommit väl öfver till fiendens förposter, försäljer eller utbyter han sin uniform (som kommer väl till pass der) och snart är han ånyo i Norden, för att på annat ställe och under ett nytt namn låta anvärfva sig ***).

*) Såsom ett exempel må anföras, att utaf en styrka af 625 nyanvärfde rekryter, hvilka under uppsigt af befäl försändes till arméen, icke mindre än 225 man rymde, deraf 173 under transporten och 82 till fienden genast efter ankomsten.

**) På senare tider har styrelsen funnit sig nödsakad att låta föra de nyanvärfvade rekryterne *fängslade* till arméen.

***) En tidning meddelade följande uppgift: "En soldat vid namn Samuel Downing, äfven kallande sig John Hall, har efter att hafva rymt och åter låtit anvärfva sig sjutton (17) gånger, slutligen blifvit ertappad och arkebuserad i Anapolis. Han rymde första gången i Januari 1863 och har sedan dess låtit anvärfva sig på följande tider och ställen, hvarvid vidstående belopp blifvit till honom hvarje gång utbetalt i värfningspenningar:

				dollars.
I Febr.	1863	uti	Cincinnati i Ohio	450.
„ Mars	d:o	„	Columbus i Indiana	250.
„ April	d:o	„	Columbus i Ohio	700.
„ Juni	d:o	„	Baltimore i Maryland.	500.
„ Aug.	d:o	„	Greencastle i Pennsylvanien .	500.
„ Aug.	d:o	„	New-York i N. Y.	375.
„ Aug.	d:o	„	d:o d:o	375.
			Transp.	3,150.

Man har nu inrättat ett s. k. "*Provost Marshals Department*", hvars hufvudsakliga uppgift är att arrestera och till respektive regementen och corpser återförpassa rymmare, och detta utsträcker sin i hög grad nitiska verksamhet såväl utöfver hela Norden som öfver det stora område i Södern, hvilket innehafves af Unionstrupperna *).

Vid hvar och en af de olika arméerna, såväl som vid hvarje arméecorps och detacherad styrka, finnes en byrå, med nödigt antal tjenstemän från detta departement, tillhörande staberna och lydande under en

			Transp.	3,150.
I Aug	1863	uti	Harrisburg i Pennsylvanien .	1,500.
„ Sept.	d:o	„	Philadelphia i d:o	250.
„ Sept.	d:o	„	Frankford i d:o	450.
„ Sept.	d:o	„	New-York i N. Y.	375.
„ Oct.	d:o	„	d:o d:o	375.
„ Oct.	d:o	„	Jersey City i N. Y.	350.
„ Nov.	d:o	„	New-York i N. Y.	375.
„ Nov.	d:o	„	Philadelphia i Penn	250.
„ Dec.	d:o	„	New-York i N. Y.	375.
„ Dec.	d:o	„	Cincinnati i Ohio	300.
			S:a	7,750.

Sedan den lifdömde blifvit införd inom spetsgården till sin likkista samt dödsdomen blifvit uppläst, tillät man honom enligt bruket att yttra sig, hvarpå han adresserade till soldaterne och menigheten följande tal: "Jag ser, att jag skall dö nu, och det är nog rättvist! Allt hvad jag således har att säga är: soldater, gören troget er pligt emot fäderneslandet! Jag var en tid fanförare i 110:de Pennsylvania-regementet, och då var jag en hederlig karl, men jag har sedan förnedrat mig och måste nu derför dö. Det är bättre, att I arbeten för en dollar om dagen hela ert lif, än att I gören som jag gjort. Jag eger visserligen 20,000 dollars i denna stund, men hvad gagn göra mig dessa pengar, då jag nu skall arkebuseras! Tjenen edert fädernesland troget och tagen en smula whiskey då och då — det kan inte skada! Jag ser, att jag inte har tid att säga mer den här gången — så farväl!"

*) Att detta departement utöfvar den mest hälsosamma verksamhet är otvifvelaktigt. Enligt officiela rapporter hafva från den 1:sta October 1863 till den d:sta October 1864 icke mindre än 39,392 rymmare blifvit arresterade, och från slutet af år 1862 (då departementet organiserades) till sistnämnde dato det ansenliga antalet af 60,760; hvarjemte i sammanhang härmed må anföras att uti krigsfiskalsbyrån blifvit under året 1863 inregistrerade 17,537 krigsrätts- och krigsdomstolsundersökningsprotokoller angående rymningsbrott samt 2,520 rapporter och memorialer rörande dels olagligt tillvägagående vid ansökningar om återställelse i tjenst, dels ock om pardon för förbrytelser eller mildring af dom. De flesta af dessa handlingar äro af ett särdeles vidsträckt omfång och innehålla en mängd olikartade mål med noggrant utförda vittnesundersökningar, hvari ett stort antal under störda samhällsförhållanden svårlösta lagfrågor äro invecklade, uppgående till en volym af 2,000 qvartsidor.

s. k. »*Provost Marshal General*», som åter har sin byrå inom krigsdepartementet i Washington.

Dessa embetsmän innehafva grad och rang i likhet med arméens officerare och bära enahanda uniform och gradbeteckning som dessa. I fält har en »Provost Marshal» samma åligganden, som annars tillhöra kommendanten i högqvarteret. Honom är anförtrodd högsta polismyndigheten samt bestyret med krigsfångars transport och eskorterande, och under hans närmaste befäl står stabsvakten, m. m. Under marcher och tåg har han sin plats vid arriergardet för marodörers och rymmares uppfångande, och till en sådan officers många tjensteåligganden hör äfven det tunga kallet att vara den verkställande maktens verktyg och handtlangare vid de sorgliga förrättningar, jag nyss beskrifvit. Denna en officers egenskap af bödel nedsätter i mina ögon hans ställning. Men detta är traditionelt från landets civila samhällsförhållanden, ty en sådan »tjensteman» ex professo har alltid burit »namn, heder och värdighet» af capitaine.

Man har indelat Nordstaterna och de områden i Södern, hvilka äro i Unionstruppernas besittning, uti följande 18, geografiskt skilda militärdistrikt eller departementer, *) neml.:

Departementet New-England.
" Susqehanna.
" Westra Virginien.
" Washington.
" Ohio.
" Cumberland.
" Tennessee.
" Monongahela.
" Norra Carolina och Virginien.
" Key West.
" New Mexico.
" Missouri.
" Kansas.
Mexikanska Vikens Departement.
Stilla Hafvets d:o.
Södra Departementet.
Mellersta d:o och
Nordvestra d:o.

I hvarje militärdistrikt är en generalsperson högste befälhafvare öfver alla derinom förlagda trupper, hvilka äro organiserade på fältfot i corpser, divisioner och brigader m. m.

*) Denna indelning har sedermera tid efter annan undergått stora förändringar.

Alla dessa olika departementer, hvaraf arméen sålunda utgöres, lyda under en general en chef, ställd vid Presidentens och krigsministerns sida i krigsdepartementet i Washington.

Dessa trenne herrar, hvilka ifrån sina respektive pulpeter i hufvudstaden, i samråd med de öfriga kabinettsmedlemmarne, dirigera såväl hela arméens som de skilda corpsernas obetydligaste rörelser, ledas i sin ordning icke allenast af den makt och det inflytande, en dålig press och ett stort antal politiska klubbar utöfva, utan äfven af det styrande partiet i kongressen, samt särskildt af en för ändamålet nedsatt militärkomitté af senatorer m. fl., som, påtryckt af egna och sitt politiska partis intressen, dagligen finner anledningar att ingripa såväl i planerna för som i utförandet af krigsoperationerna. Lägger man härtill, att ingen af dessa herrar, med undantag af generalen en chef, är militär, nemligen hvarken Presidenten, krigsministern, sjöministern eller någon medlem af militärkomitéen, så kan man ju lätt inse, hvarthän allt detta skall leda och huru kriget genom ett sådant system skall administreras.

Krigsstyrelsens så olika och mångsidiga arbeten äro fördelade på följande 15 departementer och byråer, neml.:

"The Adjutant Generals (General-adjutants)	Department.
„ Judge Advocates (General-auditörs och krigsfiskals)	d:o.
„ Ordnance (Artilleri)	d:o.
„ Engineer (Fortifikations)	d:o.
„ Topographical (Topografiska)	d:o.
„ Qvarter-Master-Generals (Intendents)	d:o.
„ Commissary Generals (Krigskommissarie)	d:o.
„ Inspector Generals (General-inspektörs)	d:o.
„ Provost Marshal Generals (Polis)	d o.
„ Medical (Medicinal)	d:o.
„ Pay (Aflönings)	d:o.
„ Military Railroads (Jernvägs)	d:o.
„ d:o Telegraphs	d:o.
„ Cavalry Bureau, och	
„ Bureau of the Signal Corps."	

Det topografiska samt fortifikations- och artilleri-departementerna äro ingenting annat än dessa corpsers chefsembeten. Vid de öfriga departementerna åter, hvilka blifvit reorganiserade eller skapade under kriget, äro cheferna och tjenstemännen personer tagna ur borgerliga lifvets öfriga, mångsidiga yrken och tilldelade dels generalsvärdigheten. dels andra grader i arméen med thy åtföljande löneförmåner och rättigheten att bära den för hvarje grad fastställda uniform.

Det öfvergår vida mina krafter att göra läsaren förtrogen med det kolossala machineri, som inom krigsstyrelsen arbetar för dessa stora stridskrafters underhåll, utredning, beväpning och sjukvård i fält. Men då

dessa departementers verksamhet utgör, så att säga, det lifselement, hvarigenom denna *halfva million* soldater hålles stridsfärdig, och således någon kännedom om deras organisation bör vara af intresse, skall jag så långt mina fragmentariska anteckningar gå och utrymmet medgifver lemna några meddelanden derom; men det är endast antydningsvis, som jag förmår gifva en idé om omfånget af några af dessa embetsverks åligganden.

Artilleri-departementet, („*The Ordnance Department*"), i det närmaste motsvarande vårt general-fälttygmästare-embete, består, utom af de civila tjenstemännen i dess många olika byråer, af en särskild i vapen och ammunitions tillverkning undervisad och examinerad corps, hvilken utgör en afdelning af reguliera artilleriet, hvarmed den är införlifvad och hvars uniform den bär under namn af „*United States Ordnance Corps*". Denna corps' officerare, hvilka sålunda tillhöra den reguliera arméen, hafva alla genomgått krigsskolan vid West-Point och der mera specielt studerat denna branche af artilleri-vetenskapen. En generalsperson är chef för denna corps och förenar dermed äfven chefskapet för departementet.

Alla depoter, arsenaler och vapenfabriker, som tillhöra Förenta Staterna, stå under detta departements öfverinseende, och till intendenter vid desamma kunna inga andra än corpsens officerare utnämnas. Vid hvarje militärdistrikts hufvudstation, vid hvarje i fält opererande armée eller detacherad corps, så väl som vid hvarje division och brigad finnes en medlem af denna corps (en s. k. „*Ordnance officer*") på hvars ansvar hela tillgången och utdelningen af vapen och ammunition hvilar.

På den jemförelsevis korta perioden af ett år har detta departements utgiftsstat uppgått till den ganska ansenliga summan af 42,313,630 dollars, med hvilken summa under samma tidrymd följande materiel dels uppköpts dels tillverkats:

1,577	st.	belägrings- och fält-artilleripjeser med lavetter, föreställare och allt tillbehör.
1,082,841	st.	refflade infanterigevär,
282,389	st.	carbiner och pistoler,
1,251,995	st.	bomber och kulor,
48,719,862	st.	muskötkulor eller bly i ℔,
1,435,046	st.	skarpa skott (för artilleri),
259,022,216	st	skarpa skott (för handgevär),
347,273,400	st.	knallhattar,
3,925,369	st.	frictionsrör,
5,764,768	℔	krut,
919,676	st.	infanteri-, cavalleri- och artilleri-utredningar,
94,639	st.	cavalleri-häst-utredningar, och
3,281	st.	dubbla artilleriselar.

Följande tabell visar de förråder af materiel, hvilka detta departement egde att tillgå vid krigsutbrottet, äfvensom hvad sedan dess blifvit anskaffadt och utlemnadt.

Materiel.	I förråderna vid krigsutbrottet.	Anskaffadt efter krigsutbrottet.	Utlemnadt efter krigsutbrottet.	I förråderna den 1:sta Juli 1863
Belägrings- och kustartilleripjeser . . . . st.	1,052	1,064	2,088	927
Fältartilleripjeser . . . . . st.	231	2,734	2,481	484
Infanterigevär . . . . st.	437,433	1,950,144	1,550,575	836,231
Cavalleri-eldvapen . . . . . st.	31,268	338,124	327,170	32,226
Sablar . . . . st.	16,933	837,555	271,817	32,571
Bomber och kulor. . . . . st.	363,591	2,552,744	1,745,586	1,180,749
Muskötkulor (bly i ℔)	1,301,776	71,776,774	50,045,515	23,024,025
Skarpa skott (för artilleri) st.	28,247	2,238,746	2,274,490	492,504
d:o d:o (för handgevär) st.	8,292,300	522,204,816	378,584,104	151,913,012
Knallhattar . . . . st.	19,808,000	749,475,000	715,036,470	74,246,530
Frictionsrör . . . . st.	84,425	7,000,000	6,082,505	1,005,629
Krut . . . . ℔	1,110,584	13,424,363	13,071,073	1,462,874
Salpeter . . . . : . ℔	2,923,348	5,231,731	———	8,155,079
Infanteri-utredningar . . . st.	10,930	1,831,300	1,680,220	162,010
Cavalleri- d:o . . . st.	4,329	194,465	195,298	2,496
d:o häst- d:o . . . st.	574	266,581	211,670	5,552
Dubbla artilleri-selar . . . st.	586	16,660	17,485	1,767

Af det jemförelsevis obetydliga antal artilleripjeser, som funnos vid krigsutbrottet, voro en stor del odugliga och resten bestod af alla möjliga konstruktioner. Hela fältartilleriet uppgick endast till sju 4 kanons (slätborrade, samt 6 och 12 ℔ haubits) batterier.

Kanonkonstruktionen har, som kändt är, gjort stora framsteg under kriget, och namnen Rodman, Dahlgren och Parrott intaga ju ett framstående rum i artillerivetenskapens häfdeböcker. Ehuru dessa herrars olika inventioner äro af yrkesmännen i hemmet fullkomligt kända, torde jag dock, för att möjligen tjena någon annan deraf intresserad läsare, böra om dem meddela några uppgifter.

Capitaine Parrotts kanon är en gjuten pjes, på hvars, bakom tapparne, cylindriska yta en smidd jernring är påsatt såsom förstärkning af kammaren. Längden af denna smidda ring är så afpassad, att den utanpå den gjutna pjesen jemt betäcker den rymd, som inuti densamma upptages af laddning och projektil. När denna förstärkning eller ring, hvars gods är lika med halfva diametern af loppet, skall påsättas, uppglödgas densamma och passas i sitt rätta läge på pjesen, hvilken åter är placerad i icke fullt horisontel ställning med något nedåt lutad mynning,

hvarefter en oafbruten ström af kallt vatten inpressas i loppet. Genom denna procedur *) tvingas den glödgade ringen att så småningom kallna inifrån, hvarigenom den, med högsta grad af styrka, åtdrages gjutodset. Af denna uppfinning äro konstruerade 10-, 20-, 30-, 100-, 200- och 300-pundiga refflade kanoner. De till dessa olika pundigtal inventerade projektiler äro alla cylindro-koniska. För den 10- och 12-pundiga kanonen begagnas granatkartescher och granater, för den 30-pundiga granater, och för den 100-, 200- och 300-pundiga »långa bomber» af 3 kalibers längd, jemte »långa» och »korta» solida projektiler. Laddningen för den 200-pundiga är 16 ℔ och projektilens vigt 150. Den 300-pundiga kanonen, hvars hela vigt uppgår till 26,000 ℔, har en laddning af 25 och en projektil, som väger 250 ℔. Vid en elevation af 35° lärer denna kanon hafva kastat en dylik projektil den oerhörda sträckan af 7,000 yards, men man har med jemförelsevis ganska mycken säkerhet uppnått ett afstånd af ½ svensk mil.

För monitorernas bestyckning hafva hufvudsakligen Major Rodmans och Amiral Dahlgrens kanoner af regeringen blifvit antagna *). Den förstnämnde har af sin invention konstruerat 8-, 10-, 13-, 15- och 20 tums slätborrade kanoner, hvilkas olika vigt, laddning m. m. äro i nedanstående tabell angifna:

Kanonens tumtal.	Kanonens vigt i ℔.	Laddning.	Projektilens vigt.
Åtta tum.	9,240	10 ℔	65 ℔
Tio tum.	15,400	18 „	128 „
Tretton tum.	38,000	30 „	294 „
Femton tum.	49,000	50 „	430 „
Tjugo tum.	116,000	100 „	1,000 „

Fältartilleriet synes med särdeles förkärlek hafva tillegnat sig Parrotts 10- och 20-pundiga, ehuru jag sällan ser något batteri som icke är uppblandadt med de s. k. Napoleons (12 pund.) samt James och Wiards kanoner.

Nya uppfinningar eller förbättringar i artilleri- och handgevärsvapnen hafva i sanning under dessa få år fortgått i en skala, som nästan gränsar till det otroliga. Artillerikomittéer äro också ständigt syssel-

*) Denna metod är redan förut använd vid kanontillverkning i Amerika af Major Rodman.

**) Capt. John Erikson har sedermera, som kändt är, sjelf konstruerat de kanoner hvarmed Monitorerne äro bestyckade.

satta med dessas granskande, hvarigenom åter en konkurrens framkallats som ställt denna nya fabriksgren i full jemnhöjd med landets öfriga framstående manufakturtillverkningar.

Patenter uttagas, så att säga, dagligen å onekligen öfverraskande snillrika uppfinningar af projektiler, kanoner, infanterigevär, karbiner, pistoler m. m., och detta oftast af personer, för hvilka artillerivetenskapen visserligen icke varit föremål för ett grundligare studium.

Det är endast Yankeens spekulativa och uppfinningsrika hufvud, som alstrar dessa framsteg, hvilka vårt höglärda, militära Europa måhända ej skall dröja länge att göra sig till godo.

Colt, Spencer, Henry, Maynard, Green, Merril, Ashcroft, Smith, Burnside Remmington, Sharp, Ballard, Wesson, Shenkl, Hotchkiss, Roberts, Sawyer, Requa, Gattling m. fl. hafva som eldvapen- och projektilkonstruktörer förskaffat sig ett rykte, hvilket den pröfning, deras uppfinningar dagligen undergå i fält, icke har förmått att jäfva,

Spencers särdeles snillrikt konstruerade repetergevär torde enligt den bästa af alla auktoriteter — bataljfältet — hittills vara det mest fulländade af dessa. Man har äfven gifvit detta gevär namnet »sjuskjutaren», derföre att man, som kändt är, endast behöfver att inlägga 7 skott uti en liten låda i dess kolf och derefter omedelbart spänna, sigta och trycka af sju gånger de suite. En någorlunda öfvad skytt bör med detta gevär kunna skjuta 7 skott på $^1/_5$ minut.

Jag har personligen sett verkan af dessa gevär i händerna på såväl egna som fiendens trupper, och den var i sanning gräslig, fasaväckande. En fiendtlig stormkolonn rusade emot oss och, ehuru i språng, närmade den sig likväl aldrig — så bokstafligen mejade våra »sjuskjutare» ned dess tête. Men att beskrifva den eld ur dessa vapen, hvarmed åter vid ett annat tillfälle fienden hejdade våra oförskräckta soldater, är icke min förmåga vuxen. Jag kan ej förlikna det ständigt smattrande ljudet vid annat än det, som jag föreställer mig skulle framkallas af *tusen* trumslagares oupphörligt skrällande trumhvirflar.

Som vi snarare synås aflägsna oss ifrån än närma oss »ett tusenårigt rike», och konsten att förstöra våra medmenniskor sålunda sannolikt fortgår i ständigt stigande utveckling, så torde kunna antagas att, i en icke aflägsen framtid, Europas härar ej skola försmå att tillegna sig en Yankeeuppfinning, som med vetenskapens tillhjelp bör kunna blifva den mest fulländade helvetesmachin, som krigets annaler kunna uppvisa.

Intendents-Departementet (“*The Qvarter Master Generals Department*“) såväl som *Kommissariatet* (*The Commissary Generals Department*“) intaga naturligtvis hvart för sig ett högst betydande rum inom arméens förvaltning. Dessa departementer, hvilkas respektive chefer, “*The Qvarter Master General*“ och “*The Commissary General*“, äro generalmajorer och hvilkas tjenstemän äro officerare af alla grader, hafva hela bestyret med arméens beklädnad, underhåll, utredning, fouragering, transportmedel, m. m. och hålla för detta ändamål en hel här af uppbördsmän fulltalig inom de olika militärdistriktenas depoter, såväl som vid arméen i fält. Vid hvarje regemente och inom hvarje brigad-, divisions- corps- och arméehögqvarter finnes en dylik tjensteman (med nödigt antal biträden) som är medlem af staben och innehar respektive löjtnants, capitaines, majors, öfverstelöjtnants och öfverstes grad.

Det vore fåfängt att här försöka antyda vidden af den verksamhet, hvartill dessa båda departementer äro kallade, och den industri inom landets manufaktur- och handelsverld, som fyllandet af arméens ansenliga behofver framkallar.

För att emellertid gifva endast ett enda exempel på omfånget af förstnämnde departements verksamhet, vill jag anföra, att detsamma för kort tid sedan öfversände *endast till Potomac-arméen under loppet af några dagar*, jemte öfriga förnödenheter, det ansenliga antalet af 80,000 nya soldatbeklädningar och 50,000 filtar.

För proviantbehofvens fyllande åter uppgör kommissariatet leveranskontrakter med köpmän och leverantörer i Boston, New-York, Philadelphia, Baltimore, Cincinnati, Louisville, S:t Louis m. fl. platser, antingen under hand eller efter auktionsutrop, och man kan lätt inse, att dessa i allmänhet för leverantören så fördelaktiga kontrakter, hvilka oftast gälla summor af många millioner dollars, äro särdeles eftersökta papper inom handelsverlden.

Det är tydligt, att för anskaffandet af de stora förråder, en armée af en half million soldater år efter år erfordrar, kontrakterna måste gå löst på enorma summor, särdeles som dessa proviant- och fourage-förnödenheter skola försändas till alla de olika punkter af landets så vidsträckta kuster, som innehafvas af Unionens trupper eller i hjertat af dess krigstheatrar. Men detta är icke allt, ty förutom till arméens proviantering m. m. i fält, är detta departements verksamhet utsträckt äfven till den lika svårlösta uppgiften att underhålla hela denna armée af krigsfångar, flyktande negrer eller de loyalt sinnade familjer i Södern, hvilka kriget bragt till tiggarstafven, och som af Unionstrupperne der anträffas.

Proviantartiklarne äro af bästa slag och jemförd med andra arméers är dagportionen ganska rundligt tilltagen.

De oerhörda förluster, som emellertid drabbat staten, dels genom bedrägliga leverantörers förfarande, dels genom den svåra kontrolleringen af ett så inveckladt machineri, som dessa embetsverk, hvilkas chefer, i samråd med det maktegande partiet, synas handla allsmäktigt; detta, i förening med det mäklaresystem och de tusen konstgrepp, som vid dessa kontraktuppgörelser för enskild vinning användas, hvarvid de politiska partierna, som vanligt. utöfva ett förderfligt inflytande, furnerar mången mörk sida i »dagens inre historia».

I nära förbindelse med Intendents-departementet äro på senare tiden inrättade en *Jernvägs-byrå* för nybyggnad och underhåll af Militärjernvägar, detta på operationerna så inflytelserika kommunikationsmedel, samt en *Cavalleri-byrå*, hvars mödosamma åliggande det är att anskaffa det stora antal hästar och mulåsnor, som för arméens behof årligen erfordras. För att gifva läsaren en föreställning om svårigheten af det värf, som sistnämde byrå har sig förelagdt, vill jag endast nämna, att i enlighet med det resultat, hvartill statistiska beräkningar kommit, kunna cavalleriets hästar, ehuru af en stark och präktig race (uppgående i närvarande stund till det ansenliga antalet af omkring 60,000) icke påräknas som tjenstbara längre än under den korta perioden af 3 månader. *).

Ett annat departement inom krigsstyrelsen, hvars verksamhet synes vara i hög grad fruktbärande inom denna armée, är det efter engelskt mönster inrättade s. k. "*Inspector Generals Department.*"

På detta departement hvilar, så att säga hela ansvaret för härens fältduglighet. Dess åliggande är, i korthet sagdt, att vara ett slags kontrollverk öfver arméens underhåll, utredning, beväpning, materiel och ammunition m. m. förenadt med förpligtelsen att vaka öfver dess moralitet, tjensteduglighet, disciplin, polis- och hälsovård. En general med titel af "*Inspector General of the Army*" är departementets chef, och alla tjen-

*) Denna uppgift synes mig öfverdrifven, och jag kan ej heller garantera dess sanningsenlighet. Dock, ett faktum är, att vore ej landets resurser så stora att, som nu är fallet, remonteringen kunde hålla jemna steg med den oerhörda kassationen, så skulle hären inom kort se sig beröfvad ett vapen, hvars vigt och nytta på dessa vidsträckta krigstheatrar i så hög grad har äran af de öfrigas framgångar.

Hästens vård, detta hufvudsakliga vilkor för ett cavalleris tjenstbarhet, är här helt och hållet försummad, och jag anser mig ej gå sanningen förnära i det påståendet, att den höga kassationsprocenten (äfven om den endast uppgår till hälften af ofvan uppgifna) är uteslutande en följd af vanskötsel.

stemän inom detsamma innehafva grader i arméen, hvarifrån äfven de flesta äro uttagna för denna tjenstgöring. Vid hvart och ett af de olika arméernas högqvarter, såväl som vid hvarje armée-corps, division och brigad, samt vid militärdistriktens hufvudstationer finnes en "*Inspector-general*" med innehafvande grad af respektive: öfverste, öfverste-löjnant, major och capitain. Dessa officerare äro naturligtvis medlemmar af staberna, der de, så att säga, hafva en viss betydelse genom den myndighet hvarmed författningarne utrusta dem.

Förutom de vanliga månads-mönstringarne, hvilka reglementet ålägger en sådan tjensteman att (som ett slags Kronans ombud) förrätta, hvarvid truppen sjelf, såväl som dess hela utredning, beväpning, materiel, ammunition och proviant m. m. på det omsorgsfullaste granskas, har denna äfven skyldighet att, när han anser behofvet så påfordra, låta sin respektive brigad, division eller corps sig förevisas i exercis samt om dess skicklighet, framsteg och goda hållning eller motsatsen genast lemna rapport till närmaste förman, för att styrelsen delgifvas.

I träffningarne gör denna officer tjenst som aide de camps på staben och är sålunda i tillfälle att följa rörelsernas handhafvande och kan, såvida han dertill finner anledning, till styrelsens åtgärd anmäla högre och lägre officerares försummelse eller oduglighet i tjensten. Tillfällen hafva inträffat, då en sådan tjensteman ögonblickligen efter tilländalupen träffning inrapporterat sin egen commenderande generals olämplighet att vidare bekläda sin post eller, med andra ord, anmält honom till tjenstens förlust. Sådant är fullkomligt reglementariskt. *)

Huru stor nytta detta departements så nitiska verksamhet än medförer härstädes, finner man dock snart, till hvilket missbruk ett sådant

*) År 1864 innehade jag en dylik tjenst. Nyss befordrad till öfverste-löjtnant, anförtroddes mig det långt ifrån angenäma åliggandet att vara »*Inspector-General*» vid 10:de armée-corpsen, och jag skall aldrig glömma den bestörtning, jag erfor, då jag några dagar efter denna min utnämning emottog en rapport från en af mina underlydande »*Brigad-Inspectors*„, innehållande en anmälan om Brigad-Generalens dåliga beteende under sistförflutna träffning och yrkande på "hans skiljande från tjensten till följe af visad fullkomlig odug-lighet". Utan vidare undersökning återstod för mig endast, att införa innehållet af denna rapport uti den redogörelse, som jag enligt författningarne vid denna tidpunkt stod i begrepp att insända till "*Armée-Inspectorn*", för att af honom vidare befordras till högre instans.

Jag får dock tillägga, att min förväntan på den effect, en sådan rapport ovilkorligen *bort* medföra, aldrig tillfredställdes. Såväl Brigad-Generalen som hans vedersakare Brigad-Inspectorn höllo ut under min tjenstetid, och mig vetterligt gjordes aldrig undersökning om saken. De svårigheter, hvilka utöfvandet af en dylik tjenst medförer, isynnerhet för en främling, torde bättre låta tänka sig än beskrifvas.

system lätt kan leda, helst uti en armée, der den ena officerens kompetens att vara domare öfver den andras duglighet icke ens stöder sig på hvarken bepröfvad mångårig tjensteerfarenhet eller aflagda kunskapsprof Äfven om, som oftast är händelsen, reguliera officerare innehafva dessa tjenster, hvem kan garantera, att en sådan der "*Inspectors*" individuella åsigt, vore han ock den mest spränglärde professor, är den rätta eller att enskilda intressen ej utgöra hans osynliga driffjädrar? Det är visserligen sannt, att en officer ej kan skiljas från sin tjenst utan undersökning och dom af krigsrätt, men om en sålunda anklagad general skulle af krigsrätten frikännas, har icke då detta fiskaliseringssystem, då möjligheten att göra en falsk angifvelse genom rättens utslag blifvit ådagalagd, fått en knuff, som ensam borde vara tillräcklig anledning till dess afskaffande, åtminstone i den punkt, hvari sistnämnde hänseende beröres?

Dessa tjenster medföra mycket skrifveri, som alltid är opraktiskt i fält, och vid dess respektive byråer äro ofta flera biträden ständigt sysselsatta.

Medicinal-Departementet står under ledning af en "*Surgeon General*", som äfven är chef för Läkare-corpsen. Denne, som har sin byrå i krigsdepartementet, är biträdd af flera "*Assistant Surgeon Generals*" samt en "*Director*" och en "*Inspector*", hvilka alla hafva Brigad-generals eller Öfverstes rang. Detta departement har på sitt ansvar, icke allenast arméens hälsovård i fält, deri inberäknadt dess furnerande med det stora antal Läkare, densamma erfordrar, utan äfven organisationen af och sjukvården vid de stora fasta hospitalerna, hvilka den ökade sjuksiffran under det förlängda kriget tvungit styrelsen att i flera delar af landet låta uppföra.

Dessa hospitaler motsvara allt hvad man i detta rika land och af ett så framåtgående folk bör kunna vänta af sådana anstalter för sjukvården.

De oerhörda resurser, som staten och enskilde medborgare ställa till Regeringens förfogande för detta ändamål, hafva i förening med vetenskap och konst frambragt de mest storartade etablissementer för de sjukes och sårades vård, som väl någon nation hitintills kunnat skryta af. Dessas organisation och ypperliga skick framställer åtminstone en sida af krigsstyrelsen, för hvilken denna eger befogade anspråk på samtids och efterverlds erkännande och beundran.

Icke mindre än 182 stora hospitaler ("*General Hospitals*") hafva på *ett år* blifvit uppförda, rymmande det ansenliga antalet af 84,472 sängar.

Det i sanitärt hänseende utvecklade system, efter hvilket alla dessa hospitaler äro byggda, hvarvid inga kostnader synas vara sparade., torde icke lemna någonting öfrigt att önska. Äfven den komfort och till och med lyx, som i deras anordning är rådande, gränsar nästan till det otroliga.

Ett af de hospitaler, som jag personligen besökt, beläget straxt utanför staden Philadelphia, har icke mindre än 3,320 sängar, och till hela etablissementets och de sjukes skötande är en styrka af 622 personer i ständig verksamhet. Hufvudbyggnaden består egentligen endast af en 16 fot bred och 2,400 fot lång korridor, löpande i form af en ellips och med en areal af 541,466 qvadratfot. Från yttre sidan af denna byggnad utgå i radiernas direktion 50 stycken 175 fot långa, 20 fot breda och 19 fot höga paviljonger eller sjuksalar, hvarje innehållande 52 sängar och gifvande åt hvarje patient 960 kubikfot*).

Man kan icke nog prisa de fulländade anordningarne inom dessa salar, den med yttersta sorgfällighet vidmakthållna renligheten eller de enkelt och sinnrikt inrättade medlen för luftvexlingen. Bredvid hvarje sjuksal ligga densamma tillhörande messrum, ordningsmännens rum, badrum, tvättrum, rengöringsrum m. fl., och hela paviljongen skiljes från hufvudbyggnaden genom stora glasdörrar, som under sommartiden borttagas. För den kalla årstiden åter har man försett hospitalen med jernkaminer, hvaraf korridoren ensamt tager i anspråk 50 stycken af kolossal storlek. Denna korridor begagnas under alla årstider af konvalescenterna för promenad, och ikring dess hela längd löper en jernväg för såväl patienternas förande, som äfven för transport af födoämnen, kol, vatten och andra förnödenhetsartiklar till de olika paviljongerna. I midten af den gård, som inneslutes af hufvudbyggnaden ligger en tvåvåningars byggnad, innehållande bostäder för läkare och tjenstemän samt dessas embetsrum, kök, tvätthus, ångmachinrum m. fl. lägenheter af alla slag och i största skala.

52 läkare, 20 underläkare, 3 prester samt dessutom öfriga tjenstemän, redogörare, sjukskötare och sköterskor, kockar, tvätterskor, eldare, renhållare m. fl. uppgående till ett antal af 547 personer, voro härstädes anställda. Byggnaden är af trä, brädbeklädd och rappad, och kostar, oberäknadt inredning, messrum-, säng- och matservis m. m. den ansenliga summan af 250,000 dollars.

För dessa hospitalers behof utlemnades nyligen icke mindre än 100,000 stålsängar med präktiga bäddar. Hvarje sådan säng kostar 42 dollars, och sålunda uppgår endast denna post af armée-budgeten till en summa af omkring 15 millioner Riksdaler Riksmynt.

Antalet patienter, som i dessa hospitaler vid denna tidpunkt njuta

*) I ett annat hospital hade hvarje patient 1,116 kubikfot.

vård, stiger till 13 procent af arméens effektiva styrka, deraf 11 procent äro intagna för febrar och fältsjuka och endast 2 procent sårade.

Vid sidan af detta departement och i fullkomlig harmoni dermed, finnes en *enskild association*, den s. k. "*Sanitary Commission*", hvars menniskovänliga och patriotiska uppgift är, att genom de nästan outtömliga källor af penningar och naturamedel, som från en välgörenhetsälskande allmänhet tillströmma, bereda någon komfort åt soldaten, för att i någon mån söka förekomma eller minska fältsjukans härjningar samt vårda de derunder hemfallne eller de i striderne sårade.

Den ansenligt omfattande och välgörande verksamhet, som denna "*Commission*" utöfvar har, ehuru dess organisation är ännu jemförelsevis ung, nått en höjd, som isynnerhet med hänseende till dess egenskap att vara *enskild*, måste fylla en främling med beundran. Den är, så att säga, en stat i staten, som vid sidan af styrelsen och då dess krafter tryta, uteslutande egnar sitt arbete åt nämde så ädla syfte.

Äfven andra associationer i filantropiens namn, såsom t. ex. "*The Christian Commission*" och "*The American Union Commission*" har detta blodiga broderskrig sett födas, hvilka utöfva sitt kristliga verk, sina välsignelserika sträfvanden utöfver hela detta vida land, från Atlanten till Rocky Mountains, från Potomac till Rio Grande.

Utrymmet medgifver mig icke att här meddela de intressanta uppgifter hvarmed jag ökat mina anteckningar, rörande organisationen och verksamheten af dessa 3:ne så inflytelserika associationer.

En yankeeinrättning af ovärderlig nytta, hvilken blifvit framkallad under detta krig, är *Signal-corpsen.*

Denna corps' medlemmar uppgå i närvarande stund till ett antal af omkring 200 officerare och ungefärligen lika många underofficerare och signalister. Corpsens chef innehar öfverste-löjtnants grad, men de öfriga officerarne endast capitaines eller löjtnants. Den förstnämnde har, som vi sett, sin byrå i krigsdepartementet, då deremot corpsens hela öfriga effectiva styrka är fördelad dels på de i fält stående stridskrafterna och dels på kortare permanenta signallinier inom vissa delar af krigstheatrarne. Hvarje i fält opererande armée eller armée-corps förses med nödigt antal signal-officerare, underofficerare och signalister, hvilka stå under den äldstes befäl och af honom, efter erhållen instruktion från kommenderande generalen, fördelas till tjenstgöring på staberna.

Corpsen är beriden och medför på hästryggen den enkla signalutredningen, bestående af flaggor för dag- och facklor för natt-signaler, hvarigenom den vid kommenderande generalens sida tjenstgörande signalofficern, kan i det ögonblick den förre så påfordrar under pågående batalj etablera signallinier i alla riktningar.

Corpsens egenskap af *Guider* och *Rekognosceurer* är äfven i hög grad utvecklad och har vid otaliga tillfällen under kriget derigenom skänkt stora fördelar åt unionstrupperne.

Jag skall här införa ett kort utdrag ur de reglementariska föreskrifterna rörande denna corps, hvilket ehuru fragmentariskt, torde vara tillräckligt, att visa den höga bestämmelse, hvartill densamma är afsedd. Det lyder sålunda:

"*Signal-officerarnes tjensteåligganden:*

Chefen för Signal corpsen vid en i fält opererande armée, bör till Commenderande Generalen intaga samma ställning, som en förtrolig sekreterare.

Genom honom gå alla hemliga order eller instruktioner i chiffer och han är ansvarig för desammas aflemnande, kringsändande och inregistrerande. Hos honom insamlas alla depècher, som under dagens lopp från olika håll inkommit, för att vid aftonen sammandragas till en fullständig rapport. — — —

Öfriga signalofficerares skyldigheter äro: att genom *detta medel* (signalering) underhålla sambandet emellan en armées skilda delar i närvaro af fienden, samt på detta sätt hastigt meddela Commenderande Generalen alla de vigtiga underrättelser, som kunna hafva minsta inflytande på arméens rörelser; att genom recognoscering förskaffa Com. Generalen säker och tidig kännedom om landet, fiendens styrka och ställning samt dennes och egna truppers rörelser. — — — — — —

Likasom man har gifvit Cavalleriet namn af Arméens *ögon* och *öron*, så bör Signal Corpsen, rätt organiserad och använd, blifva dess *ögon*, *öron* och *tunga*. — — — — —."

Det snillrika och till förvånande enkelhet utvecklade signaleringssystemet, den praktiska och alla fordringar uppfyllande lilla chiffertaflan, den lätthet hvarmed man efter erhållen kort undervisning kan tillegna sig signaleringskonsten, liksom, å andra sidan, den så sinnrikt uttänkta method, hvarigenom densamma i fiendens hand lätt göres oskadlig: Corpsens enkla organisation, dess lätta utredning och jemförelsevis mindre kostnad, dess dubbla egenskap att skaffa underrättelser om fienden och erbjuda det mest utvecklade kommunikationsmedel mellan egna trupper, allt detta i förening med det oskattbara gagn densamma vid alla tillfällen medfört, torde vara skäl, som tala till en omtänksam krigsstyrelse, att i stället för den mindre praktiska och kostsamma fälttelegrafien, införa denna inrättning.

Från *Militär-Telegraf-Byråens* årsrapport framgår, att icke mindre än 1755 mil *fasta telegraflinier* (land och undervattens) blifvit upp-

förda under årets lopp för Arméens behof. Dessa, sammanräknade med förut under kriget uppbygde telegraflinier, gifva i denna stund Regeringen den ansenliga sträckan af 5,326 mil telegraftråd i verksamhet, »utgörande», som det heter i rapporten, »en längd af mer än en femtedel af hela jordens omkrets.» Under årets lopp hafva också ej mindre än 1,200,000 telegrammer afsändts på dessa telegraflinier, utgörande, öfver hufvud, omkring 3,300 om dagen, hvilkas innehåll, från 10 till 1,000 ord och deröfver, i allmänhet var af trängande och mest vigtiga beskaffenhet.

General Adjutants Departementet (*"The Adjutant Generals Department"*) motsvaras hos oss af Krigsministerns Expedition för Commando-Ärenden eller kanske egentligare af hvad vi fordom förstod med »General-Adjutants-Expeditionen för Arméen». Under detta Departement, hvars Chef är en Generalsperson, lyder Arméens Generalstab. Denna är organiserad under kriget och motsvarar ej till fullo en sådan Corps i en Europeisk armée. Ehuru af en betydlig numerär, rekryteras den uteslutande från Arméens officers-corpser eller med personer icke tillhörande militäryrket, hvilka vid den söka anställning. Före kriget fanns ej en dylik institution, utan sköttes då dess hufvudsakligaste åligganden af Topografiska Corpsens officerare, af de s. k. »Inspector Generals» och af Professorerna vid Krigsskolan.

Den taktiska indelningen af Förenta Staternas stridskrafter är, med få afvikningar, efter engelskt mönster. Dess olika arméer bära namn efter de Stater eller geografiska områden hvarinom de äro utsedde att verka, stundom ock af de Militär-distrikt inom hvilka de äro förlagda eller anvärfvade. De äro indelade i flera Corpser, (vanligen 25 — à 35,000 man starka) hvarje corps i 2:ne eller flera Divisioner, hvarje Division i 2:ne eller flera Brigader, och hvarje Brigad i 2:ne eller flera Regementen. Infanteri-regementet (1000 man) utgöres vanligen af en Bataljon på 10 Compagnier, men dess effektiva styrka uppgår oftast ej till mer än omkring 700 man. Cavalleri-regementet är indelat i 3 Sqvadroner, hvardera under befäl af en Major, och hvarje Sqvadron åter är delad i 4 Compagnier med en nummerstyrka af 100 man. Artilleri-regementet har 10 Batterier om 4 à 6 kanoner.

Exercis-reglementena för de olika vapenslagen, såväl som reglementet för tjensten i fält, hafva till förebilder föreskrifterne i dessa hänseenden inom Franska Arméen, då deremot arméens förvaltning och administration, dess tjenstgörings-reglemente i öfrigt, samt reglemente för vapenförning äro trogna afbilder af det Engelska systemet.

Infanteriet är beväpnadt, till största delen, med det särdeles vackra och ändamålsenliga refflade *Springfield*-geväret, tillverkadt vid Förenta Staternas stora gevärsfaktori, (beläget vid Springfield i Massachussetts) men åtskilliga andra gevär af olika konstruktioner äro äfven utlemnade till bruk. En del Regementen äro äfven försedda med *Colts* revolver, som jemte bajonetten och patronköket bäres i liftremmen.

Cavalleriet är i allmänhet försedt med karbin, dock hafva en del Regementen endast en revolver, hvilken jemte sabeln bäres i sabelbältet. Artilleristen är äfven beväpnad med revolver och sabel.

Soldatens beklädnad är ganska enkel. Den består för Infanteriet i en mörkblå, temligen löst sittande vapenrock med en knapprad, likadana benkläder med ljusblå passepoil, kapott af ljusblått kläde med lång krage, samt mössa af samma färg och form, som de i vår armée sednast aflagda officersmössorna. En del Regementen, särdeles i vestern, bära uppvikna, mjuka filthattar, prydda vid ena sidan med en svart plym. Under den hetaste årstiden eller på sydligare latituder, aflägges vapenrocken och ersättes med en mörkblå flanellblus. Åtskilliga Zouave-Regementen finnas, hvilkas mer eller mindre lyckade, fantastiska uniformer variera på mångahanda sätt.

Cavalleriet är beklädt med kort jacka och benkläder af blåmeleradt kläde, å hvilka äro anbragte snörmakerier och passepoiler af gult redgarn.

Artilleriets uniform utgöres af mörkblå jacka och likadana benkläder med röda passepoiler. För officerarne vid alla vapnen äro vapenrockar reglementerade.

Ehuru reglementet föreskrifver att till officersuniformen äfven hörer epauletter äro sådana likväl alldeles aflagda och i stället ersatta med ett slags axelklaffar (»shoulderstraps») hvilkas olika färg och prydnader (guldbroderi) gifva tillkänna de särskilda vapenslagen och utgöra gradbeteckning.

Soldatens alla remtyg äro svartfärgade, och dess utredningspersedlar bestå af ränsel, tornist, bleckmugg, en ganska ändamålsenlig fältflaska af bleck, öfverklädd med ylletyg, samt en präktig filt, hvilken senare bäres hoprullad öfver högra axeln snedt öfver bröstet till motsatta sidan.

En del Regementen medför på trossen vanliga soldattält, då deremot andra äro försedda med skyddstält, men största delen af arméen är alldeles utan ett sådant skyddsmedel. De små skyddstälten äro i all-

mänhet af guttaperchatyg och användas sällan eller aldrig såsom sådana, men med största fördel deremot begagnar sig hvarje soldat af sin del af tältet till kappa.

Den för Cavalleriet och hela den beridna delen af arméen reglementerade sadeln är konstruerad af General Mc'Clellan och bär också i alla förslager hans namn, samt lärer, enligt insigtsfulla mäns omdömen, mer än någon annan modell uppfylla alla fordringar på en god och ändamålsenlig fältsadel. Stigbyglarne äro efter Mexikanskt mönster af trä, betäckta å ena sidan med läder, till skydd för tå och smalben. Å nummersadlarne finnes ej pistolhölster, emedan, som förut blifvit sagdt, karlen bär pistolen i sabelbältet, men de äro i stället försedda med kappsäck och tvenne ganska ändamålsenliga fickor.

3.

Efter föregående korta redogörelse återstår nu, att lemna en öfversigt af

Årets vigtigaste Krigshändelser. *)

Föregående år gick till ända under de ansenligaste krigsrustningar och redan vid början af det innevarande (1862) voro en Armée och en Flotta af, så att säga sagolika dimensioner, liksom framtrollade från intet färdiga för offensiven. Den sistnämnda var också snart i full verksamhet med blockering af fiendens hamnar på dess vidsträckta kuster, och redan den 12 Januari hade Arméen tagit initiativet genom en expedition, bestående af en styrka af fyra Brigader, som under General Burnsides befäl landsteg på Norra Carolinas kust och intog Roanoke Island, jemte några andra platser derstädes, hvarvid 3,000 fångar föllo i segrarens händer. Samtidigt gjordes stora truppsammandragningar inom Vestra- och Central-krigstheatrarna, och redan den 19 i ofvannämnde månad, segrade en de-

*) Det inskränkta utrymmet har lagt ett betydligt hinder i vägen för meddelandet af en så fullständig berättelse om krigstilldragelserna, som jag önskade. Beskrifvandet af de skiftande, hvarje dag hvarandra aflösande, jag vågar säga oräkneliga händelserna på denna vidsträckta krigstheater, tillhör icke heller dessa blad, hvilkas titel icke torde medgifva anspråk på ett krigshistoriskt arbete. Jag tvingas sålunda, att med de tillförlitliga uppgifter, jag lyckats samla, öfverlemna till läsaren en i högsta måtto sammandragen öfversigt.

tacherad corps under General Thomas öfver fiendtliga trupper under General Zollikoffer vid Mill Springs i Kentucky.

Ett stort antal pansarklädda kanonbåtar hade äfven vid denna tidpunkt blifvit färdigbyggda och rustade i ändamål att operera på Mississippi, Ohio och Tennesseefloderna, och den 6:te Februari intog Amiral Foote med detta vapen det strategiskt vigtiga fästet Henry vid sistnämnde flod, och avancerade omedelbart derpå med denna flodflotta mot staden Florence.

Nästan öfver hela Norra- och en del af Södra-Central- och Vestra krigstheatrarne eller åtminstone på ett operationsområde af omkring 1,000 qvadratmil voro Unions-Arméens trupper i rörelse.

I Missouri marcherade en corps under General Curtis på Springfield' en position i händerna på fiendtliga Generalen Price; en annan corps under Unions Generalen Pope närmar sig New Madrid vid Mississippi; en tredje under General Buell går på Bowling Green, i Kentucky, en plats som snart föll i Nordarméens händer; åtskilliga mindre corpser marchera på Cumberland Gap; och slutligen står General Grants corps framför Fort Donelson, emellan Cumberland- och Tennesseefloderna, hvilket fäste, efter hårdnackadt motstånd och blodiga strider, kapitulerar den 16 februari, lemnande omkring 1500 fångar och stora förråder i segrarens händer. Grant och Buell fortsätta oförtöfvadt deras framryckande utefter Cumberland- och Tennesseefloderne; den förre uppnår Savannah, belägen vid sistnämnde flod, och den sednare Nashville vid Cumberlandfloden, hvilken stad af honom tages i besittning den 24 samma månad.

Fienden åter, var på alla håll stadd i reträtt. Bowling Green i Kentucky, Clarksville och Nashville i Tennessee, New Madrid, Columbus och Island N:o 10, ytterst vigtiga och starka punkter vid Mississippifloden, föllo alla inom kort (den sistnämnda dock först efter längre beskjutning och stora förluster) och med dem de sista befästade platserne på öfre delen af denna jätteflod, som nu ända till Vicksburg innehades af Unionstrupperne.

De mot hjertat af Tennessee retirerande fiendtliga corpserne intogo nu en position vid staden Jackson, hvarest under den ryktbare General Beauregard, stora stridskrafter sammandrogos. I Missouri retirerar likaledes General Price för Curtis' colonner in uti Arkansas. Härstädes förstärkt af trupper från denna stat, såväl som från Texas samt af en styrka af 6,000 Indianer, utgörande tillsammans omkring 30,000 man under General van Dorn, grep dock fienden åter till offensiven. Curtis attackerades vid Pea Ridge den 8 Mars; en het batalj utkämpades och fienden kastades åter på flykten.

Under det att, som vi sett, Beauregard samlar stridskrafterne vid Jackson, hade emellertid General Grant med 6 divisioner intagit position

på venstra stranden af Tennesseefloden vid en punkt benämnd Shiloh nära Pittsburg Landing. De trupper som stodo till Beauregards disposition på denna krigstheater utgjordes, förutom af hans egen corps, af General Polks från Columbus i staten Mississippi, General Braggs corps från Mobile i Alabama och General Johnstons corps, som innehade Murfreesborough i Tennessee (vid Nashville- och Chattanoogajernvägen) 20 mil söder om staden Nashville.

Beauregard gaf nu Johnston befälet öfver Polks och Braggs corpser och beordrade honom, att med denna samlade styrka, (i förening med Beauregards egen corps) marchera på Shiloh, der General Grant borde kunna tillintetgöras innan Buell hunne att från Nashville skynda till hjelp.

Grant anfölls med stor öfverlägsenhet af Beauregards och Johnstons sålunda förenade stridskrafter, den 6 April och tvangs, att efter omvexlande krigslycka draga sina trupper ur striden, men tog dagen derpå åter till offensiven, förstärkt af Buells corps, som nu hunnit fram. Efter ett oerhördt slagtande och stora, ömsesidiga förluster segrar sent omsider unionstrupperna och Beauregards hela styrka retirerar till staden Corinth i staten Mississippi (vid Memphis-Charleston jernvägen) der en väl förskansad position intages.

Under General Hallecks öfverbefäl avancera nu corpserne Grant, Buell och Pope på Corinth. Ett slags belägring af den fientliga positionen företages, och i det ögonblick densamma hunnit så långt, att man med sannolikhet af framgång stod i begrepp att göra ett samtidigt anfall på fiendens linier, utrymde Beauregard staden och förskansningarne den 30 Maj, samt retirerade till Grenada (inom samma stat) hvaraf följde såväl Corinths och Memphis' som hela områdets, mellan floderne Mississippi och Tennessee, besättande af Unionens trupper.

Åtskilliga sjöstrider, emellan de Confedererades och Unionens flodflottor, hade emellertid inträffat, hvilka äfven utfallit till fördel för de senare, och den 27 April forcerade Amiral Farragut de starka fästena Jackson och S:t Philip utanför New Orleans på den s. k. Lägre Mississippifloden, hvarefter denna stad följande dag under nordstaternas jubel kapitulerade.

Norden var nu herre öfver Mississippifloden, med undantag af det 400 mil långa stycket emellan ofvannämnde stad och Vicksburg. Sistnämnde fästning, belägen vid en häftig krökning af floden och vid Yazoos inflöde i densamma, kommenderar fullkomligt dessa begge vattendrag på denna punkt.

Natur och konst hafva i förening gjort Vicksburg till ett af de starkaste fästen, som väl någonsin beherrskat ett så strategiskt vigtigt vattendrag, och det var naturligt, att i och för öppnandet af denna för Norden ytterst

nödvändiga kommunikationsled, (Mississippifloden) såväl som för afstängandet af de ansenliga hjelpkällor, hvilka den stora vestern, från Stilla hafvets kust till denna flods högra strand, erbjöd de Confedererade, borde man använda alla till buds stående krafter för att bemäktiga sig detta fäste.

Men starkt genom sitt läge, ej mindre än genom de försvarskrafter hvarmed vetenskapen såg det till godo samt dess försvarares skicklighet, mannamod och uppoffringar, motstod detsamma nära en månads beskjutning från det redan förut bepröfvade kraftfulla artilleriet å Amiral Footes flodflotta, och denna anbefalldes, att tills vidare afstå från företaget.

Under det dessa, i så stor skala och i allmänhet för Norden med så stora framgångar förenade krigsrörelser, pågingo i Western, voro hvarken Unionens stridskrafter å ena sidan eller de Confedererades å den andra, overksamma på den Östra krigstheatern.

Vi hafva sett af det föregående, att General Burnside, genom Expeditionen till Roanoke Island på Norra Carolinas kust, redan den 12 Januari hade äran, att börja årets krigsoperationer på detta område. Omedelbart derefter utgick, från det redan föregående år af Unionstrupperne intagna Port Royal å södra Carolinas kust, en expedition mot fästet Pulaski vid mynningen af Savannahfloden, hvilket efter en kort beskjutning från uppförda batterier å Tybee Island, snart kapitulerade. Andra expeditioner blefvo äfven vid denna tidpunkt utsända till Florida, hvarest städerne Fernandina, Jacksonville, S:t Augustine och Pensacola tid efter annan uppgåfvos till Unionens trupper.

I Virginien hade de båda fiendtliga stora arméerna legat i hvarandras åsyn nästan orörliga under vinterns lopp i deras utsträckta ställningar från Harpers Ferry öfver Manassas utanför Washington till Aquia Creek vid Potomacfloden ej långt från staden Fredriksburg, då General Banks, som kommenderade på Nordarméens (Potomacarméen) högra flygel, den 24 Februari öfvergick nämnde flod och satte sig i besittning af Harpers Ferry. Samtidigt med deraf följande operationer i Shenandoahdalen och fiendens utrymmande af Manassas-ställningen, företog General M'Clellan. sin under vinterns lopp utarbetade fälttågsplan till utförande. Denna var, som man vet, att medelst transport sjöledes debarkera arméen å någon punkt vid Jamesfloden, hvarifrån man med lätthet kunde avancera på och intaga fiendens hufvudstad Richmond. Så småningom drogs arméen (omkring 120,000 man stark) till staden Alexandria vid Potomacfloden, hvarest den inskeppades för fästningen Monroe. Denna rörelse började den 17 Mars och den 1 April hade denna stora armée landstigit vid nämnde fästning. Men det är bekant att M'Clellans plan blef genom förräderi meddelad fiendtliga öfverbefälhafvaren General Johnston redan innan den sattes i verkställighet, hvilket hade till följd att den sistnämnde i ilmarcher kasta-

de sin armée tillbaka till Richmond för att möta den fara som der hotade.

Under det alla dessa förberedelser pågingo, inträffade en för Norden oväntad händelse, som derstädes framkallade största sensation.

Då nemligen Nordstaterne vid krigsutbrottet tvungos att till fienden uppgifva flottans etablissementer vid Norfolk, sänktes ångfregatten *Merrimac*, för att icke falla i fiendens händer. Detta fartyg upptogs emellertid af fienden från sjöbotten och förändrades till ett pansarklädt, flytande batteri af kraftigaste beskaffenhet. Master och rigg borttogos, ett tak af jernvägsrails restes öfver relingarne, dess bog apterades till bräcka och sidorne bekläddes med pansarplåtar. Med en bestyckning af 10 grofva kanoner stationerades detta batteri, som af fienden äfven kallades »Virginia», nära vid Craney Island i mynningen af Jamesfloden. För att å andra sidan bevaka och observera detsamma, till dess de under byggnad och utrustning i norden befintlige monitorer och pansarfartyg, hunne att blifva färdiga, hade man beordrat Fregatterne *Cumberland*, *Congress*, *Minnesota*, *Roanoke och S:t Lawrence*, de 2:ne förstnämnde till Newport News och de senare till fästningen Monroe.

Omkring kl 11 på förmiddagen den 8 Mars observerade man *Merrimac*, åtföljd af fem andra fartyg, styrande kurs på fregatten *Cumberland*. Denna, som hade en bestyckning af 13 st: nio- och tio tums Dahlgrens kanoner, deraf 2 pivotkanoner, lade sig »tvärs för» inloppsrännan, för att kunna begagna sin bredsida, och då *Merrimac* kommit inom en mils afstånd öppnade *Cumberland* sin eld. Det berättas att 6 à åtta »glatta lag» blifvit affyrade mot *Merrimac*, utan att detta fartyg syntes deraf lida det ringaste; »tvärtom», säger man, »studsade kulorna från de pansarklädda sidorna liksom guttaperchabollar».

Efter lossandet af första skottet från *Merrimac*, hvilket dödade fem man af besättningen på *Cumberland*, rände den förra med våldsammaste kraft sin bog i den senares sida vid vattenlinien, hvaraf uppstod ett hål af två fots vidd, hvarigenom vattnet inrusade så häftigt, att fartyget inom loppet af $^3/_4$ timma sjönk på 9 famnars vatten, sedan det dock förut skjutits i brand. Med största tapperhet stredo emellertid fregattens befäl och besättning, hvaraf ingen tillfångatogs. Omkring 200 man stupade under striden eller drunknade då fartyget sjönk och de öfriga fördes i land med båtar.

Merrimac vände sig derefter emot fregatten *Congress* och gaf denna den ena »bredsidan» efter den andra, till dess att slutligen, efter tappert motstånd och manlig strid, detta fartyg på så många ställen blifvit skjutit i brand och förödelsen inom det var så stor, att dess tappre befälhafvare såg sig nödsakad stryka flagg, hvarefter detsamma nedbrann till vattenlinien och sjönk följande natt.

Under stridens gång lemnade emellertid fregatterne *Minnesota*, *S:t Lawrence* och *Roanoke* sina ankarplatser vid fästningen Monroe, för att skynda till hjelp, men båda de förstnämnde stötte på grund några mil derifrån och den senare måste ankra för lågt vatten. Knappast var fregatternas ankomst och pågrundstötning varseblifven från *Merrimac* förrän dennas befälhafvare lät styra kurs på *Minnesota* och mot detta fartyg rikta all sin eld. Dess ytterst farliga belägenhet skulle under sådana förhållanden utan tvifvel hafva blifvit olycksbringande, om icke fienden, med anledning af nattens inbrott, hade retirerat.

Men nästan samtidigt med den sålunda för denna dag afslutade striden ankom på Hampton Roads, efter tvenne dygns äfventyrlig resa från New-York, hvarunder den höll på att förlisa, den så ifrigt efterlängtade första *Monitoren.*

Färdigt att följande morgon uppsöka eller emottaga *Merrimac*, då denna otvifvelaktigt skulle fullfölja sitt redan med så mycken framgång påbörjade förstörelseverk, ankrade detta till utseendet obetydliga fartyg vid sidan af *Minnesota.*

Tidigt morgonen derpå lemnade *Merrimac* sin ankarplats vid Sewalls Point och anföll på nytt *Minnesota*, utan att skänka någon särdeles uppmärksamhet åt *Monitoren.* Snart fick man dock erfara verkan af den sistnämndes kraftfulla 11 tums kanoner och det återstående af striden utkämpades nu mellan de begge pansarfartygen. Denna pågick med ett kort afbrott i flera timmar inom kortaste håll och stundom sida vid sida. Fem gånger försökte *Merrimac* utan framgång, att med full machin öfversegla sin motståndare eller krossa dess sidor, men måste till följd af en derigenom erhållen läcka i bogen, slutligen draga sig tillbaka, och *Monitoren*, mätt på striden, ehuru ej tillfogad någon *svårare* skada, qvarblef i grannskapet af *Minnesota*, utan att genom ett förföljande begagna sig af det fördelaktiga tillfälle som erbjöds, för att fullständiga segern, om det resultat, som vunnits sålunda kan benämnas.

Förberedelser vidtogos nu inom flottan, att genom *Merrimacs* förstörande och Norfolks intagande, för Unionens stridskrafter öppna passagen på Jamesfloden. Desse fortskredo så, att den 8 maj en expedition afsändes till sistnämnde stad. Denna intogs den 12:te och följande dag sprängdes *Merrimac* i luften af fienden. Flottan gick derefter uppför floden men möttes den 18 samma månad vid Drurys Bluff, 8 mil från Richmond, af så häftigt och kraftigt motstånd från ett derstädes befintligt landbatteri, att alla vidare försök till framträngande måste öfvergifvas. Men man var dock herre öfver floden åtminstone till denna punkt.

Från det föregående veta vi, att Potomacarméen landstigit vid fästningen Monroe den 1:sta April. Några dagar derefter satte densamma

sig i march mot Yorktown, som uppnåddes den 7:de. Här hade fienden, omkring 100,000 man stark, under General Magruder, uppfördt en sammanhängande förskansningslinie tvärtöfver halfön, från James- till Yorkflodens strand. Denna kunde icke med storm intagas emedan stora träsk skiljde de stridande. Ett försök skedde likväl å en punkt, men misslyckades. Flottan kunde icke heller uträtta någonting mot staden, ty floden hölls då ännu blockerad af *Merrimac* och ingen förstärkning af nya pansarfartyg hade ännu anländt från Norden.

Den turnerande rörelse, på hvilken M'Clellan byggt sin plan, kunde icke heller utföras emedan de dertill beräknade trupper skiljdes från hans befäl. General Mc'Dowell, som då stod under Mc'Clellans befäl, skulle neml. enligt planen med sin 25,000 man starka corps landstiga vid Gloucester, för att från Yorkfloden turnera fiendens venstra flank. Att Mc'Dowell uteblef, till följd af order från Presidenten, sedan arméen väl embarkeradt, och derigenom tillintetgjorde Mc'Clellans hela fälttågsplan, har i det föregående visats. *)

Det återstod således ingen annan utväg, än att genom formlig belägring drifva fienden ur sina förskansningar. En sådan företogs och när densamma, under ständig eld så framskridit, att 14 batterier, bestyckade med 100 och 200 pundiga refflade kanoner samt 13 tums mörsare, skulle öppna sina eldgap, hade fienden natten emellan den 3:dje och 4:de Maj utrymt staden och förskansningarne, och retirerade till Williamsburg.

Mc'Clellan satte sig då i march med arméens hufvudstyrka på tvenne vägar mot nämnde stad, för att förfölja fienden, under det att en division under General Franklin transporterades sjöledes uppför Yorkfloden, för att landstiga vid West Point (der Pamunkey- och Mattaponyfloderna förena sig) och der afskära dess reträtt.

Oaktadt väderlekens ogynnsamhet, vägarnes dåliga beskaffenhet och en bryggas uppförande öfver Warwickfloden i hög grad försenade förföljandet, utfördes detsamma likväl med så mycken kraft, att fienden ej hann komma undan. Nya blodiga träffningar utkämpades den 5:te och 7:de vid Williamsburg, omkring hvilken stad fienden uppfördt ej mindre än 13 spridda verk. Dessa intogos slutligen efter mycken manspillan, af unionstrupperne och fienden fortsatte åter sin reträtt uppföre halfön.

M'Clellan pressade då på i hack och häl. Den 11:te stod hans avantgarde vid Barnhamsville, den 13:de vid New Kent Court House, och den 15 vid White House, en punkt vid Pamunkeyfloden der jernvägen emellan West Point och Richmond öfvergår detta vattendrag. Här etablerades en ny bas för operationerna mot Richmond. Stället har sitt namn

*) Se sidan 30.

från den här belägna präktiga egendomen White House, fordom tillhörig den store General Washington. Pamunkeyfloden är vid denna punkt tillräckligt djup för de största transportfartyg, hvarföre inom kort stora arméeförråder här upplades, och då jernvägen mellan detta ställe och Richmond befanns vara i godt skick, begagnade man sig naturligtvis äfven af den, hvartill dock lokomotiver och vagnar i hast anskaffades på andra håll och ditfördes sjöledes.

Den 16:de Maj satte sig arméen åter i rörelse i riktning mot floden *Chickahominy* utan att röna synnerligt motstånd. Fiendens hufvudstyrka hade emellertid öfvergått floden redan förut och endast qvarlemnadt en mindre observationscorps vid Bottom Bridge, som snart kastades öfver floden. Men denna corps brände dock flodbryggan efter öfvergången.

Chickahominyfloden bildas utaf föreningen af Horsepen Branch, Rocky Branch, North Run och Brook Run nära Meadow Bridge (den sistnämnde på ett afstånd af fem mil norr om Richmond) och utfaller i Jamesfloden söder om nämnde stad. Emellan Meadow Bridge och Bottom Bridge (ett afstånd af omkring 12 à 13 mil) funnos flera bryggor öfver floden, af hvilka den s. k. Mechanicsville Bridge är belägen närmast Richmond eller på ett afstånd af fyra och en half mil från nämnde stad och femton från Hanover Court House. Bottom Bridge ligger ungefär en mil söder om den punkt der jernvägen öfvergår floden.

Hela trakten mellan Chickahominy-floden och Richmond är så uppfylld af träsk och sanka mossar, att endast med största svårighet kunna stora truppstyrkor der röra sig. Efter några dagars regn uppsvälla vattendragen betydligt och vägarne blifva fullkomligt ofarbara, helst i händelse några hundra trossvagnar färdats öfver dem.

M'Clellan gjorde nu halt med arméen vid Bottom Bridge, hvarefter några dagar åtgingo, dels för att bygga en ny brygga öfver floden på detta ställe, dels ock, för att uppföra flodöfvergångar på andra punkter, hvarigenom han ville försäkra sig om flera kommunikationslinier. Icke desto mindre gingo fyra divisioner öfver floden den 22 och intogo följande dag position i echelonger med främsta divisionen vid Fair Oaks, ungefär fem mil från staden. Återstoden af arméen qvarlåg ännu på venstra flodstranden. Alla recognosceringar och kunskapanden gåfvo vid handen att den confedererade arméen nu intagit en stark position i stadens närhet. Den hade förklarat: »att så länge en man funnes att försvara dess hufvudstad, så länge skulle det blifva omöjligt för dess fiender att intaga den. Man hade retirerat från Yorktown för att vinna tid och hinna att samla alla de förstärkningar, som stodo till buds. Nu kunde man icke retirera längre.» Också utkämpades fäktningar dagligen emellan större och mindre detachementer, och sammandrabbning syntes nu oundviklig.

I denna ställning befann sig arméen under loppet af en vecka, hvarunder man med all kraft arbetade på flera flodbryggors uppförande. Dessa arbeten voro förenade med ovanligt stora svårigheter och mödor, med anledning af synnerligt ogynsamma lokala förhållanden, helst äfven ständig nederbörd herrskade och flodens vattenhöjd underkastades de häftigaste förändringar.

Emellertid hade uti en order af den 17 Maj, General M'Dowell af krigsstyrelsen ändtligen blifvit anbefalld, att med sin arméecorps stöta till Potomac-arméen, för att med förenad styrka marchera på Richmond. Då icke destomindre denna så väl behöfliga hjelp, dag efter dag uteblef, utan tänkbar förklaringsgrund, skickade General M'Clellan den 27 Maj en stark division i riktning åt Hanover Court House, för att öppna samband med den från Fredriksburg så ifrigt inväntade M'Dowell. Den skulle äfven drifva på flykten en större fiendtlig styrka, som derstädes sammandrogs och hvilken syntes blifva hinderlig och derjemte hotande för arméens högra flygel. Det hufvudsakliga ändamålet vanns icke, ty M'Dowell hade redan den 24 innändigat en ny order från krigsstyrelsen, hvari den svage och af sitt parti lättledde Presidenten annullerar den ofvannämnda, sist honom meddelade, och anbefaller honom i stället att med 20,000 man undsätta general Banks i Shenandoahdalen *).

M'Dowell var således redan på väg till sistnämnde ställe då den utsända divisionen efter 15 mils hastig march sammanstötte med fienden vid Peaks' station, några mil från Hanover Court House. En häftig strid uppstod, hvari M'Clellans trupper under general Porter utgingo som segrare.

Nu hade ögonblicket varit inne för en förening af M'Dowells corps med Potomac-arméen!

Prinsen af Joinville, hvilken, som bekant är, vid general M'Clellans sida deltog i detta fälttåg, säger uti sin i »Revue des Deux Mondes» derom meddelade berättelse: *Campagne de l'Armée du Potomac, Mars — Juillet 1862,* följande:

»— — — — — — — — Det hade endast behöfts en ringa kraftansträngning af viljan, för att förena M'Dowells corps med Potomac-arméen, hvarigenom Richmonds fall hade varit oundvikligt. Men ack! så skedde icke! Jag kan icke utan smärta återkalla i minnet dessa sorgliga stunder. Från en trädgård, i hvilken jag med general Porter och hans stab bivuakerade, omgifven af glada ansigten och betraktande det muntra lif, som vanligen åtföljer en lyckligt utkämpad strid, såg jag 5:te kavalleri-

*) Må det tillåtas mig att vid detta skifte i händelserna, hänvisa läsaren till förut meddelade flyktiga berättelse om, och orsakerna till Shenandoah-fälttåget. Sidan 31.

regementet marchera förbi med hela kompanier af fångar, medförande vapen och tross och ett stort antal officerare i teten. Men hvarken den glada tillförsigten hos min omgifning eller nedslagenheten hos fångarne kunde bedraga mig, hvarföre jag frågade mig sjelf huru många af dessa tappre, som omgåfvo mig, berättande dagens händelser, skola icke med sina lif få plikta för det olycksaliga misstag, hvartill man nu gjort sig skyldig. De tvenne corpserne blefvo icke allenast icke förenade, utan man emottog äfven order från Washington att bränna de bryggor, hvilka man tagit i besittning. Detta var ju det tydligaste sättet, att säga till Potomac-arméen och dess befälhafvare, att på inga vilkor fån I räkna på förstärkningar från öfre Virginien. — — —»

Den 31 Maj fortsattes åter, efter några dagars uppehåll, den kedja af strider, som utkämpades vid Richmond. Med stark öfverlägsenhet anföll fienden nämnde dag under general Johnstons personliga ledning, de fyra mot Fair-Oaks framsända divisionerna. Efter att med hjeltemod hafva emottagit de kraftigaste frontanfall, hvarunder striden länge rasade med yttersta förbittring å båda sidor, funno dessa sig slutligen kringgångna af en stark fiendtlig kolonn, hvilken dock, just i rätta stunden, då den var nära att uppnå sin bestämmelse, nemligen besittningstagandet af Bottom Bridge, med häftighet och största framgång anfölls af en corps under general Summer. Denne general hade ändtligen lyckats, att i elfte timman före flodens uppsvämning, slå brygga öfver densamma och i lagom tid uppträda och afgöra dagens öde. Största förvirring och oreda uppstod ibland de fiendtliga trupperna, som vid detta oförmodade anfall slutligen måste draga sig tillbaka. General Johnston fördes svårt sårad från slagfältet och den inträdande natten afslutade dagens strid.

Följande dag fortsattes kampen med oförminskad kraft. Fienden var äfven denna dag den anfallande, men den vexlande stridslyckan öfvergick slutligen till M'Clellans trupper.

Det var en blodig drabbning, som utan några resultater denna dag utkämpades. Med en förlust af omkring 8,000 man lemnade visserligen fienden slagfältet, men å andra sidan hade Potomac-arméen förlorat icke allenast 5,000 man utan äfven det goda tillfället, att i en öppen batalj måtta dödshugget åt sin mäktige motståndare.

General Johnston förutsåg och beräknade, att flodens uppsvällande till följd af stark nederbörd, skulle inträffa i lagom tid för att helt och hållet afbryta all kommunikation öfver densamma, hvarigenom M'Clellans på venstra flodstranden qvarlemnade trupper icke skulle få tillfälle att deltaga i striden. Så inträffade äfven ty, som vi sett, hann endast en corps att slå brygga och öfverkomma. Det är till och med berättadt, att denna

brygga jemte en del af truppen bortfördes af floden sedan dock största delen af corpsen lyckligt öfvergått densamma.

Under det tidsförlopp af omkring tre veckor, som nu följde på striderne vid Fair Oaks, lågo de fiendtliga härarne i hvarandras åsyn, hufvudsakligen sysselsatta med förstärkandet af sina respektive positioner genom förskansningars byggande, och Potomacarméen derjemte med flera bryggors uppförande öfver Chickahominyfloden. Den 14 Juni bröts dock stillheten i sistnämnde armée genom underrättelsen om den fara, som hotade dess rygg. Af den ryktbare fiendtliga Cavalleri-generalen Stuarts så fruktade vapen kringgick nemligen en styrka af 1,500 hästar arméens högra flygel, för att, genom upprifvandet af Richmond- och York River-jernvägen, söka afskära M'Clellan förbindelsen med sin bas vid White-House.

Ehuru hufvudändamålet för detta vågsamma företag misslyckades, medförde detsamma dock stora förluster för Potomac-arméen, ty förråder af alla slag föllo i fiendens händer och ödeläggelse följde i dess spår. Detta ströftåg är endast ett ringa exempel huru detta vapen hufvudsakligast blifvit användt inom båda de krigförande arméerna i detta krig.

Vid denna tidpunkt syntes det, som om M'Clellan, särdeles med anledning af dylik fara för sin operationsbas, beslutit sig till att förflytta denna från Pamunkey till Jamesfloden, och att med hela arméen intaga en fördelaktigare ställning närmare sistnämnda vattendrag, å hvilket han egde en god flankbetäckning af flottan, som nu obehindrat rörde sig på denna flod ända till Fort Darling. Utförandet af denna rörelse, genom en af träsk och sanka mossar nästan otillgänglig trakt, medförde nästan oöfvervinnerliga svårigheter och fordrade i sanning all den djerfhet, ihärdighet, mannamod och ståndaktighet, hvarmed Amerikanska arméens hjeltar på hundrade slagfält gått emot döden och höljt sina namn med oförvansklig ära.

Ur prinsens af Joinville högst intressanta berättelse om detta fälttåg, den enda tillförlitliga, jag lyckats förskaffa mig, tillåter jag mig att anföra följande utdrag, hvilket, ehuru fragmentariskt, säkert skall läsas med stort nöje.

Det lyder sålunda:

»— — — — — — Dagen efter denna batalj (Fair Oaks) återtog M'Clellan utan motstånd stationerne Fair Oaks och Seven Pines, hvarigenom arméerne återigen befunno sig i samma ställning som förut. Nästan en hel månad lågo de och sågo på hvarandra uti ett tillstånd af orörlighet, som långt ifrån var någon hvila. Tvärtom, denna månad, med sina oupphörliga väderleksförändringar från hetta till regn, med de an-

strängande arbeten, hvartill soldaten ålades och med sina aldrig upphörande larm- och förpostfäktningar, var en lång och pröfvosam tid.

Potomacarméen önskade icke en ny sådan batalj, som den vid Fair-Oaks, förr än flodbryggorna hunnit blifva färdiga, hvarigenom dess båda flyglar kommo i fullständigt samband med hvarandra. Ett våldsamt och ihållande regn utgjorde ett stort hinder för dessa arbetens fulländande. Dessutom hade vi dragit fördel af det förflutnas erfarenhet och önskade gifva åt dessa bryggor i förening med varaktighet en sådan utsträckning, att de icke allenast nådde från strand till strand utan äfven sträckte sina spann utöfver hela floddalen. Om vi så gjorde, skulle vi ingenting vidare hafva att frukta af öfversvämningar, Men för dessa arbeten fordrades mycken tid och stora ansträngningar, hvarjemte venstra flygeln utsattes för anfall af hela fiendtliga arméen. Vi måste derföre skynda att förskansa oss utefter hela vår front. Allt detta var ett oerhördt arbete. På alla ställen måste redutter och bröstvärn uppkastas, skyttegropar gräfvas, och detta allt under en brännande sols strålar. Vi hade vidare att fälla skog flera hundra yards framför oss. På somliga ställen funnos inga jordverk uppförde utan man ansåg tillräckligt att i stället fälla skog i reguliera förskansningslinier. Den gröfsta delen af skogen lemnades stående midtuti en vidsträckt förhuggning, liksom en slags bastion, hvari artilleriet och skarpskyttarna placerades, för att med sin eld flankera de af de lägre förhuggningarne bildade kurtinerna.

Försvararne af dessa moderna verk hade i sanning intet annat skydd emot den fiendtliga elden än löfverket, hvarigenom det dock var omöjligt att taga godt sigte på dem.

Alla dessa arbeten utfördes med beundransvärd energi och fintlighet. I detta hänseende är ingen den amerikanska soldaten öfverlägsen. Tålig under mödorna, rik i uppfinning är han en förträfflig gräfvare och dikare, en lika utmärkt skogfällare, en god timmerman och äfven något civilingenieur. Ofta under fälttåget kommo vi till qvarnar eller sågar, drifna än med vatten än med ånga, hvilka fienden lemnat och försatt i obrukbart skick. Man kan vara öfvertygad, att i det första regemente som påträffade ett sådant verk funnos män, som ögonblickligen reparerade detsamma och satte det i gång för arméens behof. Men ingenting var så i ögonen fallande, som att se arbetsmanskap ta i tu med förhuggningars anbringande. Det är omöjligt att gifva en idé, om den hastighet, med hvilken ett sådant arbete utfördes. Jag påminner mig hafva sett en skog af hundra acres omfång, mest bestående af åldriga ekar och andra hårda trädslag, fälld till marken på en enda dag och af en enda bataljon Icke destomindre skedde allt detta arbete icke utan mycken ansträngning

både i moraliskt och materielt hänseende, såsom en naturlig följd af oupphörligt släp under oupphörlig eld.

I dessa stora och ödsliga skogar, hvarest man löper en ständig fara att blifva öfverraskad, är det omöjligt att skicka avantgardet särdeles långt förut. Man bildar då, hvad man i Amerika kallar, en »picket line», d. v. s. en oafbruten linie af poster (vedetter) understödda af starka reserver, hvilka aldrig gå långt från den corps de tillhöra.

De två arméerne syntes nu fast beslutna, att icke uppgifva en tum af terrängen, och lågo så nära hvarandra, att deras vedetter stodo inom hörhåll från hvarandra.

I allmänhet förflöt tiden de sednare emellan ganska vänskapligt, hvarunder de åtnöjde sig med en ömsesidig vaksamhet. Under stundom meddelade de sig med hvarandra helt fredligt, hvarvid man kommersade med hvarjehanda obetydligheter och utbytte Richmondtidningar för »New-York-Herald». En dag inträffade det äfven, att några af våra officerare inbjödos af deras confedererade kamrater på bal i Richmond, med vilkor att deras ögon förbundos under färden fram och åter. Men blott ett enda skott kunde störa det goda förhållandet, hvarefter elden kunde räcka nästan en timma och kanske omkring hundra man dödades eller sårades innan det åter blef lugnt igen.

Vid andra tillfällen blefvo trupperna öfverraskade i sina tält af ett hagel af projektiler, hvilka kommo, ingen visste hvarifrån, öfver vedetternas hufvuden. Detta var ett obehagligt uppvaknande då det skedde nattetid. Om sådant inträffade på dagen så funnes alltid några, som fermt äntrade upp i toppen af något högt träd, för att upptäcka den plats hvarifrån elden kom. Denna förråde sig snart sjelf genom röken, och ibland såg man en fiendtlig soldat uppflugen likaledes i ett träd, hvarifrån man hade god utsigt, utpekande eldens riktning för artilleristerne. Denna besvarades då genast, hvarvid man gjorde stora ansträngningar att »plocka ned» luftskytten. Dessa enstaka oroligheter, vare sig vedett- eller granateld, bekymrade ingen utom de trupper, som för denna eld voro omedelbart utsatte. Sådant inträffade hvarje timme på dagen. Det finnes ingenting vid hvilket man icke kan vänja sig. Men ibland smattrade gevärselden och kanonerna dånade med en liflighet, på hvilken ingen kunde misstaga sig. Hvarenda man sprang då till sina vapen och i ett ögonblick satt staben i sadeln. Fienden gjorde en stark demonstration och vi emottogo dem. Skulle deraf vexa upp en formlig batalj?

Denna ständiga ovisshet var särdeles tröttande. Det blef ingen batalj af. Söderns generaler voro icke mera hågade än Nordens för en förtidig batalj. De planer, man uppgjort måste först mogna. Hvarje dag förde till fienden nya förstärkningar och den väntade sådana fort-

farande. Hela fiendtliga styrkan måste snart varit församlad omkring Richmond.

Under allt detta rasade sjukdomar ibland de uttröttade soldaterna i Nordarméen. Den utomordentliga hettan i förening med träskens utdunstningar åstadkom febrar, som nästan ögonblickligen antogo typhusartad karakter. Åtskilliga divisioner, som redan blifvit försvagade under affär, räknade nu 2,000 sjuka på sina listor. Äfven hade ett system af tillfällig och oregelbunden tjenstledighet smygit sig in i arméen, hvilket också samverkade att nedsätta dess effektiva styrka. En del öfverstar tillegnade sig sjelfve rättigheten, att bevilja soldater några dagars tjenstledighet. Dessa åter begåfvo sig åstad och syntes aldrig mer.

Sanningen fordrar emellertid att nämna det General M'Clellan under denna kritiska tid likväl emottog några små förstärkningar. En af hans gamla divisioner, kommenderad af M'Call, återställdes till honom. Fästningen Monroe blef också slutligen ställd under hans order, hvarifrån han emottog en förstärkning af 5,000 à 6,000 man. Detta var något, men det var icke nog. Det var långt ifrån nog, för att fylla de gap i ledderna, som dagligen vidgade sig.

Dessa dagars stillaliggande medförde ännu en olägenhet, det gaf tillfälle åt fiendtliga friskaror till djerfva företag. Ett sådant under befäl af öfverste Lee, var en af krigets mest framstående händelser. I teten för 1.500 ryttare anföll han och sprängde några sqvadroner, patrullerande vid Hanover Court House, hvarefter han med framgång kastade sig på arméens kommunikationer med dess bas. Hans afsigt var att upprifva York River jernvägen under betäckning af natten. Men detta misslyckades. Vi hade likväl den högst egendomliga anblicken af en strid mellan cavalleri och en jernvägstrain. Trainen bokstafligen bekämpande både det fiendtliga cavalleriet och de hinder man lagt öfver skenorna samt undslapp med förlusten af några man döde och sårade. Men om öfverste Lee misslyckades att förstöra jernvägen så gjorde han i stället en lysande »razzia» på arméeförråderna och undslapp sjelf utan förluster. Den verkliga olägenheten var, att försök af detta slag kunde ständigt förnyas och att vi icke egde tillräckligt trupper, att öfverallt på en gång möta faran.

Oaktadt arméen under alla dessa pröfningar, i moraliskt hänseende, var i ett förträffligt tillstånd *), syntes det tydligt att ställningen var kritisk och att förhållandena dagligen förvärrades. Efter att hafva förlorat

*) Jag knappast vet om jag, ibland andra orsaker, som kanske hade inflytande på arméens moralitet, skall omnämna den oangenäma åsynen af de jättestora skyltar, hvilka en balsamerare upphängt i midten af lägret och hvarå denne industriidkare, spekulerande såväl på armeéns förluster, som på tillgifvenhetsbanden i hemmet, utfäste sig att mot en billig afgift balsamera de

fullt en tredjedel af dess effektiva styrka under fälttåget, decimerad af sjukdom och hotad i ryggen, befann sig arméen i hjertat af det insurgerade territoriet gent emot två à tre gånger så starka stridskrafter. Det var ej tänkbart att, liksom under förflutne vinter utanför Washington eller senare vid Corinth, längre stanna overksam i fiendens åsyn. General M'Clellan insåg detta och beslöt sig att handla så snart bryggorna hunnit blifva färdiga. Han hade uppgjort en plan, att förflytta arméen 17 mil från sin närvarande position, att öfvergifva sin gamla bas och med tillhjelp af flottan söka en ny sådan vid Jamesfloden. Om denna rörelse kunde hemligt utföras och lyckas, skulle en stor batalj, utkämpad på flodstranden i förening med flottan, hvars kanoner kunde betäcka arméens flank, blifva mycket mer gynsam för Nordarméen. Men detta företag hade i sig sjelft faror och var icke lätt att verkställa i fiendens åsyn, om man ock icke tager i betraktande det mindre önskvärda uti en ögonskenlig reträtt. Utförandet af denna plan blef emellertid uppgifvet eller åtminstone uppskjutet. Med amerikansk ihärdighet, en egenskap hos detta folk lika framstående som dess vana att uppskjuta och hvilken kanske motverkar denna, blef det beslutat att arméen icke skulle retirera såvida man icke dertill oåterkalleligen tvingades. Ehuru Generalen önskade att utföra sina redan började operationer, vidtog han icke dess mindre det visa försigtighetsmåttet, att skicka till City Point vid Jamesfloden ett antal transportfartyg, lastade med ammunition, proviant och krigsförnödenheter af alla slag.

Sedan detta var gjordt, egnade sig M'Clellan hufvudsakligen åt planen att inleda en stor batalj på den terräng som låg emellan honom och Richmond, en trakt som han omsorgsfullt undersökt på mångfaldiga rekognosceringar.

De sistnämnda hade gifvit anledning till mångahanda äfventyr. Vid ett tillfälle hade Generalen tillika med flera af hans stab äntrat upp i toppen af ett högt träd, i hvilket nu hvar och en satt på sin gren med kikaren för ögat. Här hölls ett slags krigsråd och detta försiggick inom ungefär hundra steg från de fientliga vedetterna, hvilka intet försök till kunskapande kunde undgå. Vi fruktade hvarje ögonblick att få höra smällen från den ryktbara sydländska ekorrskyttens reffla; men de voro ädelmodiga och rekognosceringen slutade utan något missöde. Vid ett annat tillfälle syntes samtidigt med oss en fiendtlig stab på Chickahominys strand. På en gång tillkallade den senare en af sina musikcorpser spe-

stupade och återsända dem till deras anhöriga. Denne Gannels företagsamme rival, räddade emellertid lifvet på en öfverste, som, länge uti sanslöst tillstånd, föranledt genom explosionen af en bomb, förmodades vara död och afsändes till balsamering. Under operationens gång återfick han medvetandet.

lande en känd nationalsång. Men denna var knappast afslutad förr än musikanterna lemnade rum för ett batteri, som i fullt galopp körde upp och öppnade en fruktansvärd eld på oss, hvilken dock snart besvarades. Dessa undersökningar öfvertygade oss, att fienden icke var sysslolös och att han hade uppfört verk, bestyckade med groft artilleri, just der hvarest vi icke önskade att se sådana. Slutligen, efter många försök började striden.

Den 25 Juni emottog General Hooker order, att med sin division avancera en mil på vägen till Richmond och der fatta posto i en stor öppning af skogen. Man beräknade att denna rörelse skulle möta starkt motstånd och att bataljen vid Fair Oaks derigenom skulle komma att utkämpas för andra gången, men med den vigtiga skilnaden, att sedan våra bryggor nu voro färdiga vi kunde föra hela arméen i elden. Om utmaningen icke antoges, skulle vi ändock hafva gjort ett steg framåt. Vi skulle taga ett till nästa dag och på det sättet slutligen intränga i Richmond. För resten hoppades vi på vår lycka. Hooker avancerade tappert, red en hvit häst, hvarigenom han lätt urskildes både af oss och af fienden. Den terräng, han var ålagd att intaga togs, förlorades, återtogs och hölls slutligen af honom men med en förlust af mellan 400 à 500 man. Hans två tappra Brigadgeneraler, Groves och Sickles, gåfvo honom det mest kraftiga understöd.

Men under det denna strid pågick emottogo vi vigtiga underrättelser. Desertörer, bortlupna negrer, sjelfva telegrafen från Washington, eljest så fåordig i sina meddelanden, alla instämde deri, att starka förstärkningar inträffat i Richmond. Beauregard, ej längre behöflig på den sydvestra krigstheatern, sedan operationerna derstädes afstannat, medförde den förstärkning, som hans talang och hans namn skänkte åt slafveriets sak. Jackson lemnade Washingtons 80,000 försvarare andlöse vid slutet af deras fåfänga jagt efter honom och fulländade sålunda hela sydarméens sammandragning. Hans avantgarde stod redan vid Hanover Court House och hans corps, förstärkt med Whitings division, uppgick till 30,000 man.

Richmonds attackerande måste uppgifvas. Jacksons ställning vid Hanover Court House visade, att han ämnade anfalla vår bas och afskära våra kommunikationer, genom att bemäktiga sig York River jernvägen. Detta var nu utom allt tvifvel. Stora truppstyrkor syntes lemna Richmond för att stöta till Jackson och utföra denna öfverflyglingsrörelse. Dragande fördel af sin öfverlägsna nummerstyrka erbjöd fienden oss batalj på båda sidor om floden samtidigt. Alla tillfällen till framgång voro för honom gynnsamma. Må vi återkalla i minnet figuren V, hvilken vi begagnade vid berättelsen om bataljen vid Fair Oaks. Ställningen af M'Clellans armée är densamma nu som då, med det undantag dock, att de båda

armarne af denna figur äro förenade genom bryggor, hvaröfver de skilda corpserna kunna hastigt öfversändas från den ena stranden af floden till den andra. Hufvudstyrkan, bestående af 8 divisioner, ehuru i hög grad reducerade, är förlagd i förskansningar på högra flodstranden med front mot staden. Midt emot den har också den fiendtliga hufvudstyrkan intagit en förskansad position. På högra armen af figuren V, d. v. s. på venstra flodstranden står Nordgeneralen Fitz John Porter med 2 divisioner jemte en reserv af reguliera trupper. Emot den sistnämnde står Jacksons och Hills corpser och det hela är under befäl af General Lee, som nu efterträdt General Johnston.

Potomacarméen var således i begrepp att angripa tvenne arméer, som hvardera var lika stor som hon sjelf. Bataljer hafva någongång vunnits under sådana förhållanden. Men ingen kunde väl räkna på ett så gynsamt öde. Det bästa man kunde göra var att komma väl ur denna kritiska ställning och fördenskull återstod ingenting annat än en ögonblicklig reträtt. Men olyckligtvis lät sådant icke så lätt verkställas. Vi hade nu att välja ibland farorna.

Att koncentrera arméen på Chickahominyflodens venstra strand, vore ju att öfverge hela företaget mot Richmond och att riskera en äfventyrlig reträtt på Hvite House och Yorktown, med fienden i hack och häl och detta på ett område, hvarinom vi icke kunde hoppas på befolkningens bistånd. Genom att gå öfver till högra flodstranden riskerade vi upprifvandet af jernvägen till White House och i följd deraf våra kommunikationers afskärande. Vi skulle således tvingas att öppna kommunikation med Jamesfloden och att utan uppskof sätta oss i march *en masse* i riktning mot nämnde flod.

Detta skulle visserligen blifva en reträtt, men endast några mils, hvarefter vi, någorlunda förstärkta och med tillhjelp af flottan, kunde åter gå anfallsvis tillväga emot Richmond på högra Jamesstranden eller på den venstra mot Petersburg, hvars intagande äfven vore signalen till det förras fall. M'Clellan beslöt sig för det senare af dessa tvenne alternativer. — — — — — — — — — — — — — — —

Afståndet från Fair Oaks till Jamesfloden är icke stort, endast 17 mil. Men alla förråder och all krigsmateriel skulle föras på en enda väg, exponerade för fienden, som på flera olika vägar, ledande ut från Richmond, kunde till olika punkter samtidigt framsända starka truppstyrkor. Den hastighet hvarmed denna rörelse sattes i verkställighet vände emellertid upp och ned på fiendens beräkningar. Förmodligen trodde han, att vi först skulle känna oss före innan vi handlade eller kanske att M'Clellan hade svårt att besluta sig till öfvergifvandet af sin bas

vid White House. Han handlade åtminstone, som om detta varit hans åsigt.

General Hills corps, hvarom förut är nämndt, öfvergick den 26 Juni eller dagen efter affären med Hooker, Chickahominyfloden vid Meadow Bridge och anföll på eftermiddagen Porters trupper under M'Call på dess venstra strand. Denna första strid blef mycket allvarsam, ty sistnämnde General hade intagit en stark position vid Beawer Dam, en slags ravine, kantad med sköna, blommande catalpaträd. Han hade här uppkastadt bröstvärn och anbringat förhuggningar så att han kunde icke drifvas tillbaka oaktadt striden varade till solnedgången. Det häftiga motståndet tvingade nu fienden att skicka ansenliga förstärkningar öfver floden. Detta var just hvad M'Clellan önskade. Hans afsigt var neml. den, att leda fiendens uppmärksamhet åt detta håll under det att han på högra stranden företog marchen mot Jamesfloden.

Natten förflöt med öfverförandet af Porters tross till sistnämnde strand, för att förena den med den långa train, som skulle sätta sig i march på aftonen den 27. Order utgåfvos, att inskeppa eller förstöra alla förråder och magasiner utefter jernvägen till White House och slutligen att utrymma denna depot. En cavallerikolonn under General Stoneman ålades utförandet af denna order. Han skulle förhindra fiendens anryckande och retirera på Yorktown när uppdraget var verkställt. Allt detta utfördes efter föreskrift. Vid soluppgången den 27 fick M'Call order att retirera i riktning mot flodbryggorna vid Gaines Mill. Hastigt förföljd, som man kunde vänta sig, förenade han sig dock med Porters öfrige trupper samt Morells division och de reguliera under General Sykes. Porters åliggande, erfordrande lika mycken sjelfbeherrskning som fintlighet, var att hålla stånd vid bryggorna för att gifva arméen tid att komma undan. Hans order var, att icke öfvergå bryggorna förrän på aftonen den 27 och derefter förstöra dem. Tre af hans divisioner attackerades genast tidigt på dagen. I denna strid, som utkämpades på en bruten terräng, med vidsträckta skogar, i hvilka dock på vissa punkter funnos öppningar, deltog äfven Jacksons corps, som skyndat fram från Hanover Court House. Kampen var pröfvosam; våra trupper stodo emot med framgång och ett ögonblick gafs till och med under striden då General Porter kunde hoppas på seger. Detta skulle hafva varit en stor fördel och kunde hafva förändrat ställningen betydligt. Följaktligen skickade M'Clellan under detta hoppfulla ögonblick öfver till venstra flodstranden alla de trupper, som icke voro oundvikligen nödvändiga att bevaka honom mot Richmond. Slocums division öfvergick floden kl. 4 och deltog i striden, då deremot Richardsons ej anlände förr än vid solnedgången. I det ögonblick, dessa förstärkningar började deltaga i striden, antog scenen

en imponerande karakter af storhet. Vi hade 35,000 man engagerade deri, dels i skogen dels på öppna fältet, bildande en linie af en och enhalf mils längd, och ett ansenligt artilleri dånade på båda sidor. Uti Chickahominydalen sutto lanciererna med svajande standar, som reserv och hela den lifliga taflan belystes af den nedgående solens sista strålar, röda som blod. På en gång blef elden utomordentlig häftig. Reserverna, hvilka ända hittills hade legat betäckta, skickades nu fram, eldade med härskri och rop. Gevärselden, allt mer och mer våldsam, rullar af mot venstra flygeln. Det finnes icke mera något tvifvel, att icke fienden gör en sista ansträngning åt den sidan. Reserverna äro alla i elden och ej en man qvarlemnad. Klockan är nu sex och dagsljuset är i hastigt aftagande. Om Unionsarméen kan hålla ut en timma längre så är bataljen vunnen, ty på alla andra punkter har fienden blifvit tillbakakastad och Jackson, Hill, Lee och Longstreet skulle hafva gjort fåfänga försök att återföra sina trupper i elden.

I brist af infanteri hade Porter uppställt tre batterier *en potence* på sin yttersta venstra flygel, för att understödja de trupper som der kämpade, men dessa hade varit i elden sedan tidigt på morgonen, de voro uttröttade och hade skjutit bort nästan sista skottet. Nu uppträdde i sin tur de fiendtliga reserverna, deplojerande med största ordning i linie emot förutnämnde flygel. Den sistnämnde vacklar och retirerar i upplösningstillstånd. Förvirringen tilltager och sprider sig från punkt till punkt till dess den slutligen når centern. Man såg likväl ingen panique; soldaterne fly icke af förskräckelse i vild oordning, men döfva för hvarje tillsägelse marchera de beslutsamt sin väg med geväret på axeln, liksom om de fått nog och icke tro någon framgång möjlig. Fåfängt försöka Generalerna, staberna, ibland dem grefven af Paris och hertigen af Chartres, att med sabeln i hand i midten af de vikande trupperna, återställa ordningen. Bataljen vid Gaines Mill var förlorad. Det återstod ingenting annat att göra än att söka förekomma en flykt. Fienden fortsatte emellertid att avancera med samma ordning, infanteriet deplojerade regementsvis i echelonger, och i hvarje ögonblick pressade den allt mer och mer på våra oordnade massor. Elden pågick med sådan våldsamhet att hela moln af dam, från den af projektilerna upprifna jorden, oupphörligt omslöto de stridande. I denna stund fick cavalleriet order att hugga in. Jag var händelsevis åskådare häraf och såg huru ryttarne med en elektrisk ingifvelse af beslutsamhet och hängifvenhet drogo sina blanka vapen. När de hade satt sig i march, tillfrågade jag en ung officer om regementets namn. »5:te cavalleri-regementet», svarade han, svängande sin sabel med en soldats stolthet. Olycklige unge man! Jag såg samma

Regemente följande dag. Endast två officerare hade öfverlefvat föregående aftonens strid. Han var icke en ibland dem.

Anfallet misslyckades mot fiendens djupa kolonner, och upplösta Regementen, galopperande i rök och dam ibland artilleri och flyende infanteri, endast ökade den allmänna förvirringen.

Artilleriets hästar hade stupat, och med smärtsam rörelse såg jag huru artilleristerna, med det mod som förtviflan skänker, arbetade med kanoner som icke längre stodo till att flytta. Den ena efter den andra stupade. Endast två man återstodo slutligen, fortsättande att ladda och skjuta på, den nästan inpå kanonmynningarne framstormande, fienden, då ändtligen den djupa skymningen dolde de stridande. Alla dessa kanoner förlorades.

General Butterfield hade emellertid gjort de mest öfvermenskliga ansträngningar att rädda dem, men fåfängt. Till fots (hans häst hade blifvit skjuten under honom) med genomskjuten hatt och äfven sabeln träffad af en kula, omgifven af sina adjutanter *), af hvilka flera föllo vid hans sida, försökte han att återsamla infanteriet kring en i marken nedsatt fana.

Han lyckades, men endast för några ögonblick — vågorna af en brådstörtad reträtt förde allting med sig. Lyckligtvis inträdde natten, och efter att hafva förlorat ungefär en mil af af terrängen uppnåddes ändtligen Meaghers och Frenchs friska brigader, formerade i god ordning. De senare uppgåfvo nu de kraftigaste hurrarop, hvarpå några kannoner började på nytt att spela på fienden, som till sist gjorde halt vid detta slutliga och kraftiga motstånd.

Under det att de sista skotten dånade i denna batalj, hörde vi en liflig gevärseld i riktningen af Fair Oaks på andra sidan om floden. Fienden attackerade nemligen våra förskansningar derstädes, men anfallet, förmodligen endast en demonstration, blef kraftigt afslaget.

Dagen hade varit allvarsam. Vid Gaines Mill hade våra 35,000 icke förmått besegra fiendens 60,000 man, men de hade hållit dem i schack. Mera kunde man icke hafva väntat.

Under natten gingo Unionsarméens trupper öfver bryggorna i fullkomlig ordning och förstörde dem efter sig. De lemnade bakom sig bataljfältet betäckt med döde, (ty förlusterna voro stora å ömse sidor) ett stort antal svårt sårade hvilka ej kunde flyttas, ett dussin kanoner och några få fångar, ibland hvilka senare befann sig general Reynolds. Keyes Corps, som innehade teten, retirerade nu i riktning mot

*) Vår landsman, dåvarande capitainen vid Kongl. Dalregementet, numera öfversten och chefen för Kongl. Helsinge Regemente, friherre E. v. Vegesack, tjenstgjorde som adjutant hos general Butterfield under hela detta fälttåg.

Jamesfloden och satte sig i besittning af passagen till den stora kärrtrakt, White Oak Svamp kallad, hvilken genomskäres af den väg arméen skulle marchera såväl som de vägar på hvilka fienden kunde oroa oss.

Den 28 och 29 Juni gingo till ända under afsändandet af arméens hela trosstrain m. m., bestående af 5,000 trossvagnar, belägringsparken, en oxdrift af 2,500 kreatur och öfriga krigsförnödenheter. Läsaren må sjelf döma om hvilket oerhördt arbete detta var, då han besinnar att hela denna transportkolonn måste gå öfver en enda smal väg. Första dagen fingo vi vara ostörda, ty fienden var uttröttad efter förflutne dags strid och syntes till och med liksom förvånad och förbryllad eller kunde icke till fullo förstå vårt syftemål. Hela arméen var nu förenad på Chichahominys högra strand under det att fiendens hufvudstyrka stod på den venstra och flodbryggorna upprifna.

För att åter komma öfver floden måste fienden antingen bygga nya bryggor eller marchera en omväg till Mechanicsvillebryggan och båda delarne erfordrade god tid.

Tid var för oss allt, och vi begagnade den också på bästa sätt.

Först den 29 fick arrièrgardet sigte på fienden och en träffning kom genast i gång vid Savages Station, i hvilken våra trupper kraftigt tillbakaslogo det fiendtliga anfallet, hvarefter marchen icke återanträddes förr än vid solnedgången.

Telegrafens sista åliggande dagen förut hade varit, att meddela oss underrättelsen om fiendens framträngande till White House, hvilken depot den funnit af oss öfvergifven. Morgonen den 29 användes af oss till förstörandet af allt som icke kunde medföras från lägren.

En fullständig jernvägstrain, lokomotiv, tender och vagnar, som alla stodo qvar på skenorna, kördes på en gång hufvudstupa i floden vid den upprifna bron. Ingenting qvarlemnades åt fienden mer än tre belägringskanoner, hvilka ej kunde medtagas och hvilka vi försummade att gräfva ned. Dessa voro de enda belägringskanoner, som togos, ehuru det ofta berättats att fienden tog hela vår belägringspark med undantag af dessa tre pjeser. Hela denna park kom till Jamesfloden i säkerhet. Vårt största missöde var, att vi tvungos lemna efter oss så många af de sårade, icke allenast vid Gaines Mill och Savages Station utan äfven utefter hela vår reträttväg. Detta missöde var oundvikligt. Endast genom oupphörliga strider kunde vi betäcka vår reträtt, och medförandet af så många sårade skulle hafva erfordrat transportmedel, som vi icke egde tillgång till.

Under loppet af den 29 och på morgonen den 30 qvarblef General M'Clellan nära White Oak Swamp, påskyndande den ofantliga trosskolonnens march. Hettan var olidlig. Hans adjutanter, galopperande oupphörligt från arriergardet till teten, voro alldeles uttröttade. Så länge som

denna ansenliga trosskolonn skilde arméens olika delar så länge voro vi icke utom fara. Men ingenting störde den lugna sjelfbeherrskningen hos vår kommenderande General. Jag påminner mig, att då han den 29 hvilade en stund på verandan till ett hus vid vägen, infann sig ställets egarinna, beklagande för Generalen, att soldaterna åto upp hennes kersbär. Med ett synbart leende lemnade då M'Clellan verandan, för att sjelf göra slut på plundringen. Men han kunde dock icke nästa dag hindra granaterna från att sätta eld på den vackra egarinnans hus.

I dagbräckningen den 30 hade M'Clellan den tillfredsställelsen, att se alla sina trupper och hela sin tross i säkerhet på andra sidan White Oak Swamp, hvilken nu blef ett nytt hinder för den förföljande fienden. På aftonen följande dag hade Generalerna Keyes och Porter öppnat förbindelse med flottan på Jamesfloden. Trossen hade marcherat på vägar, som negerguider utvisade. Kolonnernas teter hade icke mött något annat motstånd än från små cavalleripatruller, hvilka man snart skingrade. Det svåraste var visserligen nu öfverståndet, men man befarade dock att fienden skulle förnya sitt försök, att störa vår reträtt, hvarföre Generalen ock tog sina mått och steg. Han beordrade Generalerna Summer och Franklin till arriergardet, för att med sina respektive corpser hålla passagen till White Oak Swamp, och skickade General Heintzelman med Hookers, Kearneys, Sedgwichs och M'Calls divisioner till föreningspunkterna med de från Richmond ledande vägarne. Dessa trupper skyddade fororna och inträffade vid Jamesfloden i samma ögonblick, som transportfartyg med nya förråder jemte hospitalsskeppen, anlände från fästningen Monroe. M'Clellan hade med klokt förutseende redan tio dagar förut anbefallt denna åtgärd.

Emellertid blefvo som man kunde vänta sig, Summer och Franklin hårdt anfallne i White Oak Swamp, hvarest fienden uppträdde med en stor artilleristyrka. De retirerade steg för steg, hvarefter senare på dagen äfven Heintzelman attackerades. Här rasade striden med omvexlande lycka. M'Calls division led mycket och dess befälhafvare togs till fånga. Hooker och Kearney, som skyndade till hjelp och tillbakakastade fienden med stor förlust, kunde dock icke rädda M'Call. Denne fördes till Richmond, der Reynolds äfven befann sig.

En tredje attack, neml. på Fitz John Porters corps, misslyckades helt och hållet genom den förenade elden från fältartilleriet och kanonbåtarne. Porter innehade en präktig ställning vid en punkt, af somliga kallad Turkey Bend, af andra åter Malvern Hill. Denna position utgjordes af en hög, öppen plateau, sluttande småningom ned mot de vägar, på hvilka fienden måste framkomma. Venstra flanken stödde sig mot floden, hvarest *Galena*, *Monitorn* och kanonbåtsflottan befunno sig.

Vi hade sålunda ingenting att frukta från den sidan och följaktligen endast en flank att skydda, hvilket var lätt nog medelst förhuggningar och fältverk. På aftonen den 30 hade arméens alla divisioner intagit denna starka position, i hvilken äfven hela trossen, belägringsparken inbegripen, stod skyddad, och förbindelsen var nu fullt öppnad med transportflottan.

Det stora och djerfva företag, hvarigenom arméen hade undgått en allvarsam fara och utbytt en ohållbar operationsbas mot en säkrare, var fulländat. Men efter så långa ansträngningar voro trupperna uttröttade, ty i fem dagar hade de oupphörligen marcherat eller varit i strid. Hettan hade äfven ökat deras utomordentliga mödor, ty mycket folk hade erhållit solstyng och en del lemnade ledet och slöt sig till den beklagansvärda processionen af sjuke eller sårade, som följde arméen så godt den förmådde. Otvifvelaktigt är, att under denna svåra reträtt funnos stunder af förvirring och oordning, men vid hvilken armée i dylika omständigheter skulle icke det blifvit fallet? Ett faktum qvarstår ovedersägligt, det nemligen, att Potomacarméen, anfallen midt uti ett otillgängligt och fiendtligt land af en styrka dubbelt så stor som dess egen, lyckades att intaga en position, i hvilken den stod utom all fara och från hvilken den, vederbörligen förstärkt, så att sammandragningen af fiendens stridskrafter kunnat mötts med lika concentrering, borde kunna skyndsamt återtagit offensiven.

Som sagt är, hvar och en af arméens af nödvändighetens kraf kringspridda delar, hade i fem dagar uppfordrats att möta de häftigaste anfall och hade äfven så gjort med eftertryck. Sedan de nu voro förenade på Malvern Hill, kunde man möjligen vänta sig, att fienden, som äfven hunnit sammandraga sina skilda corpser, skulle göra ännu ett försök, det sista emot dem, hvarföre M'Clellan, natten emellan den 30:de Juni och 1:a Juli beredde sig på en dylik händelse. Han ställde hela sitt artilleri, åtminstone 300 kanoner, i position utefter höjderna på så sätt, att deras eld icke skulle blifva hinderlig för infanteriets försvar af den naturliga glacis, uppföre hvilken fienden tvangs att marchera fram till anfallet. Artilleriet skulle dessutom förstärkas med flottans 100-pundingar, enär denna beordrats att flankera positionen. Det vore nästan galenskap att storma fram mot sådana hinder, men icke destomindre, gjorde fienden försöket. Gång på gång under dagens lopp (den 1:a Juli) stormade den Malvern Hill, men utan tillstymmelse till framgång. Hela dagen blef för de anfallande ett ändamålslöst slagtande och deras förluster voro stora under det att våra voro obetydliga.

Denna framgång kan tillskrifvas två orsaker. Först och främst Generalens lyckliga förutseende, som, i trots af oräkneliga naturliga hinder för artilleriets upptransporterande, likväl ingenting sparat för att få det

i position, och i andra rummet truppernas ståndaktighet och tapperhet. Man deltager ej i ett sådant fälttåg och genomgår ej sådana mödor, som dessa soldater utstått, utan att slutligen hafva vunnit mer eller mindre krigsbildning. Om dessa truppers tidigaste bildning hade varit bättre, skulle de öfverlefvande från detta hårda fälttåg, jag fruktar icke att påstå det, kunna anses lika goda som de bästa i verlden.

På aftonen efter denna batalj retirerade den utmattade fienden, för att icke mer återvända, och Potomacarméen intog en ny position och sökte hvilan vid Harrisons Landing. Fälttåget mot Richmond var slutadt utan framgång, men icke utan ära. Arméens ära var räddad, men de som hade hoppats på Unionens snara återställande genom en ädel och patriotisk uppgörelse, sågo olyckligtvis sina förhoppningar tillintetgjorda». — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Vi lemnade de vestra krigstheatrarne efter Corinths och New-Orleans intagande.

I Juni månad erhöll general Pope, som kommenderade en arméecorps under general Halleck, befälet öfver M'Dowells, Fremonts och Banks sammanslagna corpser i Norra Virginien, och i Juli kallades äfven Halleck från Western, för att, vid Presidentens och krigsministerns sida i Washington, vara General en chef för Förenta Staternas alla stridskrafter.

I General Hallecks ställe vid vestra arméen inträdde nu General Grant, som vid denna tidpunkt innehade Corinth, Memphis, Jackson och Bolivar m. fl. platser, under det att General Buell med Ohioarméen, omkring 40,000 man stark, marcherar tillbaka till Södra Tennessee och Norra Alabama, hvarest Nashville, Shelbyville och Huntsville besättas. Derjemte äro Cumberland Gap och Tazewell i Unionstruppernas händer under General Morgan.

Fienden åter har sina stridskrafter i dessa trakter, uppgående till omkring 60,000 man, samlade under Generalerne Bragg, Kirby Smith, van

Dorn och Price, dels vid Chattanooga under den förstnämnde, dels i Mississippi vid Holly Springs och Tupelo samt i Östra Kentucky och Tennessee under befäl af de senare.

Under Kirby Smiths befäl marchera nu de i sistnämnde stater stående trupper i flera kolonner mot Ohioarméen, under det att Bragg går på Sparta i Tennessee, för att afskära Buell förbindelsen med Nashville. Kirby Smith segrar den 29 Aug. öfver General Nelson, vid Richmond i Kentucky, hvars styrka helt och hållet skingras och drifves på flykten. General Buell åter sammandrager sina trupper vid Murfreesborough och marcherar till Nashville; men Bragg, som får kännedom om denna rörelse, kastar sig då mot Mumfordsville i Kentucky, hvilken stad snart kapitulerar, dervid omkring 4,000 man och en del artilleri föllo i segrarens händer. Buell, hvars ställning derigenom blef sämre än förut, retirerar till Louisville, lemnande dock i det befästade Nashville en stark garnison under General Negley. Bragg åter framrycker till Bardstown och Lawrenceburg, och Nashville kringrännes af en fiendtlig corps under General Breckinridge. Buell, som emellertid erhållit förstärkningar, bryter åter upp från Louisville och attackerar fienden den 1:a Oktober vid Shelbyville med den framgång, att den sistnämnde på alla håll retirerar. Reträtten fortsattes ända till den 16 Oktober då Buell, som ända dittills häftigt förföljt, gjorde halt vid Crab Orchard.

Vid slutet af Oktober fråntogs emellertid General Buell sitt befäl och detta anförtroddes i stället åt General Rosencrantz, som, sedan fienden kommit undan genom Cumberland Gap och gått på Murfreesborough, öfvergaf att vidare förfölja och marcherar till Nashville der position intages.

Innan General Rosencrantz kallades till nämnde befäl hade han i vestra Tennessee redan den 20 September med sin corps sammanstött med fiendtliga trupper under General Price vid Jucka nära Corinth, hvilka, efter ett hett engagement tvingades att retirera till Tupelo och vidare till Ripley, der de förenade sig med General van Dorns arméecorps. Med en styrka af fyra divisioner marcherade derefter den sistnämnde åter mot Rosencrantz vid Corinth. Den 2 Oktober anföllo Unionstrupperna fienden, som efter vexlande krigslycka under trenne dagars ihållande träffning slutligen måste gifva vika och retirera mot Pocahontas. Här erhöll Rosencrantz förstärkning, hvarigenom fienden, på nytt tillfogad stora förluster, endast genom en skyndsam flykt öfver Hatchiefloden lyckades komma i säkerhet.

Den 25:te Oktober utgaf General Rosencrantz följande adress till trupperna:

"Soldater! Sedan jag nu emottagit mina underbefälhafvares rapporter är jag i tillfälle meddela eder, att omfattningen och storheten af vårt företag, ej mindre än slagtningens resultater, framstå nu tydliga. På utgången af denna strid berodde innehafvandet af vestra Tennesse och kanske äfven framgången af våra operationer i Kentucky. Fiendens hela styrka i Mississippi, med undantag af några få garnisonsregementen, anföll eder. Dess anförare voro Van Dorn, Price, Villipigue, Rust, Armstrong, Maury m. fl., hvilka kommenderade, enligt deras egen uppgift, en styrka af 40,000 man — nästan dubbelt så stor som vår. Den 3 Oktober straffaden I dem eftertryckligt, kastande dem tillbaka just i den ställning, jag önskade, och den 4:de blefvo de i grund slagne inom tre timmar efter sedan infanteriet marcherade i elden. I hafven dödat och begrafvit 1,423 officerare och soldater, hvaribland funnos några af våra motståndares mest utmärkta män, såsom den tappre Öfverste Rogers, chefen för 2:dra Texas regementet, hvilken, med fanan i sin hand och i teten för sin stormkolonn stupade på grafkanten vid batteriet Robinett.

Fiendens sårade måste efter vanlig beräkning öfverstiga 5,000.

I hafven tagit 2,268 fångar, ibland hvilka finnas 137 högre och lägre officerare, representerande 53 infanteriregementen, 16 cavalleriregementen, 13 batterier och 7 bataljoner, tillsammans 69 regementen, 13 batterier och 7 bataljoner. I hafven derjemte tagit 3,300 gevär, 14 fanor, 2 kanoner och en stor myckenhet utredningspersedlar.

I jagade den retirerande fienden i 40 mil med infanteri och 60 med cavalleri och skulle säkerligen varit färdiga, att förfölja honom ända till Mobile om I haden dertill emottagit order.

Jag gratulerar eder till denna framgång, och tackar eder i styrelsens och folkets namn. Slutligen ber jag, att I förenen eder med mig i ödmjuk tacksamhet till Gud för alla våra segrar."

ROSENCRANTZ,
Comm. general.

Som vi nyss sett, sammandrogs vid slutet af Oktober Ohioarméen under General Rosencrantzs befäl vid Nashville. Samtidigt härmed koncentrerar fienden sina stridskrafter vid Murfreesborough under Bragg.

I början af December inträffade en skarp förpostfäktning, hvari fienden tillfångatog en hel brigad, och ändtligen i slutet af månaden satte sig Rosencrantz i march mot fienden och anföll densamme vid sistnämnde ställe med en styrka af 50,000 man.

Striden pågick med stor förbittring å ömse sidor under loppet af flera dagar, hvarunder till en början Unionstrupperna ledo betydligt och segern otvifvelaktigt lutade åt fiendens sida. Lyckan vände sig dock slutligen till fördel för de förra, och Bragg tvingades till återtåg mot Tullahoma. Denna batalj kostade likväl Rosencrantz 12,000 man i döda och sårade.

Sedan vi lemnade Grant har emellertid denne General återtagit offensiven i Mississippi. Med en ansenlig styrka förföljer han den retirerande fienden till Holly Springs, hvarjemte en corps af 20,000 man skickades

i march mot Grenada, för att afskära reträtten. Men fienden, som i god tid härom fick kunskap, upptar en annan marchriktning och undkommer. Grant, som nu öfvergaf allt vidare förföljande, återgick sjelf till Bolivar och skickade General Sherman till Memphis och Helena, hvarest den sistnämndes ganska starka corps vid jultiden inskeppades till en expedition mot fästningen Vicksburg.

Låtom oss nu återgå till Virginiens krigstheater.

Vi lemnade Potomacarméen under General M'Clellan i Juli månad vid Jamesflodens strand, å en plats benämnd Harrisons Landing. I hög grad decimerad under fälttåget, var denna armée utan ansenliga förstärkningar urståndsatt att vidare fullfölja operationerna mot Richmond.

De politiska ränksmiderierna hade nu bringat sakerna derhän, att Styrelsen, långt ifrån att låna sitt öra till Generalens enträgna uppmaningar, att få sin armées förluster ersatta, tvertom beordrade honom till ett nesligt återtåg. Man förbisåg vapnens framgång och Unionens sak blott på det att M'Clellan skulle tvingas, att till botten tömma den bittra kalk, som hans politiska fiender ifyllt åt honom. Man skilde honom från sitt befäl och Potomacarméen förlorade sin högt älskade General, med hvilken den delat så många faror och så mycken ära.

Skyndsamt företogs nu återtåget öfver halfön till Yorktown, på hvilken plats arméen hufvudsakligen embarkerade för Alexandria, för att corpsvis tillstöta General Popes armée, som opererade i Norra Virginien.

Sistnämnda armée, hvilken, som vi veta, bestod af Banks, M'Dowells och Fremonts corpser, stod med sin hufvudstyrka vid Warrenton, der äfven General Pope personligen hade sitt högqvarter i början af Augusti månad. Den sistnämnde af ofvan uppräknade corpser, som från Fremont öfvergått till General Siegel, låg vid Luray och utgjorde arméens högra flygel, hvaremot venstra flygeln innehades af General Burnsides från Norra Carolina återkallade corps, som fattadt posto vid Fredriksburg.

Vid ofvannämnde tidpunkt utgingo betydligt starka rekognosceringsdetachementer, bestående af hela brigader jemte ansenligt cavalleri, från Fredriksburg, af hvilkas rapporter framgick att General »Stonevall» Jacksons corps befann sig vid Gordonsville, och snart ingick rapport, att fienden avancerat till Cedar Run. Det var tydligt att fiendtliga arméen, efter M'Clellans återtåg från Harrisons Landing, åter tagit till offensiven. General Banks corps beordrades oförtöfvadt att möta den anryckande fienden. En häftig strid uppstod, hvari Banks led betydliga förluster, men

Em Bærentzen & Co. lith. Inst.

TELEGRAF-TÄLT.

hvilken slutligen genom ansenliga förstärkningars ankomst afgjordes till fördel för Unionstrupperne, och fienden tvingades att draga sig tillbaka från slagfältet.

Emellertid erhölls kunskap om, att fienden på alla håll marcherade framåt.

General Pope, som endast väntade på ankomsten af de från Richmond återkallade krigsvana trupperna ur den fordna Potomacarméen, gjorde vid underrättelsen derom en retrograd rörelse med sin armée i riktning mot floden Rappahannock. Fienden å sin sida pressade dock så häftigt på, att snart stod dess hufvudstyrka äfven vid denna flod, färdig att öfvergå densamma vid Vaterloo, under det att Jacksons Corps marcherar öfver Salem, genom Thoroughfare Gap till Manassas Junction. En stark cavalleristyrka under den skräckingifvande Stuart, kringgick derjemte Popes högra flygel ända till Centreville i arméens rygg, cirka 15 mil från Washington, från hvilken depot stora förråder bortfördes som krigsbyte.

Den 24 Augusti stod »Stonevall» Jackson vid Manassas. I denna sin farliga belägenhet skickade Pope corpserne M'Dowell och Siegel till Gainesville, för att afskära all förbindelse emellan Jackson och fiendens hufvudstyrka under General Lee vid Salem, hvarjemte de från Potomacarméen anlände corpserne Hooker och Fitz John Porter beordrades skyndsamt till Manassas Junction. Under sin march, stötte Hooker på en fiendtlig corps under General Ewell vid Bristow Station. Denna attackerades och kastades tillbaka mot Manassas Junction, hvarifrån den fortsatte sin march till Centreville.

Den 29 anfölls fienden, som intagit en fördelaktig position emellan Centreville och Haymarket, af General Popes hela förenade styrka, dock utan afgörande resultat. Men under natten ankom från Salem hela fiendtliga arméens hufvudstyrka och förenade sig med de trupper som under dagens lopp varit i elden, och följande dag redan vid tidig morgon återupptogs striden, personligen ledd å fiendens sida af den högt ansedde General Robert Lee.

Bataljen pågick till sent på eftermiddagen då, efter betydliga förluster, Popes venstra flygel under M'Dowell börjar vackla. Snart kunna dessa trupper icke längre motstå fiendens eld och återupprepade våldsamma anfall; de tillbakaslogos slutligen i oordning och upplösningstillstånd; detta fortplantar sig till centern och återtåget är oundvikligt. Med stor brådska kastades arméen tillbaka öfver Bull-Run (hvars brygga likväl hann att brännas) lemnande omkring 20,000 döde och sårade efter sig på slagfältet, hvarefter under natten reträtten vidare fortsattes till Centreville, der General Franklins corps (af f. d. Potomacarméen) befann sig. Men

att fienden icke der skulle lemna Pope ostörd, kunde väl tagas för afgjordt. Den 1 September såg sistnämnde General på nytt sin högra flygel turnerad af en fiendtlig corps, som framträngt ända till Fairfax Court House. På nytt rasade striden med yttersta våldsamhet ända till solnedgången, då ibland andra betydliga förluster densamma medfört, man äfven nödgades inräkna den af tvenne utmärkta officerare, Unionsgeneralerne Kearney och Stevens. De hade båda ljutit hjeltedöden under dagens lopp. Natten insvepte nu landskapet i ett ogenomträngligt mörker, regnet störtade ned i strömmar och endast blixten lyste vägen för de beklagansvärde, i fortsatt reträtt stadde Unionstrupperne.

»Under dessa dagar och nätter», säger en berättare härom, »kunde man se öfverallt på de vägar, som leda till Washington och dess befästningar, fragmenterna af denna en gång så stolta armée, hopar af dessa utarmade och blödande soldater från femton dygns blodiga strider och återtåg. Man kunde der se spillrorna af decimerade regementen från Maine, NewYork, Ohio, NewJersey, Pennsylvania och Michigan — soldater från hvarje arméecorps, utmattade, sårade, utsvultne, försvagade och demoraliserade, flyende för en segerrik fiende, för att söka skydd bakom befästningarnes kanoner — och likväl, huru mången af dessa hade icke kämpat sig väg steg för steg uppföre halfön från batterierna vid Williamsburg till dess tornspirorna i Richmond kommo i sigte.»

Pope var så ohjelpligt och i grund slagen, att för arméen ingenting annat återstod än en fortsatt och hastig reträtt bakom kanonerna i det befästade Washington, hvars gator redan fylldes af tusentals flyende och sårade.

Så slutades detta korta fälttåg; en bitter lexa åt Regeringen, som låtit partiintresset och lidelserna föra sig bort från pligtens väg.

Man kan lätt tänka sig, hvilken panique detta nederlag utanför hufvudstadens portar, skulle åstadkomma inom densamma, såväl som öfver hela landet, helst omedelbart derefter underrättelser inlupo, att General Lee i teten för sina segerrika trupper öfvergått Potomacfloden och inryckt i Maryland, hvarigenom Washington sväfvade i största fara.

Hvar eller hos hvem skulle man i detta kritiska ögonblick söka sin egen och fäderneslandets räddning? Hos hvem, om ej hos den öfver partiintressena upphöjde och till fäderneslandets tjenst alltid redebogne M'Clellan. Hvem, om icke han, skulle kunna genom makten af sin kommandostaf,

återsamla och ordna dessa demoraliserade massor, dessa flyende soldater från det 2:dra Bull Run?

Den brådska, hvarmed Styrelsen i denna stund skyndade, att för sin räddning kasta sig i den persons armar, som blott tre veckor förut varit föremål för dess hätskaste stämplingar och illvilja, framträder, betecknande för ställningen, tydligast i efterföljande fåordiga order:

"General-adjutants-expeditionen. Washington den 2 Sept 1862.

Generalorder N:o 122.

General-major M'Clellan emottager befälet öfver Washingtons befästningar och alla trupper, afsedde för hufvudstadens försvar.

På befallning af
General-major HALLECK.
E. D. Townsend."

Ingen annan officiel order öfverflyttade Popes armée i händerna på M'Clellan, hvarför synbarligen af den ofvanståendes innehåll kunde tydas: General! Ni har befälet öfver Popes slagne skaror; rädda oss om ni kan! *)

*) I General M'Clellans sedermera från trycket utgifna rapport, läses följande:

"Den 1:sta Sept. reste jag till Washington. — — — — På eftermiddagen emottog jag en kallelse från General Halleck, att i dennes hem möta Presidenten. Den sistnämnde underrättade mig då, att han hade skäl antaga, att Potomac-arméen icke godvilligt samverkade med och understödde General Pope; att han (Presidenten) "alltid hade varit min vän", och nu bad mig såsom om en särskild ynnest, att jag ville begagna mitt inflytande, för att rätta sakernas ställning. — — — — — — Presidenten, som var mycket rörd, bad mig telegrafera till Fitz John Porter eller några andra af mina vänner och försöka att taga bort den känsla af motvilja, som möjligen existerade, tilläggande, att jag kunde rätta det onda, hvilket ingen annan kunde. — — —

Den 2 på morgonen kommo Presidenten och General Halleck till mig i mitt logis.

— — — — — Den förre underrättade mig då, att ställningen var af sorgligaste beskaffenhet, att arméen var i full reträtt på Washington, att vägarne voro fyllde af flyende etc. etc. Han anbefallde mig, att genast vidtaga ändamålsenliga mått och steg för att uppsamla de flyende, att sätta befästningarne i tillbörligt försvarstillstånd, slutligen att skynda arméen till mötes och öfvertaga befälet öfver densamma, med ett ord — han öfverlemnade allt i mina händer."

General M'Clellan afsände följande telegram till General Porter:

"Washington den 1 Sept. 1862.

Jag ber Eder, för min skull, såväl som för Fäderneslandets och den gamla Potomac-arméens, att Ni och I alla mina vänner skänken den fullständigaste

Då General M'Clellan i slutet af Augusti personligen anlände till Alexandria från Harrisons Landing, återstodo, som det säges, endast 96 man af hans fordna armée, hvilka ännu omedelbarligen lydde hans order. Potomacarméens olika corpser hade hvar för sig tillstött Popes armée och äfven M'Clellan sjelf, ehuru tvingad till fullkomlig overksamhet i staden Alexandria, ställdes under denne generals befäl.

Popes stridskrafter bestodo således, förutom Virginiaarméen, hvilken utgjordes af M'Dowells, Banks, Siegels och Burnsides corpser, General Cox' division från vestra Virginien samt General Stevens från södra Carolina, af hela Potomacarméen, innehållande corpserne Heintzelman, Summer, Hooker, Porter och Franklin samt divisionerne M'Call och Couch.

Det må synas, att med denna ansenliga styrka till sitt förfogande, General Pope icke borde låtit sig besegras af samma fiende, ur hvars händer man fordrade, att M'Clellan med endast en del af dessa stridskrafter, skulle vrida nycklarne till dess hufvudstad.

För General Lees segrande vapen låg nu vägen öppen till Maryland, från hvilket håll han lättast kunde anfalla Washington.

Redan den 31 Augusti, under det att Pope stod vid Centreville, satte sig Lee med hufvudstyrkan af sin armée i march mot Leesburg och öfvergick sedermera Potomacfloden vid Point of Rocks, hvarom allt den förstnämnde sväfvade i största okunnighet. I afsigt att vända Popes uppmärksamhet från denna rörelse, drog sig den vid Centreville qvarstående fiendtliga styrkan tillbaka den 2 Sept. på natten och marcherade till Vienna, omkring 12 mil vester om Washington, för att göra en de-

och innerligaste samverkan med General Pope i alla nu pågående operationer. Fäderneslandets väl och våra vapens ära, stå nu på spel och allt beror nu på allas ömsesidiga medverkan. Denna vecka är vändpunkten i vårt öde. Säg detta till mina vänner i Potomac-arméen, och att min sista bön är, att de för fäderneslandets skull ville skänka General Pope samma bistånd, som de alltid gifvit mig.

G. B. M'CLELLAN."

General Porter svarade som följer:

"Fairfax Court House kl. 10 f. m.
d. 2 Sept. 1862.

Ni kan vara förvissad, att alla Edra vänner, såväl som hvar och en, för hvilken fäderneslandet är kärt, alltid liksom hitintills, skola gifva General Pope sin uppriktiga medverkan och bistånd i utförandet af alla order och rörelser.

Våra stupade, sårade och utmattade trupper bevisa vår uppoffring för vår pligt.

F. J. PORTER."

monstration emot de vid Chain Bridge befintliga vadöfvergångarne ofvanför staden.

Under den efter nederlaget rådande villervallan och oredan inom Unionsarméen och i Washington, fick naturligtvis Lee ett godt försprång i sin march. Redan den 6:te September stod hans i segerruset jublande armée, bestående af corpserne Longstreet, Jackson, A. P. Hill, Ewell och D. H. Hill, i staden Fredrick, Marylands hufvudstad, 50 mil från Centreville.

General M'Clellan åter, hvilken som vi sett emellertid emottagit befälet öfver Popes så illa tilltygade armée, erhöll dock snart kunskap om fiendens rörelser. Hans åtgärder att återställa ordningen ibland de för sin dåliga ledning så högt knotande trupperne, voro så kraftfulla och den skyndsamhet hvarmed dessa åter sattes i marchfärdigt skick så stor, att arméen redan efter 2 dagars förlopp kunde bryta opp, för att i Maryland gå fienden till mötes. Ingen annan än M'Clellan skulle kunnat åstadkomma sådant. Men å andra sidan var den beredvillighet, hvarmed dessa soldater åter satte sig i march, för att trotsa nya, grymma öden, försakelser och lidanden, så ovanlig, att jag vågar påstå det den bäst disciplinerade armée i verlden, kan framvisa få motstycken dertill.

Sedan de olika marchkolonnerne på åtskilliga punkter mött något motstånd från fiendtliga smärre posteringar och arrieregarden, inträffade hela arméen vid Damascus, 34 mil från Washington och 16 från Fredrick, den 10 på morgonen, och den 11 intog den position å Sugar Loaf Mountains, hvarifrån den likväl följande dag satte sig i march mot Fredrick, hvilken stad fienden just samtidigt utrymde.

Vester om Fredrick och löpande nästan rätt i norr och söder ligga de s. k. Catoctinbergen, utgörande en fortsättning af Blå bergen. I norr förenar sig denna bergsrygg med South Mountains, hvilka sluttande mot Potomacfloden sträcka sig nästan parallelt med den förra. Emellan dessa berg ligger denna Marylands, för sin naturskönhet med skäl så beryktade dalgång, Catoctindalen, i hvars midt ungefär, 10 mil från Fredrick, den lilla byn Middletown är belägen. Här och vid Crampton Gap upphunno corpserne Hooker, Reno och Franklin fiendens eftertrupper, hvaraf en ganska allvarsam träffning uppstod den 14. Lees hufvudstyrka stod vid Hagerstown, men ansenliga delar af Jacksons, Longstreets och Hills corpser voro slutligen invecklade i denna strid, hvilken på båda sidor rasade med oförminskad framfart och så att säga blodtörst ända till mörkrets inbrott. Omkring klockan tre på eftermiddagen hade träffningen uppnått ett högt stadium. Efter flera misslyckade försök, hvarunder de tillbakakastades af den våldsammaste eld, uppnådde ändtligen Hooker och Reno genom täta bajonettanfall toppen af de höjder, fienden intagit kring Tur-

ners Gap. På lika sätt lyckades det äfven slutligen Franklin, att intaga höjderne vid Cramptonpasset, hvarefter fienden på alla punkter så småningom retirerade från slagfältet och intog samma natt en särdeles fördelaktig position bakom Antietam Creek (en liten ström).

Man berättar, att under denna heta träffning de ursinnigaste handgemäng pågått på bergstopparne innan fienden förmåddes gifva upp fältet. Så omtalar man, att 23 Ohioregementet, tillhörande divisionen Kanawha i Renos corps, hvilket af någon händelse erhållit binamnet »Vestra Reservens psalmsångare», erfarit det mest hjeltemodiga motstånd från 23 Södra Carolinaregementet. Stridens förbittring inom det sistnämndas leder lärer neml. hafva gått så långt, att man hvarken tog eller gaf pardon, och man sönderslog mot klippan sina gevär inför besegrarnes ögon i den stund, man såg sig tillfångatagen.

Omkring 30,000 man voro å hvardera sidan engagerade i denna affär, ur hvilken M'Clellan utgick som segrare. Unionsarméens förluster uppgingo till 1,568 man döde och sårade, hvaremot 1,500 fångar, 3 fanor, 2 kanoner och 3,000 gevär föllo i segrarnes händer.

Så snart M'Clellan emottagit rapport, att fienden öfverallt dragit sig tillbaka från slagfältet, utgaf han genast under nattens lopp order till de olika corps-generalerne, att redan vid soluppgången följande morgon regognoscera och på nytt attackera fienden; hvarjemte han beordrade Franklins corps att med yttersta möjliga skyndsamhet sätta sig i march mot Pleasant Valley och derifrån söka att uppnå och undsätta Harpers Ferry. Försvaret af sistnämnde så strategiskt vigtiga punkt, hade blifvit högeligen försummadt, ehuru M'Clellan derpå gjort styrelsen uppmärksam. Platsen, som, med otillräcklig garnison emot en mångdubbelt stark fiende, inneslöt stora krigsförråder och utgör sjelfva nyckeln till Shenandoahdalen, var af yttersta vigt för fienden att taga i besittning. Också afsände General Lee den i alla sådana vigtiga värf förfarne Jackson öfver Potomacfloden till Martinsburg, för att derifrån marchera på och intaga den dominerande och starka position, som omgifver Harpers Ferry, hvaraf stadens fall oundvikligen borde följa. Så skedde ock, ty fiendens anordningar voro så planmessigt uppgjorda och så lyckligt utförda, att Franklin hölls i schack, så att all undsättning uteblef, under det att Jackson tvingade staden till kapitulation.

Hela garnisonen, bestående af omkring 12,000 man, jemte arméens derstädes befintliga, stora vapen-, ammunitions- och persedelförråder tillika med 45 kanoner, föllo i fiendens händer.

Denna för Norden så ansenliga förlust inträffade på morgonen den 15 eller i samma stund som M'Clellan väl kommit under march, för att attackera fienden i dess starka position bakom Antietam Creek. Den

stora arméen hann emellertid icke att fullständigt komma upp och de olika corpserne att intaga bataljordning under dagens lopp. Först följande dag började M'Clellan striden, genom att på eftermiddagen framkasta Hookers corps med order att forcera ett vad och en brygga på fiendens venstra flygel och derefter intaga position på andra sidan vattendraget.

Detta lyckades, men icke utan stora förluster. Sedan striden rasat till aftonens inbrott, qvarlåg nämnde corps till påföljande dag på den så blodigt inkräktade, af fienden öfvergifna, terrängen. *)

Den 17 på morgonen innehades högra flygeln af (som förut) Hooker och Sumner med Mansfields corps (förut Renos) i reserv; i centern stod Porter, och Burnside innehade venstra flygeln. Franklins corps befann sig ännu i Pleasant Valley. I daggryningen anföll Hooker på nytt och dref fienden tillbaka, men blef i sin tur med mycken manspillan åter tillbakakastad af friska trupper, som oupphörligen uppträdde emot honom. General Mansfield framsändes då med sin corps till understöd, men den tappre gamle Generalen stupade, och Hooker måste svårt sårad bortföras från slagfältet. Snart var äfven Sumners corps engagerad i lika het strid, och tvangs att efter mycken blodsutgjutelse draga sig tillbaka, betäckt dels af en särdeles verksam artillerield och dels af 2:ne divisioner från Franklins corps, som just i detta ögonblick återkommit från Pleasant Valley.

Dessas ankomst afgjorde högra flygelns strid. Fienden drefs ännu en gång tillbaka, och den förlorade terrängen återtogs. I centern stod emellertid Porter jemte cavalleriet och en del artilleri sysslolöst som reserv. På venstra flygeln åter, gick nästan lika hett tillväga som på den högra.

Tidigt på morgonen beordrades General Burnside att forcera en der befintlig flodbrygga och anfalla fiendens högra flygel.

Endast efter stora förluster och med glesnade leder uppnåddes den fiendtliga stranden, och det var sent på eftermiddagen innan de med stark artilleristyrka bekransade höjderna af honom intogos. Snart blef han emellertid i sin ordning tillbakadrifven af de förstärkningar eller reserver, som fienden här förde fram. Burnside bibehöll dock vid aftonens inbrott och stridens afslutande sin efter flodöfvergången först intagna position.

Oaktadt dagens batalj otvifvelaktigt utfallit gynnsamt för M'Clellans fanor, var likväl arméens förluster så betydliga, att Generalen icke med någon säkerhet om framgång kunde våga, att nästa dag förnya striden.

Den 18 användes således, att gifva trupperna någon hvila, samt att så

*) Under denna batalj, såväl som under hela det följande fälttåget, förde öfverste E. von Vegesack det 20 New-Yorkregementet, tillhörande General Hookers arméecorps.

Likaledes voro under hela detta fälttåg min f. d. kamrat i General Fremonts stab under Shenandoahcampagnen, ryttmästaren Baron J. Cederström samt ryttmästaren i arméen Fr. Rosencrantz anställde som adjutanter hos General M'Clellan.

vidt möjligt var reorganisera de decimerade corpserne, hvarjemte order utgafs för attack påföljande morgon. Men fiendtliga arméen hade emellertid under nattens lopp retirerat öfver Potomac och stod åter på Virginiens jord, lemnande efter sig 2,700 döde på slagfältet.

M'Clellan afsände genast trupper att förfölja fienden, men dessa mötte så allvarsamt motstånd och ledo så stora förluster, att de snart tvingades att återvända.

Unionsarméen förlorade vid Antietam ej mindre än 12,469 man. En General, 79 officerare och 1,508 man voro stupade samt 4 Generaler, 249 officerare och 6,789 man sårade, hvarjemte 1,043 man dels tagits till fånga, dels icke återfunnits. Deremot föllo 6,000 fångar, 13 kanoner, 39 fanor och omkring 15,000 gevär och blanka vapen i M'Clellans händer.

Enligt uppskattning af stridskrafterne före bataljen, utgjordes dessa i Lees armée af:

	man.
General Jacksons corps	24,800.
" Longstreets d:o	23,400.
" D. H. Hills 2:dra division	15,600.
" Stuarts cavalleri	6,400.
Artilleri (400 kanoner)	6,000.
Andra trupper	20,000.
S:a	96,200.

I M'Clellans:

	man.
1:sta Arméecorpsen	14,856.
2:dra d:o	18,813.
5:te d:o	12,930.
6:te d:o	12,300.
9:de d:o	13,819.
12:te d:o	10,126.
Cavalleri	4,320.
Artilleri (omkring 400 kanoner)	6,000.
S:a	93,164.

Efter bataljen vid Antietam qvarlåg M'Clellans armée ända till slutet af Oktober månad på Potomacs norra strand omkring Sharpsburg, samt på den södra i Pleasant Valley, Harpers Ferry och Williamsport, hvilka platser fiendtliga arméen utrymde. Sistnämnda armée fortsatte vidare sin reträtt uppföre Shenandoahdalen till Winchester, der position intogs.

Otvifvelaktigt voro reorganisation och hvila inom båda härarne af högsta behof påkallade.

Det synbara lugn, som herrskade, stördes emellertid inom Unionsarméen den 10 Oktober genom den öfverraskande underrättelsen, att Stuart med 2,500 man cavalleri inträngt i den norr om Maryland belägna sta-

ten Pensylvania och der inom loppet af fem dagar satt sig i besittning af städerne Chambersburg, Emmetsburg, Woodsborough, New-Market och Monrovia, hvarjemte han på flera ställen brändt och ödelagt offentliga byggnader, magasiner och verkstäder, medförande dessutom som pris ej mindre än 1,000 hästar. Efter att på detta sätt hafva farit fram på en marchsträcka af omkring 100 mil ibland en fiendtlig befolkning, gick han åter ostraffad och helskinnad öfver Potomac, genom hastigheten i sina rörelser djerft gäckande de trupper, som från olika håll utsändes till hans gripande.

Den 26 Oktober satte ändtligen M'Clellan hela sin armée, (genom anlände förstärkningar uppgående till 120,000 man) i march söder ut mot fienden, som genast retirerade. Unionstrupperne pressade på med cavalleriet i teten, på båda sidor om Blue Ridge Mountains. Sålunda pågick marchen ända till den 6:te November, då M'Clellan gjorde halt vid Warrenton, hvarest smärre förpostfäktningar dagligen inträffade.

I detta ögonblick, just då när planen för fälttåget hade vuxit till mognad och var i begrepp att utveckla sig, när nationen i spänd väntan afbidade resultaterne af härens ansträngningar under dess populäre General, öfverraskades man af den alldeles oförutsedda och långt ifrån hugnesamma underrättelsen, att M'Clellan på nytt blifvit skiljd från sitt befäl.

Att aflägsna honom, som var soldaternas afgud och demokraternas man, hade ständigt varit dagens lösen inom det republikanska partiet. För detta mål helgades alla medel och fäderneslandets välfärd betydde ingenting i jemförelse dermed.

Sedan nemligen den omedelbara fara blifvit afvärjd, hvari Washingtons och regeringsledamöternas personliga säkerhet sväfvat, hade de fege blifvit modige och partiintresset återigen fått magt öfver Presidenten.

Natten till den 8 November öfverlemnade neml., till allmän bestörtning, en kurir från Washington Presidentens order till General M'Clellan, att genast öfverlåta befälet till General Burnside.

Karakteren vid skiljsmessan från den honom sörjande arméen var, liksom en mängd högre och lägre officerares afskedstagande, den bästa borgen för hvad denna »nye Napoleon» skulle kunnat uträtta med dessa en ny verlds moderna soldater, hade han ej haft de politiska stämplingarnes låga vapen att kämpa emot.

»Fanorna sänktes», så säger en berättare, »hufvudena blottades, sorgens och harmens tårar fuktade solbrända kinder, hjertats strängar vibrerade inom bröst, som krigets alla fasor och lidanden förhärdat, händerna sträcktes fram med bedjande åtbörder, slutligen — man lemnade lederne för att till afsked omfamna den bortgående, ja man ropade åt

honom: »blif qvar M'Clellan! blif qvar! Om ni vill så följa vi er till Washington och införa en ny sakernas ordning!»

Men de få ord, han vi detta rörande afsked yttrade till soldaterna: »Stån bredvid Burnside så, som I hafven i hundrade strider stått bredvid mig!», aflägsna alla belackare och bära vittne om hans ädla tänkesätt och patriotism.

Då General Burnside emottog befälet, stod arméens hufvudstyrka, bestående af 3:ne arméecorpser jemte reservartilleriet, vid Warrenton. En fjerde corps hade fattat posto på Rappahannocks venstra strand vid Waterloo; tvenne corpser stodo vid New Baltimore, Gainesville och Thoroughfarepasset, hvarjemte cavalleriet under General Pleasanton hade blifvit framskjutit, dels på högra stranden af Rappahannock vid Amissville, dels ock till en punkt sex mil söder om Culpepper i sigte af Longstreets förposter.

Den fiendtliga arméens hufvudstyrka åter. uppgående till omkring 50,000 man, stod dels bakom Rapidanfloden dels ock vid Gordonsville, der General Lee hade sitt högqvarter. Venstra flygeln, omkring 25,000 man, under »Stonewall» Jackson, stod i Shenandoahdalen mellan Winchester och Front-Royal, och högra flygeln under General Longstreets befäl, ungefär lika stark, stod utbredd utefter Rappahannocks högra strand från Fredricksburg till Sulphur Springs. Ansenliga detachementer voro derjemte förlagda i Luray och vid Culpepper.

Efter en veckas förlopp, — under hvilken tid en ny plan för fälttågets fortsättande, hufvudsakligen i strid med den af M'Clellan utstakade, uppgjordes efter Styrelsens fingervisning af Burnside — uppbröt Unionsarméen från Warrentonställningen och marcherade utefter Rappahannocks venstra strand till staden Falmouth, snedt emot Fredricksburg, hvarjemte en ny bas etablerades vid Aquia Creek.

Fienden å sin sida, åtföljde Unionsarméens rörelser och sammandrog, dels genom march åt högra flanken utefter södra stränderna af ofvannämnda tvenne vattendrag, dels medelst jernvägsförbindelser, ungefär samtidigt med Burnsides ankomst till Falmouth, såväl Longstreets trupper, som arméens hela hufvudstyrka vid Fredricksburg. Jackson qvarstod dock ännu i Shenandoahdalen.

Burnsides plan innehöll, att arméens hufvudstyrka skulle, på åtskilliga punkter i grannskapet af dessa städer, öfvergå floden, under det att samtidigt ett låtsadt anfall borde företagas från Warrenton, hvarefter, så menade General Burnside, vägen på Richmond borde ligga öppen.

Om ock icke denna flodöfvergång, hvilket vi nedanföre skola se, hade misslyckats, torde en blick på kartan vara tillräcklig att visa det vanskliga i denna plan i sin helhet. För att tydliggöra denna uppfatt-

ning, såväl som de stridandes ställning och rörelser, torde med några ord terrängens belysning erfordras.

Staden Fredricksburg är belägen på södra stranden af Rappahannock, snedt emot staden Falmouth, och på ett afstånd af 60 mil från Richmond, hvarmed den är förenad genom Richmond-Fredrick-Potomacjernvägen. Emellan Falmouth, der Burnsides armée stod, och Richmond finnas, förutom en mängd smärre vattendrag, icke mindre än fyra naturliga försvarslinier neml. vid Rappahannocks, Mattaponys, North-Annas och South-Annas vattenbäcken, hvilkas höga, otillgängliga stränder erbjuda den försvarande de förträffligaste reträttställningar mot en på Richmond avancerande fiendtlig armée. Ofvanför Falmouth utgöres Rappahannocks stränder af branta höjder, hvilka icke utan svårighet kunna bestigas, hvarjemte flodens smala vadställen och klippiga botten gör en öfvergång derstädes nästan otänkbar. Nedanför staden deremot, vidgar sig floddalen ganska mycket och floden lemnar bättre tillfälle till öfvergång öfver den mängd smärre öar, hvilka der bildats af den starka strömfåran. Midt för staden dominerar norra stranden den södra, å hvilken senare åter ett halfcirkelformigt, långsamt uppåt stigande, högt platåland reser sig, som å sin sida dominerar floddalen.

På detta hade General Lee intagit en nästan ointaglig försvarsställning, i hvars rygg han egde en förträfflig reträttposition bakom Mattapony, eller som den på denna punkt kallas, Pofloden. North Anna är omkring 40 mil från Rappahannock, med hvilken den löper ungefärligen parallel. Denna är en djup och hastig ström med trånga stränder, hvilka på dess norra sida uppstiga till en höjd af omkring 100, och på dess södra till 150 fot öfver vattenytan. South Anna och Pamunkeyfloderna framställa äfvenledes stora hinder för en anryckande fiende.

Till dessa för General Lee så gynsamma lokala förhållanden, får man ej underlåta att tillägga den stora fördel, han egde i jernvägarne. Man vet, att då Burnside lemnade Warrenton ställningen och marcherade på Fredricksburg, stod Lee vid Gordonsville. Den sistnämnde kunde således, under det Longstreet marcherade ur högra flanken, medelst begagnande af Virginia-Central-jernvägen, skyndsamt kasta sin hufvudstyrka till försvarsställningen vid Rappahannock.

Vi återvända nu till berättelsen.

General Burnside, som före uppbrottet från Warrenton ställt sin armée på 3 stora fördelningar med 2:ne arméecorpser i hvarje, under befäl af Generalerne Sumner, Hooker och Franklin, hvartill hörde en ansenlig reservstyrka under General Siegel, inträffade med sina förposter den 17 November i Falmouth. Men den för flodöfvergången reqvirerade pontontrain och broslagningsattiralj, hvilken befanns i Washington, inträffade ej, vare

sig genom försummelse eller förräderi, på utsatt tid vid floden. En dyrbar tid af 3:ne veckor gick härigenom förlorad för Unionsarméen, ett tidsförlopp som fienden deremot visste, att på allt sätt använda till sin fördel. Sålunda blefvo dessa veckor tillräckliga för Lee, att hinna tillfullo genomskåda Burnsides afsigter, hvilket hade till följd hela fiendtliga arméens concentrering (deri inberäknadt Jacksons corps) på höjderna vid Fredriksburg. Den starkt förskansade positionen var af ansenligaste beskaffenhet. Tvenne förskansade linier med ett mellanrum af en mil etablerades, hvari batterierna höjde sig amphiteatraliskt öfver hvarandra, riktande sina kanonmynningar i en halfcirkel utöfver fältet och staden. Bakom och i dessa batteriers mellanrum intog Jacksons corps högra flygeln och General Stuarts den venstra. Centern commenderades af Longstreet och reserven af General A. P. Hill.

Den 10 December på natten anlände ändtligen pontontrossen, hvarjemte en artilleristyrka af 143 kanoner intagit position på höjderna midt emot Fredriksburg, färdig att öppna sina eldgap.

Mellan kl. 4 och 5 följande morgon började broslagningen af fyra pontonbryggor, hvilken, med yttersta raskhet bedrifven, gynnades och doldes i början fullkomligt af stark dimma. Men bryggorna hade knappast hunnit blifva halffärdiga, förrän en häftig musköteld från såväl stranden, som från närmaste byggnader i staden, tvang trupperna till arbetets öfvergifvande. Sedan emellertid elden i någon mån aftagit, återtogs arbetet efter en timmas förlopp, men endast för att på nytt öfvergifvas, ty en fullkomlig storm af kulor haglade nu öfver de tappre arbetarne.

Artilleriet erhöll nu order att öppna eld på staden. Denna fortfor utan uppehåll till kl. 1 på middagen, under hvars skydd manskapet återvände till broslagningen, men den förmådde likväl icke, att fullkomligt utdrifva de trupper, som med sin eld ifrån husen ännu i hög grad förhindrade arbetet. Detta måste för tredje gången afstanna. Med vid detta stadium kasta sig, med ädel sjelfuppoffring och sällsynt hjeltemod, en mängd frivillige öfver floden medelst pontoner och båtar. Oförskräckt, som till en lek rusa de uppför stranden, obekymrade om hvad der skulle möta dem och utan att låta sig hejdas af kulregnet intränga de i den på flera punkter numera brinnande staden, jagande i vild flykt franför sig de fiendtliga skarpskyttarne.

Artilleriet hade nu fått order att upphöra med sin eld och broslagningsarbetet fullbordades.

Så snart bryggorna voro färdiga, började trupperna öfvergången, och vid aftonens inbrott hade Sumners hela fördelning och en del af Hookers, dock icke utan något motstånd, intagit position på fiendtliga stranden

och tagit staden i besittning. General Franklins fördelning hade derjemte redan tidigare på dagen öfvergått den brygga, som utan något särdeles hinder blifvit uppförd öfver floden 2 mil längre ned.

Den 12 fortsattes flodöfvergången af arméens återstående corpser, hvarunder likväl de fiendtliga batterierna på höjderna bakom staden, hvilka hittills varit fullkomligt tysta, öppnade en svag eld på de till sina utsedde positioner uppmarcherande fördelningarne.

Den 13 på förmiddagen började striden på venstra flygeln. Denna innehades af General Franklins fördelning, hvars center avancerade ungefär en mil från stranden, stödjande sin venstra flygel på floden 3 mil längre ned, och den högra på staden. En skarp eld från ett på fiendens yttersta högra flank placeradt batteri, inledde nu bataljen. Fåfängt framgick ett regemente att intaga detsamma, fåfängt stormade i samma afsigt en hel brigad upp för den höjd, på hvilket det stod. Dessa tappre lågo, som mejad säd på sluttningen eller återkommo i oordning. Striden hade emellertid utsträckt sig och antagit en mera allmän karakter på denna flygel, dock öfverallt utan ringaste framgång för Franklin, hvars afsigt var, att på denna punkt turnera och tillbakakasta fienden mot Massaponax Creek. Öfverallt mötte de hjeltemodigt stormande trupperna det mest hårdnackade motstånd, öfverallt möttes deras oupphörligt återupprepade anfall med en eld, som skoningslöst glesnade lederne ända till mörkrets inbrott, då slagtandet ändtligen afstannade. Franklin hade under dagens lopp ej förmått inkräkta en tum af den fiendtliga positionen.

Hookers och Sumners fördelningar hade icke varit lyckligare. De gingo gång på gång i elden med en ordning, ett mod och en tillförsigt, som skulle hedrat de bäst disciplinerade och krigsvana trupper. Men hvad förmådde dessa öfvermenskliga ansträngningar emot den mördande eld, som ljungade emot dem!

Tvenne divisioner af Sumners fördelning, hvilken innehade högra flygeln, inledde anfallet på denna punkt. Stadigt marcherade dessa trupper öfver det öppna fältet, liksom blinda eller känslolösa för den gräsliga förödelse, som de fiendtliga projektilerna spridde i deras leder. Endast några få steg återstodo till den höjd, å hvilken de slutligen skulle storma uppföre, för att intaga några af de batterier, hvarmed densamma var garnerad, då oförmodadt en häftig gevärseld på pistolhåll nära, sprider förvirring och död i anfallskolonnernas teter. De vackla, men enthusiasmen håller dem ännu samman, och inom kortaste tidsmoment hade dessa trupper deplojerat i det svaga skyddet af en låg ravine. Förstärkningar ankommo, och med dem nytt mod. På nytt formerades anfallskolonner, på nytt stormade de uppför höjderna — men fåfängt; obevekligt skör-

dade kartecherna hela led af de angripande. Tre gånger voro dessa anfall förnyade på åtskilliga punkter, utan att ens anfallskolonnernas teter förmådde uppnå batterierna.

Vid detta stadium af striden, hade centern inom samma fördelning ej bättre framgång. Mottagen å sin sida af lika våldsam och bestrykande eld, vacklade den inom kort och en stor del af dess trupper flydde i upplösningstillstånd. Detta fortplantar sig liksom en elektrisk gnista till högra flygeln. Det farliga ögonblicket af en allmän panique var ej långt borta, då ändtligen sistnämnde flygels trupper åter bringas till sans och ordning, och åter skickas dessa hjeltar döden till mötes.

På detta sätt aflöste brigaderna hvarandra under dagens lopp i dessa fåfänga försök, att utdrifva fienden från dess så starka och väl förskansade position. Klockan omkring 5 på eftermiddagen lyckades det emellertid Sumner, att på en ej olämplig punkt uppföra sitt kraftiga artilleri, hvarefter en artilleristrid, utan kända resultater å fiendens sida, fortgick till långt efter solnedgången.

I centern, som innehades af Hookers fördelning, inleddes striden ungefär samtidigt med flyglarnes, genom infanterield i spridd ordning mot fiendens på denna punkt ganska långt framskjutna vedetter. Dessa tillbakadrefvos slutligen med bajonetten, hvarefter, under en stor del af förmiddagen, artilleriet å båda sidor spelade hufvudrollen. Snart fann emellertid Hooker gagnlösheten i denna beskjutning och ordnade sig till stormning. Samma hjeltemod, samma lugn, samma imponerande hållning utmärkte äfven dessa trupper när de gingo till storms. Men fåfängt! — nya trupper kastades oupphörligt fram, att ersätta de nästan inpå kanonmynningarne af kartechelden bortsopade. Nya ansträngningar, nya öfvernaturliga prof af mannamod och sjelfuppoffring, nya skiftande blodscener, nya offer! — se der hvad detta grymma skådespel erbjöd!

Efter denna olyckliga dag qvarlåg Unionsarméen i tvenne dygn i sin efter flodöfvergången först intagna ställning, utan att under denna tid lyckas insamla sina på valplatsen ännu qvarliggande döde och sårade. Hvarje försök häruti förhindrades af fienden.

Hvilket bevis på den omenskligheten, hvartill lidelsernas bitterhet kan drifva menniskan!

Natten till den 16 December återvände arméen öfver Rappahannock, utan att i denna reträtt oroas af fienden, hvarefter den uppref bryggorna och intog sin gamla position på denna flods norra strand, lemnande efter sig på slagfältet 12,321 fallne och sårade.

Om dessa sorgliga siffror råder dock den meningen, att de med omkring ett tiotusental äro för lågt uppgifna.

Menniskovännens klagan öfver utgjutet blod är rättvis!

Må vara att nödvändigheten, huru okristligt sådant än är, någon gång fordrar blod, men det vissa är, att detta nyss beskrifna slagtande var, ehuru icke afsigtligt och brottsligt emedan endast härförareoskicklighet framkallade det, ur militärisk synpunkt onödigt.

Ve! den general, som suddlat sina händer med blodet af onödigt offrade soldater.

VII.

Saint Augustine i Florida. Febr. 1864.

»Kennst du das Land wo die Citronen blühn,
Im dunklen Laub die Goldorangen glühn», — —

På en punkt af jorden, dit min inbillning knappast förde mig, befinner jag mig nu, fem à sex tusen mil från fäderneslandet, i en underskön natur, i ett tjusande klimat och bland ett blödande folk, som fostrat så många hjeltar, hvars qvinnor, varma som landets sol, äro patriotiska som dess män. Omgifven af tropikens yppiga, prunkande alster, under en ren och molnfri, af en glödande Februarisol strålande himmel, inandande den friska, behagliga brisen från den oändliga oceanen, som under melodiskt brus sköljer den hvita, brännande sanden på Floridas kust — hvarthän skulle jag låta mina tankar ila, bort öfver det spegelblanka hafvet, om ej till dem, jag kär hafver, till dig du dyra fosterland!

O! kunde jag blott förflytta dig hit till denna af högröda camelior, doftande rosenlager, törnrosor, cactus och yppiga slingvexter omvuxna piazza, från hvilken det varma landskapet, med dess gröna lointaine af ek, palmetto- och orangeskogar och det blå hafvet utbreder sig för mina blickar — dig min vän, som vid sänkta rullgardinen och det matta skenet af den flammande lampan, vid detta laget lyssnar till den bistra nordans hvinande kring knuten! Ack! huru skulle du icke med mig frossa af vederqvickelse och nytt lif, och huru ofta skulle icke dina tankar, liksom mina, med vemod återvända till nordens gråa himmel och hvita svepnad, till din lampa och brasa, dina galoscher och pels.

Men du måste åtminstone slå upp kartan och lokalisera dig å den. Låt fingret för ett ögonblick följa utefter Södra Carolinas, Georgias och Floridas kuster; låt det stanna vid den lilla staden Saint Augustine och vänd tankarne ifrån eder februarisnö och is till detta »*blommornas land*» der jag tillbringat några veckor, som ännu på min ålderdoms dagar skola utgöra ett af de ljufvaste minnen från mitt lif.

Ingenting af hvad jag hitintills sett har gjort ett sådant intryck på mitt sinne, som detta land med dess, isynnerhet vid slutet af dess korta (en månad långa) vinter, rena och obeskrifligt behagliga luft. Floridas klimat är ej fullt tropiskt, enär den heta zonen först inträder något söder om denna halfö, men det eger alla ett tropiskt klimats behag. Jemfördt med Egyptens, Arabiens, Texas' eller andra länders, hvilka ligga under samma latitud som Florida, intager det utom allt tvifvel första rummet. Väl fattar jag nu det för mig så ofta upprepade uttrycket: »o! det är det skönaste klimat på jorden», om ock i detta utrop ligger någon öfverdrift, enär högsommarn, särdeles i det inre af landet är mycket het, och de miasmer, från floderna och de stora träsken, af hvilka luften denna årstid uppfylles, äro för fremlingens helsa skadliga och hemsöka ofta de inflyttande med långsamt tärande sjukdomar.

Just nu pågår den outsägligt ljufliga öfvergången mellan den så kallade vintern och sommaren, och jag njuter också i fulla drag af dess behag.

Följ mig på en kort vandring i denna herrliga natur, så yppig, så full af sprittande lif, hvilken, liksom i en ständigt vexlande kosmorama, oupphörligt framställer nya bilder för mina hänförda sinnen! Se denna kedja af små täcka sjöar eller dessa floder, som i otaliga slingrande bugter dansa fram emellan stränder, hvilkas vilda, underbara skådespel den djerfvaste inbillning ej förmår framställa.

Se dessa massor af täta löfverk, än kastande sig i väldiga bågar från strand till strand, än bildande djupa arkader, i hvilkas dunkla irrgångar jag tycker mig se De Sotos eller Narvaez blodiga vålnader.

Se dessa täta orangelundar, hvilka liksom svigta under bördan af deras saftiga och lysande frukter, huru de skimra i solljuset, omgifne af urskogens rika mångfald, doftande af vällukt och bebodda af tusende näktergalar, som här ostörde sjunga sina melodiska och glada frihetshymner.

Se denna oändliga mångfald af trädarter, sugande sin näring från en kraftig jord och liksom sprittande af lif i det lodrätt fallande solljuset, än prunkande med frukter eller blommor af glödande färgprakt, än behängda och öfvervuxna med dessa massor af långa mossor och

slingvexter med mångskiftande blommor, som följa träden upp till deras höga, gröna kronor, kastande sina fina trådar från det ena till det andra och sedan åter följa stammarne nedåt, för att kanske doppa sina fina blad i flodens eller en källas svalkande vatten.

Se dessa djupa lunder af cypress, lager och myrten; se det ståtliga tulpanträdet med sina herrliga, gula blommor; den solfjäderslika palmetton; den jättehöga, majestätiska magnolian, full af stora, snöhvita, klocklika, starkt doftande blommor i toppen af dess mörkgröna krona; och dessa väldiga sykomorer, lifekar och pinier, hvilka stå, med sina svajande mossor och omslingrade af lummiga caprifolie-, jasmin- och törnrosrankor, som jättar vid sidan af den fina, känsliga, blyga mimosan, hvars ädla former och fina blad lätt vaggas af tropikens ljumma vindar.

Se åter dessa vilda, yppiga snår af taggiga buskvexter, krypande slingvexter och vilda vinrankor, af cactus, törnrosor, konvolvulus, caprifolium och rosenlager, som betäcka och omslingra stubbar och trädrötter vid flodbrädden, liksom uppsprungna ur vattnet och längtande att åter svalka sig deri eller spegla sin fägring i dess lugna yta. Se huru de hänga i fina blomsterfestoner i mossornas hvalf och pelargångar, bedöfvande med sin vällukt den ikring deras kalkar surrande insektsverlden.

I skötet af detta naturlif med all dess yppiga, rika fägring, i denna vilda, ensliga stillhet, hvaraf man öfverväldigas, känner man sig liksom försatt århundraden tillbaka och bland rofgiriga alligatorer, ödlor och skallerormar, som ännu i dag lura i de täta snåren ibland rosor och blomdoft, befarar man här och der upptäckten af ett par vilda, mörka menniskoögon, flammande af dyster eld, eller väntar man hvarje ögonblick att få höra suset af den förgiftade pilen från den lurande Indianens båge, om icke örat träffades af en annan pil — det störande ljudet af den prosaiska ångan, och af detta återväcktes till verkligheten.

Äfven hit hafva hjulhus och skoflar, skorsten och hvisselpipa framträngt, och Indianernes canoer glida icke längre långsåt flodens vilda stränder.

Florida har i alla tider, liksom i dag, varit skådeplats för blodiga fejder. De första som nedsatte sig på halfön voro Fransmän, men dessa bortdrefvos snart af Spaniorerne, hvilka redan år 1565, långt innan något annat nybygge hunnit resa sig på Amerikas kust, hade bemäktigat sig kustlandet och midt ibland vilda Indianstammar grundlagt Saint Augustine. Före revolutionen utkämpades emellertid ett blodigt krig emellan nybyggarne och de Engelska kolonierna Södra Carolina och Georgia, hvilket slutades till förmån för de sistnämnde, och Florida förvandlades till en Brittisk besittning år 1763. Det återeröfrades dock 1781 af Spanien, från hvilken makt det kom i Förenta Staternas händer 1821. Under

Em Bærentzen & C^os lith. Inst.

FLOD-BÅT I FLORIDA.

hela denna långa tidföljd ända till 1842 var det äfven skådeplatsen för blodiga Indiankrig, under de sista 8 åren emellan trupper af reguliera arméen och de roflystne vilda Seminolerne under deras ryktbare höfding Osceola, hvilket krig slutades med rödskinnens utrotande och förflyttning vester ut samt landets upptagande i Unionen som sjelfständig stat år 1845.

Saint Augustine är den äldsta staden i Förenta Staterna och Amerikanaren benämner densamma, också med en viss stolthet »the ancient city». Dess förfallna och ruskiga men pittoreska utseende öfverenstämmer äfven troget med dess vördnadsvärda ålder. De små och låga husen äro byggda af ett slags stenämne, benämdt »coquina», och kringvuxna samt skilda från hvarandra af ruskiga, små trädgårdar, i hvilka det föreföll mig som menniskofot ej trampat sedan den tid, Spaniorerna här hvilade ut från sina blodiga strider med vildarne i stadens grannskap. Dessa trädgårdar prunka dock inom sina nedfallna, af mossa och slingvexter öfvervuxna murar och jerngaller, med denna praktfulla floras skönaste species. Pinier, lagrar, cypresser och palmettos omvexla här med kastanie-, fikon-, mullbärs- och körsbärsträd samt öfriga fruktträdslag, hvaremellan bjert framsticka lysande cactusvexter, aloe, camelior och rosenlager. Oftast äro de små byggnaderna totalt öfvervuxna med vinrankor, murgrön, caprifolium eller sköna, lummiga törnrosrankor.

En oändligt behaglig, skuggrik avenue löpande emellan orangelundar eller täcka och inbjudande villor, inhägnade af lummiga trädgårdar, leder från landsidan till staden rakt fram till dess förnämsta eller enda »plazza», hvars skuggrika alléer och utsigt öfver hafvet, göra densamma till den skönaste promenad eller hviloplats alla tider på dygnet. Å dess ena sida ligger stadens något antediluvianska rådhus samt dess försäljningsbodar för födoämnen och å de tvenne andra sidorna ligga gent emot hvarandra en protestantisk-episcopal och en romersk-katolsk kyrka, båda i högst förfallet tillstånd, den sistnämnda, till icke ringa stolthet för den i allmänhet antiquitetsälskande Amerikanaren, försedd med en tornklocka bärande årtalet 1682.

Från denna plats utgå de förnämsta gatorna, hvilka äro långa, trånga och krokiga, utan tecken till stenläggning och större delen af dagen fullkomligt öde.

Folktomheten å gatorna härleder sig, som man kan finna från behofvet af skydd för den starka solhettan, men nu för tillfället äfven af ett annat ganska naturligt skäl, nemligen det, att majoriteten af stadens innevånare flytt till det inre af landet vid våra truppers ankomst och besättande af kusten, lemnande hus och hem till rof åt den förstkommande. Likvisst börja nu inflyttningar ske från Norden, särdeles sedan Regeringen

låtit sequestrera och på auktion försälja till låga priser en del egendom i och omkring staden, tillhörig de flyktade rebellerna. De företagsamma Yankees skynda att hålla sig framme och hafva nu i någon mån satt nytt lif i staden, hvilket naturligtvis ej minskas genom närvaron af här förlagda garnisonstrupper.

Den hvita befolkningens antal var före kriget cirka 1,500 personer, hvaraf nära $^2/_3$ voro af spanskt ursprung, hvilka fortfarande talade sitt modersmål. Qvinnorna äro, liksom de flesta af spansk race, bländande sköna och behagfulla brunetter, med hvitaste hy och blixtrande ögon, hvilka äfven kunna räknas bland tropikens under, och deras toiletter, ehuru något prålande i lysande färger synes mig ytterst smakfulla.

Saint Augustine har alltid varit för Nordens fashionabla verld hvad Nizza är för norra Europas, och mången obotligt ansedd sjuk har här återvunnit hälsa och krafter. Säsongen för eleganta verldens besök var vanligen under Februari, Mars och April månader, under hvilken tid luften är obeskrifligt mild och behaglig. Staden var då öfverfylld af besökande, dess hoteller fullt upptagna, dess promenader och quaier hvimlade af lif och rörelse, och vid denna karnevalstids slut hände mången gång, att en långskäggad Yankee förde någon af dessa underbart sköna döttrar från »blommornas land», som sin brud till sitt hemlands kallare bygder.

Jag kan lätt föreställa mig den lilla stadens lifliga utseende under dessa månader och det starka afbrottet emot dess närvarande ödslighet, men hafsstrandens milda bris och aftonens ljumma fläktar från skog och äng fyllda af orange- och blomdoft, äro för mig mera värda nu i denna stillhet, än i trängseln med en fashionabel verlds frasande siden och blixtrande juveler.

Mot ingenting ville jag utbyta njutningen af dessa ljusa månskensnätter, då jag vid stranden af det blå hafvet, hänföres af tropikens under och vaggas till drömmar af dess smekande nattvind.

Men låt mig nu gå litet tillbaka i händelserna och äfven berätta huru jag kommit hit. Mina anteckningar, som troget följa hvarje steg jag tagit för att närma mig detta mål, skola härvid blifva min hjelpreda. Egde jag ej dem att dokumentera mig med så skulle jag kanske ibland frestas att skrifva orsakerna till min strandning å denna kust, på »de outredda naturkrafternas områden».

Du minnes kanske, att jag i mitt sista bref jublade af förtjusning, öfver att hafva erhållit den ryktbare General Gillmores tillstånd, att

besöka belägringsarméen utanför Charleston, samt inbjudning till nämnde Generals högqvarter derstädes och att jag full af förhoppningar på det intresse detta skulle skänka mig, skyndsamt beredde mig till affärd.

På utsatt tid inställde jag mig ombord på den stora och präktiga ångbåten Arago, equiperad för att återigen gå i fält, och snart styrde jag ut från NewYorks hamn sydvart hän öfver en indigoblå ocean.

Minnet af den angenäma resan öfver Golfströmmens lugna yta, är hos mig outplånligt. Huru ren och molnfri var icke himlen, huru mild luften, huru skimrade icke solljuset öfver den spegelblanka, vida ytan, på hvilken Arago, med sin knappt hörbara machin, nästan ljudlöst sväfvade, och hvars oändliga stillhet endast afbröts af en och annan fiskmåses plaskande vingslag,

Att resa med nytta behag och komfort, vare sig att man har stora eller små tillgångar, är en konst för hvars inlärande jag tror, att Amerika är rätta skolan. Varnad af föregående irrfärder undanbad jag mig således ej en ung NewYork Ladys omtanka om mig före afresan, utan emottog hennes lilla eleganta visitkort, för att begagna som rekommendation till Capitainen å fartyget, med hvilken hon händelsevis var bekant. Om åskan slagit ned i skeppet eller detsamma sprungit läck, kunde Capitainen säkerligen icke fått mera att bestyra än efter det ögonblick då detta kort magnetiserade hans fingerspetsar. Jag fick genast en ensam hytt, presenterades till höger och venster för aristokratien ombord (hvilken lycka!) och fick som en särdeles grace äta i dennas sällskap vid Capitainens bord i den af mycket menniskor öfverfyllda salongen, hvarjemte den oförlikneligt väderbitne, men humane och välvillige mannen ingenting sparade för att göra min resa angenäm eller — hvad vet jag? — för att kanske framdeles af den unga Ladyns läppar locka ett erkännande af hans egenskaper, som gentleman. Vi åto superba middagar; champagnen flöt i damerna på Capitainens räkning hastigare än Golfströmmen i Atlanten, och vår värds rödt skinande anlete sken väl aldrig mera till sina passagerares fromma än nu. Ibland den fashionabla societeten ombord fanns en särdeles illustre Lady, Mrs R—, den ljufva hälften till redaktören af en utaf Amerikas förnämsta tidningar, en dame hvilken märkbart visades en större attention, än man egnade åt någon af de öfriga bland sällskapet. I hennes nära ställning till pressen, denna souveraina makt, hvarunder detta fria folk så slaviskt böjer sig, måste jag otvifvelaktigt söka anledningen härtill, såvida icke de goda föredömen af sällspord uppmärksamhet, som vår artige Capitaine visade henne, ensamt hafva äran deraf.

Mrs R— medförde äfven tvenne unga döttrar samt deras vän, en ung Miss Green, med hvilka hon hade för afsigt att tillbringa vintern i Havanna, sedan de först gjort ett besök härstädes. Deras sällskap till-

skyndade mig många glada stunder och ökade i hög grad trefnaden ombord, liksom sammanträffandet med dem här har beredt mig mycket agrement.

Vid måltiderna var jag placerad emellan den unga Miss R— och en sorgklädd dame, som med en viss konstmessighet sökte dölja sina långt ifrån attractiva drag emellan långa bruna lockar under en liten kokett hatt. Liksom tusende andra, bar hon det ganska nationella namnet Brown, och var stadd på en resa att emancipera negrer i Södra Carolina, hvarom jag snart anförtroddes, under en liten axelryckning, af förstnämda lilla granne till höger. Miss Green åter, var en klotrund, liten varelse vid pass 19 år (hög ålder här) med kinder så fylliga och skinande röda (ett fullkomligt hjerter ess), att jag en gång, då vi alla kände oss något lifvade efter en intagen qvantitet champagne, framställde, huruvida hon icke snarare borde heta Miss Red. Hon var glad, som den lyckligaste bland dödlige, bar glasögon på den lilla näsan och bytte om toiletter tre gånger om dagen, hvarvid alltid med oförliknelig smak, högröda band och hvita elfenbenskammar sammanhöllo det svarta håret. Vid andra sidan af bordet satt ett nygift ungt par, hos hvilka jag snart spårade de omisskänneliga tecknen af smekdagarnes lycka. Han var 25 och hon 16 år. De voro nu på sin »wedding trip» söderut och medförde till sitt nya, sydländska hem en ung negresse, en hund och en katt, hvilka, liksom de olika species i burarne uti »zoological garden» i London, alla bodde tillsammans i en hytt.

Snedt emot mig vid bordet satt en Amerikansk lagkarl, en af dessa många, varierande typer af »Judges» såväl som af »Justice», hvilka man påträffar öfverallt här i landet. Han var en äldre man med lugna, drömmande ögon, hvilka lågo djupt inne i hufvudet under ett par chinesiskt uppvinklade ögonbryn, hvaröfver hvälfde sig en ovanligt hög panna med kort uppstående, gråsprängdt hår. Ehuru jag aldrig hörde honom yttra ett ord, syntes han mig som rättvisans handhafvare böra vinna allt erkännande, ty med innehållet å faten förstod han åtminstone att, lik en fyndig advokat till sin klients förmån göra processen kort.

Olikt ångbåtsresor i allmänhet, förflöto dagarne under denna ganska omvexlingsrikt. De många olika elementer, hvaraf societeten var sammansatt, samt dess fria, otvungna och enkla ton, bidrog i förening med det sköna vädret och den komfort, som det präktiga fartyget erbjöd, i hög grad härtill. Man tillställde lekar, i hvilka hela sällskapet deltog, man dansade, och hvarje afton voro alla passagerarne samlade till »meetings», der dagens brännande frågor på det mest humoristiska sätt diskuterades eller der hvar och en i sin tur ålades att efter måttet af sina pund hålla tal, berätta en anekdot, eller sjunga en visa. Sista dagen af den nära

700 mil långa resan, var en Söndag, som firades med Gudstjenst, hvari, trots den stora förbistringen af religionsbekännelser, församlingen syntes med from andakt deltaga, förenande sig i bön och lofsång till den ende Guden. På eftermiddagen nämnde dag upptäckte vi land, och inom kort hade vi Charlestons hamn, staden, jernflottan och det präktiga skådespelet af en häftig beskjutning, emellan våra batterier och de fiendtliga befästningarne, för våra blickar.

Vi höllo en god stund på den yttre redden i och för aflemnande af depecher till General Gillmore, hvarunder i sanning en af de mest storartade scener fängslade våra ögon i den lugna och varma aftonen.

Midt på taflan reste sig stolt ur vattnet det ryktbara fästet Sumter, från hvars vallar den röda och hvita rebellflaggan trotsigt svajade. Till höger var Sulvivans Islands med sina batterier, hvilka vid pass hvar 3:dje minut dånande slungade sina bomber tvärtöfver hamnen till våra batterier på Morris Island, hvilka lifligt besvarade elden, och i lointainen staden Charleston, tecknande tydligt sina kyrktorn och hvita hus mot den azurblå horisonten. Långsåt Folly och Morris Island låg monitors- och kanonbåts-flottan och på yttre redden blockadskeppen.

Vi lemnade Charlestons hamn i solnedgången. Sällan samt endast på dessa latituder får man se sådana naturscener, hvartill vi nu voro vittnen.

Den purpurfärgade, mot horisonten likt lågor flammande himlen; de skarpa förtoningarne af öarne; staden, liksom stigen upp ur det spegelblanka mörkblå vattnet; den lugna oceanen; de i alla riktningar hvarandra korsande bomberna, som med väldigt dån och hväsande skuro luften och vid explosionen lemnade efter sig ett litet snöhvitt moln, bjert afbrytande mot den röda himlen; de så småningom uppstigande dimmorna, i hvilka de kringliggande skeppen framstodo som spöklika gestalter; slutligen solens försvinnande och det allt mer tilltagande mörkret, hvari de antända bomberna beskrefvo sina höga majestätiska bågar; — allt var storartadt och imponerande i obeskriflig grad.

Snart hade vi lemnat Charleston långt bakom oss och styrde ut på det mörka blå i den stjernklara aftonen.

Efter intagen soupé, några sidors läsning samt ett parti kort (dummare än »svartpetter») med misserna Green och Brown, i hvilket jag naturligtvis hade svårt att »bekänna färgen», gick jag åter opp på däck. Ostörd njöt jag i flera timmar af den, som Professor Törneros, den längesedan aflidne fosforisten, uttryckte sig, »aromatiska natten», hvilket uttryck, jag här bättre senterar under den stjernklara himlen en Januarinatt på Floridas kust, på golfströmens lugna yta.

Länge betraktade jag det glänsande skum, som i dessa farvatten likt eldflammor lågar omkring fartygets bog och sidor. Lyfte jag mina ögon uppåt till det oändliga blå öfver mitt hufvud, huru fängslades jag icke af det praktfulla skådespelet af de oräkneliga stjernfallen, som likt lika många strimmor af eld korsade himlahvalfvet, från zenith ned till den mörka horisontranden.

På kusten emellan Charleston och det sydligare belägna Port Royal, hvilket senare ställe är detta militär-distrikts hufvuddepôt och ändpunkten för ångbåtsförbindelsen med Norden, är en signal-linie etablerad, hvars signalfacklors fladdrande sken, här och der på den låga stranden, icke litet bidrog, särdeles genom dess reflex å den lugna ytan, att skänka poetiskt behag åt scenen omkring oss.

Jag sof skönt nattens senare del och uppvaknade icke förr än solen åter stod högt på himlen och Arogo med sakta fart gled in i Port Royals hamn.

Å den förut öde stranden af den låga ön Hilton Head, har en liten stad, liksom genom ett trollslag uppstått af dessa oräkneliga depôt-byggnader för arméen, som Regeringen låtit uppföra, sedan den tog kusten i besittning.

Den ovanliga karakter, som anblicken häraf erbjöd, var af en ganska fängslande art.

Upp ur det blå vattnet, hvars yta icke ens krusades af en enda vindfläkt, och liksom gassande sig i solhettan på den hvita hafssanden, framstod en liten stad, i hvilken hvarje hus, hvarje tak, hvarje skorsten, hvarje flaggstång var hvit som den skönaste »carrara» och skimrade bländande i det heta solskenet mot en bakgrund af öns gröna orange- och palmettoskogar.

Ett enda hus fanns förut på denna plats, och detta, bibehållet i dess ursprungliga skick och tjenande till signalstation och embetslokal, reser sig liksom ett underligt väsen från en förgången tid öfver det moderna grannskapet, hvaribland finnes ett präktigt hospital samt stora förrådsbyggnader, hvilka innehålla bevärings- och utrednings-persedlar, ammunition och vapen m. m. för cirka 30,000 man.

Taflans lif ökades af rörelsen i hamnen och dockorna, på bryggor och stränder, och mot den lugna vattenytan afspeglade sig de oräkneliga masterna af transportflottan, ångbåtar af alla slag och storlekar, linieskepp, kanonbåtar och pansarfartyg.

Men den vanliga villervallan å en ångbåt, då resans mål är hunnet, inträdde, och jag väcktes till en mera praktisk uppfattning af situationen och de nödvändiga bestyren för afgång från fartyget, genom de ganska expressiva påminnelserna af brådskande menniskor, som knuffade mig

i ryggen med koffertar eller måttade åt mina ögon med paraplyändar, samt de långt ifrån tvetydiga tecknen af stewartar och uppassare, hvilka på det snillrikaste sätt uppfunno de mest otroliga anledningar, att slå bugter kring min person; någonting hvaraf icke blott Amerika skänkt mig erfarenhet.

Efter det angenäma återseendet af en landsman och vän, Capitaine N. Elfving, blef jag genast af honom presenterad för högste befälhafvaren på stället, General Seymour.

Aldrig har jag i detta land blifvit så väl emottagen, som af denne gentleman, hvilket också visar sig i följande skrifvelse, som han till mig aflät efter några dagars vistande derstädes:

"Major. Whenever the visits you desire to make to the points of interest in this Department shall have been completed, it vill be a pleasure to me and a benefit to the service to avail myself of your military knowledge and experience. Should therefore no opportunity of higher service offer to you meanwhile, and it should meet your views, I shall then be happy to attach you for service to my staff.

Respectfully, Major, your obedient servant

SEYMOUR."

Detta, om så hög grad af artighet, välvilja och godhet vittnande bref, förblef icke länge af mig obesvaradt. Med tacksamhet antog jag naturligtvis ett så oväntadt och högst angenämt tillbud, och jag har ännu i denna stund den lyckan, att i egenskap af Aide-de-Camp tillhöra General Seymours stab.

Ehuru den vid Port Royal (allmännare kalladt Hilton Head) under nämnde generals befäl förlagda division (infanteri, artilleri och en sqvadron cavalleri) sedan min anställning förblifvit fullkomligt stilla, med undantag af en ganska mödosam bevakningstjenst, har jag likväl sökt att i min mån under denna tid tillegna mig de erfarenheter, som ett deltagande i dylikt fältlif under så ovanliga förhållanden kan erbjuda. Jag sattes äfven i tillfälle, genom denne generals så ytterst förekommande beredvillighet, att på Regeringens ångbåtar och transportfartyg besöka flera ställen af intresse på denna egendomliga kust, och det är sålunda honom som jag har att tacka för denna outsägligt njutningsrika Floridasejour.

Äfven för tillåtelsen till min förlängda bortovaro under vistandet i General Gillmores högqvarter i belägrings-corpsen utanför Charleston, är jag skyldig att hembära General Seymour min erkänsla.

Under de 2:ne år, jag hitintills deltagit i eller sett detta krig på nära håll, har ingenting deraf skänkt mig så stort intresse eller tillskyndat mig så mycken erfarenhet, som denna belägring, och jag har också i den

mån min tid och förmåga medgifvit, sammanfört mina spridda anteckningar derom för att låta dem åtfölja detta bref.

I min humane och välvillige Generals omgifning, gjorde jag snart bekantskap med en mängd officerare, tillhörande dels staberne och dels divisionens olika regementen, bekantskaper, de flesta särdeles angenäma, af hvilka jag redan rönt ojäfaktiga bevis på vänskap och kamratskap. Mina kamrater på staben äro dock dem, till hvilka jag i första rummet känner mig uppfordrad att hembära min erkännsamhet för sällspord välvilja och vänskap, hvaraf jag alltid skall bibehålla en kär hågkomst.

Jag tillbringade de första dagarne efter min ankomst till ön hos min nyssnämnde svenska vän, som är companichef i ett NewYork Regemente, och blef af honom genast presenterad för Regementschefen och öfriga officerare, hvarjemte jag äfven upptogs, som medlem i den mess, han tillhörde*). Denna var händelsevis så sammansatt, att jag icke kan neka mig nöjet, att här med ett par ord försöka återgifva karakteren hos några af de olika individerna i detta glada lag.

Öfverst vid bordet presiderade en äldre capitaine, välmående, fet och frodig och hvars militära insigter syntes mig stå i fullkomlig harmoni med hans sociala. Han trancherade den röda rostbiffen med en kännares sorgfällighet och allvar samt höll dessemellan målron vid makt med qvickheter, häntydande på egendomligheterna i det nya yrke uti hvilket han inträdt, och jag hörde honom så bryta stafven öfver sina förmän, att jag skulle i sanning hafva bra mycket misstagit mig om han icke bar marskalkstafven i sin egen ficka.

Dennes granne, en liflig och vacker ungdom, med blå ögon, knollrigt hår och de sötaste små svarta mustacher, var lieutenant och regements-adjutant, till hvilken, som han tyckte, särdeles ansvarsfulla position han avancerat från soldat. Han var från Baltimore, hvarföre konversationen ofta rörde sig kring denna stads så ryktbara sköna qvinnor, om hvilka han yttrade sig med oförställd modesti, skrufvande sin lilla mustache så, som om det gällt hans egen person; för öfrigt såg jag honom alltid iklädd nya gula kraghandskar, färdig till kämpalek och idrotter, och jag är nu efteråt frestad att tro, det han med dem, väl knäppta omkring sina qvinliga händer, både åt och sof.

*) Vid Capt. Elfvings compani tjenade vid denna tidpunkt, som sergeant med mycken utmärkelse en ung Svensk, f. d. kadetten Hjalmar Anderson. Enrollerad som soldat några månader förut, avancerade han snart till underofficer och förde med lysande tapperhet companiet emot fienden uti den olyckliga bataljen vid Olustee, hvarunder han så farligt sårades, att han med möda undgick fångenskap. Med lieutenants afsked och smickrande hedersbetygelser återvände han till fäderneslandet, och jag har nu glädjen att i honom igenfinna äfven här en af de förhoppningsfullaste bland mina unga kamrater.

Min granne vid bordet var också en person af ganska mycken betydelse i laget, emedan han alltid affecterade att flyta ofvanpå, om icke å faten, med hvilka han gick till botten, så i humor och god sens. Mannen var 1:sta lieutenant vid min väns companie och hade, innan han ingick i ett yrke, hvars uppgift är att taga lifvet af menniskor, som en menniskoälskande provisor egnat sig åt en konst med motsatt syfte på ett apothek i Brooklyn.

Med min vän och tvenne andra officerare, hvilka senare nyligen från ledet erhållit sina fullmakter, var den lilla bordskretsen fulltalig. Båda de sistnämnde, såväl som min granne f. d. provisorn, sutto arresterade (med tjenstgöringsskyldighet, ej mindre på exercisfältet än i messtältet) de förra för dyrkan af Bacchus, den sednare för andra svåra conduitfel, och man förutspådde med visshet deras snara skiljande från tjensten. Detta syntes emellertid icke på minsta sätt nedstämma dessa herrars mod, utan tvärtom yttrade de med en lätt axelryckning det vanliga »never mind! — verlden står ju öppen!»

Min vän och värd, som vid flera tillfällen visat mycken bravour och blef blesserad vid en stormning af Fort Wagner, är en särdeles framstående officer inom regementet samt omtyckt och afhållen af alla, hvarföre han ock tydligen, äfven inom det lilla messbolaget, var den spiritus rector, för hvilken dessa heterogena elementer med en viss respekt böjde sig. Han var emellertid en munter och glad själ och man kan sålunda lätt tänka sig, hurusom måltidsstunderna för denna samling af sorgfria naturer, af hvilka kanske ingen tänkte på en morgondag, kryddades af det mest uppsluppna skämt *).

Sedan jag hunnit att någorlunda sätta mig in i de nya förhållanden hvari jag, genom anställningen i General Seymours stab, inträdt och jag snart fann, att den tjenstgöring, hvartill jag påkallades, ganska väl tillät de utflykter från stället, hvarom jag förut nämnt, så återvaknade hos mig tanken, att jag kunde begagna mig af det tillståndsbref som General Gillmore för mig utfärdat, att nemligen besöka belägrings-corpsen vid Charleston. General Seymour, som omfattade denna sak med vanlig värma, lofvade äfven att presentera mig för den förre, då han ett par dagar senare väntades till ön, för att med trupperna hålla revy.

Presentationen försiggick, hvarvid jag hade den stora förmånen att

*) Capitaine Elfvings tapperhet, rådighet och kunskaper förskaffade honom tid efter annan befordran och utmärkelser. Men det oblidkeliga ödet satte för dem en gräns, ty det var hardt när, att han i den blodiga träffningen vid Fort Fisher ljutit hjeltedöden i spetsen för sitt regemente. Öfverste Elfving, som blifvit förut 2 gånger sårad, förlorade vid sistnämnde tillfälle sitt ena ben, och återvände efter svåra och långa lidanden, som invalid till fäderneslandet.

få framlemna ett rekommendationsbref från vår utomordentligt välvillige minister Grefve E. Piper, hvilket förmodligen hade till följd, att jag icke allenast hedrades med anbudet att åtfölja Generalens stab vid revyen, utan äfven af honom personligen inbjöds till en redan länge beramad bal, som han gaf samma afton och hvartill tryckta invitationsbref blifvit utfärdade. Jag anmodades derjemte vara beredd att samma natt efter balens slut, med General Gillmore på hans ångbåt, afresa till belägringstrupperne.

Klockan 4 på eftermiddagen, till hvilken tid revyen var utsatt, var den starka staben till häst och af det bar i vildaste fart, till de väntande trupperne. 6,000 man på 2 brigader, under General Seymours befäl, voro uppställda till parad, hvarefter skedde en defilering, om hvilken, efter måttet af mina begränsade insigter, i allmänhet endast loford torde kunna fällas. Ty tager man i betraktande de elementer, af hvilka dessa trupper äro sammansatta, samt de många fältlifvet tillhörande tjensteåligganden, som röfva tid från soldatdanandet, hvilket icke som i Europas härar sker i depoterne, så kan man icke gerna annat än skänka beundran åt dessa truppers duglighet och goda hållning. Allt tillgick med största ordning och ett ytterst noggrannt iakttagande af reglementets föreskrifter, men hvad som dock isynnerhet tilldrog sig min uppmärksamhet vid denna revy, var det utmärkta skick, i hvilket det reguliera artilleriet befann sig.

Efter skedd defilering återvände Generalen med sin stab, liksom förut i sporrstreck, till högqvarteret, hvilket nu helt ståtligt prunkade i flaggor och vimplar för aftonens fest.

Samlingen till denna skedde kl. 7, då från alla håll gäster af båda könen tillströmmade.

Ditintills hade jag icke upptäckt en qvinlig varelse på ön, och liksom genom ett trolleri fyldes nu byggnadens piazza och vestibyl af »beauty and fashion», hvaraf jag i sanning icke litet öfverraskades. General Gillmore hade nemligen utsträckt inbjudningarne ganska långt och för sådant ändamål meddelat carte blanche åt officerare på alla stationer inom sitt departement. På detta sätt inställde sig den »unionelt sinnade» beau monde, från städerne Beaufort, Fernandina, Jacksonville och Saint Augustine m. fl., och till och med från NewYork hade några familjer anländt, hvilkas anförvandter voro officerare i tjenst vid på ön förlagda trupper.

Det präktiga högqvarteret var ståtligt apteradt för ändamålet. Byggnadens tvenne flyglar voro sammanbundne med en vägg och det hela täckt med tälttak samt det derunder spacieusa rummet golfbelagt och rikligt dra eradt med flaggor och emblemer, och från en läktare utfördes en brusande dansmusik. På golf, väggar och i alla byggnadens tak voro må-

lade örnar af alla slag och storlekar; kanoner, gevär och sablar blixtrade i alla vrår, och emellan de ned till golfvet fallande ymniga draperierna stodo här och der soldater instuckna på post.

Balens öfriga arrangementer syntes mig emellertid likväl icke motsvara de förra eller vara fullt så lyckade. Man dansade nästan oafbrutet i cirka 100 grader fahrenheit från kl. 8 till 1 på natten, utan att hvarken förfriskningarnes ymnighet eller serveringens anordning, ofta medgåfvo de danslystne, att lekamligen se sig till bästa.

Ungefär vid sistnämnda klockslag fick jag af en stabsofficer, liksom en hemlig avis, att belöningens timma var slagen, och jag fann mig snart hafva äran vara ibland de utvaldas antal, som infördes i ett med 2:ne poster väl bevakadt litet rum (hvilket var lagom att rymma 20, men nu inneslöt minst 120 personer) hvars väl riglade dörr innanför öppnades, som jag tror, genom något slags frimureri.

Man ser i toiletten på vissa hoteller här i landet den »publika» kammen och hårborsten fastkedjade vid väggen och flitigt begagnade. Jag tviflar ej på, att jag till de många erfarenheter, jag gjort i detta land, äfven skall få lägga nyttjandet af knifvar och gafflar, som till närvarande och kommande generationers bruk äro länkade fast vid matbordet, ett arrangement, som vår värd borde hafva tagit patent på och infört vid sin soupé denna afton. Jag vet dock icke hvilket, som skulle skänkt mig mesta nöjet, att höra skramlet af kedjorna eller, som nu, se dessa lifliga sydländskor med juvelsmidda fingrar göra sin soupé utan dessa hjelpmedel, utropande, under ett öfvermått af uppsluppet skämt: »så går det till i fält!»

En timma senare var jag med General Gillmore och hans stab ombord på den ångbåt, som skulle föra oss till Charleston och landsteg på Folly Island följande förmiddag, hvarefter jag af Generalen personligen i hans högqvarter erhöll en skriftlig, ganska utsträckt tillåtelse, att när jag behagade, besöka alla belägringsarbeten och platser på Morris Island, som för mig kunde vara af intresse, och denna åtföljdes af skriftliga instruktioner i samma syfte till de under honom närmast commenderande generaler och befälhafvare.

Då Charlestons belägring utgör ett af de vigtigaste och mest framstående kapitlen i historien om detta krig och då jag varit nog lycklig att, om och endast en jemförelsevis kort tid, fått vara på stället, så har jag trott att mina enkla anteckningar derom, bör kunna läsas med något intresse af en eller annan yrkeskamrat i Fäderneslandet.

Af alla de kustoperationer, som vid början af sistlidne år företogos på dessa latituder, är onekligen utan jemförelse det misslyckade försöket att, med det nya vapen John Eriksons snille förlänadt åt nordens flotta, forcera befästningarne i Charlestons hamn, den hvilken för vetenskapen och yrket har mesta betydelsen.

Då berättelserne om detta företag lära vara mycket förvrängda i hemmet, känner jag mig uppmanad, att innan jag öfvergår till *Belägringen*, här meddela några närmare detaljer derom, hvilka i någon mån torde tjena till sanningens belysande.

1.

Det är kändt, att blockeringen af Charlestons hamn icke var tillfredsställande och att så länge blockadskeppen endast kunde stationeras utanför densamma, det befanns vara omöjligt, att fullkomligt tillsluta den, för den ansenliga och indrägtiga trafik af krigskontraband, som af vinstbegäret framlockades och af politiken uppmuntrades.

I förhoppning således att tvinga staden till kapitulation eller åtminstone att i dess hamn kunna förlägga blockadskeppen och derigenom från densamma afstänga all kommunikation med Europa, förberedde man sig, som förut nämnt är, vid början af förra året till ett anfall på dess befästningar. En expedition för detta ändamål, under befäl af den inom amerikanska flottan särdeles framstående Amiral Dupont, samlades och rustades i Port Royal, hvarvid ingenting försummades i användningen af de nya krafter hvarmed den store mekanikern riktadt sjökrigskonsten.

Någon af de första dagarne i April lemnade denna expedition Port Royal och tidigt om morgonen den 6:te i samma månad ankrade densamma, omkring fem mil från fästet Sumter i Charlestons hamn. En

stark dimma hindrade lotsarne att gå vidare denna dag och attacken uppskjöts till den följande, då först vid middagstiden, när tidvattnet medgaf insegling, amiralen från sitt flaggskepp, »*The New Ironsides*» signalerade till flottan, att lyfta ankar.

Denna bestod af följande monitorer och pansarfartyg, neml.:

Monitorer.	1. *Weehawken*, Capt. John Rodgers.
	2. *Passaic*, Capt. Percival Drayton.
	3. *Montauk*, Commander Worden.
	4. *Patapsco*, Commander Ammen.
Pansarfregatt.	5. *New Ironsides*, Commodore Turner.
Monitorer.	6. *Catskill*, Commander G. Rodgers.
	7. *Nantucket*, Commander Fairfax.
	8. *Nahant*, Commander Downes.
	9. *Keokuk*, Lieut. Commander Rhind.

Dessa nio fartyg voro alla konstruerade efter monitorsystemet, med undantag af »*The New Ironsides*». Detta är en pansarfregatt, byggd efter franska skeppet »*La Gloire*», förande 18 Whithworths 200-pundiga kanoner. *Keokuks* konstruktion afvek något från monitorsystemet och var egentligen ett flytande pansarbatteri med 2:ne torn, förande 2:ne 11-tums kanoner. *Patapsco* förde en 100-pundig Whithworths-kanon och en 11-tums Dahlgrens, men alla de öfriga voro bestyckade med 15-tums kanoner.

Den hufvudsakliga planen för attack var den, att dessa 9 fartyg skulle, på en kabellängds afstånd ifrån hvarandra och i den ordning jag här uppräknat dem, löpa in genom hufvudrännan, utan att besvara elden från batterierna å Morris Island, såvida icke sådant genom signal anbefalldes, samt på ett afstånd af omkring 800 yards intaga position och med förenad eld beskjuta fästet Sumters nordvestra face.

En reserveskader, bestående af kanonångbåtarne: *Canandaigua*, *Unadilla*, *Housatonic*, *Wissahickon* och *Huron*, var dessutom stationerad på yttre redden, färdig att vid första behof löpa in eller att vid en senare attack på Morris Island-batterierne, hvilket äfven ingick i planen, förstärka pansarflottan.

Men det är nödvändigt att före berättelsen om striden lemna några uppgifter angående de lokala förhållandena.

Staden Charleston är belägen på yttersta udden af en landtunga, som bildas af floderna Ashleys och Coopers utflöden i en vik af Atlantiska oceanen på S:a Carolinas kust. Denna viks längd från staden till hamninloppet är $4^1/_4$ eng. mil. Ehuru af betydligt större vidd innanför, sammanknipes densamma på nämde afstånd från staden så ansenligt, att dess bredd derstädes ej uppgår mer än till omkring 2,000 yards. Något

innanför denna mynning ligger, bygdt på en konstgjord holme, det ryktbara Fort Sumter, hvarom jag i ett föregående bref lemnat några knapphändiga upplysningar, hvilka jag dock torde här nedan böra låta åter inflyta.

De stränder, som bilda ofvannämnda hafsvik, höja sig liksom hela S:a Carolinas kust, ytterst obetydligt öfver vattenytan och utgöres hufvudsakligen af öar, formade af hafvets inskärningar och den mängd vattendrag, som genom detta lågländta och träskuppfyllda kustland i sakta mak rinna mot hafvet. De förnämligaste af dessa öar äro James-Morris och FollyIslands å södra sidan samt Sullivans Island å den norra. Vidsträckta sandbankar omgifva dessa öars stränder, men hvilka dock genomskäres af fyra rännor (tillräckligt djupa för djupgående örlogsfartyg) af hvilka den sydligaste bildar hufvudinloppet till hamnen och hvarmed de öfriga 3:ne förena sig midtför fästet Sumter.

Morris Island torde, isynnerhet till belysning af berättelsens senare del, fordra en utförligare beskrifning. Denna ö, som skiljes ifrån James Island genom vidsträckta träsk och mossar och ifrån Folly Island genom ett smalt sund, benämndt Lighthouse Inlet, är omkring $3^1/_2$ mil lång och emellan 25 och 1,000 yards bred vid högt vatten, samt har en areal, approximativt beräknad, af 400 acres. Dess läge är ungefär rätt i norr och söder; dess nordligaste udde är Cummings Point, och från midten af ön räknar man ett afstånd af omkring $5^1/_4$ mil till staden Charleston. Ön är bredast vid dess södra ända, der den utgöres af irreguliera sandåsar, af hvilka den högsta uppnår en höjd af 36 fot öfver vanlig vattenhöjd, då deremot öns nordligaste del vid Fort Wagner endast har en höjd af 2 fot. På sistnämde punkt bryter sjön ständigt tvärt öfver ön vid flodtiden, hvarjemte hela dess östra strand oupphörligen inkräktas af hafvet i så stor mån, att under en tid af ett år, icke mindre än 75 fot land derigenom gingo förlorade.

Morris Island består egentligen af ingenting annat än massor af sand, som vind och haf (isynnerhet den förra) oupphörligen hopat på en af det senare genomdränkt, lös mosse, hvars beståndsdelar tydligen framtränga under sandlagret på öns östra strand mellan flodtiderne.

Hamnens förnämsta befästningar, hvilka af Förenta Staternas regering tid efter annan blifvit uppförde, såväl som de verk, hvarmed fienden garnerat dess stränder, äro hufvudsakligast följande:

å norra sidan:

1:o. *Fort Marshall* å nordligaste udden af Sullivans Island, ett ganska ansenligt batteri, hvilket beherrskar den ena af inloppsrännorna, den s. k. Maffits Channel.

2:o. *Fort Beauregard*, ett likaledes särdeles verksamt batteri på stranden af nämde ö, mellan det förra och det s. k. Moultrie House.

3:o. *Fort Moultrie*, näst Sumter det största och ansenligaste och hvilket af fienden blifvit förstärkt, äfven beläget å stranden af Sullivans Island, på 1,700 yards afstånd från det sistnämnda. Före krigets utbrott var det bestyckadt med 16 st. 24-pundiga, 14 st. 32-pundiga och 10 st. 8-tums Columbia-kanoner, samt 5 st. 8-tums kusthaubitzer och 7 fältpjeser.

4:o. *Fort Sumter*, det ansenligaste fästet i hamnen, är ett kasematteradt verk med fem facer, beräknadt för en bestyckning af 135 kanoner af grof kaliber, fördelade på 2:ne våningar utom vallgången och på ett afstånd af 3$^1/_2$ mil från staden. Det är bygdt, dels af huggen sten, dels af murverk, på nedsänkta stenkistor, och dess murar, 8 $/_2$ fot tjocka, uppstiga ur vattnet till en höjd af 60 fot. Alla öfre våningens embrasurer voro vid krigsutbrottet ofulländade och blefvo under förberedelserna, att emottaga en fiendtlig beskjutning, igenmurade. Bestyckningen, hufvudsakligast gammal materiel, bestod vid nämnde tidpunkt af 6 st. 24-pundiga, 41 st. 32-pundiga, 10 st. 42-pundiga, 10 st. 8-tums Rodmans och 3 st. 10-tums Columbia-kanoner samt 8 st. 8-tums kusthaubitzer.

5:o. *Battery Bee*, ett strandbatteri en half mil från Fort Moultrie på yttersta vestra udden af Sullivans Island.

6:o. *Batteriet Mount Pleasant*, bygdt på fasta landet emellan Sullivans Island och Cooperfloden.

7:o. *Castle Pinckney*, bygdt på en liten holme en mil ostvart från staden, med en bestyckning af 14 st. 24-pundiga och 4 st. 42-pundiga kanoner samt 4 st. 8-tums kusthaubitzer, en 10-tums och en 8-tums mörsare samt 4 fältpjeser.

Å hamnens södra sida

och i stadens omedelbara grannskap äro:

1:o. *Wappoobatteriet*, på James Island, beherrskande Ashleyflodens utlopp.

2:o. *Fort Ripley*, å en liten konstgjord holme omkring 4,500 yards vester om Sumter, uppfördt efter krigets utbrott, kasematteradt och pansarbeklädt samt bestyckadt med grofva kanoner, hvilka bestryka hela inloppet längs efter och utsätta, i förening med Sumters och Moultries kanoner, fiendtliga fartyg för en korsande eld.

3:o. *Fort Johnson*, på James Islands norra udde omkring 1,000

yards söder om Fort Ripley, är ett i ryggen öppet jordverk bestyckadt med 6 grofva kanoner, 2 st. 10-tums mörsare och 4 fältpjeser.

4:o. *Batteriet Gregg* äfven kalladt *CummingsPoint batteriet*, beläget å nordligaste udden af Morris Island på ett afstånd af 6,616 yards från staden, 2,700 från Fort Moultrie och 1,390 från Sumter, var vid krigsutbrottet till en del beklädt med grofva furubjelkar, på hvilka voro lagda 5 tums tjocka jernplåtar, samt hade ett pansarklädt blockhus, hvars taktäckning utgjordes af jernvägsrails med sandfyllnad. Det har dock sedermera undergått stora förändringar. Dess bestyckning bestod af 2 st. 10-tums Columbia-kanoner, en 9-tums flottans bombkanon, en 10-tums mörsare och 3 fälthaubitzer.

5:o. *Fort Wagner*, ett särdeles väl beläget, slutet jordverk af ansenlig styrka, uppfördt på det bredaste stället af den smala ön, hvars hela bredd det å denna punkt upptager. En blick på kartan är tillräcklig att snart bli förtrogen med naturen af den nästan ointagliga position, Fort Wagner i och för sig sjelft innehar på ön, hvilken vid pass 100 yards sydvart från verket afsmalnar så, att densamma derstädes vid högt tidvatten är endast 25 och vid lågt omkrig 130 yards bred.

Detta verk som har sina goda flankbetäckmingar af vatten på båda sidor och sin reserv i Fort Gregg, 1,000 yards derifrån samt flankeras af kanonerna på James- och Sullivans Islands, är ett helt enkelt slutet fältverk med våt graf. Eldliniens längd är efter alla uppgifter 760 yards och bröstvärnets höjd 10 fot. Det har ett inre slutvärn eller bombfritt blockhus, med 8 ingångar, rymmande 1,800 man, och hvars taktäckning af timmer och jord uppgår till 15 fots tjocklek. Bestyckningen utgjordes vid dess fall, på sjöfronten mot fjorden af 2 st. 10-tums Columbia-kanoner och en 9-tums flottans refflade bombkanon; på södra fronten af 9 kanoner i fästnings eller fältlavetter, nemligen: 4 st. 32-pundiga carronader och 5 st. 8-tums Paixhans bombkanoner; i sydvestra utg. vinkeln af en 10-tums mörsare, samt å de öfriga fronterna af en 8-tums kusthaubitz, en 12-pundig metall-haubitz, en 8-tums gammal engelsk mörsare och en 6½-tums Brooks refflade kanon; summa 17 pjeser. Tvenne ingångar finnas hvaraf den förnämsta, i nordöstra hörnet, är täckt samt skyddad genom en travers. Å sjöfronten är en pallisadering till lägsta vattenlinien, bakom hvilken finnes ett bröstvärn med en fältpjes öfver bank, och framför verkets hela södra front voro nedgräfda ett stort antal *Torpedos*. Elden från ofvan uppgifne bestyckning å södra fronten, är fullkomligt bestrykande den enda väg, på hvilken en fiende från landsidan kan närma sig verket och denna åter är ingenting annat än öns ytterst smala strand, (»beach») som knappast är tillräckligt bred för ett halft compagnies front, utsatt för flodens öfversvämningar och inkräktningar

samt fästet Sumters och James Islands-batteriernas eld. Verkets förbindelser med Charleston voro naturligtvis i fiendens besittning och kommunikationen emellan dessa platser pågick, särdeles nattetid, fullkomligt ostörd.

Ofvan uppräknade verk äro de vigtigaste uti detta hamnförsvar, men dessutom finnas omkring 20 mindre batterier, garnerande stränderne, de flesta bestyckade med groft artilleri. Batterier äro uppförda på stadens quaier, hvaraf ett med 8 kononer, och derjemte voro ett flytande batteri med 4 kanoner samt 3 pansarklädda kanonbåtar förlagda i hamnen emellan Sumter och staden.

Hela sammanräknade kanonantalet för Charlestons försvar åt sjösidan, kan utan öfverdrift uppskattas till 400 och det är i förening med den fruktansvärda elden ur dessa 400 eldgap, som ett väl ordnat undervattensförsvar, så som här är fallet, utgör, för en i dessa smala farvatten inträngande flotta, ett hinder af ansenligaste beskaffenhet.

Fienden har anlagt stängsel-linier i inloppsrännorna emellan Sumter och öarne, sammansatte på följande sätt: man har nemligen nedslagit en dubbel rad af grofva pålar och emellan dessa pålar och stränderna på åtskilliga ställen utspänt ej mindre än sex rader groft tågverk, hvilket qvarhålles vid vattenytan medelst flytande tunnor. Vid detta tågverk hänga grofva flätade nät, hvaruti ett stor antal Torpedos äro fästade, och vid dessa näts nedra del åter, äro tyngder anbragta, för att hålla dem lodräta.

Staden Charlestons försvar åt landsidan är äfven tryggadt genom ansenliga förskansningar och spridda verk, såväl å den halfö på hvilken staden är belägen, som äfven å de angränsande öar, der man möjligen kan vänta en fiendtlig landstigning. Så har man på James Island uppfört en sammanhängande linie af spridda verk, bestrykande Stonofloden. Vid föreningen af Wapoo Cut och sistnämnde flod, finnes ett starkt bestyckadt jordverk, som fullkomligt beherrskar den terräng, på hvilken en fiende i denna riktning kan framtränga. Likaså äro Stono Inlet och hamn skyddade genom ett slutet verk å Coles Island samt en lång sammanhängande linie af jordverk uppförde emellan Secessionsville och Fort Johnson, hvilka med groft artilleri bestryka de smala farvattnen emellan Folly och Morris Island, å hvilka en fiende möjligen kan närma sig.

Vi skola nu återgå till Amiral Duponts flotta, hvilken, som vi af det föregående sett, den 7 April vid middagstiden erhöll order att lyfta ankar, för att forcera passagen emellan Sumter och Sullivans Island.

Klockan 12,30 var hela denna pansarflotta i rörelse, och *Weehawken* innehade têten. Detta fartyg hade framför sin bog Eriksons Torpedobrytare, en 12 fots fyrkantig timmerflotte, vid hvars främre ända funnos nedhängande trossar, försedda med starka jernkrokar för uppfångandet af Torpedos. Denna anordning, som befanns icke allenast mindre ändamålsenlig utan äfven i hög grad hinderlig för fartygets framdrift, försenade dettas hastighet i väsentlig mån och åstadkom genast en stor rubbning i eskaderns ordning. Klockan 1,30, voro emedlertid fartygen i föreskrifven ordning åter på väg styrande kurs på Sumter, förbi de ännu fullkomligt tysta Morris Islands-batterierna. Sakta, och under en betecknande tystnad från den så vaksamma fienden, skredo de allt närmare Sumter, till dess slutligen klockan 2,50 en blixt ljungade från Fort Moultrie mot *Weehawken*, som vid denna tid hade närmat sig Sumter på ett afstånd af omkring 500 yards. Detta var signalen till attack för de öfriga fästena, och inom ett ögonblick mottogos skeppen af en koncentrerad eld från närmare 300 kanoner, så förfärlig att, som man uttrycker sig »knappast ett motstycke dertill finnes i sjökrigshistorien». Ett riktigt hagel af bomber och kulor föll öfver fartygen, hvilka nu äfven öppnat elden, under det de i föreskrifven ordning fortsatte sin kurs i den smala inloppsrännan. Snart stötte emedlertid *Weehawken* på de undervattenshinder, hvarom förut är nämdt, och då det visade sig vara alldeles omöjligt, att under denna häftiga eld försöka genomtränga dem, sökte befälhafvaren (Capt. Rodgers) en bättre position för sitt fartyg, för att med fördel kunna använda dess eld, och inom kort hade de närmaste skeppen följt *Weehawkens* exempel.

Denna manöver kunde hafva blifvit i hög grad olycksbringande. Det ytterst trånga utrymmet i den smala rännan, såväl som den nu kraftigt insättande floden, åstadkom förvirring och oreda bland fartygen samt gjorde dem för en stund nästan ohandterliga, och under allt detta regnade de fiendtliga projektilerna öfver dem. *The New Ironsides* hade emellertid följt de främre Monitorerna och skulle nu i sin tur vända, men floden satte in så häftigt att detta försök misslyckades; fartyget lydde ej längre rodret och man tvangs att fälla styrbords ankare. Detta fartygs farliga belägenhet observerades naturligtvis genast af fienden, som oförtöfvadt mot detsamma hufvusakligen riktade sin verksamhet och för en stund fullkomligt öfversållade det med bomber och kulor. Snart kom det dock ånyo under ånga, lättade ankaret och försökte på nytt sin förelagda kurs, men olyckligtvis med lika liten framgång, ty återigen vägrade det att lyda rodret, hvilket hade till följd att det stötte på grund och måste för andra gången fälla ankaret.

Man lyckades likväl, att inom kort åter komma loss, men ännu hade det icke med ett enda skott besvarat fiendens eld, utan svängde och vaggade så af floden, att stundom hela bredsidan var utsatt för fästet Moultries kanoner. Vid ett sådant tillfälle kommenderade Befälhafvaren (Commodore Turner) »Upp med luckorna! rikta! eld!» och *Ironsides* gaf nu sin första och sista salva med hela laget af 8 kanoner.

Då emellertid fregatten befanns i så hög grad ohandterlig i det trånga farvattnet, återstod ingenting annat för Amiralen än att signalera till Flottan, att den icke skulle rätta sig efter dess rörelser, utan arbeta sig framåt, och intaga sådana positioner, som hvar och en befälhafvare fann lämpligt.

Denna order sattes genast i verkställighet, och kl. 3,50 voro alla de öfriga fartygen rangerade i position på 550 à 800 yards afstånd från Sumter, och koncentrerade sin eld på dess nordöstra face, under det att de beskötos såväl från detta fäste som från Moultrie, Beauregard, Bee m. fl. med en eld, hvars like Amerikanarne föreställa sig »icke förut varit känd i krig», och mot denna hade de anfallande endast 16 kanoner att betjena sig af.

Under de hetaste ögonblicken af striden kunde man räkna till 160 skott i minuten, och närvarande officerare hafva för mig uppgifvit, »att projektilernes nedslag voro ibland lika hastiga som en klockas pickningar». »Man kan lätt uppskatta den fiendtliga eldens hastighet» säger en tidning då under loppet af en timma fienden lärer hafva förbrukat icke mindre än 5,500 skott.»

Placerade i brännpunkten af denna verksamma eld och inneslutna i det så ytterst trånga och farliga farvattnet, som tog i anspråk all en befälhafvares skicklighet, vaksamhet och djerfhet, måste naturligtvis de 8 fartygens offensiva förmåga blifva i hög grad reducerad. Icke destomindre gingo deras tappre befälhafvare och besättning i striden med ett mannamod, värdigt att bevaras åt historiens blad.

När befälhafvaren på *Keokuk* emottog ofvannämde order att passera förbi *The Ironsides* och intaga position, lät han genast elda på, och med full fart ångande upp emellan de öfriga fartygen lade han sig på ett afstånd af 180 yards från Sumter. Att man på denna punkt, under det fruktlösa försöket att genombryta stängsellinien, skulle företrädesvis blifva ett föremål för sistnämda fästes häftigaste eld, var ju naturligt. Också träffades fartyget under den korta perioden af ½ timme, som han lyckades bibehålla sin position, af icke mindre än 90 bomber och kulor, deraf 19 genomträngde dess skrof nedom och i vattenlinien och andra inslogo i tornet, hvilket som man berättar, var »genomborradt liksom ett såll». Fartyget var efter detta tidsförlopp så fullkomligt redlöst, att befälhafva-

ren fruktade att icke längre kunna hålla det flytande, hvarföre han drog sig ur striden samt lyckades att komma till ankars utom portée för fiendens eld. Endast 3 skott hade Keokuk varit i stånd att affyra under detta engagement, emedan den ene af kanonerna genast demonterades och den andras verksamhet i högsta grad minskades genom servisens decimerande. Blott genom pumpning hela följande natt hölls fartyget flott, men det sjönk nästa morgon på 18 fots vatten.

Ehuru de öfriga 7 Monitorerna jemförelsevis icke ledo så mycket, som *Keokuk* voro de likväl inom det korta förloppet af 40 minuter, mer eller mindre skadade, ja flera af dem nästan satta ur stridbart skick.

Nahants torn blef så inklämdt, att dess rotering icke vidare var möjlig och »i styrhuset kunde ingen mensklig varelse vistas för flygande bultar och skrufvar», hvaraf såväl capitainen, som lotsen och rorgängaren sårades. Endast 24 skott hunno från fartyget affyras, hvaremot det emottog 36, dels i däcket, dels i sidorna öfver och under vattenlinien.

Passaic var icke i stånd, att efter 4:de skottet begagna sin XI-tums kanon och dess torn vägrade äfven att rotera. Detta fartyg träffades 35 gånger. En projektil borttog ett stycke af tornets öfra del, dervid genombrytande 11 st. tumstjocka förstärkningsringar.

Patapsco sköt 15 skott, men träffades af icke mindre än 47 kulor, hvaraf stor skada uppstod. Efter 5:te skottet blef dess refflade kanon demonterad och sedermera obrukbar.

Nantucket sköt 15 skott, men träffades af 51, hvaraf ett i kanonporten, så att pjesen gjordes otjenstbar. Efter tredje skottet med dess XV-tums kanon blef äfven denna oandvändbar.

Weehawken sköt 26 skott och träffades af 59. En projektil inklämde dess torn och satte det ur stånd att rotera.

Montauk, sköt äfven 26 skott, men erhöll endast 14 af mer och mindre svår beskaffenhet,

Catskill lossade 25 skott och erhöll 20, hvaraf flera genombröto dess däck.

Under de 40 minuter, som denna flotta var i elden hade således ett af pansarfartygen blifvit skjutet i sank, fyra satta ur stridbart skick och de öfriga fyra blifvit mer eller mindre svårt skadade, hvarför en halftimmas längre strid skulle, enligt Amiralens mening, varit tillräcklig att äfven försätta de sistnämnda fullkomligt hors de combat.

Amiral Dupont signalerade derföre kl. 4,30, vid åsynen af flera fartygs nödställda belägenhet, till flottan, att draga sig tillbaka ur striden, men dock vara beredd att följande morgon förnya anfallet. Men de rapporter och muntliga meddelanden, angående såväl fartygens tillstånd, som beskaffenheten af de väl anordnade försvarsanstalterna, hvilka de olika

befälhafvarne samma afton afgåfvo till Amiralen, öfvertygade honom emellertid snart om omöjligheten, att med de krafter, han egde att disponera, fullfölja sistnämde afsigt.

Vidlyftiga och grundliga reparationer å de illa tilltygade fartygen voro af nödvändigheten påkallade, hvarför Amiralen utgaf order om flottans återsegling till Port Royals hamn, och den 12:te hade alla fartygen, utom *The Ironsides*, lemnat Charlestons yttre redd.

Denna strids utgång ger oss anledning till allvarsamma betraktelser, och för att kunna fota dessa på en säker grund torde jag här nedan få meddela några utdrag, såväl ur Amiral Duponts egen, som några af fartygbefälhafvarnes rapporter.

Må man lägga märke till, att denna *kostsamma* flotta ej var fullkomligt utsatt för den fiendtliga elden mer än *40 minuter* och att densamma under denna tid ej förmådde genomtränga *ett enda* af de undervattenshinder, hvarmed den $4^1/_2$ mils långa farleden hela vägen var försedd; att denna kostsamma flotta, äfven om densamma hade lyckats forcera sig förbi Sumter, likväl endast befann sig vid ingången till ett pass af $4^1/_2$ mils längd, hvars tillryggaläggande skulle stundligen försvåras genom nya hinder och den eld, som ljungade från dettas med batterier så väl späckade stränder; och slutligen må man besinna, att efter endast ett 40 minuters engagement, i hvilket denna kostsamma flotta deltagit, blott ett af dess nio fartyg, *The Ironsides*, återstod, att påräkna för stridens förnyande och att jemförelsevis det resultat, som vunnits, nemligen obetydligare skador på muren å Sumters östra front ej i någon mån uppvägde dem som tillfogats henne. Det är dessutom ett faktum, att alla dessa nio skepp icke hunnit besvara dessa tusentals bomber och kulor, som regnade öfver dem från fästena, med mer än 139 skott.

Utdrag ur Amiral Duponts rapport, daterad den 8:de April:

— — — — — — — — — — — — — Till följd af tidvattnet och oförutsedda omständigheter, fann jag mig tvungen att uppskjuta anfallet till eftermiddagen. Sedan striden pågått i endast 40 minuter och jag funnit, att fartygen lidit högst betydligt och att flera af dem voro i nödställd belägenhet, men deremot icke förmått tillfoga fästet någon betydligare skada, signalerade jag till flottan att retirera, likväl med afsigt att i dag förnya anfallet. Fartygsbefälhafvarne kommo emellertid ombord till mig i går afton och rapporterade muntligen om deras skepps tillstånd, hvarefter jag utan tvekan och utan rådgöring med dem (ty jag har aldrig hållit krigsråd) beslöt mig, att icke förnya anfallet.

Min åsigt är, att en förnyad strid skulle hafva förvandlat det nu blott misslyckade företaget, till en stor olycka och att Charleston efter all beräkning icke kan tagas ensamt af flottan. Arméen har ju icke heller kunnat lemna mig något bistånd. Om jag hade lyckats att intränga i hamnen, skulle

jag ju blott medfört 1,200 man och 32 kanoner, men fem af de åtta monitorerna voro ju satta ur stridbart skick efter ett så kort engagement. — — — —"

Uti en mera detaljerad rapport, daterad den 15:de April, skrifver Amiralen följande:

"— — — — — — — — Intet enda skepp var mer än fyratio (40) minuter utsatt för fiendens starkaste eld och likväl blefvo under detta korta tidsmoment, som departementet behagar se af befälhafvarnes bifogade rapporter, icke mindre än fem af monitorerna satta ur stridbart skick och så illa tilltygade att skadorna, som hufvudsakligen träffat det vigtigaste medlet till framgång, bestyckningen, icke kunde afhjelpas.

Keokuk hann endast att aflossa 3 skott under den tid detta fartyg var i elden och såg sig nödsakad att gå ur striden för att icke sjunka, hvilket dock inträffade följande morgon.

Nahant blef högst betydligt skadat. Dess torn blef så sammanklämdt, att roteringen förhindrades, hvarjemte en mängd bultar, såväl i tornet, som styrhuset, blefvo inslagna, hvaraf i det sistnämda så stor fara uppstod, att nästan ingen der kunde uppehålla sig.

Passaic kunde efter 4:de skottet icke begagna sin XI-tums kanon och dess torn blef äfven betydligt sammanklämdt, men kunde likväl efter mycket arbete åter sättas i rörelse.

Patapsco kunde icke efter 5:te skottet begagna sig af sin refflade kanon.

Å *Nantucket* blef kanonportluckan vid dess XV-tums kanon så inklämd, genom åtskilliga kulors inslag helt nära kanonporten, att nämde kanon efter 3:dje skottet förblef obrukbar.

De öfriga monitorerna, ehuru betydligt skadade af den fiendtliga elden, voro likväl icke urståndsatta att fortsätta striden, men jag är fullt öfvertygad derom att, efter all beräkning, 30 minuters förlängd strid skulle äfven gjort dessa obrukbara.

Härjemte får jag äfven bifoga en uppgift i tabellarisk form (N:o 10) upprättad af lieutenant Makenzie, hvilken bland annat visar, att endast 139 bomber och kulor hunno af oss att affyras i detta engagement, under hvilket fienden likväl öfversållade våra fartyg med ett oupphörligt regn af bomber och glödgade kulor samt projektiler af alla slag.

Det minsta försök att genombryta de undervattenshinder, hvarom jag förut talat, skulle hafva insnärjt och qvarhållit fartygen i den mest fruktansvärda eld från groft artilleri, som hitintills någonsin användts; och om det äfven hade varit möjligt för ett eller annat af dem, att bryta igenom en enda af dessa stängsellinier så skulle dermed föga vunnits, ty på nytt skulle de hafva blifvit hindrade i deras väg, genom nya och ansenligare undervattenshinder och derjemte hafva stött på nya verksamma batterier, hvarmed hela Charlestons hamn är garnerad.

Jag hade hoppats, att monitorernas motståndsförmåga skulle satt dem i stånd att kunna trotsa hvilken eld som helst, men då jag fann, att ett så stort antal af dessa fartyg var helt och hållet försatt ur stridbart skick och andra så betydligt skadade, uti en strid som icke pågick fullt en timma, och detta redan innan de gjort ett försök att genombryta undervattenshindren eller ens pröfva dugligheten hos de utlagda torpedos, så öfvertygades jag snart derom, att ett fortsättande af denna strid endast skulle sluta med förlusten af

de flesta af dem. De skulle antingen blifvit skjutne i sank eller tagne af fienden. Vår långsamma eld och vår oförmåga att engagera något specielt batteri, som vi måhända kunde hafva tystat, eller att förhindra under natten utförda reparationsarbeten, utgöra brister af allvarsammaste art. — — — — "

Befälhafvaren å *Passaic*, Capitaine Percival Drayton, rapporterar följande:

" — — — — — — — Efter 4:de skottet från min XI-tums kanon, träffade tvenne grofva projektiler tätt efter hvarandra tornets lägre del, hvilka betydligt inböjde plåtar och spant samt klämde tillsammans de jernskenor på hvilka nämde kanonlavett löper, hvarigenom denna kanon gjordes fullkomligt obrukbar under det återstående af striden. Flera timmars arbete har nu emellertid åter försatt densamma i ordning.

Snart upptäckte jag, att någonting var i olag med tornet och slutligen att detta icke längre kunde röras samt fann vid undersökningen, att en del af messingsringen nedtill blifvit bortskjuten.

Detta hjelptes i någon mån och tornet kunde åter rotera men endast högst oregelmässigt. Straxt derefter träffade en grof projektil öfversta kanten af tornet och sönderbröt alla dess elfva plåtar, hvarefter densamma skenade af mot styrhuset och träffade detta med sådan styrka, att den gjorde ett inslag i dess plåtar af $2^1/_2$ tums djup. Slagets häftighet och kraft var så stor, att det icke allenast högst betydligt klämde tillsammans hela styrhuset, utan äfven böjde det på sned, samt skiljde taket från sidoplåtarna å ena sidan 3 tum och uppklämde detsamma så att husets inre blottades. Antagligen skulle nästa skott kunnat borttaga taket fullkomligt.

Emellertid fann jag, att ingenting kunde göras, hvarken vid styrhuset eller den demonterade kanonen, och då den skada tornet erhållit icke befanns vara af allvarsammaste art, beslöt jag att återvända till det öfre fästet, då i detsamma kl. 4,30 ni signalerade till reträtt. Klockan 5 var jag på väg och följde *The Ironsides* till min närvarande ankarplats.

De enda betydliga skador, jag lidit, äro de ofvannämnda, ehuru fartyget träffades icke mindre än 35 gånger, nemligen utombords 15 gånger, hvilket sjögången icke tillåtit mig att undersöka; däcket 5 gånger, en gång särdeles allvarsamt; tornet 10 gånger, styrhuset 2 gånger, skorstenen en gång, hvarjemte flaggstången är bortskjuten och båten sönderspittrad.

Till följe af en obetydlig sjögång, hafva flera af skotten utombords träffat under vattenlinien. En del bultar och skrufhufvuden blefvo inslagna uti tornet och styrhuset, hvilket skulle kunna hafva förorsakat mycken skada, om jag icke hade förebyggt den genom en jernblecksbeklädnad innanför.

Med anledning af många opåräknade missöden, hvaribland den ena kanonens fullkomliga otjenstbarhet, inträffade mycket uppskof i min eld och jag var endast i stånd att skjuta 4 skott med min XI-tums kanon och 9 med XV-tums-pjesen, men vi förlorade äfven mycken tid genom begagnandet af ledgångssättaren ("the sectional rammer") hvartill vi tvungos, emedan den rundt om fartyget koncentrerade elden fordrade kanonportarnes tillslutning.

Den tjocka röken var också en stor olägenhet. Den hindrade mig att se verkan af mina skott, och hvarken i går eller i dag på morgonen, då jag haft en ganska god öfversigt af fästet, har jag kunnat upptäcka några svårare skador å detsamma, och detta ger mig anledning att förvisso antaga, att våra få

kanoner, med deras långsamma eld och böjelse att råka i olag, icke i någon mån skulle kunna mäta sig med de hundrade, som voro koncentrerade på dem, inom afstånd, som knappast någonstädes voro öfver en half mil, och nästan lika väl betäckta som våra

Jag var mer än vanligt besvärad af rök under striden, utan tvifvel till följd af svårigheten att hålla ventilatorn i ordning, hvilket åter icke var möjligt, till följd af den stora qvantitet vatten, som under loppet af flera dagar runnit ned genom undre delen af tornet. Detta är en allvarsam olägenhet, som fordrar afhjelpande, såvida tornet skall kunna öppnas annorstädes än i det lugnaste vatten.

Min erfarenhet från Fort M'Allister öfvertygar mig äfven derom, att däcket icke är starkt nog, och nu finner jag att styrhuset, åtminstone under ett längre tidsmoment, icke förmår emotstå beskjutning af groft artilleri, ja jag tviflar till och med på tornets motståndsförmåga och framför allt dess maskineris. — — — — — — — — — —"

Befälhafvaren å *Montauk*, Capitaine J. Worden, säger i sin rapport följande:

"— — — — — — — — — — Detta fartyg träffades 14 gånger utan att likväl lida någon betydligare skada Dess manövrering i den trånga och farliga rännan, under den hastiga och häftiga elden, med så inskränkta medel till observation, som styrhuset medgifver, och då jag dessutom var omringad af andra fartyg alldeles inpå oss, och hvarken kunde vägleda mig med kompass eller bojar, satte mig dock i allvarsammaste bryderi. Sedan vi nu emellertid pröfvat fiendens artilleri och icke äro okunniga om den rätta karakteren af dess väl anordnade undervattensförsvar, finner jag mig böjd, att tro det vara fåfängt försöka intaga Charleston med den eskader hvilken vi för närvarande hafva att tillgå En fortsatt strid skulle enligt min åsigt endast hafva slutats med ett nederlag. — — — — — — — —"

Befälhafvaren å *Patapsco*, Commander Ammen säger:

"— — — — — — — Fyratiosju projektiler träffade fartyget, af hvilka likväl ej så stor skada uppstod, att detsamma derigenom gjordes redlöst, ehuru sådant lätteligen kunnat blifva händelsen om skottens antal blifvit fördubbladt. Fyratio bultar i skorstenen blefvo bräckta och inslagna, hvarför jag nödgats förse densamma rundt om med en ketting Officerare och besättning uppfyllde sina skyldigheter, som vanligt, och jag finner mig uppfordrad uttrycka min erkänsla till Acting Master Vaughan, för d t nit denne ådagalade i manövrerna för att undvika sammanstötning med de andra fartygen, emedan det synes mig omöjligt för en person att genom de många gluggarne hålla god utkik.

Den inskränkta synkrets man har från dessa fartyg är en af deras största olägenheter. Detta gör en fördelaktig strid nästan omöjlig, faror oundvikliga och en rekognoscering aldrig fullt tillfredsställande.

En annan fråga af stor vigt, med hänseende till dessa fartygs användbarhet, är den, huruvida bestyckningens egenskaper äro tillfredsställande.

Om man har för afsigt, att med en 15 tums kanon skjuta ned ett fäste, så är också naturligt, att man måste hålla sig på ett afstånd, på hvilket groft artilleri inom starka befästningar ovilkorligen är öfverlägset, och en sådan strid kan icke annat än sluta till de sednares fördel. En lättare projektil med an-

vändande af samma krutladdning, medgifver oss, att intaga ett längre afstånd, å hvilket vi jemförelsevis riskera mindre.

Till följd af den snara demonteringen af den refflade kanonen och åtskilliga andra skador, hvarom jag förut nämdt, kunde jag icke aflossa mer än fem skott från hvarje pjes. — — — — — — — —"

Befälhafvaren å *Nantucket*, Commander Fairfax, rapporterar följande:

"— — — — — Vår långsamma eld gjorde icke hälften så stor verkan å fästets vallar, som det ständiga regn af bomber och kulor, hvarmed fienden öfversållade fartyget. Efter 3:dje skottet från min XV-tums kanon blef kanonportluckan så tillklämd, genom de fiendtliga projektilernas inslag helt nära kanonporten, hvaraf flera plåtar inslogos, att denna kanon derefter förblef alldeles obrukbar. Endast 12 gånger, under ett tidsförlopp af en timma och femton minuter, kunde jag aflossa min XI-tums kanon

Den fiendtliga eldens precision var i sanning oöfverträfflig men till lycka för oss var den riktad på ett halft dussin fartyg samtidigt Verkan af denna eld på *Keokuk* och öfriga pansarfartyg är tillräckligt bevis derpå, att ej något af dessa skepp kunde länge hafva motstått densamma.

Undervattenshindren, hvilka voro anlagda i sjelfva brännpunkten af fiendens koncentrerade eld, fordrade för deras genomträngande krafter af icke ringa betydenhet.

Vår eld besvarades alltid med fyra eller fem grofva projektiler, ämnade åt våra kanonportar, och en af dem träffade också inom 6 tum från den ena kanonporten samt flera andra nästan lika nära.

Jag är öfvertygad derom att, ehuru dessa pansarfartyg visserligen kunna motstå en häftig eld från groft artilleri, de likväl genom deras ringa bestyckning äro jemförelsevis oskadliga för starka befästningar och jordverk, och jag måste tillägga, att jag finner mig högeligen bedragen på detta experiment. Det var emellertid ett vackert försök. — — — — — — — — — "

Befälhafvaren å *Nahant*, Commander Downes, rapporterar följande:

"— — — — — — — — Vi började snart lida af den fruktansvärda, jag vågar säga exempellösa eld, för hvilken vi voro utsatta. Klockan 4,10 vägrade tornet att rotera till följd af trenne grofva skott, deraf 2:ne träffade foten af styrhuset och det tredje tornet. Det ena af de 2:ne förstnämda afslog ett jernstycke, vägande 78 ℔ och kastade detsamma med sådan våldsamhet till andra sidan af styrhuset, att det sönderslog, böjde och krossade allt i dess lopp, försatte rorkettingarne i olag och kastades derefter åter från motsatta väggen tillbaka i midten af styrhuset. Bulthufvuden flögo i alla riktningar derinne och inom kort voro så väl lotsen, som rorgängaren illa sårade. Den förra träffades 2:ne gånger och den senare fick sin hufvudskål krossad. Båda bortfördes i farligt tillstånd, den förre sanslös, lemnande mig ensam vid rodret.

Vi voro i detta ögonblick inom 500 yards afstånd från Sumter, nästan redlösa, enär rorkettingarnes olag gjorde roret obrukbart och fartyget derjemte befann sig i den mest koncentrerade elden, med de af torpedos väl späckade undervattenshindren rundt omkring oss. Men lyckligtvis fick jag snart rorkettingarne klara och förekom sålunda en öfverhängande olycka. Sedan jag emellertid lyckats att åter kunna manövrera fartyget, försökte jag på nytt att

besvara elden, men beslöt efter flera förnyade ansträngningar att på en stund draga mig ur striden, för att om möjligt reparera de lidna skadorna. Vid denna tidpunkt började eskadern att retirera, och mitt fartyg hade sålunda varit i elden 40 minuter, hvarunder det blifvit träffadt 36 gånger. En man var dödligt, två svårt och fyra lätt sårade af inuti tornet och styrhuset flygande bultar och jernstycken.

Förutom de skador, fartyget erhållit och hvilka jag förut omnämt, voro följande de hufvudsakligaste: flera plåtar utombords krossades på åtskilliga ställen och en träffades af 2 projektiler, tätt intill hvarandra, hvilka lössleto densamma från bakomvarande träbeklädnad, sönderbröto denna och rullade opp flera af däcksplåtarne. Däcket skadades betydligt af 2:ne skott. Ett af dessa träffade helt nära propellerbrunnen, krossade och sönderslet plåtklädnaden och utdref ej mindre än 25 bultar; det andra lösslog en plåt och 20 bultar. Öfriga smärre skador äro oräkneliga. Skorstenen är genomskjuten på 3 ställen; ett skott har gått genom dess pansarbeklädnad och lemnat ett 15 tums långt och 9 tums bredt hål, hvarjemte 7 bultar å densamma äro sondersplittrade. I tornet äro märken efter 9 skott, samt dessutom 56 bultar derstädes utdrifna, somliga till nästan hela deras längd qvarsittande utanför plåtarne, andra helt och hållet utkastade och funna å däck på ganska långt afstånd från tornet, under det att bulthufvudena blifvit kringkastade inuti detsamma. Otvifvelaktigt äro en mängd andra bultar äfven skadade, hvilket vi dock ännu ej hunnit undersöka. En grof projektil träffade öfversta delen af tornet och sönderbröt vid inslaget hvarenda plåt samt splittrade somliga i flera stycken. I styrhuset finnas märken efter 6 skott, af hvilka 3 voro 11 tums projektiler; likaså voro derstädes 21 bultar bräckta och andra till en del utdrifna. Plåtarne äro äfven der på många ställen lösryckta och hela styrhuset mycket illa skadadt. Min åsigt är, att fyra dylika skott till skulle helt och hållet söndersplittrat detsamma. Ett enda skott vid dess fot, slog igenom hvarenda plåt och nästan genomträngde det. — — — — — — — —“

Vi skola nu öfvergå till arméens och flottans samfälda operationer i Charlestons hamn, till den s. k. *belägringen.*

2.

Motgången hade ändtligen väckt den öfvermodiga och i krigsvetenskapens elementer ytterst okunniga styrelsen.

Man lade sig tillgodo dess dyrköpta lärdomar. Man förkastade den dåraktiga tanken att ensamt flottan skulle kunna lyckas vinna det åsyftade målet, genom att intränga i den labyrint af fästen, undervattenshinder och förskansningar, hvarmed inloppet till Charleston är beklädt.

Man beslöt sig för att låta arméen samverka med flottan och redan i Maj erhöll, som man vet, general Gillmore, Pulaskis ryktbare intagare, befälet öfver de trupper och amiral Dahlgren *) den eskader, som för dessa samfälda operationer afseddes.

Den hufvudsakliga operationsplan om hvilken man öfverenskom var denna:

1:o Landstigning och intagande af Morris Islands södra udde, hvilken man visste innehades af fienden, som der hade väl förskansat sig.

2:o Intagande af det starka Fort Wagner, hvarefter det å Cummingspoint belägna batteriet Gregg äfven borde falla.

3:o Fort Sumters raserande genom beskjutning från den sålunda erhållna goda positionen å Morris Islands norra udde.

4:o Flottans slutliga inträngande och, genom att forcera de fiendtliga batterierne på James- och Sullivans Islands, i förening med arméen stadens intagande.

Men de utförda operationerna, som visa, att man ej förmådde till fullo utföra denna plan, sönderfalla hufvudsakligast i följande, neml.:

*) Född af svenska föräldrar i Amerika och känd som en stor kanonkonstruktör.

1:o Landstigandet å Morris Islands södra udde och intagandet af fiendens derstädes uppförda förskansningar, i förening med 2:ne låtsade attacker på annat håll, den 10:de Juli.

2:o Tvenne misslyckade stormningar af Fort Wagner den 11:te och 18:de Juli.

3:o Tvenne beskjutningar af Fort Sumter, från den 17:de till den 23:dje Augusti och från den 27:de October till den 9:de November.

4:o Ett misslyckadt försök, att genom öfverraskning intaga Fort Sumter; och

5:o Belägringen och intagandet af Wagner och Gregg, hvilkas fall inträffade den 7:de September.

General Gillmore inställde sig den 12:te Juni inom sitt departement, hvars trupper vid denna tidpunkt, bestående af 17,463 man befäl, underbefäl och soldater, innehade hela kusten af Södra Carolina, Georgia och Florida, från Charlestons hamn till S:t Augustine, uppgående till en landsträcka af nära 250 mils längd.

Port Royal var, som förut är nämndt, departementets hufvuddepôt och Folly Island, den nordligaste punkt, hvaraf dessa trupper voro i besittning, innehades af en brigad inom förskansningar, hvilkas artilleri beherrskade Stono Harbor och Inlet samt vattenkommunikationerna emellan denna ö och James Island.

Af ofvannämda totalstyrka uttogos till belägrings-corps:

10,000	man infanteri,
350	man artilleri och
600	man ingenieurtrupper.
Summa 10,950	man, hvilka höllos i beredskap å transportflottan.

Ehuru ingen fullständig artilleripark var organiserad, funnos likväl för ändamålet att tillgå:

28	pjeser fältartilleri med anspann.						
8	d:o	d:o	utan d:o				
5	st.	Parrotts	200	pundige	(8 tums)	refflade	kanoner.
9	st.	d:o	100	d:o	(6,4 t.)	d:o	d:o
12	st.	d:o	30	d:o	(4,2 t.)	d:o	d:o
4	st.	d:o	20	d:o	(3,67 t.)	d:o	d:o
12	st.	13 tums sjömörsare.					
10	st.	10 tums belägringsmörsare, och					
5	st.	8 tums	d:o	d:o			

Genom försändning från Nordens arsenaler skedde daglig tillökning i denna materiel. Dessutom funnos fullt tillräckliga förråder af ammunition, skanstyg, sandsäckar, verktyg och öfriga materialier.

Oberäknadt den ganska starka blockadeskadern utanför hamnen, samt ett ansenligt antal kanonbåtar och smärre fartyg i alla sund och farleder, hade Amiral Dahlgren under sitt närmaste befäl, för dessa operationers utförande, den 10:de Juli, en eskader *) bestående af följande fartyg:

Monitorerne:	Pansarfregatten:	Kanonbåtarne:
Weehawken.	*The New Ironsides.*	*Canandaigua.*
Catskill.		*Mahaska.*
Nahant.		*Cimarone.*
Montauk.		*Ottawa.*
Passaic.		*Dai-Ching.*
Patapsco.		*Ladona.*

Den 15 Juni började General Gillmore inskeppningen och transporten af förutnämda belägringstrupper, och den 8:de Juli var icke allenast hela styrkan och all materiel, obemärkt af fienden, nattetid landsatt å Folly Island, utan dessa trupper hade äfven å yttersta norra udden af denna ö, hemligen uppfört icke mindre än 10 fullkomligt maskerade batterier, med en bestyckning af tillsammans 47 pjeser, jemte tillhörande 200 omgångar ammunition.

Ändamålet med dessa batterier var, dels att demontera de fiendtliga verk på Morris Island, som kunde blifva mest hinderliga för landstigningen, dels ock att betäcka denna eller en reträtt i händelse af motgång.

Det var nödvändigt, att landstigningen och attacken af de fiendtliga verken å Morris Islands södra udde, skulle ske genom öfverraskning, hvarföre största hemlighet i tillrustningarne var ett hufvudvilkor för framgång. Alla transporter och allt arbete utfördes derföre under djupaste tystnad endast på nätterne, särdeles som den plats hvarpå nämde batterier uppfördes ej var på längre afstånd från fiendens vedetter å Morris Islands södra udde, än att man i den stilla natten väl kunde höra dessas samtal, tvertöfver det smala vatten, benämndt Lighthouse Inlet, hvilket, som vi sett, å denna punkt skiljer de begge öarne.

*) En exakt uppgift på det antal fartyg hvaraf operationsflottan bestod, är jag ur stånd att lemna, men sådant inverkar dock mindre vesändtligt på denna berättelse.

Så snart alla förberedelser voro gjorda, utfärdade General Gillmore följande order:

"Högqvarteret etc. d. 8 Juli 1863.

1:o General Strongs brigad af General Seymours division, beordras att i natt vid månans uppstigande, företaga landstigning å Morris Island.

Styrkan embarkerar i små båtar genast efter solnedgången samt passerar genom Folly River och öfver Ligthouse Inlet.

En mindre styrka detacheras från den förra och ingår i det smala vattnet vester om ön, samt landstiger straxt norr om det gamla fyrtornet, bemäktigar sig batterierna derstädes och, om möjligt, vänder dessas kanoner mot fiendens verk norrut.

Hufvudstyrkan landstiger vid Lighthouse Inlet; stormar och intager batterierne å södra udden samt avancerar ofördröjligen till understöd åt förenämda detachement.

Två regementen, jemte fältartilleri, hållas i beredskap på yttersta udden af Folly Island, för att i händelse af behof öfverföras som förstärkning, hvarföre General Strong genast återsänder båtarne, sedan hans trupper äro öfver.

2:o General Terry beordras att samtidigt, med hela sin division, undantagandes det 100.de New-York regementet, på flottans fartyg och under konvoj af densamma gå uppföre Stono River och göra en stark demonstration mot James Island, men bör likväl icke onödigtvis riskera någon del af sina trupper.

3:o En eskader af flottan bör vid soluppgången i morgon ingå i rännan midtför Morris Island, för att operera tillsammans med trupperna.

4:o Skulle denna landstigning af någon orsak misslyckas, så återgå trupperna till Folly Island och båtarna sändas utför Folly River. I sådan händelse skola likväl de uppförda batterierna öppna sin eld vid dagbräckningen.

5:o General Seymour ansvarar för alla detaljer.

Q. A. GILLMORE,
Com. general."

Men omkring midnatt, sedan trupperna väl hade embarkerat, beslöts af åtskilliga skäl att uppskjuta företaget till följande natt, hvarföre General Seymour, den 9:de på eftermiddagen, emottog en ny ordre af följande lydelse:

"Högqvarteret etc. d. 9 Juli 1863.

1:o Den till föregående natt anbefallda landstigningen, hvilken, till följd af det ogynsamma vädret och andra omständigheter, måste inställas, företages i morgon vid dagbräckningen, då samtidigt batterierna skola öppna sin eld.

2:o Fyra haubitzbarkasser, under befäl af Leiutenant Commanding Bunce, beordras att genom Folly River ingå i Lighthouse Inlet och der, i och för betäckandet af landstigningen, engagera de fiendtliga verken på udden.

3:o Två infanteriregementen, ett fältbatteri samt fem *Requa's* refflade batterier *) skola hållas i beredskap, att vid första behof ögonblickligen understödja General Strong.

General Seymour ansvarar för alla detaljer.

Q. A. GILLMORE.
Com. General."

I enlighet med dessa order voro samma afton efter solnedgången 2,000 man embarkerade uti båtar i Folly River, och följande morgon i dagbräckningen låg denna styrka dold af den höga vassen, vid stranden af Lighthouse Inlet. Samtidigt dermed öppnade batterierna en ganska verksam eld på de fiendtliga verken, hvilken fortsattes i 2:ne timmar och af dem lika häftigt besvarades, hvarefter på ett gifvet tecken, trupperna landstego och under den hetaste artilleri- och gevärseld stormade och intogo desamma.

Klockan 9 innehade trupperna tre fjerdedelar af ön och dess vedetter lågo redan inom gevärshåll från Wagner, men den starka solhettan och andra omständigheter inställde alla vidare truppförelser denna dag. Fyra monitorer, som från inloppsrännan betäckt landstigningen, fortsatte dock hela dagen beskjutningen af detta verk.

Vid soluppgången den 11:te gjordes ett försök att med storm intaga Fort Wagner, men detta misslyckades, hufvudsakligen till följe af dåliga anordningar. Trupperna voro uppe på bröstvärnet, men kastades tillbaka och den för ändamålet afsedda reserv kunde ej tvingas fram öfver det af fiendens eld väl bestrukna fältet.

Efter denna första motgång och alla de underrättelser, rörande Wagners styrka som af rekognosceringar, fångars och desertörers uppgifter m. m. inhämtades, syntes General Gillmore börja rätt uppfatta vidden och halten af det uppdrag hvarmed han blifvit hedrad.

De båda befälhafvarne öfverenskommo derföre, att sedan kontrabatterier blifvit uppförda, skulle man gemensamt från dessa och flottan beskjuta verket och derefter försöka en ny stormning.

Man började således genast, under skydd af flottans kanoner, det i den lösa hafssanden svåra arbetet med nedskärningar och batteriers upp-

*) Det s. k. Requa-batteriet består af 25 st. refflade gevärspipor, utlagda bredvid hvarandra uti en horisontel jernställning, på en vanlig lätt fältlavett. I nämnde jernställning eller ram löper bakom piporna en smal låda af jern, hvari de 25 skotten inläggas, och hvilken genom en enkel mekanism af 2:ne häfstänger, föres fram till kamrarne och intvingar skotten. Genom en annan lika enkel mekanism, belägen under jernramen, kan man åstadkomma pipornas spridning. Nio graders elevation, gaf en porté af 1,200 yards, på hvilken distance spridningsconens bas hade en diameter af 120 yards. 1,300 yards är måhända den mest verksamma portéen, ehuru uppfinnaren uppgifver 2,000. Tre man servera batteriet mycket lätt och kunna, utan anspråk på någon särdeles skicklighet, skjuta sju salvor eller 175 skott i minuten.

förande och redan den 17:de voro följande fyra batterier färdiga, att öppna sin eld:

1:o *Batteriet Reynolds*, på 1,330 yards afstånd från Wagner, bestyckadt med:
2 st. Parrotts 30-pund. refflade kanoner
6 st. d;o 10-pund. d:o d:o
5 st. 8 tums mörsare.
2 st. Wiards refflade kanoner, och
4 st. 3 tums d:o d:o

2:o *Batteriet Weed*, 1,460 yards från Wagner, bestyckadt med:
4 st. 10-tums mörsare,

3:o *Batteriet Hays*. 1,830 yards från Wagner, bestyckadt med:
9 st. Parrotts 30-pund. reffl. kanoner och
4 st. d:o 20-pund. d:o d:o

4:o *Batteriet O'Rourke*, 1920 yards från Wagner, bestyckadt med:
5 st. 10-tums mörsare.

Dessa arbeten försvårades i hög grad genom starka stormar med häftigt regn, hvaraf de efter hand uppförda verken illa skadades. Det materiel af hvilket de bygdes bestod, liksom den grund på hvilken de stodo, af en fin, hvit qvartzblandad sand, som vägde torr 86 ℔ kubikfoten. En kubikfot sådan sand kunde fullkomligt genomdränkas af 3 kannor vatten, hvarigenom dess volym minskades ungefär 5 procent.

Tidigt på eftermiddagen den 18 Juli öppnade alla dessa batterier, såväl som flottan, hvilken nu hade tagit position i inloppsrännan, sin koncentrerade eld på Wagner och inom en kort stund voro kanonerna å verkets landface fullkomligt tystade, ehuru de å sjöfronten ännu då och då fortsatte en svagare eld.

Man beredde sig nu till stormning och denna leddes personligen af den tappre och oförskräckte Seymour. Men ehuru tiden för densamma bestämdes till efter solens nedgång, för att icke bli bemärkt af kringliggande verk, öfversållades likväl stormkolonnen under dess långa march, med ett hagel af projektiler, såväl från Wagner, som från Gregg, Sumter och batterierna på James- och Sullivans-Islands. Hejdlöst ryckte emellertid trupperna fram med Seymour och Strong i têten, till dess de, vid afstannandet af flottans och egna batteriers eld, på fältvallen möttes af en fruktansvärd kartech och gevärseld, som bragte det främsta regementet i oordning och förorsakade stor oreda inom stormkolonnen. Men snart hade dock reserven hunnit fram och inom kort stormade ett regemente på nytt bröstvärnet i sydöstra bastionen samt lyckades ändtligen, att derinom få fast fot och bibehålla sig i nära 3:ne timmar. Efter detta tidsförlopp

och sedan trupperna öfverallt annorstädes blifvit tillbakakastade, tvungo omständigheterna äfven dessa tappre att återvända.

Man räknade stora förluster efter denna dags tragedi, särdeles ibland högre officerare.

Den tappre och allmänt afhållne General Strong stupade på fältvallen i têten för sina vacklande trupper och General Seymour blef här svårt sårad. 3:ne öfverstar ljöto äfven här hjeltedöden och flera regementschefer samt ett stort antal andra officerare blefvo sårade, hvaribland äfven min vän och f. d. värd på Hilton Head, capitaine Eltving, om hvilken jag förut nämnt.

Huru mången gång efteråt har jag icke hört General Seymour beklaga den olyckliga utgången, »hvartill skulden», som han uttrycker sig, »ligger hos General Gillmore, som ej på några vilkor kunde förmås sända mig de förstärkningar, hvarom jag så enträget signalerade; ty utan sådana var det ju rent af omöjligt att qvarhålla oss i verket.»

Hans rättrådighet, hans flärdfria karakter och framstående krigsmannaegenskaper äro en borgen för detta yttrandes sanningsenlighet och tala för dess befogenhet.

Hvarken Wagner eller Gregg voro i och för sig sjelfva, några särdeles betydande hinder för en inträngande flotta, emedan en sådan icke var tvungen att vid inlöpandet utsätta sig för dessa verks kraftigaste eld. Det förra var hufvudsakligen afsedt att förhindra uppförandet af fiendtliga batterier å Morris Island, ifrån hvilka Sumter kunde med fördel beskjutas. Då man nu fann att detta verk icke kunde, med de trupper som funnos att tillgå, endast genom stormning intagas, beslöt man sig till, att medelst löpgrafvar och batterier steg för steg närma sig detsamma, under det att man samtidigt från det sålunda inkräktade landområdet skulle beskjuta Sumter.

Redan den 19:de Juli skred man till detta arbete. En sammanhängande, stark förskansningslinie, hvars högra flank stödde sig på förutnämnde batteri Reynolds, uppfördes tvert öfver ön, i ändamål att möta utfall från verket och hvilken benämdes *1:sta Parallelen.* Dess bestyckning bestod af 8 belägrings- och fältkanoner, 10 mörsare och 3 Requa batterier, hvarjemte merlonerna öfverallt voro försedda med bankett för infanteri. Ett bombfritt blockhus uppfördes bakom, och 200 yards framför detsamma gjordes en stark palisadering med tillbakadragen flank å högra flygeln, hvilken flankerades af 2 kanoner från batteri Reynolds. En liten flèche, bestyckad med en 200-pundig Parrotts kanon, att begagnas mot Sumter, uppfördes å yttersta venstra flygeln och på ett afstånd af 4,200 yards från detta fäste.

Den 23 Juli voro dessa arbeten färdiga, och samma natt utstaka-

des och började uppförandet af *2:dra Parallelen*, 600 yards framför den 1:sta, hvilken punkt man uppnått genom löpgrafvar. Detta skedde medelst flygsapp. För denna parallel tillgodogjorde man sig af en smal och låg sandås, hvilken sträckte sig diagonelt öfver ön eller nästan i nordvest och sydost, samt ett stycke ut i träsket på dess vestra sida, hvarigenom densamma erhöll god flankbetäckning af Vincent creek, å hvilket vattendrag kommunikationen var stängd genom flera rader stängselbommar å denna punkt. Å högra flygeln åter var denna parallel utsträckt ända till lägsta vattenlinien, der den slutade med ett litet egendomligt verk, benämndt »Surf Battery», bestyckadt med 3 Requa batterier och 2 fälthaubitzer, för att bestryka stranden. Framför densamma hade man anlagt förhuggningar och palisadering i ganska stor skala. Hela parallelen hade 300 yards eldlinie för infanteri, och var bestyckad med 22 fältpjeser och 3 st. 30-pundiga Parrotts refflade kanoner.

Bakom 2:dra parallelen och på en medeldistance af 3,525 yards från Sumter uppförde man samtidigt trenne s. k. brechbatterier mot detta fäste, bestyckade med tillsammans 5 st. 100-pundiga och 2 st. 200-pundiga Parrotts refflade kanoner.

Ehuru alla dessa arbeten pågingo under en nästan oafbruten eld från de fiendtliga verken, voro de dock afslutade den 26 Juli; en ringa tid, om man tager i betraktande de svåra kanontransporterna och de grofva pjesernas mödosamma montering, hvilket hufvudsakligen måste ske nattetid.

Men under denna tidrymd var man äfven sysselsatt å andra punkter på ön.

Man anlade nemligen under James Islands batteriernas eld i närheten af det s. k. »Beaconhouse», 3 st. brechbatterier mot Sumter, på en medeldistance af 4,300 yards, bestyckade inalles med:

1 st. 300-pund:, 2 st. 200-pund: och 4 st. 100-pund: Parrots refflade kanoner.

Likaså anlades ett brechbatteri i 1:sta parallelen, bestyckadt med:

2 st. 200-pund: Parrotts och 2 st. 80-pundiga Withworths refflade kanoner, hvilket benämdes »the Naval Battery» och serverades under en sjöofficers befäl af manskap från flottan.

Men ett af de intresantaste arbeten som under denna tid utfördes, var anläggandet af det s. k. »Träsk-Batteriet», allmännare kändt under namn af »Träsk Engelen», (»The Svamp Angel») från hvilket man sedermera besköt staden Charleston, på ett afstånd af icke mindre än 7,000 yards.

Man hade genom outtröttliga undersökningar kommit till det resultat, att på en viss punkt, ungefär halfvägs mellan Morris- och James-

Islands, i den stora mosse, som skiljer dessa begge öar skulle en 200-pundig Parrotts kanons monterande bakom ett bröstvärn af sandsäckar, icke vara outförbart.

Denna mosse, liksom alla på denna kust, består hufvudsakligast af ett 16 à 18 fots djupt lager af lös, svart mylla, ett slags gungfly på sandbotten, tätt öfvervuxet med vass och högt gräs, samt öfverallt genomskuret af djupa, slingrande och hvarandra korsande vattendrag.

För att gifva en idé om denna mosses ringa fasthet och bärförmåga vill jag endast anföra, att några få man, stående på en planka, utlagd på dess yta, kunde genom rörelser och hoppningar upp och ned å plankan, försätta en omkrets af flera hundra qvadratfots yta af mossen, i starkaste skakning. Vid försök att öfvergå densamma nedsjönk en mans fot ej mindre än 18 à 20 tum samt i proportion djupare ju långsammare man gick.

En del af mossen var dock något fastare på vissa punkter. En man utan belastning (utan vapen eller packning) gjorde under hastig gång öfver dessa ställen i bästa fall ej mer än 2 tums, men ofta 6 à 8 tums djupa intryck på ytan.

En sådan fastare plats, till hvilken man från närmaste fasta mark å ön, ehuru med yttersta svårighet kunde öfverkomma, hade man utvalt för batteriets anläggande.

Det var naturligt att detta arbetes utförande, utan att taga i betraktande att det skedde till en del under fiendens eld, under Södra Carolinas brännande sol och att det derjemte var utsatt för flodens öfversvämningar, skulle icke allenast pröfva den skickligaste och erfarnaste ingenieurs kunskaper, fyndighet och energi, utan också vara förenadt med stora uppoffringar af arbetskrafter.

Verket bestod endast af ett enkelt bröstvärn af sandsäckar. Dessa transporterades till stället dels medelst små båtar, dels ock å en öfver mossen anlagd kafvelväg, det betydliga afståndet af 3,000 yards.

Hela detta bröstvärn uppbars på mossen genom en ansenligt stor timmerbäddning, hvilken bestod af groft 15 à 18 tums rundtimmer i 2:ne lager, (50 à 55 fot i längd) korsvis hophugget i räta vinklar och hvilande direkt på mossens yta, som dock förut blifvit betäckt med ett tjockt lager af vass och i tjära indränkt segelduk.

För att göra bröstvärn och timmerbäddning fullkomligt oberoende af den grofva kanonen, lemnade man i nämde bäddning en rektangulär öppning genom båda stocklagren, så stor att en kanonbäddning deri kunde rymmas. Utefter sidorna i denna öppning nedpålades 3-tums plankor tätt intill hvarandra i den under mossens mylla befintliga hårda sandbottnen, och på ytan af detta, genom plankorna väl tillslutna rum, nedlades flera

lager af vass och tjärdränkt segelduk samt derofvanpå sand, hvarpå åter hvilade en solid plankbäddning och på denna ändtligen kanonbäddningen.

Då man vet att en 200-pundig Parrotts kanon väger 16,500 eng. ℔, så kan man lätt föreställa sig det arbete, som togs i anspråk för såväl den långa transporten, som äfven för monterandet af en sådan pjes under så föga gynsamma förhållanden. Kanonen låg i en vanlig fästningslavett af jern, men lärer vid dess 36:te skott hafva sprungit vid en elevation, af 37^0. Den elevation, som vanligtvis begagnades var $31^0_{30}{}'$ med 16 ℔ laddning.

Efter förlusten af denna kanon bestyckades batteriet med 2 st. 10-tums mörsare.

Ensamt till detta verk användes 13,000 st. sandsäckar, 123 st. rundtimmer (15 à 18 tum i diameter och 50 à 55 fot långa), 9,516 fot 3-tums plankor och 600 ℔ stångjern, samt spik och öfriga materialier i proportion, hvarjemte åtgingo till detsammas uppförande ej mindre än 10,000 mandagsverken och 172 st. hästdagsverken med 4 hästars anspann.

Omkring de sista dagarne af Juni hade stor sjuklighet inträdt bland trupperna; arbetena stodo nästan stilla och den länge förberedda beskjutningen af Sumter måste äfven uppskjutas, dels till följd deraf att man endast egde tillgång till ett krut som för de grofva kanonerna var olämpligt, dels af andra orsaker.

Emellertid återvände dock snart ett bättre hälsotillstånd, och den 9 Augusti voro arbetena åter så i gång, att man redan natten till nämde dag var i full verksamhet med anläggandet af *3:dje parallelen*, 330 yards framför den 2:dra och 540 yards från Wagner.

Från detta tidskifte och allt framgent förblef den fiendtliga elden af svåraste beskaffenhet. Såväl Wagner, Gregg och Sumter, som James-Islands batterierna, fortsatte från denna stund oafbrutet, att med största precision beskjuta belägringsarbetena, hvilket till och med förorsakade arbetets afstannande den 10:de Augusti. Jag har personligen hört General Gillmore erkänna, att han vid denna tidpunkt allvarligt ifrågasatte huruvida det låg inom det möjligas gräns, att drifva dessa arbeten närmare en fiende, som då hade alla fördelar på sin sida. Ett faktum är emellertid, att med 3:dje parallelens kompletterande, arbetena för en tid afstannade, hvarunder man dock beredde sig till den slutliga beskjutningen af Sumter.

Order härom utgafs den 16:de, och följande dag i soluppgången spelade mot detta fäste icke mindre än 8 st. brech-batterier, bestyckade med inalles 18 grofva kanoner, nemligen: 2 st. 80-pund. Withworths. 9 st. 100-pund., 6 st. 200-pund. och 1 st. 300 pund. allt Parrotts refflade kanoner, på de nästan otroliga skottvidderne af 3,516—4,290 yards, hvarjemte

Wagner och Gregg engagerades af 2:ne batterier, bestyckade med inalles 3 st. 30-pundiga Parrotts refflade kanoner och 8 st. 10-tums mörsare.

Amiral Dahlgren, som samtidigt härmed ångade upp sin jernflotta och med sin flagga från *Weehawkens* torn ledde kursen, gick nu i elden med monitorerna [redacted] *Catskill*, *Nahant*, *Montauk*, *Passaic* och *Patapsco* samt pansarfregatten *The Ironsides*, fördelande deras åligganden så, att den sistnämnda skulle uteslutande operera emot Wagner, men all eld från *Catskill*, *Nahant* och *Montauk* riktas mot Sumter, hvaremot *Passaic* och *Patapsco* skulle hållas i reserv. Efter en häftig och verksam eld från *The Ironsides* var redan kl. 9 Wagner tystadt, hvarefter *Passaic* och *Patapsco* ångade upp till ett afstånd af 2,000 yards från Sumter och deltogo med de öfriga i beskjutningen, som fortsattes hela förmiddagen.

Batterierna besköto gorgen och sydvestra fronten, med sådan framgång, säga alla uppgifter från denna dag, att »inom kort en mängd vida hål, 5 à 6 fot djupa, observerades derstädes, hvarjemte traversen innanför sortien redan tidigt raserades och derigenom förstörde en del af undre batteriet.»

Lika stor framgång hade monitorerna, hvilka besköto såväl gorgen som sydvesta fronten, och Amiral Dahlgren säger också i sin rapport, berömmande eldens noggrannhet, »att *Patapsco* träffade sydöstra fronten nio gånger de suite.»

Denna eld besvarades svagt från fästet och vid middagstiden afstannade beskjutningen, emedan trupperna sedan dagbräckningen varit i oupphörlig verksamhet under fiendtlig eld. Detta afbrott begagnades väl af den energiske befälhafvaren i Wagner, ty snart såg man stora reparationsarbeten i gång derstädes och det med sådan framgång, att då *Passaic* och *Patapsco* erhöllo order att med deras eld förhindra dem, öfverraskades de af den mest häftiga beskjutning. På eftermiddagen fortsattes elden endast från batterierna men besvarades föga eller nästan intet af Sumter.

En stor förlust drabbade flottan denna dag genom en utmärkt officers, Amiral Dahlgrens Stabschef, Flagg-capitaine Rodgers bortgång. Ej mindre i tanka att bli mer nyttig, än af kärlek till faran och lystnad efter utmärkelse, begärde och erhöll den tappre sjömannen sin Amirals tillstånd, att för dagen få lemna sin plats vid hans sida, för att återtaga sitt fordna befäl och föra sin *Catskill* i elden. Oförskräckt beslöt han sig, att så nära Sumter som möjligt pröfva sin monitor, då på ett afstånd af omkring 500 yards en bomb slog in taket i styrhuset der han befann sig och dödade honom ögonblickligen.

De vackraste personalierna vid denne officers graf är Amiralens rapport och jag har antecknadt denna händelse, ej mindre på det minnet af

den tappre må lefva äfven på andra sidan Oceanen, än för det anmärkningsvärda i hans dödssätt.

Följande dag, den 18:de kl. 4 på morgonen, började ånyo beskjutningen, som besvarades, liksom den föregående, nästan uteslutande af Wagner och Gregg samt batterierna å James-Island, men föga af Sumter. Flottan var tillföljd af frisk bris och hög sjö denna dag urståndsatt att deltaga i striden och förstnämnda hinder inverkade också ganska menligt på batteriernas eld, hvarföre inga andra resultater blefvo en följd af denna dags beskjutning än en ytterligare rasering af den utgående vinkeln samt bröstvärnet å sydvestra fronten, hvars revetering alldeles förstördes.

Storm och sjö lärer natten till nämnda dag hafva gjort stor skada på arbetena. Redan på eftermiddagen vid flodtimmån innehöllo löpgrafvarne omkring 2 fot vatten, hvarjemte det förutnämnda s. k. Surfbatteriet nästan helt och hållet bortspolades af sjön och bestyckningen bortfördes.

Tredje dagens beskjutning lärer icke varit så liflig, som under de 2:ne föregående dagarne, ehuru de råa, oexercerade kanonserviserna naturligtvis blefvo med hvarje dag mera hemmastadde, vissheten om afstånden säkrare och tillgång på ammunition aldrig saknades.

Batterierna, som denna dag gjorde en stor förlust i en refflad 80-pundig Withworthskanon, hvilken sprang vid affyrandet, aflossade tillsammanlagt icke mer än 130 skott, hvaraf 75 träffade. En Richmondtidning berättade dock, att »vid slutet af 3:dje dagens beskjutning icke mindre än 1,972 projektiler hade träffat Sumter och efter 4:de dagens förlopp det betydliga antalet af 2,500.»

»Skadorna», säger samma tidning, »voro i allmänhet af största betydenhet och gjorde under de 2:ne sista dagarne södra frontens kanoner helt och hållet obrukbara.»

En mer och mindre pålitlig berättare, säger i en annan tidning, att »kulorna gingo in genom de sönderskjutna murarna å en front och ut genom dem å en annan och man kunde genom de vida hålen, på långt håll se hamnen».

På eftermiddagen framgingo 2:ne monitorer till ett afstånd af 2000 yards från Sumter, för att ånyo beskjuta detta fäste, men strömmen var så stark, att man såg sig tvungen öfverge företaget denna dag.

Man påstår att Sumter denna dag besvarade batteriernas eld endast med en kanon. Deremot var elden från James-Islandsbatterierna samt från Wagner och Gregg så mycket verksammare. Beskjutningen fortsattes med få afbrott äfven följande natt, hvarunder sapparbetet från 3:dje parallelen nådde ett afstånd från Wagner af 350 yards.

Fjerde dagens beskjutning var i hög grad häftig och intensiv, ehuru likväl flottan icke deri deltog, med undantag af *The Ironsides*, som beordrades att tysta Wagner, hvars eld i hög grad oroade de nu mera ifrigt bedrifna sapparbetena.

Det efter otroliga ansträngningar nu färdiga träskbatteriet, hade slutligen af fienden blifvit upptäckt och besköts denna dag från verken å James-Island, men tillfogades dock icke större skador, än att detsamma natten till den 22:dra öppnade sin eld på staden.

Femte dagen, den 21, fortsattes beskjutningen af Sumter från batterierna, under det att flottan engagerade Wagner och Gregg.

General Gillmore begärde denna dag skriftligen hos Beauregard utrymmandet af Sumter och Morris-Island, hotande att i händelse af afslag beskjuta staden. Skrifvelsen, som besynnerligt nog icke var undertecknad af Gillmore, återsändes obesvarad af Beauregard, och kl. 1/2 2 följande natt besköts Charleston från träskbatteriet, med den framgång att sedan endast 15 bomber blifvit inkastade, staden syntes stå i lågor på åtskilliga punkter. Beskjutningen upphörde derefter, men återupptogs följande natt då, som förut är nämnt, kanonen sprang vid 36:te skottet.

General Gillmores skrifvelse lyder i öfversättning sålunda:

"Högqvarteret etc. den 21 Augusti 1863.

General. Jag har äran föreslå Er de konfedererade truppernas omedelbara utrymmande af Moris-Island och Fort Sumter. Detta fästes närvarande tillstånd och den rasering, för hvilken detsamma är utsatt genom mina batteriers eld, förutsäger med visshet dess fullkomliga ödeläggelse inom loppet af några få timmar.

Ännu har jag ej användt allt mitt grofva artilleri.

Skulle ni icke ingå på detta förslag eller skulle jag icke emottaga svar härå, inom fyra timmar efter denna skrifvelses öfverlemnande till Er underlydande befälhafvare å Wagner, för vidare befordran, så öppnar jag eld på Charleston från batterier uppförda inom god och verksam portée till hjertat af staden."

Sjette dagen tycktes man hafva anslagit till den för Sumters slutliga öde, ty all den eld, som kunde åstadkommas från sjö och land användes. 604 projektiler slungades denna dag mot fästet, deraf 419 lärer med mer och mindre förstörande effekt, träffat detsamma.

Enligt artillerichefens rapport måste också förstörelseverket varit grundligt, ty det heter i den: »en fortsatt beskjutning kunde visserligen rasera fästet, men detta kan likväl icke blifva mera gagnlöst för hamnens försvar än det är i närvarande skick.»

Under följande natt hade man öppnat *4:de Parallelen*, ehuru under de otroligaste ansträngningar, på ett afstånd af 350 yards från Wagner.

Men sapparbetena måste här återigen afstanna, dels genom den alldeles oemotståndliga eld, hvarmed fienden oroade dem, såväl från verken som från en smal sandås, belägen omkring 200 yards framför Wagner och bakom hvilken skarpskyttar voro placerade, dels ock genom den ytterst missgynsamma mark i hvilken de utfördes. Oftast påträffades vatten i den lösa hafssanden efter endast några fots gräfning eller också fylldes sappen af vatten genom flodens våldsamhet, hvilken också nu i förening med storm och hög sjö, bortsköljde det med mycken möda uppkastade bröstvärnet.

Ett försök gjordes dock att med storm intaga förutnämnde sandås, men misslyckades.

Denna dag pågick följande skriftvexling emellan de båda generalerna:

Från Beauregard till Gillmore:

"Högqvarteret etc den 22 Aug. 1863.

General. Under min frånvaro i går afton, på en inspektion till befästningarne, emottogs i mitt högqvarter, kl. $^3/_4$ till 11, en skrifvelse daterad "Högqvarteret etc. den 21 Aug. 1863, i hvilken begärdes de konfedererade truppernas omedelbara utrymmande af Morris Island och Fort Sumter, af det skälet, "att detta fästes närvarande tillstånd och den rasering, för hvilken detsamma är utsatt genom mina (edra) batteriers eld förutsäger med visshet dess fullkomliga ödeläggelse inom loppet af några få timmar", hvarjemte samma skrifvelse innehåller, att "om detta förslag icke skulle antagas eller svar å densamma icke emottagas inom fyra timmar efter dess öfverlemnande till eder (min) underlydande befälhafvare å Wagner, för vidare befordran, så skulle eld öppnas på Charleston från batterier uppförda inom god och verksam portée till hjertat af staden."

Denna skrifvelse var adresserad till mig utan underskrift och blef följaktligen återsänd.

Omkring kl. $^1/_2$ 2 i natt, då innevånarne lågo i sömn och voro oberedda, öppnade ett af edra batterier eld och kastade ett antal grofva bomber in i staden.

I dag på morgonen kl. 9 emottogs åter den ofvannämnda skrifvelsen dock bärande eder officiella underskrift, hvarför densamma således nu kan bli ansedd, som en officiell handling från eder.

I krig emellan icke barbariska nationer, är vid städers bombardering brukligt, att gifva så tidig underrättelse derom, att de icke stridande må hafva tillfälle att lemna platsen, och vanligen är den medgifna tiden, utsträckt från en till tre dagar, tillräcklig åtminstone för utflyttningen af qvinnor och barn. Ni, general, ger endast fyra timmar, väl vetande, att under närvarande omständigheter en skrifvelse från eder icke kan träffa mig på mindre tidrymd än två, och att likaså icke mindre än sistnämnde tidslängd måste åtgå för mitt svar härifrån till Wagner. Med kännedom derom hotar ni dock att öppna eld på staden, icke för att tvinga den till kapitulation, men såsom ett försök att nödga mig att utrymma dessa befästningar, hvilka ni, i förening med en stor flotta, under 40 dagar fåfängt beskjutit. Batterierna Wagner och Gregg

samt Fästet Sumter ligga nästan rätt i norr från edra batterier å Morris Island och inom ett afstånd från dem uppgående till högst $2 \frac{1}{2}$ mil. Till staden åter, som ligger i nordvestlig riktning, är ett afstånd af fullt 5 mil från det batteri, som i natt öppnat sin eld emot den.

Misströstande om att kunna förstöra dessa befästningar, tager ni nu er tillflykt till detta nya medel, nemligen riktandet af edra kanoner emot värnlösa gubbar, qvinnor och barn och en i sömn försjunken stad. Sett ifrån er egen synpunkt är detta en handling af oförlåtligt barbari, så mycket mer som ni anför, "att den rasering för hvilken Sumter är utsatt, förutsäger med visshet dess fullkomliga ödeläggelse inom loppet af några få timmar."

Eder underlåtenhet att underskrifva denna ovärdiga skrifvelse, visar eder bekymmerslöshet om hvad ni går att göra, hvarjemte följande fakta — att ni, kännande med visshet den tidrymd, ett svar å eder skrifvelse fordrade, likväl föreskref en tid inom hvilken ett sådant var nästan omöjligt att emotse, samt att ni verkligen öppnade denna eld och slungade ett antal af de mest förstörande projektiler, som någonsin användts i krig, midt in i en oberedd stad, fylld med sofvande qvinnor och barn, — skola gifva eder ett klent rykte i historien, såväl som i historien öfver detta krig.

Jag är förvånad, öfver begränsningen i eder fordran. Om, i afsigt att förmå mig till utrymmandet af Morris Island och Fästet Sumter, ni finner eder nödsakad att skjuta staden i brand, hvarföre inneslöt ni icke äfven verken å Sullivans och James Islands, ja till och med Charleston sjelft i samma fordran?

Sedan ni emellertid funnit tillständigt, icke allenast införandet af denna metod för tillintetgörandet af de närmaste batterierna, hvilka befunnits på annat sätt ointagliga, utan äfven i allmänhet ett sätt att föra krig, hvilket jag uttryckligen förklarar vara skamlöst och ovärdigt en soldat, varnar jag eder nu allvarligen, att icke från edra batterier å Morris Island öppna eld på staden, utan att ni dessförinnan gifvit mera skälig tid att förflytta dess icke stridande innevånare, emedan jag i annat fall skall finna mig nödsakad att använda de strängaste repressalier.

Slutligen må jag tillägga, att jag icke ämnar utrymma hvarken Sumter eller verken å Morris Island, på det förslag ni har behagat framställa, samt att jag redan vidtagit åtgärder till förflyttning af de icke stridande, hvilka nu äro fullkomligt beredda på hvad de hädanefter må kunna vänta af eder.

Högaktningsfullt etc. G. T. BEAUREGARD"
Com. General.

Från Gillmore till Beauregard:

"Högqvarteret etc. den 22 Aug. kl. 9 e. m.

General. Jag har äran erkänna emottagandet af eder skrifvelse af denna dag, hvari ni klagar deröfver, att ett af mina batterier öppnat eld på staden Charleston och der inkastat ett antal grofva bomber, under det dess innevånare voro i sömn och oberedde. Min skrifvelse till eder, begärande utrymmandet af Fästet Sumter och Morris Island, samt hotande, att om så icke skedde, eld skulle öppnas på staden, öfverlemnades utanför Wagner kl. $\frac{1}{4}$ till 12 f. m. den 21 dennes och borde hafva inträffat i edert högqvarter i så god tid att ett svar derå kunde hunnit komma mig tillhanda, innan den utsatta tidens tilländagående eller inom fyra timmar. Den händelsen, att ni

icke var i edert högqvarter då skrifvelsen der emottogs, må betraktas, som en olycklig tillfällighet för staden Charleston, men för hvilken jag dock tydligen icke är ansvarig; och ehuru det oafsigtliga utelemnandet af min underskrift å skrifvelsen, kan gifva rum för anmärkningar, var dock densamma daterad i mitt högqvarter och öfverlemnades utaf en af mina Stabs-Officerare, hvarföre detta icke kan förebäras, som skäl af en commenderande General, som är angelägen om de icke stridandes samt om qvinnors och barns säkerhet.

Edra hotelser af repressalier för mina åtgöranden, hvilka ni likväl icke beskyller såsom stridande mot bruket i krig mellan civiliserade nationer i annat afseende, än i betraktande af den utaf mig utfästade tidrymd, efter hvars tilländalöpande mina afsigter skulle gå i verkställighet, förbigår jag utan svaromål; men jag vill likväl göra eder uppmärksam på den välgrundade principen, att en befälhafvare uti en belägrad dock icke innesluten stad, med sina avenyer öppna och tillgängliga, har icke rätt att fordra annat meddelande om de belägrades afsigter, än neml. det, som tydligen ger sig tillkänna genom deras hotande ställning. Således, om något meddelande från mig icke hade blifvit aflåtit, måste staden Charleston, i öfverensstämmelse med eder egen beräkning, haft en tidrymd af mer än 40 dagar, att bereda sig på faran, hvarunder belägringen af dess befästningar verksamt fortskridit och hvars slutresultat aldrig ett ögonblick varit tvifvelaktigt

Om under sådana omständigheter, en icke stridande persons lif utsättes för de faror, som beskjutningen af en stad medförer, så stannar ansvaret derför hos dem, som uraktlåtit, att förflytta de icke stridande eller dem, som försummat att förvissa sig om säkerheten för en stad, öfver hvars kommunikationer de i närvaro af en hotande fiende, under loppet af nära två och ett halft år varit herrar, och som derjemte afslår sådana förslag, hvarigenom en beskjutning kunde förekommas.

Från åtskilliga källor, officiella såväl som enskilda, är jag underrättad och böjd att tro, det största delen af Charlestons qvinnor och barn äro för längesedan derifrån förflyttade; men med anledning af eder egen uppgift, att staden ännu är uppfylld med dem, skall jag uppskjuta beskjutningen till kl. 11 i morgon afton, hvarigenom jag lemnar eder två dagar från den timma, ni erkändt eder hafva emottagit min skrifvelse af den 21 dennes.

Högaktningsfullt etc. Q. A. GILLMORE."
Com. General.

Sjunde dagens beskjutning (den 23 Aug.) fortsattes på samma sätt, som förut. Under de fem första dagarne hade batteriernas eld hufvudsakligen blifvit riktad mot fästets gorge med sådan framgång, att den 21 på aftonen en fullkomlig brech der tydligen visade sig, och vid beskjutningens upphörande sista (sjunde) dagen voro icke allenast alla kanonerna, så vidt man kunde se, på fästets vallgångar demonterade, utan hela bröstvärnet på såväl nordöstra och sydöstra facerna som gorgen, helt och hållet raseradt, hvarjemte kasematt-hvalfven voro på flera ställen synliga. Elden hade också afstannat från fästet och detta så illa medfaret på allt sätt, att det antagligen var fullkomligt hors de combat.

På aftonen ofvannämda dag den 23) utgafs order om beskjutningens inställande. 5,900 projektiler hade under dessa sju dagar, endast från batterierna, blifvit slungade emot fästet af hvilka åtminstone halfva antalet hade träffat detsamma. Den ringa manspillan, som derunder uppstått inom batterierna uppgick ej till mer än 1 officer och 12 man, stupade.

Efter denna beskjutnings slut, afgaf artillerichefen följande rapport till com. Generalen.

"Artilleri Befälh. Expedition etc. den 23 Aug. 1863.

General. Jag har härmed äran meddela resultaten af våra brechbatteriers eld på Fästet Sumter och detta fästes närvarande tillstånd.

Efter sju dagars beskjutning är dess gorge, inom en omkrets af flera kasematter, för det mesta raserad. Vallgången är ungefär på midten nästan förstörd och på några ställen helt och hållet nedrasad, så att kasematthvalfven, som nu ligga i dagen, redan för länge sedan skulle varit infallne och med deras rasering äfven hvalfven till undre våningens kasematter förstörda, om icke de sandsäckar, med hvilka de äro fyllda för att uppehålla de söndersprängda bågarne, helt och hållet hade förhindrat det.

Lemningarne af den gamla vallgången, bilda nu en ny sådan i höjd med golfvet i de öfra kasematterna. Äfven bröstvärnet å de begge nordöstra facerna är helt och hållet bortskjutet, med undantag af en liten del deraf i vinkeln vid gorgen, samt vallgången å dessa facer äfven i grund raserad Åtminstone halfva antalet af våra projektiler synes hafva träffat bröstvärnet å dessa facer, och att dömma af den synbara verkan vår eld gjort på gorgen, måste skadorna å murverket på dessa begge facer vara särdeles stora.

Min tanke är, att nästan hvartenda hvalf instörtat. Endast en kanon återstår å nordöstra facerna, nemligen den i vinkeln vid gorgen, och den är otjenstbar. Raseringen å dessa facer är utsträckt så långt ögat når, och ehuru den del deraf, som angränsar vinkeln vid den sydöstra, är dold kan den med hänseende till det stora antal projektiler, hvilka under de tvenne senaste dagarne nedslagit i denna vinkel, icke vara annat än högst illa tilltygad, och jag kan icke tro, att någon kanon kan qvarstå på denna face i tjenstbart skick; likaså måste vallgången i denna vinkel, såväl som å hela sydöstra facen, vara upprifven och illa skadad.

Bröstvärnet å sistnämnde face, är på många ställen, så långt vi kunna se, förstört, och jag tror knappast att kanonbäddningarne för de återstående kanonerna kunna hafva undsluppit elden. Ehuru med tillhjelp af en god kikare, kan jag dock icke tydligt se huruvida flera än en af dessa kanoner kunna begagnas och denna har redan en gång varit demonterad; man kan dock se att de öfrigas lavettager äro mer och mindre skadade samt att bröstvärnets tillstånd i denna kanons närmaste grannskap, är sådant att kanonen efter all beräkning icke kan bli till nytta för någon längre tid. Slutligen får jag tillägga att förstörelsen af detta fäste är så tillvida fullkomlig, att detsamma i dag icke är mera till något gagn för försvaret af Charlestons hamn. Visserligen kan en fortsatt beskjutning helt och hållet rasera detsamma, men det kan likväl icke blifva mera gagnlöst för hamnens försvar än det är i

närvarande skick; hvarför jag vördsammast framställer denna min åsigt, att ett fortsättande af vår eld icke längre är nödvändig, emedan sådant icke skänker resultater svarande emot medlen.

Högaktningsfullt etc. J. N. TURNER "
Öfverste och Art. Befälh.

Följande dag insände General Gillmore en så lydande rapport till Krigs-Ministern i Washington:

"Högqvarteret etc. den 24 Aug. 1863.

Till Krigsministern etc.

Jag har äran rapportera, att efter sju dagars beskjutning af Fästet Sumter, detta nu är fullkomligt raseradt, ehuru en svår nordostlig storm under tvenne dagar på det kännbaraste minskade noggrannheten af vår eld.

Sumter är i dag en oformlig och oskadlig massa af ruiner. Min Artilleri-Chef, Öfverste Turner, rapporterar fästets förstörelse så till vida fullkomlig, att det icke mera är till något gagn för försvaret af Charlestons hamn, äfvensom att en fortsatt beskjutning visserligen kunde helt och hållet rasera det, men att det sådant oaktadt icke kan blifva mera gagnlöst för hamnens försvar än det är i närvarande skick.

Mina brechbatterier äro uppförda på distancer emellan 3,516 och 4,290 yards och fortfara i deras förra verksamhet, ehuru jag för närvarande anser det onödigt, att fortsätta elden på dessa ruiner. Jag har under hårdt arbete och häftig eld från James Island, uppfört ett batteri på min venstra flank, inom verksam portée till hjertat af Charleston samt äfven öppnat eld på staden efter att först hafva gifvit General Beauregard vederbörligt meddelande om denna min afsigt.

Detta mitt meddelande till General Beauregard, såväl som hans svar derå med hotelse af repressalier och mitt återsvar hafva alla blifvit öfversända till eder.

Projektilerna slogo ned i staden och General Beauregard betecknar dem, som de mest förstörande, hvilka någonsin användts i krig.

Artilleri-Chefens rapport, samt en tillförlitlig skizz af ruinerna efter Sumter, tagen kl. 12 i går, eller sex timmar innan vi slutade elden, äro härjemte bifogade.

Högaktningsfullt etc. Q. A. GILLMORE."
Com. General.

Under de närmaste dagarne efter inställandet af fästet Sumters beskjutning, stodo, som jag förut nämnt, sapparbetena stilla, till följd af många missgynnande omständigheter, hvaribland en i högsta grad bidrog nemligen, att man, beroende af lokala förhållanden, icke kunde enfilera Wagner eller med flankerande eld bestryka de facer, från hvilkas eld dessa arbeten mest ledo.

Fjerde parallelen, som vid denna tidpunkt emellertid var färdig, upptog med hela sin längd öns bredd på detta ställe eller 160 yards öfver högsta vattenståndet.

Den 26 Augusti företog man dock med lyckligare utgång en förnyad stormning af den sandås, hvarom förut är taladt.

Med bajonetten bortdrefvos de, bakom denna så gynsamt framskjutna, fiendtliga skarpskyttarna och samma natt hade man, medelst ett tillgodogörande af nämnde ås, der uppkastadt *5:te Parallelen* på ett afstånd af 240 yards från verket.

Man fann emellertid, att yttersta skyndsamhet nu mera vore af nöden, helst den förutnämda upphöjningen i marken, hvaraf man nu så fördelaktigt betjenade sig, hvilken icke var mer än högst 25 yards bred och blott 2 fot hög, vid minsta sjögång oupphörligen öfversköljdes af vågorna, från högra flygeln till träsket å den venstra.

Den 27 på morgonen hade têten af sappen, utgången på högra flanken från femte parallelen, nått ett afstånd af 100 yards från verket. Vid detta stadium syntes på nytt misströstan om utgången fått insteg hos såväl befäl som trupp.

Elden från Wagner, flankerad af verken å James-Island, förhindrade också numera allt vidare sapparbete, som äfven nattetid, till följd af det klaraste månljus, var lika outförbart.

Snart gjordes den upptäckten, att hela fältvallen var underminerad af *Torpedos*, *) och jag tror att situationen var, i få ord sagt sådan, att man icke längre visste hvad man vidare borde företaga, helst manspillan dagligen ökades utan motsvarande vinst, och soldaternas knot började antaga en allvarsam karakter.

I denna kinkiga ställning, beslöt man sig ändtligen till en beskjutning af Wagner, och från daggryningen den 5:te September spelade oupphörligen i 42 timmar 17 st. 10-tums mörsare och 13 st. 100, 200 och 300 pundiga Parrotts kanoner i förening med pansarfregattens *The Ironside*, glatta lag af 8 st. 11-tums kanoner.

»Under en fullkomlig feu d'enfer», så berättade mig en officer, »besvarade besättningen i flera timmar elden, men verket bragtes dock slutligen till tystnad.» »På natten», fortfor min sagesman, »betjenade man sig af elektriskt ljus, hvilket briljant upplyste minsta föremål inom verket och följande dag aflossades icke ett skott från detsamma, ja, icke en mensklig varelse var mera synlig utanför dess bombfria blockhus.»

*) Sextio stycken Torpedos upptogos derstädes. De voro gjorda helt enkelt af jernbandade ekkaggar, rymmande ungefär 10 kannor, på hvilkas ändar voro fästade solida koner af furu eller annat träslag. Omkring kaggens sprund var medelst skrufvar fästadt ett metallrör, i hvilket fanns en, något öfver dess öfra ända uppskjutande metallstång, som vid yttre påstötning eller tryck, åstadkommer den för explosionen af kaggens innehåll erforderliga friktionen.

Under de 42 timmar, som denna beskjutning pågått, hade icke mindre än 3,216 projektiler blifvit af batterierna slungade mot Wagner.

Sedan denna eld, under jemförelsevis kort tid hade förmått tysta verket, riktades densamma hufvudsakligen emot dess blockhus, för att tvinga besättningen till dettas utrymmande, hvarunder sapparbetet, ehuru med stor framgång beskjutet i flanken från James-Island batterierna, så kraftigt pådrefs, att redan tidigt natten till den 7 September sappens spets stod vid yttre grafkanten nära flanken å sjöfronten.

Omkring midnatt inrapporterades dock att fienden utrymde ön och följande dag den 7:de September eller 57:de dagen efter landstigandet, var hela Morris-Island i de belägrandes händer och utan vidare strid planterades Unionens flagga i de utrymda verken.

Upp till denna dag hade inalles 16,326 projektiler blifvit kastade emot Sumter och Wagner, deraf 6,451 mot det förra och (från den 26 Juli) 9,875 mot det sednare.

General Gillmore insände nu följande rapport till Regeringen:

"Högqvarteret etc. den 7 Sept. 1863.

Till Krigsministern etc.

Jag har härmed äran rapportera, att Fort Wagner och batteriet Gregg äro våra. Vår sapp nådde i går afton yttre grafkanten å Wagner åt sjösidan, och en order utgafs att storma verket kl. 9 i dag på morgonen, då lågt tidvatten inträffar. Men omkring kl. 10 i går afton började fienden öns utrymmande, då hela styrkan, med undantag af 75 man, undkom flyende i små båtar från Cummings Point.

En uppfångad depéch visar, att i Fort Wagner commenderade Öfverste Keitt från Södra Carolina, en effektiv besättningsstyrka af 1,400 man, samt att batteriet Gregg hade en besättning af omkring 200 man.

Fort Wagner är ett verk af ansenligaste och starkaste slag. Dess bombfria blockhus, som rymmer 1,800 man, qvarstår oskadadt efter en häftigare beskjutning än något verk någonsin varit utsatt för. Vi hafva tagit 19 kanoner och ett stort förråd utmärkt ammunition. Staden Charleston och dess alla befästningar i hamnen äro nu helt och hållet inom portée för mina kanoner.

Högaktningsfullt etc. Q. A. GILLMORE."
Com. General.

Samma dag som Wagner och Gregg föllo i de belägrandes händer, lärer Amiral Dahlgren hafva parlamenterat med Sumter, begärande dess utrymmande, på hvilket man uppgifver att General Beauregard skulle hafva svarat, »att sådana förslag, äro barnsliga och opassande.» »Detta fäste», så lärer han hafva sagt, »kan då först blifva eder tillhörighet när ni bemäktigar eder detsamma och håller det;» — ett svar, hvilket nedsätter värdet af General Gillmores såväl officiella raport om detsammas

tillstånd, som hans tacksamhets-adress till trupperne några dagar senare, hvari han säger: »Fort Sumter, detta olycksaliga ställe, der vårt fädernesslands flagga först skymfades, är förstördt och gjordt till skådeplatsen för en af dess stoltaste triumfer.»

Det synes emellertid, som om amiralen, i glädjen öfver en framgång, hvartill han, »med den mäktigaste flotta verlden någonsin sett», dock relativt så litet bidragit, samt till genmäle å Beauregards trotsiga svar, beslutit sig för, att helt enkelt *taga* detta fäste.

Han bemannade 20 båtar med inalles 34 officerare och 413 man, hvaraf 120 voro marinsoldater, alla under befäl af chefen på *Patapsco*, Commander Stewens, som hade order att dela styrkan i 3:ne delar samt att efter midnatt genom öfverraskning taga fästet, på så sätt nämligen, att en afdelning skulle landstiga vid gorgen samt genom uppstigande å den raserade muren hastigt nå vallgången, under det att den andra skulle landa å en annan front och der intränga genom de undre kanonportarne; den tredje afdelningen skulle utgöra reserv.

Sådan var vår amirals don quixotiska plan och instruktion till befälhafvaren. General Gillmore lärer erbjudit sitt biträde, men af amiralen hafva erhållit följande svar: »ni kan till expeditionen lemna så mycket trupper ni behagar, men mina officerare skola föra befälet».

Klockan 11 på natten afgingo båtarne, och först kl. $^1/_2$ 2 efter midnatt var deras första linie anropad af de alltid vaksamme posterne å fästet. Inom ett par minuter efter detta anrop och innan ännu någon båt hunnit fram till stranden, öppnades på de anfallande icke allenast den häftigaste handgevärs- och handgranatseld från vallarne, utan derjemte uppgick äfven en signalraket från fästet, och ögonblickligen blefvo de beskjutne såväl från alla de kringliggande verk, hvilkas eld kunde blifva verksam, som äfven från ett flytande pansarklädt batteri, hvilket i sanning oväntadt, liksom från djupet, uppträdde och spred förstörelse ibland dem.

Endast 7 båtar nådde stranden, på hvilken 150 man landstego blott för att blifva nedskjutne eller tagne till fånga, ty i stället för att finna den raserade vallen tillgänglig för uppspringande å vallgången, såsom amiralens lösliga rekognoscering medelst kikare från *Weehawkens* däck låtit förmoda, möttes de tappra offrens ögon af den oväntade anblicken af en tolf fot hög vall af sandsäckar. Å denna företogo sig nu de raska sjömännen det djerfva försöket att uppklättra, men möttes af, en mördande eld och återkastades på stranden. Oredan och förvirringen var nu allmän, och då man såg, att allt var förloradt, skyndade man att gifva signal till reträtt. Endast 4 af de 7 båtarne blefvo räddade

3:ne skötos nemligen i sank, och högst få af besättningarne undkommo, emedan de flesta af dem, som icke ljöto döden, tillfångatogos.

Den andra afdelningens båtar, hvilkas besättningar skulle intränga genom de undre kanonportarne, uträttade icke heller någonting. När de längst avancerade båtarne nådde stranden, emottogos de likasom de förra af en häftig beskjutning, hvars precision ytterligare ökades genom scenens belysning af elektriskt ljus från vallarne å denna front.

Med en förlust af 10 officerare och 104 man återvände de öfverblifne båtarne från detta planlösa och misslyckade företag.

Efter intagandet af Vagner och Gregg iståndsattes dessa verk och bestyckades med det grofva artilleri, som förut begagnats i breschbatterierna, dels för att förhindra reparationsarbeten eller nya pjesers monterande i Sumter, dels för att samverka med flottan i de operationer, denna ålåg, och för hvilkas vidare uppskjutande efter Morris Islands fall numera ej ringaste skäl kunde förebäras.

Men löftet, att med »den mäktigaste flotta, verlden någonsin sett» för andra gången forcera inloppet till Charleston, har hitintills stannat vid ett löfte!

Det sedan motgången i April förbättrade monitorsvapnet hade ju här ett ypperligt tillfälle att i en ny skärseld pröfva sin duglighet. Men man djerfdes icke göra ett 2:dra försök, hvars utgång man befarade blifva detta vapens ruin.

Den 15:de September utgaf General Gillmore följande adress till trupperne:

Högqvarteret etc. den 15 Sept. 1863.

Det är icke med vanliga känslor af tillfredsställelse och stolthet, som Commenderande Generalen nu ser sig i tillfälle att lyckönska eder till den utmärkta och lysande framgång, med hvilken edra arbeten hafva blifvit krönta.

Fort Sumter, detta olycksaliga ställe der vårt fäderneslands flagga först skymfades, är förstördt och gjordt till skådeplatsen för en af dess stoltaste triumfer.

Detta fäste har varit i fiendens händer öfver 2:ne år och utgjort hans stolthet. Dess hållbarhet har blifvit ökad genom krigsvetenskapens alla förbättringar, och det har utmanat den mäktigaste flotta verlden någonsin sett. Likväl har det nu gifvit sig för edert mod och mödosamma arbete; dess vallar äro sammanstörtade och raserade, dess fruktansvärda batterier tystade, och fastän en fiendtlig flagga ännu svajar deröfver, är det dock nu ingenting annat än en oskadlig och ohjelplig ruin. Verken Vagner och Gregg, minnesvärda genom deras uthållighet och alla de offer, de skördat, hafva blifvit frånryckta fienden genom eder ihärdighet, mod och skicklighet, och edra fallna kamraters grafvar räddade från vanhelgd och skymf.

Eder, officerare och soldater samt de tappra sjömän, som stridt vid eder sida, äro eder befälhafvare och edert fädernesland skyldiga tacksamhet. I voren uppfordrade att gå oberäkneliga faror och försakelser till mö-

tes, att utstå hårda och försvagande arbeten och uthärda grymma och hjertslitande motgångar. Huru ädelt eder patriotism och edert nit besvarat denna fordran, visar utgången såväl som tacksamheten hos eder commenderande general. GILLMORE.“

September och Oktober månader förflöto jemförelsevis stilla. Tid efter annan uppgåfvo dock desertörer och fångar, att stora reparationsarbeten med mycken verksamhet bedrefvos å Sumter samt att en ny bestyckning uppfördes å fästets sydöstra face.

Man beslöt sig då till en förnyad beskjutning af fästet. Elden öppnades den 27:de Oktober och fortsattes dagligen till den 9:de November, då sistnämnde face hade undergått en så fullkomlig rasering, att man öfver dess vallgång med fördel kunde beskjuta kasematthvalfven å den face, som bestryker inloppsrännan.

Med denna beskjutnings afstannande sluta de vigtigaste operationerne i Charlestons hamn.

Ehuru en irregulier eld mot Sumter nästan dagligen fortsattes ända till början af Januari månad, häntyda alla tecken derpå, att tanken på Charlestons intagande från sjösidan redan långt förut varit öfvergifven.

Emellertid hafva otvifvelaktigt de belägrande genom Morris Islands fall vunnit åtminstone det vigtiga syftet, att få ett fotfäste på den grund, hvarom den stora striden kämpas. Men detta är också allt!

VIII.

James-Arméen 10:de Armée-Corpsens Högqvarter.
Lägret framför Richmond Okt. 1864

Förmodligen väntade du, att vid detta laget få afhöra mig någorstädes ifrån de trakter, der den breda Mississippi svalkar solbrända länder eller från krigstheatern i Texas och icke, som nu sker, från mitt tält utanför rebellernas hufvudstad. Nej, det varma, tropiska Texas skimrar ännu som en hägring på de icke uppfyllda önskningarnes horisont, och så gör äfven Rio Grande och mycket annat *grande.* Men den tid, som förflutit, sedan jag från New-York afsände mitt sista bref, har icke destomindre medfört minnen, hvilka för mig utgöra det intressantaste kapitlet i mitt härstädes så vexlingsrika lifs dagbok.

Jag lemnade för andra gången denna stads vackra hamn den 8 sistlidne Juni och återsåg land först efter tre dygns färd (på det präktiga ångfartyget Merrimack), då jag återigen befann mig under en nästan tropisk sol, för andra gången utanför Floridas lågländа, gröna kust, utefter hvilken vi sakta gledo framåt i ett par dagar på den lugna, blå vattenspegeln, till dess vi slutligen i månskensnatten lemnade den lilla skärgård af öar, som utgör Nordamerikanska kontinentens sydligaste udde, ur sigte och styrde kosan ut på Mexikanska viken.

"Ah! what pleasant visions haunt me,
As I gaze upon the sea!
All the old romantic legends,
All my dreams, come back to me."

Em Bærentzen & C^os lith Inst.

10DE ARMÉE-CORPSENS HÖGQVARTER.

Aldrig vågade jag hoppas att bland erfarenheterna i mitt lif äfven skulle få räknas den att hafva plöjt dessa aflägse haf eller att hafva halfnaken tillbringat varma och månljusa nätter på ett skeppsdäck emellan tropikerna. Ehuru jag hvarken befann mig på Söderhafvet eller bland Grekiska Archipelagens eller andra Medelhafvets öar, återfördes här likväl Byron lifligt i mitt minne, och jag tyckte mig här, om någonstädes, förstå honom.

Den vida oceanens lugna, spegelblanka yta, skimrande af junisolens (på denna latitud) nästan lodrätt fallande strålar, den i solnedgången likt brinnande verldar flammande horisonten, nattens ljumma, svalkande fläktar, den månbelysta glittrande vattenytan, hvarur hafvets hemlighetsfulla väsenden från djupet kommo upp och gåfvo sin tillvaro tillkänna lekande kring fartygets bog och sidor — i allt återläste jag Byron. Jag skulle nästan förmåtts offra en del af det dyrbaraste, hvaraf jag för tillfället var i besittning, nemligen min ranson dricksvatten för en dag, om jag dermed kunnat till läsning under det sysslolösa lifvet ombord hafva tillbytt mig den odödlige skaldens berättelse om "the Tonga Islands", med hvilken poetiska dikt jag under denna segling sammanställde mina landstigningsfantasier på fjerran kust.

Tok! säger du. Nåväl! är jag kanske i ditt omdöme mindre dåraktig, om jag säger dig, att jag i stället sysselsatte mig med studiet af ett mera prosaiskt arbete — "President Lincolns administration"?

Den 17 Juni nådde vi mynningen af flodernas fader, "the Father of the rivers", den gigantiska Mississippi, och den 18 öppnade jag mina ögon i Amerikas Paris, det soliga New-Orleans. Jag är ledsen, att jag icke förmådde uppfylla min önskan att tillskrifva dig från fartyget eller från sistnämnde stad, ty båda ställena erbjödo mig rikt stoff för brefskrifning. Men från fartyget var sådant rent af omöjligt, emedan det låg utom det möjligas gräns att vistas *under* däck i den der rådande outhärdliga värmen, och *på* däck var hvarje tum i skuggan under det utspända suntältet upptagen af yankees, som med benen på relingen tillbådo friheten. I New-Orleans åter var den tropiska hettan mig öfvermäktig, och de milliontals omkring mig svärmande flugorna och mosquitos lemnade mig icke ett ögonblicks ro hvarken natt eller dag. Jag kunde ej stå emot Louisianas heta och enerverande klimat i midten af dess högsommar; min hälsa led betydligt deraf, oaktadt jag iakttog all försigtighet och blott sällan smakade de lockande frukter, som der finnas i ymnighet. Den delikata "bananas" från Vestindien var mig dock en svår frestare och likaså de friska, sköna fikonen, som jag plockade från trädet för mina frukostar. En hejdlös transpiration utmagrade liksom till ett skelett min redlösa lekamen, och jag blef slutligen så sjuk, att jag måste

intaga bädden. Mycket af högt intresse var emellertid att skåda och erfara i denna stora, sydländska stad, hvars lif dock efter belägringstillståndet var temligen svagt och konstladt, ehuru numera en humanare regime inträdt under General Banks, min f. d. general under tjenstgöringen i Washington. Dennes ryktbare företrädare, General Butler, intog, som bekant är, i förening med flottan under Amiral Farragut, New-Orleans och höll derefter under loppet af ett år så tummen på ögat på befolkningen, att hatet hos dessa sydländska, eldiga naturer stegrades i oroväckande grad, frammanande hämnd och stridigheter af alla slag, hvilka endast med våld och jernhand tyglades. Stadens bättre familjer höllo sig nästan beständigt inomhus och då deras qvinliga medlemmar någongång visade sig ute, voro de alltid sorgklädda och gåfvo städse sin antipathie mot inkräktaren öppet tillkänna genom att med spotsk min vända ryggen åt den på gatan mötande yankeen. Ofta lärer till och med hafva händt, att någon af dessa fina, bleka, junolika gestalter med nedfälld slöja, vid passerandet af en beskäggad och till tänderna beväpnad yankee-general, till hälften lyfte på det täta täckelset, för att visa, huru ett par koralläppar hafva förmågan att uttrycka afsky; ja man påstår till och med, att mången ganska chevalereskt sinnad officer hade harmen se, huru dessa söderns sköna döttrar vid förbipasserandet föraktfullt spottade åt honom.

Jag hade under min tre veckors sejour i New-Orleans min bostad i ett godt och stilla boardinghouse i ett af stadens vackrare och bättre qvarter, hvarest en del framstående stadsboar bebodde sina prydliga men alltid synnerligen väl tillstängda hus. Ifrån en särdeles behaglig och skuggrik piazza, belägen å husets baksida uti en med fikon, oranger och drufvor samt blommande aloe, magnolia och rosenlager prunkande trädgård, hade jag dagligen den bästa utsigt öfver grannens hermetiskt tillslutna med smak och komfort ordnade bostad. På en af jasminer, caprifolium och törnrosor omvuxen piazza, vettande liksom den förra åt en trädgård, rik på en sydländsk jords alster, tillbragte en "rebell"-familj dagen om vid sin sysselsättning, sitt tysta och tillbakadragna lif.

Fadern, en medelålders man med gråsprängda hår och fina, nobla drag, var född af fransyska föräldrar och hade förr varit praktiserande läkare med särdeles högt anseende i staden. Hans sympathier voro dock för Söderns sak, och oviljan mot Norden hade under Butlers skräckvälde antagit karakteren af det bittraste hat mot the yankees. Detta hade naturligtvis uti hans hustru, en infödd Louisiana-lady, och hans trenne älskliga döttrar funnit den tjenligaste jordmån för fortplantning. Kan du tro det? — dessa verkligt väl uppfostrade, bildade och behagliga misser på cirka 17, 19 och 21 år, hvilkas education blifvit fulländad under vistelse i Italien och Frankrike, hvarom allt min med Nordens sak sympathiserande landlady

Flod-båt på Mississippi.

(värdinnan) visste att förtälja, dessa förtjusande unga flickor voro — skall jag utsäga det? — verkliga "fire eaters"; de hatade Norden, "the yankees" och sjelfva Lincoln med sydländsk glöd ur djupet af deras unga hjertan. "Take care of your heart, sir! those young ladies there hate you", upprepade för mig hvarje dag vår landlady.

Som jag i mina bref till dig i allmänhet, i hvad desamma beröra mina egna öden, endast vill framhålla den vackra sidan af medaljen, ty inte är du road af jeremiader, så besparar jag dig detaljerna af allt det obehag jag hade att bekämpa, då jag i New-Orleans sökte vinna den anställning i fält, hvarpå man gifvit mig så säkert löfte. Nog af, mina planer voro korsade, och med harmfullt sinne måste jag, efter att således ytterligare hafva aflägsnat mig omkring 2,000 mil från fäderneslandet, se alla mina förhoppningar att få åtfölja Texas-expeditionen gå upp i rök. Men allt är bäst som sker! Hvad är värdt att spjerna emot sitt öde! Hade detta icke nekat mig åtfölja den olycklige General Seymour (sedan jag lemnade belägrings-arméen utanför Charleston) så hade jag antingen icke längre tillhört denna verlden eller också varit fången i Richmond, utanför hvars portar jag nu åter befinner mig. Ja, jag gick miste om Texas, och förmodligen för alltid, men jag har ersättning derför, riklig, oändlig, afundsvärd! Jag har i flytande flodslott följt "alla vattens fader" den majestätiska Mississippi i *ett tusen tvåhundrasjuttio* mil i alla dess krökningar, än genom vilda, gigantiska skogar, från hvilkas tysta gömslen lättjefulla alligatorer vältade sig fram till den svalkande flodbrädden, än genom den släta, breda, bomullsproducerande, solbrända dalen med sina numera fria, flyktande negerfamiljer och vidsträckta, ödsliga plantager; och änskönt historien om de blodiga händelser, som tid efter annan timat vid verldsflodens strand, då den en gång kommer att skrifvas, ej skall egna en bokstaf åt mig, har jag dock sett och besökt de historiska ställen, der de tilldragit sig. New-Orleans, Baton Rouge, Port Hudson, Morganza, Vicksburg, Natchetz, Memphis, Cairo m. fl. och slutligen S:t Louis, jättestaden i den "stora Western", der Missourifloden i sitt stolta lopp mynnar ut i den stora pulsådern Mississippi — allt detta har jag sett och mera dertill af en ny verlds under, hvaraf intrycken väl aldrig skola utplånas ur mitt minne. Men tid och rum tillåta mig, som vanligt, icke att nedskrifva några utförligare skildringar från min långa resa tillbaka till Norden, hvilken resa jag långt ifrån fullkomligt frisk anträdde, för att som Aide de Camp och Topograf-chef vid 10:de armée-corpsen inställa mig vid Potomac-arméen utanför Petersburg i Virginien, der jag nu tillbringat en månad. Och dock, hvad kunde jag icke hafva att berätta om denna min 14 dagars långa flodfärd, hvarunder endast flodens halfva lopp, eller en sträcka betyd-

ligt längre än hela Sverige hann tillryggaläggas; hvad kunde jag icke hafva att förtälja om lifvet ombord på den stora jätteångaren Nebraska, om besöket i Vicksburg och dess af natur och konst till en vidsträckt fästning väl apterade omgifningar; om vandringarne på flodstränderne bland Louisianas negerhyddor, skådplatsen för ett lägre slägtes fria patriarkaliska naturlif; om det vackra Natchetz, öfversvämmadt af en undan Grant och Sherman flyktad sydländsk aristokrati, som ännu i olyckans dagar stoltserade i sina präktiga ekipager på denna stads allébeklädda gator!

Min resa från S:t Louis i Missouri till New-York gick först genom Indianas och Illinois' prairier, hvarefter jag tog min väg genom det vackra Cincinnati, hufvudstaden i det bördiga, vinodlande och romantiska Ohio till Cleveland, vid stranden af den blå Erie, och derifrån öfver Buffalo till — Niagara. Här tillbragte jag några dagar. Då minnet af dem återkallas hos mig tvekar jag i sanning huruvida jag skall anse det vara hågkomsten af en verklighet eller af en dröm. Om jag varit "ett Rödskinn" (en Indian) eller annan naturdyrkare, så skulle jag fallit ned på mina knän vid åsynen af de i djupet nedstörtande vattenmassorna, de hvirflande dimmorna, de skimrande regnbågarne; jag skulle borrat mitt ansigte i jorden och tillbedt den döfvande åskan från afgrunden, och du skulle fått ett bref uppfyldt af indiansk, obegriplig poesi. O Manito! ett "blekansigtes" ord kunna icke återgifva ditt majestät!!

Men jag har ännu ej meddelat något om min närvarande ställning. Skådeplatsen för min verksamhet såsom medlem i staben hos den särdeles afhållne, genom duglighet och tapperhet mycket framstående General Birney, har nu flyttats från Potomac-arméen framför Petersburg till det ryktbara Richmonds grannskap. Å förra stället var jemförelsevis lugnt, ehuru min sysselsättning som topograf derstädes, under en nästan oupphörlig skarpskytteeld, var ganska besvärlig. Här har det deremot varit helt annorlunda, ty efter uppbrottet derifrån hafva vi ständigt varit på rörlig fot med armée-corpsen och under loppet af de sist förflutna 3:ne veckorna flera gånger i träffning.

Den 28 Sept. fick 10:de armée-corpsen order att bryta upp för att i förening med den 18:de öfvergå James-floden och marchera på Richmond.

Efter en dags march och öfvergång af floden på natten stötte vi på fienden ganska stark följande morgon. Ett allvarsamt engagement inträdde, och striden, hvari båda corpserna snart voro invecklade, pågick utan uppehåll från soluppgången, då vi började kasta tillbaka de fiendtliga förposterna, till middagen, då vi stodo på ungefär en half svensk mils afstånd från staden. Ett märkvärdigt tilltagset folk, dessa amerikanare! Jag påminner mig. att, då jag vid stridens afstannande anmodades af min general att, sedan vi suttit af våra hästar, taga plats vid hans

sida på marken, förevisade mig denne en, i de allra minsta detaljer uppgjord, skriftlig plan för den rörelse mot Richmond, hvarmed vi nu voro som bäst i farten, och hvilken hade till mål ingenting mindre än den rebelliska hufvudstadens intagande af James-arméen. Denna plan, som äfven innehöll fullständiga instruktioner för de båda befälhafvarne och upptog en 40 sidors tätt skrifven, hopfästad bok i stort qvartformat, var personligen utarbetad af vår högste befälhafvare, den framstående advokaten — generalen Ben Butler, om hvilken jag förut talat. Alla tänkbara eventualiteter voro förutsedda och dispositionerna för hvarje fall angifna i detta arbete, som var affattadt i en militärstil, som i sanning skulle gjort heder åt mången i yrket uppfostrad. Med det hela följde en croquis öfver stadens plan så att hvar och en kunde orientera sig derinom, ty icke nog med en helt enkel order, att staden *skulle* intagas, det föreskrefs äfven, huru detta skulle tillgå, hvilka avenyer, gator, bryggor, hus, offentliga byggnader och allmänna platser derstädes som skulle besättas, i hvilken ordning det skulle ske och hvilka trupper dertill skulle användas. I instruktionerna inflöt äfven, hvilka framstående personer ibland innevånarne man borde skynda att bemäktiga sig. I sanning, jag blef ej litet frapperad öfver detta på militärisk kunskap grundade, i plan och utarbetning högeligen förtjenstfulla opus af medborgare-generalen. Också lyste general Birneys ansigte af stolthet och tillfredsställelse, då jag som ett intressant dokument bland mina amerikanska samlingar, utbad mig att af detsamma få tillegna mig en afskrift.*)

Men som ingenting är utan sina brister i denna verlden, så hade Butlers plan också sin, hvarigenom han misslyckades, och den bestod i den ganska vigtiga omständigheten, att han underskattat sin fiendes styrka och öfverskattat krafterne hos sina egna trupper.

För att nu åter upptaga min flyktiga berättelse om träffningen den 29 Sept., så vill jag blott nämna, att vi efter ungefär en timmas uppehåll åter började striden, men blefvo vid "Laurell Hill", efter tvenne upprepade anfall, med ansenliga förluster tillbakaslagne. Butler ville åter gå anfallsvis tillväga, men detta förekoms genom Birneys kloka föreställningar. Den förre bär verkligen i viss mån skäl för öknamnet "the Beast", som hans vedersakare gifvit honom, ty lika hänsynslös som han lärer vara i sin advokatverksamhet, dervid han för inga svårigheter ryggar tillbaka, är han som kommenderande general. Hans administrativa talang är särdeles stor, men han styr med en Neros jernspira. Honom tillkommer

*) Detta skedde likväl aldrig, ty då tid dertill skulle kunnat beredas mig, var beklagligtvis General Birney död.

till stor del äran af de svarta truppernas organisation, af hvilka vi ega 25,000 man i James-arméen. Jag såg dem i elden ofvannämnde dag och jag kan ej annat än högeligen prisa dessa negrers disciplin och tapperhet. Ibland tedde de sig dock som vilddjur och hvarken gåfvo eller togo pardon. Jag hade ofta under dagens lopp tillfälle att se dem, emedan General Butler, till hvilken jag allt emellanåt afsändes med rapport om ställningen på vår högra flygel, mest uppehöll sig hos dem. Vid ett tillfälle mot slutet af striden kunde jag, på ett cirka 150 alnar långt och 10 à 15 alnar bredt bälte af marken, som jag måste passera, icke utan möda förekomma att min häst trampade på sårade, döende eller döda negrer. Det var i sanning en hemsk syn, innan jag blef van dervid, anblicken af denna mängd af svarta, skinande men blodiga kroppar, som halfnakna bortburos af ambulance-soldaterne.

Följande dag återupptogs striden af fienden, som syntes vilja återtaga den mark han förlorat, men hvari han fullkomligt misslyckades, oaktadt starka påkänningar på vår position, hvilken äfven samtidigt ganska allvarsamt besköts i flanken från fiendens kanonbåtar på Jamesfloden.

Den 1 dennes blef jag beordrad att som topograf-officer och adjutant till kommenderande Generalen åtfölja en af armée-corpsens 3:ne divisioner sammansatt af alla vapen, för att göra en demonstration mot Richmond eller rättare en öppen rekognoscering af dess närmaste omnejd. Vi lyckades häri verkligen rätt bra, ty änskönt himlen nedöste regn i floder öfver oss och smutsen stod oss till knäna på vägarne, hade vi vid middagstiden framträngt närmare än någon rekognoscering före oss gjort eller ungefär en half fjerdings väg från staden. Men vi hade derefter att utstå en allvarsam dust med tvenne fiendtliga infanteri-brigader och decimerades betydligt under loppet af flera timmar af en häftig och väl underhållen eld från 3:ne i en utmärkt position mycket väl placerade batterier. Vi forcerade den fiendtliga ställningen rätt tappert men utan framgång. Under eftermiddagens senare del hade vi emellertid skjutit i brand trenne inpå stadens utkanter belägna gårdar, hvarefter vi tydligen kunde höra klämtningen och ringningen i tornklockorna.

På grund af allt hvad vi kunde förnimma om fienden och approcherna till staden samt ställningen derinom, är det min öfvertygelse, att, om vi endast egt ytterligare några tusen man friska trupper i reserv och vår General haft tillåtelse att vidare forcera den fiendtliga ställningen, borde vi kunnat vara herrar i Richmond den aftonen.

Emellertid — vårt uppdrag var fulländadt; belyste af de vida, mot himlen flammande eldslågorna, återvände vi på aftonen till armée-corpsen. Sent på natten återkom jag till högqvarteret och fick inför Generalen redogöra för dagens tilldragelser och resultatet af det uppdrag mig hade

blifvit anförtrodt. Sällan har jag så belåten och så trött lagt mig ned emellan mina fuktiga filtar, som den natten. Men så kom också belöningens timma nästa dag, då jag så oförtjent befordrades till öfverstelöjtnant. Då denna fullmakt öfverlemnades till mig, beledsagad af högeligen smickrande och vänliga lyckönskningar af den välvillige Birney, emottog jag äfven en på den sistnämdes förslag utfärdad generalorder, hvari jag förordnades att vara 10:de armée-corpsens "Acting Assistant Inspector-General", en tjenst som vi Gudilof ej veta af i vår armée. Denna plats i General Birneys stab, hvilken otvifvelaktigt är den mest hedrande och vigtiga, som kunde gifvits till en främling, är af mig bra oförtjent erhållen. Den är ock förenad med tjenstepligter och förrättningar af så grannlaga natur, att jag känner mig högeligen orolig, huru jag skall kunna gå i land dermed. Jag är, om jag så kan förtydliga det, ett slags kronans ombud vid armée-corpsen, och har under min speciella *uppsigt* hvarje regementes utredning, beklädnad, beväpning m. m. såväl som disciplinära och sanitära förhållanden samt skyldighet att månadtligen göra inspektioner inom regementen och corpser rörande allt detta och lika ofta insända rapport derom till krigsstyrelsen. Du ser således hvilken vigtig och tillika obehaglig post jag fått den äran att bekläda.

Några dagar senare hade vi återigen en liten förpostfäktning, som dock ej ledde till annat resultat än att friska upp minnet af den vanliga kulmusiken, men deremot voro vi den 7 Oktober allvarsammare ute. James-arméen hade nemligen dragit sig tillbaka något från sitt så nära grannskap med Richmond och intagit en visserligen förskansad men ganska utsträckt ställning emellan Deep Bottom och Chappins Bluff. Vår armée-corps innehade i denna ställning centern och högra flygeln, hvaremot den andra corpsen stod på venstra flygeln, stödd mot James-floden. Två cavalleri-brigader med 2:ne sex-pund. halfbatterier om 4 kanoner innehade derjemte en långt framskjuten post på vår yttersta högra flank, endast fem engelska mil från Richmond.

Butlers kunskapare hade emellertid föregående afton inrapporterat, att fienden förberedde en attack följande morgon, hvilken gick ut på ingenting mindre än att kasta oss tillbaka mot James-floden, för att i dennas vågor verkställa vår tillintesgörelse. Jag kan ej neka till att början var för fiendens sak ganska lofvande, ty ehuru alla trupperna omkring midnatt blifvit derom underrättade och nödiga order för alla eventualiteter utgått, tycktes man likväl med vanligt öfvermod hängifva sig åt ett behagligt dolce farniente, hvilket hade till följd att fienden, som med betydliga krafter uppträdde mot vårt cavalleri, redan i daggryningen hade kastat detta tillbaka i fullkomlig oordning och dervid bemäktigat sig alla 8 kanonerna och en stor del fångar. Vid första underrättelse, som härom

ingick med de ventre à terre flyktande cavalleristerne, voro dock de olika corpserna bakom sina förskansningar redo att emottaga den väntade fienden, hvilken, man måste erkänna det, med ovanlig hastighet. kraft och en säkerhet, som utvisande huru väl han kände vår position, inom kort anföll från två håll vår högra flygel med 2:ne divisioner infanteri och 12 fältpiecer. De fiendtliga tiraljörerna rusade fram likt tigrar öfver det ganska vidsträckta men af snår och nedfällda träd svårtillgängliga fältet, hvarefter oförtöfvadt de slutna trupperna, ej ryggande för några hinder, oaktadt de voro verksamt beskjutna i flanken af ej mindre än fyra sexkanoners fältbatterier, under vildaste skrän ilade till storms mot våra verk. Ingenting syntes förmå hejda den mäktiga kraft, dessa hjeltar utvecklade i angreppets ögonblick. Anblicken deraf var i sanning gripande, ty man såg huru rofgirighetens glöd flammade i deras ögon, när de, oaktadt den mördande repetergevärselden, under högljudt tjut störtade sig öfver grafvarne och de låga bröstvärnen och, likt cannibaler mot sina offer, sprungo våra soldater på lifvet.

Jag kan ej bjuda till att beskrifva det vilda stridstumult, som midt i den täta röken från en ständigt på alla håll smattrande gevärseld, nu inträdde, lika litet som jag förmår gifva dig en trogen bild af det intryck, de fiendtliga soldaterna ingåfvo. Gråklädda likt våra fästningsfångar, med plymagerad slokig filthatt nedtryckt öfver pannan, trasiga, utsvultna och brunbrända som indianer. med yfvigt hår och vildt skägg fladdrande för vinden omkring väderbitna och förhärdade ansigtsdrag, gifva dessa Söderns heroer med antikens hjeltemod i bröst och arm, till sitt yttre en föreställning om Abruzzernas herrskares, den grymme och okuflige Rinaldo Rinaldinos röfvareskaror.

Mitt bref har redan blifvit så voluminöst, att jag, i betraktande af det omfånget så föga motsvarande innehållet, icke har råd att på detsamma påkosta ännu en dollar i postporto. Jag måste emellertid tillägga, att genom kraftiga och väl iakttagna dispositioner å vår sida blef fienden snart utdrifven från de punkter å våra verk hvari den inträngt, och anfallet, med våra reservers tillhjelp, tillbakaslaget, hvarefter vi ändtligen vid middagstiden tvingade honom till fullständigt återtåg, efter en förmiddag lång som en liten evighet, illustrerad af krigets vanliga ohyggligheter

Vi ledo icke obetydliga förluster. Omkring 1,700 man voro stupade eller sårade, ibland de senare en öfverste och ett stort antal officerare. Derjemte blefvo 200 man jemte flera cavalleriofficerare tillfångatagne, och 4 kanoner samt en stor mängd hästar och ammunition föllo i fiendens händer. Den senare hade deremot förlorat en general, stupad, samt en öfverste, flera andra officerare och 150 man, hvilka af

oss tillfångatogos. Dess öfriga förluster känner jag ej. Under hela träffningen leddes striden på vår flygel med vanlig skarpsinnighet och lugn af den tappre och bepröfvade Birney, som, fastän lidande af fältsjuka, och detta i sjukdomens högsta stadium, det oaktadt lät sig föras i en ambulancevagn öfverallt der faran var störst, och genom sin närvaro uppmuntrande trupperna. Den afhållne sörjes nu af oss alla som död, ty redan samma natt fördes han i mycket betänkligt tillstånd till sitt hem i Philadelphia, och de underrättelser, vi derifrån sedan erhållit äro, för hans vederfående högeligen oroande.

Jag kan ej afsluta detta bref utan att tillfredsställa en länge närd önskan, att till det gamla kära fäderneslandet få öfverbringa en hälsning från några af dess många söner, som här med urgammalt svenskt hjeltemod kämpa i Amerikanska arméens leder.

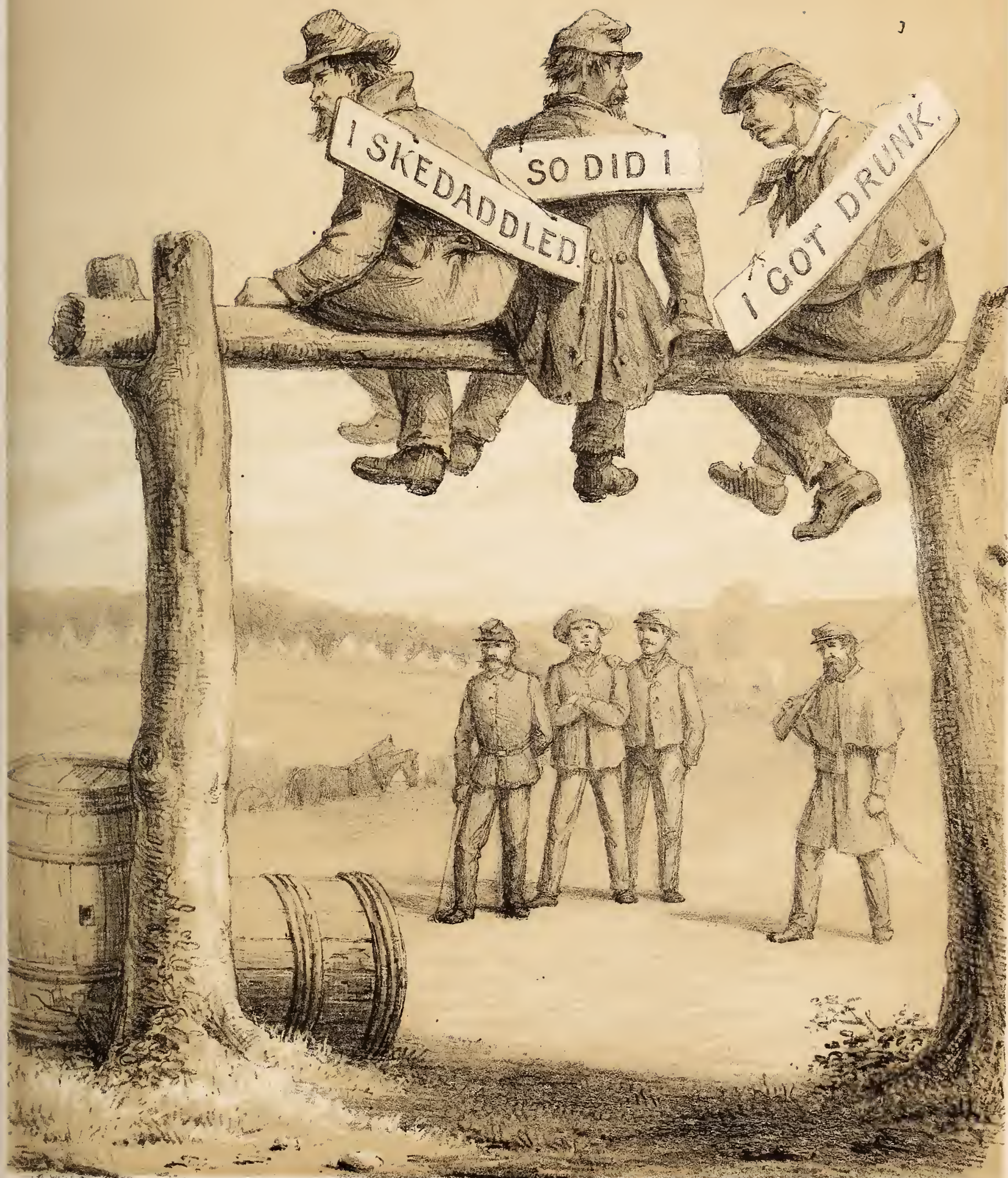
Det är med sann stolthet, som jag kan vitsorda den utmärkelse, med hvilken alla våra härstädes anställda kamrater af Svenska arméen tjena, och det är i fullkomlig öfverensstämmelse med sanningen, att ingen nations officerare hafva så som våra i Amerikanska arméens leder gjort heder åt sitt fädernesland.

Den af hög och låg afhållne Fredrik Rosencrantz har nu uppehållit sig oafbrutet öfver 2 år i fält och derunder deltagit i Potomac-arméens alla såväl pröfningar som bragder. Han har som generalstabs-officer tjenstgjort under hela denna tid vid nämnde armées högqvarter, der han sannerligen numera anses som ett kärt inventarium, hvilket man visst icke vill göra sig af med. Lieutenant i von Vegesacks regemente fick han redan sommaren 1862, samtidigt med Jacob Cederström, anställning som Aide de Camp hos General M'Clellan, hvarefter han fortfarande tjenstgjort i samma egenskap hos Generalerne Burnside, Hooker och Meade samt derunder avancerat till Major i generalstaben. *) Berlin har högt anseende för sin duglighet, hvilket bäst bevisas deraf, att han redan länge innehaft den ganska pröfvosamma befattningen af Stabs-Chef hos Chefen för artilleriet vid Potomac-arméen. Äfven han har hunnit Majorsgraden. Lieutenanterna vid Gottlands National-Beväring Leatz och Hamberg hafva knappast varit mindre lyckliga. Äfven de hafva särdeles hedrat svenska namnet. Den förre, en lång tid tjenstgörande som

*) Ryttmästare Rosencrantz och Lieutenant Leatz erhöllo kort efter ofvannämnde tidpunkt, den förre Öfverstelieutenants och den senare Majors grad med "Brevet". Först vid krigets slut och den stora arméens upplösning tog Rosencrantz afsked, hvarefter han, som jag tror, fick fast anställning som Lieutenant i ett cavalleriregemente, tillhörande reguliera arméen. Lieutenant Leatz fick Öfverstelieutenants afsked och har, som bekant är, återvändt till fäderneslandet.

brigadadjutant, erhöll vid ett tillfälle efter slutad träffning, offentligt framför brigadens front af sin General den mest smickrande mention honorable för de stora tjenster han genom sin tapperhet och rådighet under striden tillskyndat honom och de trupper, som stodo under hans befäl. Lieutenant Hamberg har förskaffat sig ett namn som duglig topograf-officer och användes i sådan egenskap vid mångahanda tillfällen. Engelblom anlände hit till landet redan i Febr. månad år 1862 och fick dock först efter flera månaders förlopp, anställning som yngste officern på ett s. k. "independent" artilleribatteri, hvilket en viss M:r Brown blef bemyndigad att uppsätta. Ingen af Engelbloms förmän vid batteriet hade någon kännedom i yrket, hvarföre han också hade hedern af detsammas fullständiga organisation och uppexercering, hvilket allt med så mycken insigt och raskhet af honom bedrefs, att batteriet kunde fullt färdigt gå i fält i Augusti månad, ehuru materielen till detsamma först några månader förut blifvit från leverantörerna och förråderna utlemnad. Han deltog derefter som artilleriofficer med utmärkelse i Potomac-arméens alla bataljer under loppet af ett år, men tog till följd af en yppad misshällighet emellan Generalen en Chef, Hooker, och Capitaine Brown, hvarigenom batteriet sammanslogs med ett annat artilleriregemente, afsked ur arméen. Efter ett halft års lif af försakelser ingick emellertid Engelblom åter i Amerikanska arméens leder, men denna gång som soldat, dock med den fasta föresatsen, att ej tillkännagifva detta hedrande steg förr, än han åter innehade officersgrad. En tid af öfver ett år hade sedan dess förflutit, då jag af en händelse, för kort tid sedan, återfann den för oss alla förlorade, och hade vi glädjen att inom några få dagar derefter se honom befordrad till Officer ifrån 1:a Sergeant, hvartill han dessförinnan hade avancerat. Ingen har så som han förmått tillvinna sig sina förmäns loford, och berättelserna om hans mod och tapperhet gå från mun till mun. "*His gallantry and courage is really marvellous*" sade hans Regements-Chef till mig för några dagar sedan.

Grevillius gjorde sig förtjent af alla sina svenska kamraters aktning och pris genom det utmärkta och hedrande sätt, hvarpå han fullgjorde sina åligganden som Officer uti ett New-York-regemente, hvars Officerscorps, till Grevillii stora otur, hufvudsakligen var sammansatt af mer och mindre aktningsvärda elementer från "das grosse Vaterland". Han har emellertid, beledsagad af allas våra lyckönskningar, redan återvändt till Europa, för att i Danska härens leder få, som jag hoppas, bättre tillfälle att ådagalägga de förträffliga egenskaper för yrket, som han otvifvelaktigt besitter. Men vid påminnelsen om alla dessa, som hedrat det gamla svenska hjeltenamnet, manas jag äfven till en minnets gärd åt tvenne an-

Em. Bærentzen & C^os lith. Inst.

STRAFF

dra redan till Sverige återvända, som här delat ljuft och ledt med oss, åt Viktor von Vegesack, som redan skördat lagrar i hemmet, och Jacob Cederström, den oförvägne kämpen vid M'Clellans sida vid det blodiga Antietam, vid Fremonts vid Shennandarhs stränder, vid Strassburg, Harrisonburg och Crosskeys.

Sammanträffandet med kamraterna utgör mina gladaste stunder under det numera temligen enformiga lifvet i fält. Du vet ej, hvad det vill säga att på en främmande jord efter mångahanda skiften återfinna dem, med hvilka man delat lust och nöd under ödesdigra dagar, då "*to be or not to be is the qvestion*"; du vet ej, hvad det vill säga, upprepar jag, att återigen under lika skickelserika stunder sammanträffa med dem, som en gång till verklig sanning gjorde skaldens bekanta ord "i striden pröfvas klingan, i nöden vännen", att ännu en gång emottaga ett kraftigt handslag af dem, hvilka liksom en sjelf kanske ej hafva tanke för en morgondag, att med dem utbyta glada eller vemodiga hågkomster från det förflutna, eller med frimodighetens och förnöjsamhetens friskhet i sinnet tala om kommande dagar, som — kanske aldrig komma!

P. S. Jag sänder dig här några tarfliga skizzer, hvaribland som ett curiosum må åtfölja en, som visar huru verkställandet af ett högst egendomligt straff i arméen, tillgår. Delinqventerna som på ifrågavarande teckning rida på stång för förbrytelsen att hafva, två af dem hållit sig undan från träffning och den tredje varit öfverlastad af starka drycker, kunna äfven till extra judiciell bestraffning blifva ålagda att från solens uppgång till dess nedgång förblifva till allmänt begapande *stående rätt upp* på till ändamålet i companiluckan utställda tunnor, och straffet skärpes oftast genom att fråntaga den felaktige hans matportion.

IX.

James-Arméen. 25:te Armée-Corpsens högqvarter.
Lägret framför Richmond, Virginien. Febr. 1865.

Nu då en vänlig vårsol ingifver nytt lif och nya förhoppningar, då min stackars lilla vinterhyttas dörr öppnas, för att locka in litet sydländsk glöd i ett frostbitet sinne, nu då en ruskig Virginiavinter med sitt "arla och serlaregn", snöslask och storm är väl genomkämpad, nu borde väl också den lavin af hemlängtan, som trycker mig, smälta bort. Men denna längtan har tagit "oroväckande proportioner". Och dock, för intet jordiskt pris ville jag bortbyta den erfarenhet, som dessa Amerikanska år skänkt mig! — — — — — — — — — — — — — — — — —

Hela denna långa och enformiga vinter, då och då afbruten endast genom med fienden utbytta vanliga, mer och mindre blodiga "påhelsningar" eller af de tarfliga distractioner, som jul- och nyårsfestligheterna i fält erbjuda, hafva vi bakom våra förskansade linier tåligt och med spänd hane vaktat rebellerna, hvilka, om alla tecken tala sanning, numera sjunga på sista versen af sin tillvaro.

Här i James-arméen hafva stora förändringar inträffat. Butler och Birney äro båda borta. Den förre är, efter den olyckliga expeditionen till Fort Fischer, afskedad och den senare död. Välvillige Birney, typen för en tapper soldat, en god medborgare, en kunnig och human general, den förlust vi genom din bortgång lidit är stor. Huru djupt du saknas af oss alla, derom bär den hänförelse vittne, som minnet af dig uppväcker. Till hvilka hjeltemodiga bedrifter har icke ditt namn, inskrifvet på vår fana, sporrat våra soldater!

Birney var född 1825 i sydstaten Alabama och son af en mycket framstående plantageegare derstädes, som efter att hafva frigifvit alla sina slafvar, flyttade först till Cincinnati och sedan till Michigan för att verka för slafveriets upphäfvande. Han intog på detta sätt en ansedd politisk ställning i Norden och blef till och med af ett visst parti uppförd som kandidat till presidenturen år 1844. Vår aflidne General, som hade erhållit en akademisk uppfostran och tagit juridisk examen, flyttade 1848 till Philadelphia, hvarest han etablerade en lagbyrå, som inom kort tilldrog sig stort och allmänt förtroende. Vid krigets utbrott deltog han emellertid med sann patriotisk ifver uti uppsättandet af ett regemente uti nämnde stad, i hvilket han utnämndes till öfverste-lieutenant. I enlighet med Presidentens uppbåd, inmönstrades detta regemente endast till tre månaders tjenst och när denna tid var tilländalupen, lät manskapet åter enrollera sig under vilkor, att Birney blef dess chef. Han utnämndes då till öfverste och inställde sig med detsamma vid Potomac-arméen. Det dröjde sedan ej längre än till Februari 1862 förrän öfverste Birney erhöll generalsepauletterna, hvarefter han med stor utmärkelse förde sin brigad under M'Clellans hela fälttåg på halfön. I bataljerna vid Fredriksburg och Chancellorsville distinguerade han sig betydligt, blef i Maj 1863 General-major och förde för första gången division i bataljen vid Gettysburg, hvarunder han som äldst intog sin sårade Corps-generals plats i befälet öfver armée-corpsen. Han återtog emellertid derefter sin division och förde densamma, enligt allas sammanstämmande omdöme, med särdeles bravoure och mycken talang under hela sommarfälttåget förlidet år, hvarom striderna i »the Wilderness», öfvergångarne af North-Anna och Pamunkeyfloderna, de blodiga träffningarne vid Hanover Court House, Bethesda Church och Cold Harbor m. fl. bära vittne. Jag har sjelf bevittnat huru denne general, vid de tillfällen under affär, som jag hade äran vara vid hans sida, lade generalsegenskaper i dagen vid handhafvandet af sin 25,000 man starka armée-corps, som i sanning voro beundransvärda då man nemligen betänker, att han först i farans stund direkte från ett i borgerliga lifvet härifrån vida skiljt yrke och utan all slags militärisk uppfostran inträdde på denna bana.

I Juli förlidet år utnämndes han till Chef för 10:de armée-corpsen, men måste, som jag förut meddelat, lidande af fältsjuka lemna arméen i Oktober och dog i Philadelphia samma månad. Såsom betecknande för den medborgerliga anda, som ända till lifvets slut karakteriserar Birney berättar man, att han under den valagitation som vid denna tidpunkt pågick i Philadelphia, i döende tillstånd lät bära sig till valurnan för att afgifva sin röst åt sitt älskade fäderneslands sak; och som ett bevis på den aktning och kärlek, hvarmed hans minne vördas af sörjande

medborgare förtjenar att nämnas, hurusom dessa, genom sammanskott till hans efterlefvande enka och familj, i lifstidspension anslagit det betydliga beloppet af 50,000 dollars. Sådana exempel på sann medborgareanda äro icke sällsynta i detta land.

Den 8 Januari blef Butler fråntagen sitt befäl som General en Chef för James-arméen. Karakteriserande för honom personligen, såväl som förhållandena härstädes i allmänhet, har jag trott det kunna vara af ett visst intresse att läsa den dagorder. hvari han tager afsked af arméen, och vill derföre här meddela densamma:

"Departementet Virginien och Norra Carolina.
James-Arméens högqvarter d. 8 Jan. 1865.

Soldater af James-arméen!

Aflöst genom en order af Förenta Staternas President, tager Eder befälhafvare nu afsked af Eder.

Edert uppförande i fält har tilldragit sig beundran och pris af till och med Edra mest obenägna vedersakare.

I hafven utstått ett fältlifs alla mödor och försakelser utan att knota.

I hafven aldrig skytt att gå döden till mötes då Eder pligt dertill kallat Eder.

I hafven stormat och intagit fiendtliga bålverk, som af vår fiende ansetts ointagliga.

I hafven äfven visat dem vara så i Edra händer, genom att med hjeltemod försvara dem emot de häftigaste anfall hvarmed fienden försökt att åter tillegna sig dem.

I hafven tilldragit Eder de i krigets yrke uppfostrades beundran öfver hvad Edert hjeltemod förmått åstadkomma.

I uppväcken främmande officerares förvåning öfver den skicklighet hvarmed I utfören våra förskansningsarbeten.

Edra handlingar hafva gjort Edert namn berömt, hvarföre det ock skall blifva Eder generals stolthet under kommande dagar, att då med Eder kunna säga: "Äfven jag tillhörde James-arméen".

Att hafva del i dylikt kamratskap är ljuft för minnet!

Att hafva deltagit i sådana handlingar är en stor heder!

Att hafva kommenderat en sådan armée är ärorikt!

Ingen skulle kunna afstå derifrån utan saknad

Då jag känner Eder villighet, att lyda gifna order - då jag bevittnat den hängifvenhet, hvarmed I hafven offrat Edert blod för fäderneslandet, har jag å min sida sökt, att med ömhet vårda den dyrbara skatt som uti Eder blifvit mig anförtrodd. Jag har nekat att anbefalla det onyttiga uppoffrandet af sådana soldaters lif — och jag har blifvit fråntagen det befäl jag innehaft öfver Eder!

Mina soldaters utgjutna blod skall ej fläcka min uniform!

För mina handlingar är jag ansvarig inför Gud och mitt fädernesland!

Till de färgade trupperna i James-arméen!

I denna armée hafven I blifvit behandlade som soldater och icke som arbetare!

I hafven visat Eder värdiga den uniform I bären!

Unions-arméens bästa officerare begära att få befäl öfver Eder!

Eder tapperhet har tillvunnit sig äfven deras beundran, som helst ville qvarhålla Eder i slafveriets förtryck!

Eder fosterlandskänsla, pligttrohet oah mannamod hafva lagt i dagen de bästa egenskaper till ära åt menniskoslägtet!

Med bajonetten hafven I nedbrutit fördomarnes jernstängsel och öppnat nya fält af frihet och jemnlikhet, af rätt för Eder sjelfva och Eder race för evigt!

Kamrater af James-Arméen!

Farväl! Farväl!

BENJ. BUTLER.
General-Major."

Anledningen till Butlers afskedande skall jag i korthet berätta.

Man hade, som bekant är, redan länge med förtrytelse sett huru flottan icke förmådde hindra den ständiga trafik med krigskontraband, för hvilken Willmingtons hamn på Norra Carolinas kust varit skådeplatsen. Med det misslyckade anfallet på Charleston i friskt minne, vågade icke flottan ensam försöket att bemägtiga sig det starka Fort Fischer, som vid utloppet af Cape Fear River hade herraväldet öfver nämnde hamn och höll blokadskeppen på afstånd, hvarigenom utan särdeles risk blokadbrytare dagligen inlupo till Willmington. Butler föreslog då regeringen att ditsända en expedition af båda vapnen och derjemte få göra ett försök att spränga Fort Fisher i luften. I sistlidne December afseglade således, under Contre-amiral Porters befäl, en ansenlig flotta, räknande omkring femtio krigsskepp utom smärre transportfartyg, från Hampton Roads med 7,000 man landstigningstrupper ombord, tagna ur James-arméen, öfver hvilka General Butler hade högsta befälet, och anlände till Cape Fear under stark storm, som först den 23 i samma månad upphörde, men hvilken likväl betydligt åtskiljdt fartygen. Under det Porter emellertid återsamlade sin flotta skred Butler till utförandet af sitt djerfva försök, att medelst itändande af ett med en ansenlig qvantitet krut ifyllt skepp, som borde sättas på grund helt nära fästet, spränga detta i luften eller åtminstone, så hoppades han, åstadkomma en så betydlig skada å detsammas vallar, att trupperna deraf skulle hafva största nytta vid stormningen. En liten f. d. kanonbåt, som, för att missleda fienden, på allt sätt gafs utseende af blokadbrytare, apterades för ändamålet och inlastades med icke mindre än 215 tons krut. Klockan 10,30 på aftonen den 23 bogserade man detta fartyg in i hamnen, hvarefter man förde det vidare med egen ånga ända till ett afstånd af 200 yards från stranden och 400 från fästet. Härifrån antog man det vara

en blokadbrytare, och under det att på vanligt sätt signaler vexlades ankrade man fartyget, satte det urverk i gång hvaraf man betjenade sig för regleringen af den tid hvarinom explosionen skulle ske och antände derefter tråden. Den officer med biträde, som blifvit anförtrodda detta uppdrag, hoppade derefter skyndsamt i den till hands liggande båten, upphunno snart bogserfartyget och styrde med detta under full ånga ut ur hamnen till flottan, som på behörigt afstånd kryssade utanför. Klockan 1,45 följande morgon inträffade explosionen, utan att medföra det resultat hvarpå man hade hoppats.

Oaktadt intrycket af denna missräkning, från hvilken jag dock tror att Amiral Porter kan med skäl fritagas, signalerade amiralen till flottan att anfalla fästet. I dagbräckningen var densamma under full insegling och vid middagstiden hade den, under en häftig eld från fästet intagit sin ställning i tre linier gent emot detsamma. I den första befunnos på omkring 3000 fots afstånd pansarfregatten *The Ironsides* samt monitorerna *Monadnock*, *Canonicus* och *Mahopac*, med en kanonbåt tjenande som "tender" bakom hvarje fartyg. I den andra linien funnos endast svåra fregatter såsom *Minnesota*, *Colorado*, *Wabash* o. s. v., så att hela den för angreppet, kring fästet förankrade flottan, räknade ett antal af femtio skepp med 500 kanoner. Klockan 1 e. m. började *The Ironsides* elden mot fästet, och "inom loppet af en timma och femton minuter", säger amiralen i sin rapport, "oroades vi ej mer af ett enda skott derifrån." "Två krutmagasin", meddelar denna rapport vidare, "hade våra bomber sprängt i luften, och flera byggnader i fästet stodo i brand, hvarjemte ett sådant regn af projektiler föllo ned, exploderande i detsamma, att det var omöjligt för någon mensklig varelse att obetäckt vistas derinom." "Så snart jag fann", säger amiralen, "att de fiendtliga batterierna blifvit fullkomligt tystade, signalerade jag till flottan, att underhålla endast en mycket svag eld, hvarigenom jag hoppades väcka landstigningstruppernas uppmärksamhet, hvilka ännu befunno sig utanför hamnen på transportskeppen." Sent på eftermiddagen inträffade en del af dem jemte General Butler personligen i hamnen, hvarefter öfverenskoms om ett gemensamt anfall på fästet följande dag, då hela landstignings-corpsen skulle landsättas.

Under betäckning af ett stort antal kanonbåtar försiggick landstigningen utan fiendtligt motstånd omkring tre eng. mil från fästet, hvarefter ett rekognoscerings-detachement under betäckning af elden från flottan, genast framsändes ända till omkring 50 yards från fästet. Men efter en omsorgsfull rekognoscering, hvaraf man kom till det resultat, att "en stormning vore detsamma som att leda trupperna till slagtbänken", embarkerade man återigen och drog sig tillbaka till Fortress Monroe. Två

detacherade verk, med en besättning af tillsammans 300 man hade emellertid fallit i våra truppers händer.

Före afseglingen vexlades emellan Butler och Porter följande skrifvelser:

"Dep:t Virginien och N:a Carolina
Högqvarteret den 25 Dec. 1864.

Amiral! Efter att hafva verkställt en noggrann rekognoscering af fästet är såväl General Weitzel som jag sjelf af den bestämdaste åsigt, att detsamma ej kan tagas med storm, ty oaktadt flottans eld är det lika starkt nu som förut. Vi sågo der 17 kanoner, af hvilka endast 2 voro demonterade, alla skyddade genom traverser och riktade mot den smala stranden (beach), den enda möjliga väg, på hvilken en stormkolonn kan framtränga till fästet.

Vi hafva tagit Flag-Pond-Hill-batteriet, hvars besättning, 65 man och 2 officerare, afsändes till flottan, samt Half-Moon-batteriet med 7 officerare och 218 man af tredje N:a Carolina-regementet, hvars chef meddelade mig att Kirklands och Haywoods brigader hade anländt från Richmond i fredags natt General Weitzel framträngde med sina tiraljörer, under betäckning af er eld, ända till inom femtio yards från fästet Tre à fyra man sprungo derefter upp på bröstvärnet och ryckte ned dess flagg, medförande derjemte inifrån fästet en häst hvars ryttare nedsköts. Den senare innehade en order från chefen för artilleriet General Whiting, att ett lätt fältbatteri skulle inställa sig. Detta skedde under det att flottans bomber föllo ned rundt omkring de tappra karlarne Så snart Eder beskjutning till följd af mörkret upphörde, öppnade åter fästet sin eld mot oss.

Sedan jag fann, att ingenting med undantag af en regulier belägring (hvilket mina instruktioner ej antyda) kan vidare göras härstädes, samt i betraktande af det hotande vädret, sedan vinden kastat om till nordost, hvarunder det är omöjligt att landsätta de öfriga trupperna, har jag anbefallt dessa, att med sina fångar åter gå ombord hvarefter jag seglar till Hampton Roads så snart transportflottan är klar

Jag har den äran etc. — —

BENJ. BUTLER,
Kommend General."

"Nord-Atlantiska eskadern. F. S. Flaggskepp
Malvern. Vid New Inlet d. 26 Dec. 1864.

General. Jag har den äran erkänna emottagandet af Edert bref, hvars hufvudsakliga innehåll General Weitzel meddelade mig muntligen i går afton.

Jag har anbefallt de största af mina fartyg, att gå till Beaufort för intagandet af mera ammunition, i händelse man skulle besluta sig för att på ett annat sätt ordnade, fortsätta operationerna. Vi hafva ännu icke börjat vår hastiga eld, hvarigenom vi kunna tvinga hvarenda rebell i fästet att ej sticka upp hufvudet förrän en stormkolonn hunnit inom 20 yards från verken.

Jag önskar, att några flera af Edra tappra soldater hade åtföljt den officer som tog flaggen från bröstvärnet eller den man som medförde hästen från fästet.

Jag tror att de skulle hafva funnit fästets intagande lättare än de inbillade sig.

Jag vill ej derföre ställa min mening i strid med General Weitzels, ty jag vet att han är en fulländad soldat och skicklig ingenieur, hvars omdöme jag sätter stort förtroende till. *)

Jag skall se till att trupperna komma åstad i säkerhet. Det dröjer ej länge förr än vi hafva vestlig vind och klockan 3 är stranden lugn (a smooth beach) då tillräckligt antal båtar skola blifva afsända att hemta trupperna. Fångarne ombord på Santiago de Cuba skola blifva aflemnade på Fortress Monroe såvida Ni ej vill taga dem ombord på ett af transportfartygen, hvilket ej är lämpligt just nu.

Jag har den äran etc. — — —

DAVID PORTER,
Contre-amiral.“

En allmän ovilja uttalade sig nu mot utgången af denna expedition inom hela Norden och ej minst inom krigsstyrelsen, underblåst genom Amiral Porters, för Butler långt ifrån smickrande, rapport till sjöministern, hvarur utdrag cirkulerade i alla tidningar. Opinionen vände sig med ett ord så kraftigt emot vår general, att han, som vi sett, den 8 Januari aflöstes från sitt befäl.

Några dagar derefter eller den 15 i samma månad intogs emellertid fästet.

Amiral Porter hade efter Butlers afsegling, inväntande de order, som hans rapport till sjöministern otvifvelaktigt borde medföra, qvarstannat med flottan vid Cape Fear ett par dagar, då befallning emottogs från regeringen om en ny förenad attack å fästet. En af våra Divisions-generaler, den mycket framstående General Terry, erhöll redan den 2 Januari order, att med de från förra expeditionen återvända trupperna, ökade med något öfver 1000 man af hans egen division, på nytt afgå dit och inträffade derstädes den 12, hvarefter han, med tillhjelp af 200 båtar, betäckta af flottans eld, landsteg med hela styrkan följande dag omkring fem eng. mil från fästet.

Man påstår att pansarskeppen och monitorerna, de senare förstärkta med monitoren *Saugus*, under dagens lopp inkastade i detsamma 2000 bomber och att hela flottan öfveröste fästet med tillsammanlagt 20,000 projektiler från kl. 5 på morgonen till 6 på aftonen.

Under det att detta bombardement pågick, hvilket nästan fullkomligt tystade den fiendtliga elden, hade emellertid Terry omsorgsfullt recognosceradt ställningen, och för att försäkra sig emot en väntad fiendtlig

*) General Weitzel, min nuvarande Corps-general, är Ingenieur-officer i reguliera arméen och har genomgått krigsskolan vid West-Point.

undsättnings-corps från Willmington, under följande natt uppfördt en sammanhängande, förskansad linie tvärtöfver den halfö å hvilken fästet var beläget och ungefär 2 eng. mil från detsamma. Den 14 aflopp under förnyade noggranna rekognosceringar samt de slutliga tillredelserna till fästets stormande, som utsattes till påföljande dag kl. 3 e. m.

Fästet*) är egentligen en öppen skans belägen tvärtöfver en lång och smal landtunga omfluten af Atlantiska ocenanen å ena sidan och Cape Fear River å den andra. Det har endast två facer, en åt landsidan och den andra åt hafvet. Landfacen, med en eldlinie af 480 yards längd, består af en halfbastion på ena flanken förenad genom en kurtin med en bastion på den andra. Bröstvärnet, 25 fot bredt och 20 fot högt, är bestyckadt med 21 kanoner och 3 mörsare, som stå emellan 8 à 12 fots breda traverser, hvilkas höjd öfverskjuter bröstvärnet med 10 fot. Dessa traverser äro genom blinderingar äfven inrättade till skydd för besättningen. En crenelerad palisadering, löpande 50 fot framför bröstvärnet, förstärker landfronten mellan floden och hafvet. Facen åt sjösidan, med en eldlinie af 1,300 yards, består egentligen af flera sammanhängade verk, bestyckade med inalles 24 kanoner placerade emellan blinderade traverser, af samma dimensioner som å landfacen.

Klockan 11 f. m. den 15 Januari intog hela den förenade flottan sina positioner och började en beskjutning om hvars verkan man öfverbjuder hvarandra i lofordande berättelser. Under betäckning af denna eld landstego 1,600 matroser, beväpnade med revolvrar, karbiner och huggare, samt 400 marinsoldater, hvilka på gifvet klockslag stodo omkring 200 yards från fästet, färdiga till angrepp.

Den öfverenskomna signalen gafs nu till flottan om eldens afstannande och de tappra sjömännen, understödda af marinsoldaterna, sprungo i samma ögonblick öfver grafven för att storma uppföre bröstvärnet.

Men illa understödda och mottagna af en mördande infanterield i grafven, blefvo de med betydlig förlust tillbakakastade.

Denna motgång å fästets ena front hade emellertid haft det goda med sig, att Terrys trupper fått tillfälle att anrycka med tre brigader, som under en förfärlig eld och blodigt handgemäng inträngde i fästet, intagande utan uppehåll tid efter annan nio af de hjeltemodigt försvarade traverserna. Klockan 5 var fästets halfva landfront intagen och en ny brigad af friska trupper intog nu sjömännens plats, hvarefter striden med förnyadt raseri fortsattes till dess de två återstående traverserna klockan omkring 9 på aftonen voro intagna. Fienden föll derefter tillbaka och klockan 10 var Fort Fisher fullkomligt i den tappre Terrys händer.

*) Ordet *Fäste* är här en oriktig benämning, men jag har bibehållit den i berättelsen såsom uttryckande ett allmännare begrepp.

Besättningen, 112 officerare och 1,970 man, (ursprungligen 2,300 man) gaf sig utan vilkor omkring midnatt. Endast 200 man af fienden hade stupat då deremot våra trupper ledo en förlust i döde och sårade af omkring 1,000 man, deri inberäknade mellan 2 och 300 matroser. Af våra tre brigadchefer voro två svårt sårade och den tredje dödligt.

Jag har äfven att beklaga den stora olycka, som här drabbade min tappre vän Öfverste Elfving. I spetsen för sitt regemente blef han under dagens lopp svårt sårad i ena knäet, hvarefter benet genast amputerades.

Med Fort Fishers fall har den indrägtiga trafiken i Willmingtons hamn fått ett snöpligt slut. Rebellerna hade nedlagt mycket arbete till befästandet af inloppet i Cape Fear River. Alla der befintliga verk, jemte de förut nämde, såsom å Smiths Island, Smithsville och Reeves Point samt Fort Caswell, äfvensom kanonbåtarne Chickamauga och Tallahassee föllo, i förening med 169 kanoner och stora förråder, i Unionsregeringens hand.

Terry är ingen general af yrket, men har redan före kriget med särdeles intresse sökt att tillegna sig insigter deri och bär med mycken rättvisa ett ovanligt rykte om sig inom arméen för synnerligen framstående generalsegenskaper.

Jag anser honom ock vara i besittning af stora militära talanger. Han är kunnig, tapper som ett lejon, beläst, berest och framförallt en gentleman. Hans hela personlighet, som jag redan i belägringsarméen utanför Charleston lärde mig värdera och högakta, en bekantskap som jag nu ytterligare haft fördelen upplifva, skall alltid qvarstå i mitt minne som en vacker typ för vår tids moderna soldater.

Med rättvist erkännande af Terrys stora förtjenster vid Fort Fishers intagande har arméen i dessa dagar med stort jubel emottagit underrättelsen om hans utnämnande till Brigad-General i *Reguliera arméen.*

X.

Philadelphia i Maj 1865.

Rebellionen är kufvad — confederationen upplöst — sydstaterna undertryckta — dess arméer slagna — slafvarne frigjorda — Davis fången. och jublande lofsjunger nu Nordens folk, sörjande vid martyren Lincolns knappast igenkastade graf, krigets slut.

Ja! äfven jag tillhör dessa sångare, som nu jubla och sjunga, men min lofsång gäller hoppet om ett snart återseende af det kära fäderneslandet! —

Se här emellertid en kort resumé öfver det sista årets vigtigaste krigshändelser, sådana de af mig tid efter annan blifvit antecknade.

Ett treårigt krig med sina bittra och lärorika erfarenheter hade vid 1864 års ingång icke förmått åstadkomma någon så väsendtlig förändring i strategiskt hänseende till förmån för Nordens arméer, att man kunde hafva synnerliga skäl till hopp på en snar och för Norden lycklig utgång af brodersfejden.

Stora händelser voro emellertid timade under det dessförinnan förflutna året.

Vicksburg och Chattanooga hade fallit för Grants mäktiga och segerrika svärd; Ohio samt en stor del af Kentucky och Tennessee voro rensade från fienden och det blodiga dramat vid Gettysburg hade ändats

med den confedererade arméens utdrifvande ur Pennsylvanien och återtåg till Virginien.

Oaktadt dessa framgångar, till hvilkas ernående tiotusentals offer af menniskolif erfordrats, utgjorde dock vid 1864 års ingång unionstruppernas oerhördt vidsträckta operationsområde hela den stora sträcka land af Nord-Amerikas kontinent, som ligger sydost om en cirka 1,500 eng. mil lång linia, hvilken man tänker sig dragen i mångfaldiga krökningar från New-Orleans vid Mexikanska viken till Potomacflodens utlopp i Atlantiska oceanen.

I detta sakernas läge emottog nu den populäre General Ulysses Grant högsta befälet öfver Unionens alla stridskrafter och inställde sig för sådant ändamål i Washington, der han offentligen firades och bekläddes med fullmakt af General-Lieutenant, den högsta militärgrad i Förenta Staternas armée. En kraftigare hand syntes från denna stund hafva fått ingrepp uti krigsadministrationen. Det hittills brukliga systemet, att på en stor del skiljda punkter inom det vidsträckta operationsområdet låta sjelfständiga corpser operera, ibland utan samverkan med hvarandra, förkastades af Grant, som istället vidtog de mest energiska mått och steg för en snar och kraftig concentrering af alla disponibla trupper i Virginien till en march på Richmond. Grants värdige efterträdare vid Chattanooga, den berömde General Sherman, anförtroddes derjemte det ej mindre vigtiga uppdraget, att med alla i Södern och Western till buds stående stridskrafter afskära fiendens och dess hufvudstads förbindelser med sina hjelpkällor i det inre af den ännu till skenet mäktiga confederationen.

I fullkomlig strid med Jefferson Davis' bekanta yttrande, att krigets utgång på intet sätt berodde af Richmonds intagande, syntes det deremot vara Grants åsigt, att denna stads fall otvifvelaktigt skulle blifva det mest olycksbringande slag för Södern. General Grant beredde sig således, att marchera mot Richmond med så ansenliga härmassor, att den fiendtliga arméen vid Rapidan skulle nödgas från Södern tillkalla förstärkningar, hvarigenom Sherman med sin bepröfvade armée derstädes, skulle lyckas intränga i hjertat af Georgien och tillegna sig de stora krigsförråder, som genom Davis' kloka förutseende blifvit upprättade i denna aflägsna och hittills af kriget oberörda stat. Ringaktande de förstärkningar, General Lee kunde tillkalla skulle Grant, så synes han hafva hoppats, derigenom uppnå det dubbla målet, att sjelf intaga Richmond och genom Sherman fullständigt underkufva Georgien och de båda Carolinorna.

Det var fullkomligt kändt, att fiendtliga arméens proviantering utanför Richmond endast med stora svårigheter utfördes. Icke blott Lees armée vid Rapidan utan ock hela hufvudstadens befolkning existerade

uteslutande af de lifsförnödenheter, som medelst jernväg hemtades på betydliga afstånd inom confederationens mest aflägsna delar. Hela trakten norr om Jamesfloden hade nemligen genom kriget blifvit så ödelagd och genom negerbefolkningens flykt så utblottad på dess hufvudsakliga arbetskrafter, att densamma ej ens producerade så mycket brödföda, som för dess numera så ytterst glesa befolknings lifnärande erfordrades Att till hvad pris som helst bemäktiga sig de jernvägar, som söder- och vesterifrån ledde till Richmond skulle således, ansåg General Grant, otvifvelaktigt medföra hungersnöden såväl i staden som inom den fiendtliga arméens leder. Detta i förening med framgångsfulla strider, utkämpade af Potomac-arméen emot Lee, skulle till sist framtvinga en kapitulation.

Grant ansåg sig sålunda ega två goda chancer till framgång, hvarföre han ock efter mottagandet af sitt höga och ansvarsfulla befäl omedelbart beredde sig till att öppna fälttåget. Men den första svårighet som mötte var valet af operationslinie. Potomac-arméen, vid hvilken General Grant förlade sitt högqvarter, stod vid denna tidpunkt omkring Culpepper å Rapidanflodens norra strand och hade genom Alexandriajernvägen direkt förbindelse med Washington, som sålunda utgjorde dess bas.

Det var således ungefär samma problem, som General M'Clellan två år tillförene hade att lösa, hvilket åstadkom öppen skiljaktighet emellan Presidenten och honom, som nu förelåg den af det mäktiga republikanska partiet högt uppburna General Grant. Presidenten Lincoln yrkade, som kändt är, att M'Clellan skulle med Potomac-arméen marchera direkt på Richmond öfver östra Virginien under det att samtidigt Washington betäcktes. M'Clellan åter, som föredrog att begagna halfön emellan James- och Yorkfloderna till arméens bas, bekämpade Presidentens plan och aflät, på den sistnämndes uppmaning, sitt bekanta bref af den 3 Febr. 1862, hvari han anför ganska öfvertygande skäl för sin åsigt. För ämnets belysande kan jag ej neka mig nöjet att här i öfversättning införa ett kort utdrag af nämnde bref:

"Låtom oss komma ihåg", säger General M'Clellan deri, "hvad som hvar man vet, att nemligen vägarnes oerhördt dåliga beskaffenhet och otillgänglighet gör det omöjligt, att med noggrannhet bestämma en viss tidpunkt för en sådan rörelses utförande. Icke heller kan tidsmåttet för dess fullbordande beräknas, och det synes nödvändigt att många veckor måste åtgå innan det kan bli möjligt att anträda en sådan march. Antag emellertid en dylik rörelses framgång och fiendens nederlag som gifvet, så uppstår ju likväl genast den frågan, huruvida dermed är förenad vinsten af något stort och vigtigt resultat. Jag tror att resultatet skulle inskränka sig till bibehållandet af batayfältet och fiendens utrymmande af dess ställning vid öfre Potomac samt den moraliska verkan af segern, vigtiga följder i sanning, men icke afgörande för kriget eller åstadkommande den fiendtliga hufvudarméens tillintetgörelse, ty denna har ju fältet öppet att falla tillbaka på nya positioner för att, ifall tillståndet ibland

trupperna det medgifver, på nytt erbjuda oss strid. Om deremot fienden icke skulle förmå att med framgång åter anfalla oss, skulle vi uti ett förföljande ända till Richmonds förskansningar hafva ett mycket svårt och tidsödande arbete, ty otvifvelaktigt skulle han förstöra sina jernvägsbroar eller på annat sätt hindra vår frammarch på en terräng hvarest vägarne äro så dåliga som de väl någonsin kunna blifva. Vi skulle derigenom troligtvis tvingas att slutligen förändra ställning eller söka en kortare väg till Richmond med en otillräckligare styrka och med en större förlust af tid än om vi genast anträdde marchen på den kortaste vägen. Å andra sidan skulle vi äfven derigenom gifva fienden tillfälle att concentrera sina stridskrafter och fullkomna sina försvarsmedel just på den punkt hvarest det vore önskvärdt att kunna anfalla honom då han är minst förberedd.

En annan tjenlig operationsbas är vid den nedre Chesapeakeviken Denna erbjuder den kortaste vägen till Richmond och leder direkt till hjertat af fiendens bålverk i östern. Vägarne i dessa trakter äro tillgängliga under alla årstider och landet sjelft är mycket lämpligare för offensiva operationer än det mellan Washington och Richmond, som är särdeles ogynsamt. Det erbjuder större slättmark och större uthuggningar, skogarne äro tillgängligare, jordmånen torrare och våren inträder två eller tre veckor tidigare. En forcerad march på denna operationslinie skulle tvinga fienden att utrymma sin förskansade ställning vid Manassas, för att skynda till Richmonds och Norfolks undsättande. Han *måste* göra så, ty skulle han tillåta oss att besätta Richmond, så kan den fiendtliga arméens tillintetgörelse endast förekommas genom att den grundligt slår oss i en batalj, hvari den måste blifva den anfallande. Om en dylik rörelse är förenad med framgång, skänker den oss hufvudstaden, dess kommunikationer och förråder. Norfolks fall skulle äfven derigenom blifva oundvikligt, alla de vattendrag som utmynna i Chesapeakeviken skulle bli våra, hela Virginien skulle falla i våra händer och fienden slutligen tvingas att öfvergifva Tennessee och Norra Carolina. Fiendens alternativer skulle blifva, att antingen besegra oss i den ställning vi sjelfva valt eller underkasta sig det *Caudinska oket*. Skulle vi åter blifva slagna så hafva vi en fullkomligt säker reträttväg på halfön till fästningen Monroe, hvarunder våra flanker skola kunna vara helt och hållet skyddade af flottan.“

Det är tydligt att samma uppgift förelåg nu, som för M'Clellan år 1862, med den skillnaden dock att de båda mot hvarandra fiendtliga arméerna nu innehade sina ställningar vid Rapidan istället för vid Manassas.

Men General Grant litade icke, i sitt hopp om framgång, som läsaren i det föregående funnit, uteslutande på Potomac-arméen. Tvärtom synes det, att han ville genom denna armées march på Richmond söka afleda fiendens uppmärksamhet från de rörelser i Södern med hvilka han åsyftade afskärandet af dess kommunikationer och tillintetgörandet af dess hjelpkällor. Det kunde ju dessutom ej låta tänka sig, att Grant skulle våga föreslå den i partiintressets sold hänsynslöst tjenande krigsministern Stanton, en fälttågsplan, utgången från en af dess bittraste politiska motståndare, om han ock, enligt hvad man tror sig bestämt veta, för sin del gillade densamma.

Det afgjordes också utan betänkande och utan hänsyn till den blodsutgjutelse, som deraf skulle blifva en följd, att General Grant »skulle välja den operationslinie, som M'Clellan icke vågade försöka».

De hjeltemodiga legioner, som förut under oskickliga ledare, hvilka partiintresset skapat, blifvit grymt decimerade vid Rapidans och Rappahannocks stränder, visste nu mer än väl hvad detta "*on to Richmond*" innebar.

Emellertid ansåg sig General Grant nödsakad att förändra arméens bas och förlägga densamma från Washington till Aquia Creek, för att derigenom så mycket lättare kunna förse trupperna med dess behofver, särdeles som hela trakten i arméens rygg ända till hufvudstaden öfversvämmades af ansenliga och väl organiserade guerillaskaror under den djerfve och dödsföraktande Mosby.

Genom denna förändring af operationsbas framgår äfven, att General Grant med ganska klok beräkning uppgaf tanken på att vid Orange Court-House gå anfallsvis tillväga mot de fiendtliga stridskrafterna, hvilka, som kändt är, under General Lee innehade en ganska stark ställning derstädes, nemligen å Rapidans södra strand och vid den jernväg som förbinder Richmond med Washington. Ty äfven under förutsättning, att Grant efter en lycklig flodöfvergång genast skulle kunna kasta Lees armée tillbaka och bemägtiga sig jernvägen, så skulle otvifvelaktigt fienden likväl med lätthet kunna hejda hans vidare framryckande, särdeles som nämnda jernväg, hvilken löper i ostlig riktning en sträcka af 40 mil, ej af honom skulle kunna begagnas, till följe af den ytterliga fara för den flank som dermed vore förenad.

Första delen af Grants plan var således den, att så hemligt som möjligt lemna ställningen vid Culpepper och med en forcerad march ur venstra flanken i sydostlig riktning, öfver Spottsylvania Court-House, uppnå en station kallad Bowling Green, på Fredriksburg—Richmond-jernvägen, belägen ungefär 27 mil från hans yttersta venstra flygel vid Rapidan. Han skulle härigenom lyckas att sätta sig i besittning af jernvägen till Aquia Creek, den nya operationsbasen, och derefter fortsätta marchen mot Richmond.

En tid af sex veckor gick emellertid till ända efter Grants utnämning, till att förbereda fälttåget och organisera Potomac-arméen. Under General Meades fortfarande befäl fördelades denna armée i tre corpser, hvilka starkt rekryterades, räknande omkring 35,000 à 40,000 man hvardera, under Generalerna Sedgwick, Hancock och Warren, alla officerare af reguliera arméen och energiska män, hvilka i mången blodig dust visat sig vara skickliga corpsbefähafvare. Äfven inom det högre cavalleribefälet skedde stora förändringar. Den unge och tappre General Kil-

patrik blef Chef för cavalleriet i General Shermans armée i utbyte mot en ännu yngre, General Sheridan, som Grant långt tillförene lärer hafva utsedt till chef för Potomac-arméens cavalleri, hvilket nu räknade endast 12,000 hästar. Förutom dessa omkring 120,000 man, hvaraf denna armée bestod, skulle densamma i sista ögonblicket förstärkas med General Burnsides från Östa Tennessee återkomna armée-corps, hvilken i sista dagarne af April, genom utskrifne värnepligtige och en stark division negertrupper uppgick till en styrka af 35,000 man. Denna corps stod vid nämnde tidpunkt i Maryland och qvarhölls derstädes till sista stunden för att missleda fienden.

När ändtligen sent omsider vägarnes beskaffenhet medgaf fälttågets öppnande tillstötte Burnside, så att General Grant de första dagarne i Maj hade under sitt omedelbara befäl en armée uppgående till en styrka af omkring 150,000 man.

Men låtom oss, innan Potomac-arméen skrider till handling, se huru Grant på skilda punkter organiserade de stridskrafter, hvilka voro afsedde att i denna stora gemensamma rörelse deltaga.

Bakom Blåbergen, på Potomac-arméens högra flygel, stod en särskild armée-corps af 25,000 man under den något ryktbara tyska Generalen Siegel, afsedd att operera i Shenandoahdalen och derifrån samtidigt med Grants rörelse marchera på Lynchburg, en i hög grad vigtig punkt, hvars innehafvare fullkomligt beherrskar den jernväg och kanal, som från öfre delen af James-floden leda till Richmond. Grant väntade icke något särdeles allvarsamt motstånd från detta håll, utan påräknade att Siegel skulle afskära jernvägen från Staunton, på Lees venstra flygel, hvarigenom fiendens hufvudstad skulle för sina transporter och behof af lifsförnödenheter blifva inskränkt till de tvenne södra jernvägarne. Den ena af dessa jernvägslinier löper rätt söder ut från Richmond genom Petersburg till Weldon och derefter längs åt Norra Carolinas kust. Den andra åter, sträcker sig i sydvestlig riktning från Richmond genom rikare trakter till Danville på gränsen af sistnämnde stat. Syftet att fullkomligt afskära dessa tvenne vigtiga kommunikationslinier utgjorde den andra hufvudsakliga delen af Grants plan för fälttåget, hvarföre för detta ändamål en annan arméecorps af 35,000 man under General Butler sammandrogs på halfön mellan York och Jamesfloderna.

De stridskrafter, som fienden egde att mot denna samfälda rörelse uppställa, voro, ehuru underlägsna i antal, likväl ganska aktningsbjudande. General Lee, som under sitt direkta befäl hade den s. k. Virginia-arméen, fördelad i trenne corpser under veteranerna Longstreet, Hill och Ewell, commenderade öfver en infanteristyrka af 70,000 man jemte ett ansenligt artilleri. Denna armées ställning var, som nyss blifvit nämdt, utbredd

på Rapidans södra strand med högqvarteret i Orange Court House. General Longstreets corps innehade venstra flygeln vid Gordonsville, Ewells den högra och Hill centern, hvarjemte hufvudstyrkan af Stuarts cavalleri, omkring 10,000 hästar, stod något tillbakadragen närmare Richmond.

General Beauregard, som med sina trupper vid denna tidpunkt lemnat Charleston, stod söder om Richmond med 25,000 man vid Weldon-jernbanan, färdig att när så påfordrades uppträda hvarhelst någon punkt af denna jernväg hotades emellan Richmond och Willmington i Norra Carolina. Hufvudstaden försvarades af en väl öfvad, talrik milisstyrka, och i Shenandoahdalen stodo endast 15,000 man nybildade trupper under General Breckenridge.

Se der de långt ifrån tillräckliga krafter, hvarmed de confedererade bjödo General Grant spetsen i Virginien! Icke heller var proportionen emellan de stridande bättre fördelad i Georgien, der Johnstones 56,000 man stodo gent emot General Shermans 100,000 veteraner med 254 kanoner.

Dubbelt svagare än Lee var dessutom General Johnstone genom saknaden af den förres prestige och den hängifvenhet för sin general, hvarmed Virginia-arméen eldades till sina hjeltemodiga bedrifter.

Vi skola nu återgå till krigstheatern vid Rapidanfloden, med hvars öfvergång under natten till den 4 Maj, General Grant öppnade fälttåget. De från General Hookers olyckliga fälttåg förlidet år bekanta ställena Elly och Germaniatown Fords, det förra 3 och det senare 7 mil från Rappahannocks norra förgrening, utseddes äfven nu till öfvergångsställen. Två cavalleri-divisioner, under Generalerna Gregg och Wilson, satte sig först i rörelse före solnedgången den 3 Maj, fördelade åt hvar sitt håll och medförande i sitt skydd arméens väl utrustade broslagningstross. Recognosceringar hade nemligen gifvit vid handen, att ofvannämnda platser icke voro af fienden besatta, hvarföre broslagningen utan motstånd försiggick. Med undantag af Burnsides corps verkställde arméen denna flodöfvergång derefter under det återstående af natten och följande dag. Hancocks corps jemte en trosskolonn af 8,000 vagnar *) följde Greggs division öfver brou vid Elly, hvaremot corpserna Warren och Sedgwick åtföljde Wilsons cavalleri öfver Germaniatownsbryggan. Burnsides corps åter qvarstod i 24 timmar på Rapidans norra strand, hvarefter äfven den

*) I det ögonblick arméen bröt upp från Culpepper afbrötos alla förbindelser med dess gamla bas Washington och Alexandria, hvarjemte största ekonomi iakttogs vid rationsutdelningen till dess utgången af fälttågsplanens första del hunnit så gestalta sig, att förbindelsen med den nya operationsbasen vid Aquia Creek kunde ordnas.

öfvergick floden på sistnämnde ställe och återförenade sig med hufvudstyrkan den 5:te.

Det var, som läsaren finner, icke Grants afsigt att erbjuda en batalj. Hans plan var att uppnå Spottsylvania Court House, beläget i midten af de täta skogar hvaraf landet söder om Chancellorsville upptages, innan Lee kände få full visshet om hans egentliga uppsåt. Han syntes också ega godt hopp derom, att den sistnämnde skulle med sin armée göra en frontförändring bakom den starka ställningen vid Mine Run — ett vattendrag som i nordlig riktning utfaller i Rapidan emellan Grants marchlinie och den confedererade arméens högra flygel — dertill föranledd af det naturliga antagandet, att Grant öfvergått floden för att turnera sin fiendes högra flygel och kasta honom ur sina derstädes uppförda förskansningar.

Om det hade lyckats Grant, att på detta sätt missleda Lee skulle han lätt nog kunna vunnit terräng och uppnått Bowling Green och Fredriksburg-jernvägen utan särdeles motstånd. Men händelserna gestaltade sig annorlunda. Hancocks corps, som innehade teten på Chancellorsville-vägen, tvangs att åt höger afbryta sin marchriktning, för att möta den med stor styrka vid Wilderness våldsamt anfallande fienden.

Grant, som om fiendens företag och rörelser blef i god tid underrättad, hade emellertid med yttersta skyndsamhet vid sistnämnde ställe formeradt de tvenne andra corpserna i slagordning. När Hancock hunnit fram voro dessa corpser redan invecklade i striden, hvari således den sistnämndes corps innehade venstra flygeln, Sedgwicks den högra nära öfvergångsstället och Warrens centern.

Knappt hade de olika corpserna hunnit intaga dessa ställningar förrän Hills och Ewells stridslystna massor med fanatiskt raseri hade anfallit dem. Ehuru General Longstreet, som förut innehade den mer aflägsna venstra flygeln, icke kunde hinna fram för att med sina segervana trupper afgöra stridens utgång, kämpades likväl med så mycken framgång å fiendens sida, att först på aftonen striden afstannade utan ringaste fördel för den i antal starkare General Grant.

Den 6 Maj i dagningen förnyades striden. Grants trupper hade emellertid under nattens lopp på härstädes sedvanligt sätt förskansat sig, hvarjemte Burnsides corps, som nu öfvergått floden, intagit det rum i bataljställningen som lemnats emellan Warren och Hancock. Den sistnämnde, mot hvars flygel Grant väntade ett fiendtligt turneringsförsök, hade äfven blifvit förstärkt med fyra divisioner från Warren och Sedqvick, hvarigenom denna flygelbefälhafvare hade under sitt befäl nära hälften af de stridskrafter som denna dag deltogo i striden. Grant, som var den anfallande, hade föregående afton gifvit order om angreppet och

på utsatt klockslag bröt striden lös utefter hela den nästan 7 mil långa uppställningslinien.

Till en början antog kampen största häftighet på högra flygeln, mot hvilken fienden oupphörligt framkastade stora truppmassor, egentligen utan något annat resultat å någon sida än en oerhörd blodsutgjutelse, till dess slutligen två divisioner af Warrens corps, som dagen förut blifvit illa tilltygade, ingrepo i striden och gåfvo Sedgwick tillfälle att ordna sina utmattade och nästan vacklande trupper. Ungefär samma karakter antog sammandrabbandet i centern; intet annat resultat der än blodsutgjutelse. På venstra flygeln åter utvecklade den tappre Hancock och hans hjeltar under af tapperhet och heroism. Redan tidigt på dagen hade han i oordning tillbakakastat fiendens högra flygel, under General Hill, öfver en mil, hvarunder dock en af hans bästa divisionsgeneraler, Wadsworth, stupade. Alltid i teten för sin division vid hvarje förnyad inrusning i de fiendtliga lederna, träffade honom döden i det grånade hufvudet, sedan dock tvänne hästar blifvit skjutne under honom, och döende föll denne tappre general i fiendens händer.

Ungefär samtidigt med denna olycka fick Hill förstärkning af Longstreets alltjemt nu anländande corps, hvars soldater, oaktadt en ilmarch af 25 mil, med vanlig oemotståndlighet kastade sig i elden till Hills undsättning och tillbakadrefvo Hancock i sin gamla position. Detta skedde kl. 11 på förmiddagen. Ett försök till Hancocks öfverflyglande skedde omedelbart derefter, hvilket misslyckades sedan dock General Franks brigad, som emottog första anfallet, blifvit fullkomligt sprängd.

På denna flygel afstannade emellertid striden derefter på några timmar, men endast för att åter med så mycket mera våldsamhet förnyas, ty under detta skenbara lugn företog General Longstreet med större delen af sin corps en förnyad kringgående rörelse. Klockan precist 4 e. m. anfölls Hancock med ytterlig våldsamhet på flera träffen, hvilket hade till följd, att tvenne af hans divisioner sprängdes och ett fullständigt genombrytande af Hancocks linier var just i begrepp att lyckas, då den sistnämndes personliga tapperhet och själsnärvaro, genom framkastandet af friska trupper återtog slagfältet och efter ännu en timmas ursinnig strid åt Grant återgaf segern. Ett oerhördt antal offer, betäckande marken bakom de i brand skjutna förhuggningarne, voro de enda resultaterna af dagens blodiga arbete. General Longstreet blef farligt sårad och en af hans brigadgeneraler stupade.

I samma ögonblick denna strid var på väg att afstanna, anfölls åter högra flygeln vid Rapidan så kraftigt och för Sedgwicks trupper så oförberedt, att en hel brigad, kommenderad af min fordna befälhafvare,

den högsinnade, tappre och kunnige General Seymour, tillfångatogs, och en annan brigad af samma division drefs på flykten.

Liksom Hancock, på venstra flygeln, genom sin personliga ledning återförde segern i sina leder, så tillkämpade sig också Sedgwick på den högra, genom hjeltemodiga personliga bedrifter, ehuru mot ett pris af 6,000 fallne, ett jemförelsevis godt slut på denna blodiga dag. Grants förlust under dessa så hårdnackade strider uppskattas till inemot 20,000 man i döde och sårade samt tre generaler stupade och en tillfångatagen, hvaremot hans motståndare icke lärer hafva förlorat mer än omkring hälften samt äfvenledes tre generaler stupade och tre svårt sårade.

Följande dag, den 7 på morgonen, lärer General Lee, bakom goda förskansningar hafva inväntat Grant. Men denne, för hvilken den en gång utstakade planen, att uppnå Spottsylvania Court House, ständigt förelåg som hufvudsak och som derjemte på intet sätt syntes benägen att återupptaga striden, satte sin armée i march mot nämnde ställe vid middagstiden, sedan dock under förmiddagens lopp starka rekognoscerings-detachementer, patruller och förposter varit invecklade i rätt heta strider med fienden. Oaktadt Grant sökte fördölja sin march fick Lee derom tidigt kunskap, hvilket hade till följd, att den förre efter tillryggalagda 15 mil upphanns vid Todds' Tavern der en förnyad allvarsam strid uppstod, hvari dock hufvudsakligast cavalleri på båda sidor deltog. Ständigt oroad af den på sin flank häftigt förföljande fienden, med hvilken heta fäktningar oupphörligen pågingo, upphann Grant ändtligen den 8, på söndagsmorgonen, med två af sina corpser en punkt belägen omkring 2½ mil från Spottsylvania Court House. Men Lee, som synes tillfullo hafva genomskådat Grants plan, påskyndade så den corps som innehade teten (Longstreets, under befäl af General Anderson) att densamma i god tid *före* Grant hunnit intaga just den ställning vid Spottsylvania Court House, hvaraf denne hade ämnat att begagna sig. En skarp sammandrabbning om innehafvandet, i hvilken General Anderson snart såg sig understödd af corpserna Ewell och Hill, aflopp olyckligt för Grant, och den confedererade arméen, som ej lät dyrbara ögonblick gå sig ur händerna, stod inom loppet af några få timmar derstädes starkt förskansad. Den position, Lee vid detta tillfälle innehade, beherrskar alla de vägar, hvilka strålformigt utgå från Spottsylvania Court House, och sträcker sig i en bakåt böjd halfcirkel.

Men Grant lät sig icke af händelserna modfällas.

Under söndagen och måndagen pågingo alltjemt envisa fäktningar, hvarunder en annan af arméens utmärktaste och mest populära Generaler, Sedgwick, stupade, hvarefter det befäl han innehaft öfvergick till General Wright.

Sistnämnde dag på aftonen hade emellertid General Grant intagit en position helt och hållet koncentrisk med fiendens och utsträckt på ett område af omkring sex mil på Poflodens norra strand. General Warren innehade i denna ställning centern midt emot Ewell, Hancock högra flygeln emot Hill, och Wright venstra emot Anderson; Burnsides corps utgjorde reserv. I denna ställning, dock med den skillnad, att en stor del af Hancocks corps under natten öfvergått floden, hvarjemte Burnsides uppryckt på venstra flygeln och en talrik artilleristyrka intagit position såväl i centern som på flyglarne, stod Grant följande morgon beredd att anfalla sin motståndare.

Men Lees förut starka ställning, hvars center betäcktes af en tät skog, bakom ett nästan oöfverkomligt träsk, hade derjemte under denna natt ytterligare blifvit väl förskansad. En artillerield af den mest våldsamma karakter, som utan uppehåll pågick hela förmiddagen, öppnade denna dags arbete å båda sidor. Vid middagstiden ordnade sig hela Warrens corps och två divisioner af Hancocks till anfall, och snart voro alla dessa trupper invecklade i en strid med Lees center, som efter vexlande lycka skänkte öfvervägande fördelar åt Warren. Burnside hade emellertid å venstra och Hancock å högra flygeln gjort mera låtsade anfall under det att hufvudanfallet riktades mot fiendens center. Å högra flygeln blef dock striden stundligen hetare till dess slutligen Hancocks alla trupper åter voro tillbakakastade öfver floden, vid hvilken öfvergång den sista brigaden endast med knapp nöd räddades. Vid denna tidpunkt gaf nu Grant åter order om ett förnyadt anfall af alla disponibla stridskrafter, och inom kort hade General Wright med en division drifvit fiendens venstra flygel ur sina förskansningar samt tagit öfver tusen fångar och flera kanoner. Men det djerfva och snillrika i ledningen af General Lees rörelser, i förening med hans soldaters dödsförakt och fanatism räddade åter ställningen åt fienden. Det synes klart, att Wright, som af alla varit den lyckligaste under detta sista anfall och i sin front lyckats vinna mesta terräng samt för en stund förmått utdrifva fienden från sina förskansade linier, icke varit tillbörligt understödd, utan, som mången gång plägar inträffa under strider af stor utsträckning, helt och hållet öfverlemnad åt sitt öde utan reserv. Grant uppskattade sina förluster denna dag till minst 10,000 man döde och sårade, hvarjemte äfven en af hans generaler hade stupat.

Nästa dag förflöt under ständiga smärre sammandrabbningar mellan förposter och patruller, åtföljda understundom af den till intet tjenande vanliga kanonaden, hvarunder planen till åter ett nytt anfall uppgjordes i Grants högqvarter. Detta skulle hufvudsakligen afse, att genom en väl

utförd öfverraskningsmanöver lyckas komma fienden på lifvet och tillbakakasta dess med artilleri väl späckade högra flygel. Hancocks corps utsågs till detta företag och satte sig i march straxt efter midnatt, gynnad af ett ogenomträngligt mörker och stridt regn, samt intog i all tysthet en ytterst farlig och mot fienden långt framskjuten ställning, framför det lilla mellanrum som uppstått mellan Wrights och Burnsides corpser.

Följande morgon, den 12, straxt före dagningen, skyddad af halfdunklet och en tät dimma, satte anfallskolonnerna sig i rörelse. Fyra brigader innehade teten och synas hafva lyckats förträffligt, ty efter endast några få stegs march kastade de sig öfver den inom sina förskansningar alldeles oförberedda fienden. En strid på lif och död uppstod, hvari fienden tydligen öfvermannades, emedan en hel brigad, bestående af omkring 3,000 man, samt 2 generaler och emellan 30 och 40 kanoner föllo i Hancocks händer. En stark kanonad inledde, under det detta pågick, striden på alla håll. Burnside och Wright skyndade i detta ögonblick till Hancocks understöd och samtidigt härmed var äfven Warrens corps i häftigt engagement med den numera öfverallt anfallsvis framgående fienden. Omkring kl. 9 var striden på venstra flygeln i sitt högsta stadium. Det blodiga arbetet fortsattes dock utan uppehåll i 3 timmar, hvarunder fienden icke förmådde återtaga en tum af den ställning, Hancock fråntagit honom. Den sistnämndes vidare framryckande mötte emellertid orubbligt motstånd och de tagna kanonerna återtogos. Såväl Warren som Wright tvungos att draga sig ur striden och till sist måste äfven Hancock öfverge den med så mycket mannamod hållna fiendtliga positionen.

Men dagen var ännu blott halfliden, hvarföre Grant åter gaf order till ett nytt anfall, nu vändande sig mot fiendens venstra flygel. Efter en stunds lugn, hvarunder Grant ordnade sig till denna turnerande rörelse, rasade åter slagtandet med oförminskad häftighet och utan annat resultat än blodsutgjutelse. Fienden, som i god tid varseblifvit Grants uppsåt, kastade skyndsamt förstärkningar på den hotade flygeln och man kämpade som för sitt lif om hvarje tum af den fiendtliga positionen, utan ringaste framgång för Grant.

Efter 14 timmars strid bredde sig aftonens mörka skuggor öfver den med omkring 15,000 döda och sårade tätt beströdda valplatsen och afslutade en af krigets blodigare dagar.

I en dagorder tackar General Meade följande dag trupperna för deras mod och ståndaktighet under de förflutna ödesdigra dagarne, begärande af dem nya uppoffringar för de kommande och uppgifver till slut, att

sedan öfvergången af Rapidan 18 kanoner, 22 fanor och 8,000 fångar, deribland 2 generaler, fallit i Potomac-arméens händer.

Efter nio dygns hårdnackade strider och ständiga marcher inträdde nu en vecka af jemförelsevis ganska mycken stillhet i de båda arméerna, hufvudsakligast förorsakad af den oerhörda nederbörd, som vanligtvis denna årstid rasar i Virginien och gör alla vägar otillgängliga, sväller floderna och sätter stora sträckor land under vatten.

Från såväl Butler och Siegel som Sheridan hade emellertid ingått temligen goda underrättelser. Deras operationer hade i hög grad allarmeradt Richmond, hvarigenom General Lee, som vi straxt skola se, förmodligen såg sig tvungen att draga sin armée närmare hufvudstaden för att skydda de dit ledande södra och vestra jernbanorna. Hans armée kunde dessutom endast med yttersta svårighet tillförses sina behofver, enär numera alla förråder måste tillföras densamma på hjuldon, då deremot hans motståndare redan under loppet af flera dagar varit i besittning af Fredriksburg och jernvägen till Aquia Creek, hvarifrån förråder och ansenliga förstärkningar af nya trupper dagligen anlände.

Först den 19, sedan väderleken förändrats och vägarne blifvit i någon mån farbara, stördes stillheten i de båda härarne på allvarligare sätt. Till General Grant ingick nemligen rapport nämnde dag, att stora trupprörelser pågingo å fiendens venstra flygel, hvilka otvifvelaktigt syntes hota med ett angrepp. Ett sådant lät också icke länge vänta på sig, och snart var den blodiga leken åter i full gång. Denna strid var dock å fiendens sida blott en demonstration för att dölja den utrymning af ställningen, som den öfriga delen af arméen samtidigt företog.

Men enligt alla de uppgifter jag erhållit, blef Grant genom denna fint fullkomligt förd bakom ljuset rörande Lees plan. När fäktningen afstannade, genom de fiendtliga truppernas långsamma tillbakadragande ur elden, var nemligen större delen af arméen redan stadd i utförande af den retrograda rörelse, hvilken skulle förskaffa honom en bättre reträttställning närmare Richmond. Innan Grant fick full visshet om sin motståndares afsigter var således hufvudstyrkan af den senares armée i full reträtt till Sexton Junction (Hanover Station) en jernvägsstation ej långt från Pamunkey-floden (föreningen af North- och South-Annafloderna) hvilkens innehafvande erbjöd honom en i hög grad stark repliställning. Om jag ej misstager mig så synes det tydligt, att vid detta stadium i fälttåget, den hittills, till följe af händelsernas olika skiftning, i Grants sinne något slumrande planen, att marchera på Bowling Green, nu åter vaknade. Ty i stället att förfölja den aftågande Lee marcherade nu Grant ögonblickligen och utan tvekan med hela sin armée åter ur venstra flanken och uppnådde, ehuru icke utan flera allvarsamma förpostfäktningar och cavalleri-

strider, ändtligen förutnämnde plats den 21 Maj. Arméens bas hade emellertid blifvit fullständigt ordnad vid Aquia Creek och jernvägen emellan sistnämnde ställe öfver Fredriksburg till Bowling Green, som var fullkomligt i Grants händer, kunde nu föra ett stort antal sårade och fångar, de förflutna veckornas offer, till Norden, hvarifrån deremot icke mindre än cirka 30,000 man nya trupper anländt. Men ögonblicken voro dyrbara, hvarföre marchen utan ringaste uppehåll fortsattes från Bowling Green.

Fiendens motstånd vid Mattaponyflodens öfvergångar, ehuru af betydenhet, kunde ej hindra framryckandet mot North Anna, som följande dagar af de olika corpserna uppnåddes och på flera ställen öfvergicks sedan dock cavalleriet och starka rekognosceringsdetachementer med framgång tillbakadrifvit de fiendtliga corpser, som på skiljda punkter synes hafva blifvit framkastade af Lee för att för Grant dölja den verkliga, starka ställningen bakom North Anna och sålunda locka honom öfver floden. Omsorgsfulla rekognosceringar, hvilka med mycken manspillan utfördes, gåfvo emellertid Grant full klarhet icke allenast om den i och för sig nästan ointagliga ställning, Lee innehade, utan äfven den ytterliga fara hvari hans egen armée, i händelse af motgång, sväfvade. Lees högra flygel, utsträckt i sydostlig riktning från Sexton Junctions jernvägsstation, var nemligen fullkomligt betäckt af ett stort och alldeles otillgängligt träsk; den venstra åter stödde sig på en djup ström, och centern som i förening med flyglarne bildade en utåt (mot North Anna) mot Grants center böjd halfcirkel var späckad med starka jordverk.

Det är tydligt, att Grants armée, som gentemot sin motståndare innehade en ställning framför en bugt af floden, på hvars södra strand båda flyglarne stödde sig, skulle, i händelse af en framgångsfull offensiv af Lee, otvifvelaktigt genombrytas i centern och delvis med största fara blifva tillbakaträngd mot floden.

Lees generalsegenskaper hafva i sanning under hela detta fälttåg åt honom skördat stora, kanske hans bästa lagrar. Endast de hvilka han vann vid North Anna skulle utan tvifvel hafva ställt honom i jemnbredd med verldens störste härförare om han der icke hade låtit sin motståndare undkomma. Ett mera lysande erkännande af hans talent kunde ej heller skänkas honom än då Grant, efter erhållen fullkomlig kunskap om Lees ställning, ögonblickligen och utan tvekan men försigtigt och efter konstens reglor så skyndsamt som möjligt återkastade sin armée tillbaka öfver floden. För min del kan jag icke fatta anledningen till uteblifvandet af det dödshugg, hvarmed Lee borde, om ej förr så vid denna Grants återmarch öfver floden, hafva sökt att tillintetgöra hans armée och gifvit en stor del deraf en graf i vågorna.

General Grant öfvergick floden oantastad och utan att ens förföljas

af fienden, hvarefter han på nytt fortsatte sin gamla flankrörelse mot sydost och inträffade, efter omkring 25 mils march, vid Pamunkeyfloden, som han den 28 Maj öfvergick vid Hanovertown.

Besynnerliga ödets sammanställning!

På dagen två år förut inryckte, under general Porter, i samma stad samma officer, General Warren, då liksom nu chef för arméens avantgarde! Reflexionerna göra sig sjelfva! Den på sin tid hårdt dömde General M'Clellan skördar i dag äran af historiens rättvisare domslut.

General Lee, som genast underrättades om Grants företag, bröt ögonblickligen upp med sin armée och satte sig i march ur högra flanken. Väl begagnande tiden och den fördel, som en något kortare marchväg skänkte honom, kastade han ännu en gång sin armée i en stark försvarsställning emellan sin motståndare och hufvudstaden. Men för General Grant åter, som genom sina flankrörelser tvingades öfvergifva såväl sin förra bas vid Aquia Creek, som en senare vid Rappahannockflodens mynning, framstod oundvikligen behofvet af en ny sådan såsom ett befallande och oeftergifligt vilkor, hvarföre han återigen, lemnande sin motståndare, på nytt fortsatte sin march i sydostlig riktning och inträffade med sina förposter redan följande dag vid en punkt på Richmond-Whitehouse-jernvägen, hvarifrån han, med begagnande af denna bana, skyndsamt framkastade sina trupper mot Chickahominyfloden, samtidigt etablerande en ny bas vid West-Point. Hans venstra flygel innehade nu samma terräng vid nämnde flod, som M'Clellans högra under dennes fälttåg 1862.

För att emellertid utforska Lees ställning framsände Grant följande dagar två hela armée-corpser, hvilka på åtskilliga punkter råkade i skarp och uthållande strid med fienden. Af dessa rekognosceringar lärer hafva framgått nödvändigheten för Grant, att bemägtiga sig Cold Harbor, en ganska vigtig sammanknytningspunkt för flera vägar, beläget på stora vägen till Richmond och endast 8 mil från denna stad samt fem mil från Chickahominyfloden der Richmond-White-House jernvägen öfvergår detta vattendrag. Den 31 Maj på aftonen intog cavalleriet Cold Harbor, efter att blott hafva behöft tillbakakasta der posteradt fiendtligt cavalleri; men för att försäkra sig om bibehållandet af denna vigtiga punkt ditsände Grant den 1 Juni Warrens corps samt den, enligt order, från Butler detacherade 18:de corpsen, 16,000 man stark under General Smith. Men Lee, som oupphörligen följde Grants rörelser med uppmärksamhet, skyndade att med Longstreets corps möta de anryckande och intog en förträfflig ställning i en skog med en stor slätt framför sig. Omkring kl. 4 e. m. anföllo Warren och Smith den i styrka ojemförligt underlägsne Longstreet och tvingade honom, dock med en förlust å egen sida af 2,000 man döde och sårade, tillbaka en mil till det s. k. New Cold

Harbor, der den sistnämnde bakom i hast uppkastade bröstvärn och skyttegropar emotstod flera förnyade angrepp af Grants trupper, hvilka emellertid tagit 800 man fangar.

General Grant innehade nu visserligen Cold Harbor, men så länge Lee qvarstod omedelbart i hans högra flank kunde han ej öfvergå floden, som han önskade, för att drifva Lee tillbaka inom hufvudstadens förskansningar.

Ett nytt angrepp af Grants alla förenade stridskrafter förbereddes alltså till utförande den 3 Juni på morgonen. General Lees armée hade en utsträckning af fyra mil i nordvestlig och sydostlig riktning, ungefär en mil från Alexanderbryggan öfver Chickahominy, då deremot Grants intog en längd af sex mil, ungefär 2,000 à 3,000 alnar från sin motståndare, sträckande sig öfver Bethesda Church och Cold Harbor till Dispatch Station, med högra flygeln något tillbakadragen. Grants cavalleri var fördeladt på båda flyglarne, en del deraf observerande Tolopatomoy creek och den andra, bevakande den nedre öfvergången af Chickahominyfloden, beherrskande vägen till White House. På anbefalldt klockslag anföllo unionstrupperna; å venstra flygeln, som innehades af Hancock, gingo först Gibbons och Barlows divisioner i elden med Birneys i reserv. Barlow gick fram på två träffen, men emottogs af den bakom sina förskansningar väl skyddade fienden med en förfärlig eld. Efter å ömse sidor ådagalagd tapperhet, skicklighet och själsnärvaro kastades slutligen fienden ur sina verk, hvarest 3 kanoner och flera hundra fangar föllo i Hancocks händer. Men dermed var också all vidare framgång slut, ty nu lät Lee sina reserver rycka fram och dessa tillbakakastade Barlow ur verken, dock ej längre än, som det uppgifves, omkring 100 alnar, der han lärer hållit stånd och under den fiendtliga elden, inom ett särdeles kort tidsförlopp, hafva till sitt skydd uppfört bröstvärn. Gibbon åter, som framgick till anfall samtidigt med Barlow, förhindrades betydligt af ett kärr, hvilken svårighet dock icke modfällde de tappra trupperna. Med stora förluster uppnådde de verken, hvarinom striden en stund rasade ohejdadt. Men fördelarne voro synbart på försvararnes sida, och innan Birney kunde hinna fram med reserven var återtåget gifvet. Med en förlust af omkring 4,000 man döde och sårade måste Hancock draga sig ur elden. På ungefär samma sätt gick det med de öfriga i angreppet deltagande corpserna, hvilka på hvarje punkt med oerhörda förluster tillbakakastades. Burnside, som kringgick fiendens venstra flygel, skottvexlade med denne hela förmiddagen och stod just i begrepp att vid middagstiden anfalla på flanken med två divisioner och hela sitt artilleri, då Grant gaf order om tillbakamarch. Den sistnämndes nederlag var fullständigt. Han hade återigen, efter så mycken lärorik erfarenhet, fördt

sina tappra soldater till slagtbänken. Hvad som vid krigets början ursäktades som ett fel, var, enligt min åsigt, numera oförlåtligt. Grant hade på denna förmiddag förlorat omkring 15,000 man döde och sårade, då deremot hans, om sin befälhafvareära och sina soldaters lif ömmande motståndare, knappast förlorat 2,000 man.

Med en uppoffring af omkring en tredjedel af sin armée (enligt Meades och Burnsides rapporter öfver sextio tusen man) hade således Grant lyckats tillkämpa sig samma mot hufvudstaden hotande ställning, som General Mc Clellan med *jemförelsevis* ringa förlust och med synbart klokare strategisk beräkning uppnådde. Å andra sidan hade visserligen fiendtliga arméen under fälttåget lidit oerhördt och efter alla uppgifter förlorat ⅕:tedel af sin nummerstyrka under det Nordhärens förluster dagligen blifvit ersatte.

Låtom oss här lemna de båda stridande härarne vid Chickahominys välbekanta stränder efter en månads blodiga strider och genomkämpade mödor, för att äfven taga någon del af de öfriga i Grants plan så mäktigt ingripande krigsoperationerna.

General Siegels fälttåg i Shenandoahdalen hade ej medfört några framgångar. Befolkningens fiendtlighet i dessa af kriget så skoningslöst ödelagda trakter, tvang den kommenderande generalen att för skyddandet af sina kommunikationer och transporter detachera och lemna efter sig ansenliga delar af den kolonn med hvilken han ryckte uppför floddalen.

Den 15 Maj hade han stött på fienden, under general Breckenridge, nära staden New-Market, men kastades af denne med stora förluster tillbaka till Winchester.

Siegel fråntogs ögonblickligen sitt befäl och ersattes med General Hunter, en personlig vän till Lincoln. Efter denna Breckenridges framgång var det som General Lee kallade honom till sin förstärkning framför Richmond, hvarigenom vägen nu låg öppen för Hunter. Denne tog raskt till offensiven och anträdde återigen ett af dessa ströftåg hvartill dessa högländer så ofta varit vittnen. Den 5 Juni sammanstötte han med en mindre fiendtlig styrka under General Jones, hvilken han, med bättre framgång än företrädaren, lyckades drifva på flykten, dödande dess befälhafvare och öppnande åt sig väg till fälttågets mål, den strategiskt vigtiga staden Lynchburg. General Sheridan, som emellertid med arméens cavalleri blifvit detacherad vid Spottsylvania, för att söka afskära förbindelserna emellan fiendtliga arméen och Richmond, men ingenting af särdeles vigt förmått uträtta annat än, att vid en strid utanför hufvudstadens portar den 11 Maj hafva åstadkommit en för Södern nästan oer-

sättlig förlust i den ryktbare Cavalleri Generalen Stuarts död, Sheridan blef nu af Grant beordrad, att skynda till Hunters bistånd i Shenandoahdalen. Men Stuarts efterträdare i befälet, den djerfve Hampton, hämnades förlusten. Två divisioner, infanteri och artilleri, framkastades (till en del på jernväg) för att hindra Hunters vidare framryckande. En allvarsam träffning uppstod, hvarunder befälet å fiendens sida innehades af General Early, en af de många hjeltar och utmärkta härförare, som den confedererade arméens leder frambringat. I denna affär vände sig åter krigslyckan mot unionstrupperna. Early segrade, förföljande Hunter dalen utföre ända till Potomac, och sistnämnde general, lika olycklig och dessutom oskickligare än hans företrädare, skiljdes från sitt befäl och ersattes till sist af Sheridan. Den öfre Shenandoahdalen var emellertid återigen rensad från unionstrupperna.

General Butler hade icke varit stort lyckligare än Siegel och Hunter. Af det föregående veta vi, att en arméecorps af 35,000 man under denne general vid fälttågets början sammandrogs på halfön emellan York- och Jamesfloderna, för att samtidigt med Grants öfriga operationer söka att från Richmond afskära de båda så ytterst vigtiga södra jernbanorna. Hans första rörelse, en demonstration uppföre Yorkfloden för att draga fiendens uppmärksamhet från trakten söder om hufvudstaden, syntes i början gynsam och lofva goda resultater. Men utgången af fälttåget rättfärdigade ej de befogade förhoppningarne. Butlers styrka, bestående af 2 armée-corpser, 10:de och 18:de, embarkerade nemligen den 4 Maj vid Yorktown och Gloucester, å en dertill afsedd transportflotta. Beledsagad af 10 kanonbåtar, 3 »*Doubleenders*»: *) *Eutaw*, *Mackinaw* och *Osceola*, 4 monitorer: *Tecumseh*, *Canonicus*, *Saugus* och *Onandaga* samt pansarskeppet *Atlanta*, gjorde denna transportflotta, lastad med trupper, en tur uppför Yorkfloden och vände samma afton efter mörkrets inbrott söderut, styrande kosan omkring fästningen Monroe och uppför Jamesfloden. Här landsatte Butler trupperna, utan att möta något fiendtligt motstånd, på åtskilliga punkter af båda flodstränderna, dels vid City Point, vid Appomattoxflodens mynning, dels ock vid Bermuda Hundred der hufvudstyrkan förlades, hvarefter starka rekognosceringsdetachementer åt alla håll genast utsändes. Ehuru dessa snart stötte på fienden lyckades det ett af dem, dock icke utan skarp strid, att upprifva ett ansenligt stycke af jernvägen emellan Richmond och Petersburg. Butlers cavalleri ströfvade vida omkring och uppnådde Danville-jernvägen nära hufvdstaden, utan att dock lyckas tillfoga denna jernbana någon särdeles

---

*) Jernfartyg, spetsiga i båda ändar.

skada, hvarefter intet annat val fanns än att återvända till Bermuda Hundred, hvarest hufvudstyrkan emellertid iakttagit den försigtigheten att starkt förskansa sig. Allvarsamma strider utkämpades emellertid med omvexlande framgång vid Swift Creek, Fort Darling m. fl. ställen i grannskapet af Richmond och Petersburg emellan Beauregards och Butlers trupper, men hufvudändamålet, besittningstagandet af kommunikationslinierna söder- och vesterut, uppnåddes aldrig.

I Georgien åter, hade händelserna gestaltat sig till fördel för nordens vapen.

General Shermans armée var visserligen vid fälttågets öppnande, liksom Grants i Virginien, i antal betydligt öfverlägsen sin motståndare, men Sherman hade icke, liksom sin ryktbare kamrat, ett ständigt understöd af flottan, hvilken liksom en flyttbar operationsbas oupphörligt tillförde honom krigsförnödenheterna, ej heller kunde han hoppas emotse förstärkningar i någon betydande skala i händelse han deraf skulle vara i behof. Men med den särdeles öfverlägsna administrativa förmåga, som i så hög grad utmärker general Sherman, gjorde denne erfarne och i hela landet ej mindre än i armén uppburne härförare, sig snart till herre öfver situationen i det han, klokt organiserande sina stridskrafter, med outtröttlig energi hopsamlade oerhörda förråder af krigsförnödenheter, vägbyggnads- broslagnings- och jernvägsmateriel, derigenom uppfyllande första vilkoret för framgång i det vidtutseende och vanskliga företag honom blifvit gifvit i uppdrag att utföra.

I de första dagarne af Maj eller samtidigt med General Grant i Virginien, öppnade Sherman fälttåget i Georgien. Med en armée af omkring 100,000 man stark, fördelad på tre corpser under Generalerna Thomas, Schofield och Mac Pherson, uppbröt han från sina under förflutna vinter innehafda kantoneringsqvarter bakom Tennesseefloden vid Chattanooga, Decatur och Huntsville, för att marchera på Atlanta, medelpunkten för Söderns jernbanesträckningar och en stad af särdeles stor betydelse. Emellertid hade äfven fienden under vinterns lopp, med de små resurser som ännu stodo den till buds, under den kunnige, erfarne och i många afseenden utmärkte General Joe Johnstone, på alla sätt rustat sig för att möta inkräktarens ansenligt starkare vapenmakt. Vid tidpunkten för fälttågets öppnande stod Johnstone med sin armée, uppgående till endast 56,000 man, deraf 8,000 man cavalleri, omkring 30 mil från Chattanooga i en förskansad ställning vid Dalton och hade derjemte låtit uppföra en rad af starka förskansningar på åtskilliga punkter af sin reträttväg till Atlanta, såsom t. ex. vid Resaca, Adairsville, Cassville, Kenesaw Mountain och Chattahoocheefloden. Staden Atlanta hade i detta hänseende icke

heller försummats, ty flera linier af starka jordverk hade blifvit uppförda omkring denna vigtiga plats.

Dessa starka repliställningar ersatte till en del Johnstones underlägsenhet i antal och åsamkade Sherman stora hinder på hans framryckande. Endast genom väl beräknade och af hans corpsgeneraler punktligt utförda kringgående rörelser vann Sherman terräng, men så långsamt, att han först efter $2^1/_2$ månaders förlopp hunnit tillryggalägga en sträcka af 70 mil sydvart hän mot sitt förelagda mål. Efter att hutvudsakligen genom förpostfäktningar hafva kämpat sig sin väg fram, stod han ändtligen den 10 Juli vid Chattahoocheefloden, å en punkt der Chattanoogajernvägen nära Atlanta öfvergår nämnde vattendrag. Endast vid Resaca och Kenesaw Mountain tog striden större utsfräckning. Vid förra stället måste Johnstone draga sig tillbaka ur elden med en förlust af 4.500 man, deraf 2,000 föllo i Shermans händer, då deremot den sednare förlorade i döde och sårade 3,500. Vid Kenesaw Mountain åter bemäktigade sig Unionstrupperna, den 22 och 23 Juni, fiendens yttre förskansningslinier, men då Sherman efter några dagars förlopp, den 27, angrep den fiendtliga hufvudställningen mottogs han med en så häftig eld från förskansningslinierna å de genom natur och konst särdeles starka, terassformade, höjderna, att han änskönt en lofvande början, slutligen likväl tvingades till återtåg med en förlust af 4,500 man af hans bästa soldater. Man säger äfven att Johnstone härstädes förlorade nära 1,000 man. För Sherman återstod efter denna motgång ingen annan utväg än att på nytt genom en kringgående rörelse söka utmanövrera Johnstone ur hans starka ställning, hvilket också snart lyckades. Den sednare skyndade sig, som beräknadt var, tillbaka till de starkt förskansade höjderna vid Chattahoochee, hvarefter han oförtöfvadt den 9 Juli öfvergick denna flod, det sista egentliga hinder som återstod honom att bekämpa innan han till slut som segrare skulle inrycka i Atlanta.

Under det Sherman emellertid beredde sig till öfvergången af denna flod hade en stor förändring försiggått i fiendtliga lägret. General Johnstone hade, till stor olycka för Söderns sak, af Davis blifvit afskedad och en af hans corpsbefälhafvare, General Hood, utnämnd i den afgångnes ställe. Denne hade genast med hufvudstyrkan intagit sin försvarsställning bakom det lilla vattendraget Peachtree Creek då Sherman efter flodöfvergången den 12, 17 och 19 Juli, hvilken tillskyndat honom en förlust af 1,500 man, avancerade med hela sin förenade styrka emot fienden den 20 samma månad. Under tappert motstånd från Hoods sida öfvergick största delen af Shermans trupper strömmen; fienden retirerade, men gick, efter några timmars uppehåll, åter anfallsvis till väga. Striden rasade derefter med våldsamhet till dagens slut då Hood, efterlemnande sina döda och

omkring 1,000 fångar i Shermans händer, måste draga sig tillbaka med en förlust af 3,500 man döde och sårade. Den 22 angrep åter Hood unionstrupperna, hvilka dock fördelaktigt förskansat sig. På alla punkter blef anfallet tillbakaslaget och fienden måste med en förlust af 2,000 fångar och 3,500 man döde och sårade draga sig inom staden Atlantas förskansningar. Sherman deremot förlorade 4,000 man döde och sårade och drabbades derjemte med den för ögonblicket nästan oersättliga förlusten af General Mac Pherson, som här stupade vid 36 lefnadsår, en sann och lojal medborgare samt en verklig heder och bästa föresyn för den armée han tillhörde. Atlantas intagande lät nu icke vänta på sig. Fullföljande sin gamla maxim, qvarlemnade Sherman endast en division framför stadens förskansade linier, hvarefter han kringgick densamma med hufvudstyrkan af sin armée, utsträckande sin march ända till Fairburn och Jonesboro, det sistnämnda beläget på Maconjernbanan, 19 mil från Atlanta. Här angrep Sherman fienden, under General Hardee, som icke kunde hålla sin af Schofield bakom Flintfloden kringgångna ställning. Hoods från Atlanta utsända undsättningscorps tillbakaslogs, och samtidigt med Hardees återtåg, hvarvid 10 kanoner och 2,000 fångar föllo i Shermans händer, utrymde Hood staden och lyckades förena sig med den förre vid Lovejoy, fem mil från Jonesboro, hvarest han skyndsamt intog en förskansad ställning. Den 1:sta September inryckte Shermans armée i Atlanta, priset för dess många mödor och uppoffringar. Personligen anlände han till denna stad några dagar senare, efter att hafva lemnat Hood i sin vid Lovejoy intagna ställning, emottagande, som ett ytterligare pris vid stadens fall, 17 kanoner och 1,000 fångar.

Man uppskattar inalles förlusterna under detta fyra månaders fälttåg för Shermans armée till omkring 39,000 och för de confedererade till måhända 40,000 man.

Efter Atlantas intagande afslutades 10 dagars vapenhvila, vid hvars tilländalöpande underrättelse ingick derom, att Hood hade satt sig i march med synbart uppsåt, att operera mot Shermans kommunikationslinie. Den senare skickade då, den 28 September, General Thomas tillbaka till Chattanooga och Nashville, för att organisera der qvarlemnade försvarskrafter samt satte sig sjelf med hufvudstyrkan i march och inträffade vid Kenesaw Mountain den 5, Kingston den 10 och Resaca den 14 Oktober, utan att hafva uppnått fienden, som öfverallt undvikit strid men upprifvit jernbanan vid Big Shandy. I Resaca erhöll Sherman underrättelse, att jernvägen till Dalton var förstörd af Hood, som äfven intagit nämnde stad, hvarvid betydliga förråder samt två batterier artilleri och 1,200 man fallit i fiendens händer. Hood hade derefter öfvergått bergen för att, som det syntes, framtränga i Tennesseedalen. Sedan sålunda Sherman, gäckad af

Hoods hastiga marcher, insett omöjligheten att upphinna honom, och i Gaylesville ytterligare erhållit kunskap derom, att han lika hastigt marcherade vidare mot Nashville, afsände han den 26 Oktober Schofields corps jemte 2 starka divisioner till sistnämnde stad, öfverlemnande försvaret deraf till den bepröfvade och särdeles utmärkte General Thomas, som således der kommenderade öfver inalles omkring 30,000 man. Sjelf satte han sig i march söderut, frigörande sig fullkomligt från allt beroende af Hoods rörelser, för att skrida till utförandet af fälttågsplanens andra del — uppnåendet af staden Savannah vid Atlantiska oceanen. Den 1 November återkom Sherman till Atlanta efter att hafva fullkomligt afbrutit sina kommunikationer med Norden, upprifvit broar, jernvägar och telegraftrådar till Kingston, Rome m. fl. ställen bakom sig samt uppbrändt fabriker och magasiner. Den 13 och 14 November tände han brandfacklan i Atlanta, sedan befolkningen förut fått god tid på sig att utflytta till det inre af landet eller aflägga trohetsed till Unionen, i hvilket senare fall den fick åtfölja hären. Sedan sålunda staden blifvit lagd i ruiner, hvaribland befunnos flera mekaniska verkstäder, kanongjuterier, fabriker m. m., satte Sherman sig i march. Han hade visserligen öfver 300 eng. mil att marchera i ett fiendtligt land, men hade deremot ingenting att frukta af sin motståndare, som stod nära hälften af detta afstånd bakom hans operationslinie och var således urståndsatt att uppnå honom. Han riskerade icke heller att möta något egentligt motstånd af befolkningen, ty hela den vapenföra delen deraf var inskrifven i Hoods armée. Under sådana förhållanden och vid en gynsam årstid borde han kunna hinna uppnå kusten på mindre än sex veckor, och härtill hade han hopsamlat stora förråder. Skörden var dessutom redan gjord och hornboskap säkerligen god tillgång på hvarhelst han gick fram, så att lefnadsmedels indrifvande ej mötte några svårigheter, särdeles som negerbefolkningen, hvilken i honom såg sin befriare, på allt sätt gynnade honom.

General Sherman, som den 9 November utgaf sin ryktbara dagorder om marchen, organiserade sina trupper (omkring 60,000 man) i 2 flyglar, den högra under befäl af General Howard, sammansatt af 15:de och 17:de arméecorpserna, Generalerna Logan och Blair, och den venstra under General Slocum, bestående af 14:de och 20:de corpserna, Generalerna Davis och Williams. Hvarje corps var formerad på tre divisioner och med hvardera af arméens flyglar åtföljde sex batterier fältartilleri à sex kanoner och en pontontrain. Cavalleriet, uppgående till 6,000 hästar, kommenderadt af General Kilpatrick, utgjorde en under denne general sjelfständig organisation.

I ofvannämnde dagorder anbefallde Sherman sina underhafvande den strängaste manstukt och disciplin, hvarjemte de ålades tillse, att trupperna

ständigt voro försedda med 10 dagars proviant och 3 dagars fourage för hästarne. Soldaterna, som medförde 10 dagars kaffe och salt, 5 dagars socker och 2 dagars bröd och kött, tillätos att under marchen uppsamla rotfrukter och boskap, hvarjemte såväl cavalleriet som artilleriet hade rättighet, att tillegna sig ett oinskränkt antal af befolkningens hästar och vagnar m. m. Vid minsta motstånd från innebyggarnes sida hade befälhafvarne skyldighet, att genom uppbrännandet af gårdar, plantager, byar och städer m. m. kräfva de strängaste repressalier.

Den 13 November afgick General Howard med arméens högra flygel från Atlanta och marcherade på två kolonner emot Jonesboro och Mac Donnough, dit han anlände den 16, under det att en del af cavalleriet gick öfver Griffin och Barnesville mot staden Macon. Vid Bear Creek stötte det sistnämnda på en fiendtlig corps, omkring 6,000 man stark, som efter en kort strid drog sig tillbaka till Macon. Den 20 hade cavalleriet, hotande Macon, inträffat i Griswoldsville och derstädes förstört jernvägen, under det Howard, som kom från M'Donnough, samtidigt öfvergick Ocmulgeefloden utan att möta fiendtligt motstånd, hvarefter han den 23 öfver Hillsboro och Clinton ankom till Gordon och Whiting. Cavalleriet gick derefter genom Milledgeville mot Augusta.

Den venstra flygeln åter, hade emellertid den 14:de satt sig i rörelse mot Decatur samt derifrån, med 14:de armée-corpsen besatt Covington och med den 20:de Madison, allt utan motstånd, under det cavalleriet avancerade vidare, liksom högra flygelns, hotande staden Augusta. Båda armée-corpserna fortsatte derefter marchen till Eatenton och Milledgeville, hvilket senare uppnåddes den 22 och 23, sedan dock före afmarchen från Madison flera offentliga byggnader derstädes blifvit nedbrända och vid Oxford flera bebygda ställen, hvaribland Georgiens berömda Emory Colledge, blifvit lågornas rof.

Den 24 lemnade arméen åter Milledgeville. Venstra flygeln skulle gå på Sandersville och den högra utefter jernvägen till Tenille Station söder om sistnämnde stad, för att upprifva denna bana, hvaremot cavalleriet under Kilpatrick hade order att skyndsamt uppnå och förstöra jernvägen Millen-Augusta samt ur fängelset i Millen befria derstädes förvarade fångar.

Hela venstra flygeln inträffade i Sandersville den 26, hvarefter den ena af dess corpser beordrades att fortsätta marchen utefter jernvägen och fortfarande upprifva densamma, under det att den högra flygeln skulle marchera på den södra stranden af Ogecheefloden. Den 17:de armée-corpsen gick öfver floden söder om Louisville och uppref jernvägen till Millen, der Kilpatrick öfver Waynesboro, med 14:de corpsen som understöd, inträffade, men för sent för att befria fångarne, hvilka

blifvit i god tid förflyttade. Hotad af fiendtligt cavalleri under General Wheeler, vände nu Kilpatrick tillbaka emot denne, samtidigt demonstrerande emot Augusta.

Den 5 December var hela arméen vid Millen och marcherade derefter, med undantag af 15:de corpsen, som gick söder om floden, emot Savannah på halfön emellan Savannah- och Ogecheefloderna. Kilpatrik åter stötte på fienden vid Waynesboro der han kastade honom tillbaka öfver Briar Creek och uppnådde derefter öfver Springfield den öfriga arméen, som den 9 December efter ringa motstånd stod framför målet — det efterlängtade Savannah, innanför hvars förskansningar Hardees trupper blifvit tillbakaträngde.

General Howard inneslöt nu staden på södra och vestra sidorna, under det att Slocum intog sina ställningar på den norra, med sin venstra flygel stödd på floden, hvilken Kilpatrick deremot beordrades att med cavalleriet öfvergå, för att, jemte en recognoscering af fästet Mac Allister, i dettas granskap söka förbindelse med flottan i S:t Catharine sund. Allt lyckades förträffligt och den 13 skickade Sherman en division fram emot fästet. Detta fäste, som beskjöts en hel dag i Mars månad 1863 af 4 monitorer, 3 kanonbåtar och 3 mörsarefartyg, hade en bestyckning af 23 kanoner och en besättningsstyrka af 300 man, intogs nu ofvannämnde dag af General Hazen utan någon särdeles svårighet och med en uppoffring af endast omkring 90 man.

Samma dag som fästet föll öppnades förbindelse med flottan genom en djerf och skicklig officers afsändande i båt på floden. Nu reqvirerade Sherman, med flottans tillhjelp, belägringsartilleri från Port Royal och uppmanade General Foster, som derstädes hade befälet, att söka afskära förbindelsen emellan Savannah och Charleston, samt bemägtiga sig Pocataligobron och att afstänga den enda reträttväg på hvilken General Hardee, efter ett möjligen lyckadt utfall från Savannah, kunde undkomma med sina trupper.

Redan 4 dagar efteråt hade Sherman emottagit en del belägringsartilleri, som oförtöfvadt bragtes i position, hvarunder han emellertid uppfordrade staden till kapitulation.

Detta afslogs af General Hardee, som likväl natten emellan den 20 och 21 lyckades att med sina trupper lemna staden och undkomma norr ut. Savannah med 150 kanoner, stora ammunitionsförråder, 30,000 balar bomull, fem ångbåtar, ett vädursskepp och ett pansarfartyg samt 800 fångar föllo i Shermans händer.

I en månad qvarstadnade nu segraren i Savannah för att ombesörja kompletteringen af sina förråder, härens uthvilande och förberedandet af fälttågsplanens tredje del: marchen genom båda Carolinorna till en slut-

lig förening med Grants armée i Virginien. Den 15 Januari detta år öppnades detta fälttåg och redan den 16 Februari stod Sherman, efter åtskilliga sammandrabbningar med spridda fiendtliga corpser, framför det vigtiga Columbia i Södra Carolina, hvilken stad utan särdeles svärdslag följande dag öfverlemnades med 43 kanoner och stora proviant- och ammunitionsförråder. Marchen fortsattes derefter vidare under oupphörliga fäktningar med mindre ströfcorpser under General Johnstone, som nu återfått öfverbefälet och hvars armée stod i Norra Carolina, till Chesterfield, Fayetteville och Goldsboro, hvilken sistnämnde stad intogs den 20 Mars, sedan dock Sherman, med en förlust af omkring 2,000 man å fiendens sida, tillbakadrifvit Johnstones hela samlade styrka, 30,000 man, till Smithfield.

Med Goldboros fall var fälttågets hufvudsakliga mål uppnådt. De båda Carolinorna hade blifvit undertryckta. Dess förnämsta städer Charleston, Augusta, Columbia, Branchville, Orangeburg, Willmington, Cheraw, Chesterfield, Fayetteville, Newbern m. fl. hade, jemte ansenliga förråder af alla slag, fallit i segrarens händer. En del af dem voro, betingadt af nödvändigheten, nedbrända och lagda i ruiner, vare sig antingen af segraren eller af den öfverallt retirerande fienden.

Sherman hade med utgången af detta fälttåg åter lagt en ny frisk lager till sina många förut förvärfvade som härförare. Han hade under detta senare fälttåg återigen tillryggalagt en vägsträcka af 350 mil uti fiendtligt land på 66 dagar, hvarunder han dock ej ringa blifvit uppehållen med omsorger för transporterandet af öfver 25,000 unionelt sinnade flyktingar, hvilka öfver Willmington afsändes till olika hamnar i Norden. Med endast en förlust af inalles omkring 2,500 man stod Sherman efter detta nio veckors fälttåg i Goldsboro; ett vackert resultat om man dervid tager i betraktande alla de svårigheter han hade att bekämpa, hvaraf jag blott vill anföra de många flodöfvergångar och öfver 100 mil vägförbättringar, han hade att verkställa under en ogynsam årstid och oftast under fiendtlig eld.

Vi skola nu återvända till Virginiens krigstheater, hvarest, som vi torde påminna oss. vi lemnade Grants armée framför Richmond vid Chickahominy.

I en depech till regeringen af den 11 Maj hade Grant skrifvit, »att han ville kämpa striden ut på *denna linien* om ock hela sommarn skulle

dertill behöfvas.» Men *"denna linie"*, som betäckte Washington och var, så att säga, regeringens linie, hade emellertid, detta löfte oaktadt, blifvit så skrufvad och förändrad genom Grants ständiga flankrörelser, att arméen redan den 16 Juni stod på Jamesflodens södra strand, efter att, liksom General M'Clellan, hafva försökt sin krigslycka vid Chickahominy.

General Grant förutsåg säkert ej huru fälttåget skulle gestalta sig då han så oförsigtigt aflät ofvannämnde depech. I Grants orubbliga vilja och uthållighet, hvarigenom han till sist äfven öfvervann regeringens motstånd, ligger denne generals hufvudsakliga storhet och hemligheten i hans framgångar.

Man kan anse, att med bataljen vid Cold Harbor slutade första delen af Grants fälttåg i Virginien. Från Rapidan till Chickahominy hade det varit en fortsatt kamp under lysande tapperhet, hvars resultater långt ifrån motsvarade de berättigade förväntningarne. Grant hade visserligen vunnit terräng och närmat sig Richmond; men hvilka offer hade icke derför erfordrats! Det blodiga Cold Harbor utestängde för alltid det lilla hopp att uppnå hufvudstaden norr ifrån, som ännu återstod Grant, och detta i förening med de ansenliga förluster man lidit, frammanade till och med allvarsamma funderingar på fredsunderhandlingar med Södern. I detta sakernas läge ingick underrättelserna om Shermans lysande framgångar. Nordens jubel var oerhördt; fredstankarne glömdes och hoppet om Söderns underkufvande vaknade åter med full styrka.

Efter träffningen vid Cold Harbor beslöt Grant således, att åter förändra sin operationslinie och öfvergå Jamesfloden.

På aftonen den 12 Juni satte hela arméen sig i march. 5:te armécorpsen gick öfver Longbridge och avancerade jemte Wilsons cavalleri fram mot New-Marketvägen och på den enda väg som leder öfver White Oak Svamp, för att betäcka arméens rörelse. 2:dra armée-corpsen marcherade till Wilcox Landing. 6:te och 9:de armée-corpserna marcherade öfver Jamesbridge till Charles City, och den 18:de gick till White House för att derifrån begagna transportflottan. Trossen gick deremot öfver Chickahominyfloden nedanför Jamesbridge.

Nästa morgon upptäckte General Lee arméens rörelse och drog sig tillbaka till Richmond.

Afståndet till Jamesfloden, dit 2:dra armée-corpsen ankom den 13, är omkring 10 eng. mil. Broslagningen försiggick den 14 på femton timmar, hvarunder slogs en 1,000 alnar lång pontonbro, och denna öfvergicks den 16, så att vid middagstiden nämnde dag hela arméen stod på södra flodstranden.

Emellertid hade vigtiga händelser inträffat. Den 10 hade nemligen General Butler försökt att angripa staden Petersburg. Hans cavalleri gick

söder om staden och intog utan svårighet derstädes befintliga verk, men måste snart åter öfvergifva dem och draga sig tillbaka. Infanteriet under General Gillmore, som gick sydost om staden, hade icke bättre framgång, utan måste återvända till Bermuda Hundred.

Men den 14:de på eftermiddagen ankom emellertid 18:de armée-corpsen till sistnämnde ställe och gick samma natt på Butlers order, förstärkt med cavalleri och en neger-division, öfver Appomatoxfloden samt marcherade följande morgon i daggryningen mot Petersburg.

Redan efter några mils march påträffades här flera fiendtliga verk af ansenligaste betydelse och först klockan 7 på aftonen hade man hunnit så förvissa sig om dessas natur och styrka att ett angrepp kunde företagas. Detta lyckades. Fiendens alla förskansningar jemte 400 fångar och 13 kanoner föllo i unionstruppernas händer. Nu inträdde mörkret och all vidare strid afstannade för dagen, ehuru Hancocks corps (2:dra arméecorpsen) genom order från Grant äfven anländt till stället. Man uppskjöt således med fortsättningen till följande dag.

Men Lee åter, som knappast hade erhållit underrättelsen om flodöfvergången förrän han anade att det gälde Petersburg, skyndade till undsättning, öfvergick floden vid Drurys Bluff och ankom natten emellan den 15 och 16 till nämnde stad med stora stridskrafter.

General Hancock, som nu insåg att hvarje ögonblick var dyrbart, gaf då oförtöfvadt order om ett nytt angrepp tidigt följande morgon. Detta gick lamt tillväga i halfmörkret och afstannade dels tillfölje af fiendens hårdnackade motstånd, dels ock med anledning af order från General Grant, som anbefallde inväntandet af 9:de och 5:te armée-corpserna till förstärkning. Först klockan 4 e. m. förnyade Hancock anfallet, understödd af 9:de och 18:de armée-corpserna. Ehuru detta med lysande tapperhet och vexlande lycka utkämpades kunde dock Hancock icke lyckas att tillbakadrifva fienden, som ännu vid mörkrets inbrott innehade sin ställning. Först då ankom 5:te armée-corpsen, hvarefter man ändtligen följande dag lyckades att tillbakadrifva fienden. Under dessa trenne dagar hade Grant, enligt de uppgifter jag erhållit, förlorat 4,000 man. Han beredde sig dock åter, att ännu en gång angripa sin motståndare. Denne hade emellertid dragit sig tillbaka omkring 3,000 yards närmare staden och der intagit en ansenligt stark och utbredd ställning, späckad med ett aktningsbjudande artilleri inom systematiskt byggda förskansningar. Grant fällde dock ej modet utan anföll med hela sin armée, men blef med stora förluster tillbakaslagen. Han fann emellertid snart att staden icke kunde på detta sätt intagas och beslöt, som det synes med hänseende till den lämpliga operationsbas som erbjöd sig vid City

Point, att gent emot Lee förskansa sig i den ställning, han vid denna tidpunkt innehade.

Vi finna nu att Grants armée, efter sex veckors blodigt fälttåg, tillryggalagt mer än halfva pereferien af den cirkel uti hvilken stridens mål, Richmond, är medelpunkten, utan att hoppet om detta måls ernående i någon nämnbar mån hade skridit närmare.

Grant stod nu vid Petersburg, 22 mil söder om Richmond, försatt uti svårigheter som i sanning pröfvade hans härförareegenskaper. Ehuru kampen gälde sistnämnde ställe skulle den ju synbarligen komma att afgöras vid det förra, ty alla tecken gåfvo vid handen att Lee här ämnade hålla stånd, afvakta händelserna och låta allt komma till ett slutligt afgörande framför Petersburg.

Jag kan ej förstå General Lees beräkning i detta hänseende. Kunde han verkligen ännu i denna stund så lita på sin krigslycka eller hvarföre skyndade han icke att uppgifva Richmond och draga sin armée tillbaka från Petersburg samt genom att lemna Virginien till spillo låta den confedererade arméen draga sig till det inre af landet och först på centralkrigstheatern åter upptaga striden? Denna skulle otvifvelaktigt der fordrat de största kraftansträngningar af hans motståndare.

Jag tror att en sådan rörelse skulle gifvit åt kriget en helt annan vändning. Confederationen hade visserligen gjort en oersättlig förlust genom Richmonds fall och Virginiens utrymmande, men det är tydligt att å andra sidan stora fördelar för krigförandet skulle tillskyndats Söderns sak genom ett dylikt steg. I Norden skulle en sådan sakernas vändning lemnat föga hopp öfrigt om en snar och afgörande seger, hvarigenom frågan om fred der åter skulle med allvar upptagas. Det vissa är, att Lee genom en sådan reträtt skulle gifvit en svår stöt åt Nordens ännu så hoppfulla sak.

I den starkt förskansade ställning framför Petersburg, hvari vi nyss lemnade de båda härarne, förflöt nu ett fjerdedels år, hvarunder väldiga strider om besittningsrätten till de trenne södra jernbanorne nästan dagligen utkämpades. *)

Gent emot Lees försvarslinie, som hade en längd af omkring 40 eng. mil, späckad med 27 starka redutter, sinsemellan förbundne med alla fältbefästningskonstens medel, stod Grants här, omkring 100,000 man stark, omslutande den förres i lika starka förskansningar, hvilkas styrka

*) Återigen tvingas jag, att med anledning af det begränsade utrymmet i detta arbete, vidtaga förkortningar i berättelsen. Jag nödgas sålunda här förbigå skildrandet af de krigshändelser, som närmast efterfölja ofvanberörde tidpunkt.

dag efter dag ökades. Efter hand upprättade Grant derjemte ett befästadt läger, omkring 3 eng. mil långt och 1½ mil bredt, med sina circumvallations- och contravallationslinier, beläget ungefär 6 eng. mil från City Point, arméens operationsbas vid Jamesfloden, hvarest en ansenlig depot inrättades. Från sistnämnde ställe företogs äfven med stor skyndsamhet anläggandet af en jernbana, som i en vidlyftig curva omslöt hären och medgaf de beqvämaste kommunikationer.

Under det att emellertid Grants soldater kämpade mången hjeltebragd framför Petersburg och Richmond, hade som vi veta, Sherman med Georgia-arméen utfört stora och i strategiskt hänseende oskattbara bedrifter. Hoods här hade blifvit slagen och i grund upprifven af Thomas vid Nashville. Johnstones 30,000 man funnos numera till nästan endast på papperet. Savannah hade fallit för Shermans segerrika svärd, Georgien och de båda Carolinorna hade blifvit underkufvade och den 23 Mars detta år stod sistnämnde general utan särdeles motstånd vid Goldsboro, endast 120 eng. mil söder om Petersburg. Först nu synes det mig, som om Lee rätt uppskattat hela vidden af den fara, hvari Söderns sak och dess arméer sväfvade. I slutet af förlidet år hade Lincoln med stor öfvervigt blifvit återvald till President, hvilket tydligen bebådade krigets fortsättande till det yttersta å Nordens sida. Alla fredsunderhandlingar hade strandat. Söderns snara underkastelse var ju ögonskenlig. Dess härar förminskades dagligen genom många samverkande orsaker. De decimerades dels genom de täta, blodiga striderna, dels genom desertion, dålig beklädnad, usel kost och utspisningens oregelbundenhet, dels ock genom befolkningens leda för krigets fortsättande och undandragande från utskrifningen.

Man skulle i sanning vara blind för att icke kunna se huru upplösningen med säkra steg närmade sig målet.

Men General Lee var dock ej den som i första hand förlorade modet. Nu, när det var försent, beslöt han sig för att draga sig tillbaka från Petersburg, uppgifva Richmond och Virginien samt, i förening med de öfverblifna skarorna från Johnstones armée, retirera till dess att striden kunde med bättre hopp om framgång eller åtminstone med någon utsigt om bättre fredsvilkor, återupptagas.

Enligt krigsministerns rapport uppgingo stridskrafterna vid denna tidpunkt till följande siffror:

Unions-arméen:		*De confedererades armée:*	
General Grants armée vid Richmond och Petersburg	105,000	General Lees armée.	54,000
Gen. Sheridans i Shenandoahdalen	30,000	General Beauregards armée .	25,000
		General Johnstones „ . .	30,000
		I Shenandoahdalen.	3,000

Unions-arméen:

Gen. Shermans i N:a Carolina	90,000
Gen. Schofields i d:o d:o	20,000
Gen. Thomas i Tennessee . .	45,000
Gen. Canbys vid Mobile . . .	35,000
Vid Mississippi och i Western	65,000
I det inre landet	65,000
På kusterna	25,000
	480,000
dessutom spridda öfver hela landet	120,000
tillsammans	600,000

De confedererades armée:

I Golfstaterna	15,000
I Western	30,000
S:a	157,000

hvarjemte utskrifningen till den 1:sta Maj ökade Unions-arméens styrka till 1,000,516 man. I dessa siffror äro alla närvarande officerare, läkare, intendenter, civiltjenstemän, trosskuskar m. fl. inbegripne, men dessutom funnos i Unions-hären:

Detacherade	132,000
Sjuke och invalider	179,000
Permitterade och fångar .	31,000
Deserteurer.	20,000
S:a	362,000

För General Grant, som vid förhandenvarande tidpunkt måste hafva tillfullo genomskådat sin motståndares afsigter, förelåg nu till uppgift, att uppehålla Lee till Shermans ankomst, hvarigenom han med förenade, öfverlägsna stridskrafter skulle bli i stånd att besegra sin fiende och tvinga honom till kapitulation.

Men samtidigt med Shermans intagande af Fayettville i N:a Carolina, beordrade Grant den i Shenandoahdalen med 30,000 man posterade General Sheridan, att marchera på Lynchburg. Den 27 Februari uppbröt denne för detta ändamål med fem cavalleri-divisioner, tillsammans 10,000 man, från Winchester, trafvade hurtigt uppföre dalgången, intog Staunton den 2 Mars och ryckte derefter vidare ohejdadt fram längs efter jernbanan till Waynesboro. Här stötte han på en fiendtlig corps på 2,500 man under General Early, som snart besegrades, hvarvid han gjorde ett byte af 1,000 fångar och 7 kanoner. Vägen fortsattes derefter till Charlotteville och snart hade han derstädes upprifvit jernbanorna till Richmond och Petersburg.

Grants order till Sheridan innehöllo emellertid, att han icke allenast skulle sätta sig i besittning af Lynchburg och derstädes upprifva jernbanan till Petersburg samt förstöra Jamesriverkanalen utan ock derefter, vester om Danville, utsträcka marchen söderut och förena sig med Sherman. Men Jamesfloden steg så betydligt att den derstädes icke kunde öfvergås, hvarigenom Sheridan förhindrades att åtlyda denna order och

måste i stället åtnöja sig med att förstöra kanalen och derefter göra ett försök att öfvergå floden öster om nämnde stad. Härvid mötte emellertid ett nytt hinder ty fienden hade naturligtvis skyndat att upprifva alla broarne öfver floden. Han beslöt då, att sedan kanalen blifvit fullständigt raserad, marchera norr om Richmond för att förena sig med Grants armée. Detta lyckades förträffligt. Den 18 Mars inträffade han vid White House, efter att hafva, dels i grund förstört centraljernbanan emellan Louisa Court House och Beaverdam Station, dels ock i en fäktning med fienden vid öfvergången af North-Annafloden gjort ett byte af tre kanoner och en stor del fångar. Den 27 Mars stod han med hela sin samlade styrka på Grants högra flygel norr om Jamesfloden, och anmälde sig samma dag hos den sistnämnde i högqvarteret vid City Point, der allt var beredt för den sista, afgörande striden.

Grants afsigt med detta Sheridans med skäl berömda ströftåg, som i hög grad allarmerade den synbarligen modfällda fienden, står emellertid, efter mitt ringa förmenande, illa tillsammans med planen, att under inväntandet af Sherman, uppehålla honom. Lee hade också under tiden tagit sitt parti. Hans reträttplan hade vuxit till mognad.

För densammas utförande beordrade han General Johnstone, dels att under kraftigt motstånd mot Sherman draga sin venstra flygel så småningom tillbaka, dels ock att samla båtar till brobyggnader öfver Roanokefloden, hvarjemte order utfärdades om förråders uppläggande vid Amelia Court House och om marchrouters upprättande för de olika marchkolonnerna. För utförandet af sin egen armées reträtt följde han deremot sin gamla bepröfvade maxim, att gå anfallsvis tillväga. Han beslöt således att till skydd för sin tillbakagående rörelse, anfalla Grants högra flygel vid Appomatoxfloden, hvarvid han till sin reträttväg utsåg den med nämnde flod jemnlöpande Coxroad, hvilken väg han hoppades att Grant skulle lemna obetäckt, dertill tvingad genom behofvet att kasta sin vid Boydtonvägen posterade venstra flygel till den högras understöd. Planen var i sanning anlagd med en snillrikhet, hvari man igenkänner den bepröfvade fältherrn Robert Lee. Den hade väl förtjent en annan utgång än den fick genom det misslyckade utförandet.

Grants ställning var utomordentligt stark. Ansenliga redutter, bestyckade med fästningsartilleri, sinsemellan förenade medelst löpgrafvar och försvarade af vidlyftiga förhuggningar, pallisader m. m. bjödo Lee spetsen. En af dessa redutter, Fort Steadman, som onekligen erbjöd stora fördelar för ett dylikt angrepp, utvaldes till anfallspunkt. På morgonen den 25 Mars anföll Lee med två divisioner, under General Gordon, hvilka, knappast upptäckta i halfdunklet, stormade fram och genom en hastig och väl utförd öfverrumpling bemäktigade sig verket. Största de-

len af besättningen gjordes till fångar och kanonernas eld riktades emot tre närliggande verk, som genast utrymdes. Omedelbart derefter framskickade Lee de trupper, omkring 15,000 man, som voro afsedda till Gordons understöd. Men dessa fördes illa och rönte motgång, hvarigenom ett nytt anfall af Gordons trupper, på Fort Hascall, helt och hållet misslyckades. Emellertid hade Grants öfriga verk, hvilkas eld kunde blifva verksam, börjat att väldigt beskjuta Fort Steadman, der Gordon sökte återsamla sina trupper, hvarjemte 9:de armée-corpsen erhållit order att derifrån utdrifva fienden. Detta lyckades, de confedererades nederlag följde och Lees plan var omintetgjord. Förutom de stupade och sårade, hvilkas antal är mig obekant, förlorade Lee vid detta tillfälle 2,000 man, som nedlade sina vapen.

Innan den sistnämnde kunde återtaga offensiven satte Grant sig emellertid i rörelse och öfvergick till det förberedda, slutliga anfallet på sin motståndare. Planen härtill syntes vara densamma, som vanligen följdes, nemligen en kringgående rörelse omkring fiendens högra flygel under betäckning af cavalleri på flanken. Ordern härom lydde hufvudsakligen sålunda: »Infanteriet kringgår fiendens högra flygel under det att cavalleriet betäcker flanken och upprifver södra jernbanan. City Point hålles derjemte starkt besatt och ställningen öster om Weldonjernbanan försvaras af 9:de armée-corpsen.» Det synes häraf att Grant förutsåg hurusom Lee skulle möta angreppet på flygeln medelst alla sina disponibla truppers ditsändande. 9:de arméecorpsen erhöll derföre särskilda order, att vid första lägliga tillfälle angripa fiendens på denna punkt ganska blottade ställning.

General Sheridan ankom, som vi veta, den 27 Mars till City Point. Samma dag gick General Ord öfver floden med en division af hvardera 24:de och 25:te armée-corpserna samt något cavalleri, hvilka trupper aflöste 2:dra och 5:te armée-corpserna, och intogo den förskansade ställningen vid Hatchers Run.

Den 29 Mars kl. 3 på morgonen satte Warren (5:te armée-corpsen) sig i march och gjorde en lång omväg för att kunna passera Rowanty Creek, slog derefter in på Quaker road och passerade Gravelly Run under skottvexling med fienden. 2:dra armée-corpsen, General Humphrey, *) öfvergick deremot Hatschers Run 4 mil högre upp, marcherade derefter längs floden åt vägen till Dabneys Mill samt satte sig der i förbindelse med Warren. Sheridan gick med cavalleriet öfver Rowanty Creek vid Reams Station och inträffade vid Dinwiddie Court House på aftonen samma

*) General Hancock hade blifvit aflöst och fått eget befäl i Shenandoahdalen.

dag, hvarest order mötte honom från Grant, att tidigt följande morgon kringgå Lees högra flygel för att angripa honom i ryggen. Den sistnämnde deremot, hade intagit sin ställning i vestlig riktning från Hatchers Run och betäckte White Oak road, som till hvad pris som helst måste skyddas ända till den vigtiga vägknuten vid Five Forks. För detta ändamål ditsände Lee så mycket trupper han kunde undvara framför Petersburg. Dessa voro sannerligen, i jemförelse med Grants stridskrafter, ej många, ty hela hans försvarsställning intog en längd af 35 eng. mil, till hvars besättande han knappast egde 40,000 man utom sitt cavalleri. Norr om Jamesfloden hade han visserligen 2 divisioner infanteri under Longstreet och en division till observation af Bermuda Hundred, men dessa trupper vågade han icke röra. Likväl gaf han Longstreet order att marchera till Petersburg i händelse Grants trupper skulle utrymma sin ställning norr om Jamesfloden. Det påstås att Longstreet först fyra dagar efteråt fick kunskap om General Ords öfvergång af floden. I Petersburg hade Lee fyra divisioner infanteri. Af dessa skickade han två divisioner och fyra brigader jemte en cavalleridivision, tillsammans omkring 15,000 man, vester ut mot Five Forks.

Under natten till den 30 Mars utbröt ett våldsamt oväder, som i högsta grad förhindrade marchen för Grants trupper, och såväl följande dag som den 31 gingo till ända utan att de senare angrepo. Men Lee återigen, som dragit stor fördel af Grants uppskof, fullföljde nu sin gamla taktik och öfvergick till anfall. General Warren, som stod på venstra flygeln, hade emellertid den 31 blifvit aflöst af 2:dra armé-corpsen, som derefter drog sig något åt venster. Detta gaf Warren tillfälle, att med hela sin corps (den 5:te) marchera emot de fiendtliga verken vid Clayburne road och White Oak road. Just under utförande af denna rörelse blef han angripen af fienden kl. 10 f. m. Med oemotståndlig kraft och beslutsamhet bröto som vanligt, Lees trupper fram. Den division som fick emottaga första anfallet sprängdes i vild flykt och den följande kastades tillbaka i största oordning, då slutligen, vid den tredje divisionens uppkomst i elden, fiendens angrepp afslogs. Warren lyckades dock snart att åter ordna sin corps, hvarefter han i sin tur angrep sin motståndare samtidigt med en väl utförd flankattack af en division af 2:dra arméecorpsen, hvarigenom fienden med betydlig förlust tillbakadrefs.

Emellertid hade Sheridan vid Dinwiddie Court House nogsamt insett betydelsen af Five Forks, beläget på White Oak-vägen, endast omkring 4 mil från Lees yttersta högra flygel. Han beslöt då att ditskicka en betydlig styrka, som också utan särdeles motstånd, den 31 på morgonen, satte sig i besittning af fiendens här uppförda verk. Men innehafvandet var dock ej af lång varaktighet, ty inom kort fick fienden

förstärkning och Sheridan kastades tillbaka till Dinwiddie, hvarest han, hårdt förföljd, ändtligen lyckades, att med sitt till fots stridande cavalleri bakom i hast uppförda bröstvärn och med det inträdande mörkret till bundsförvandt, motstå fiendens vidare angrepp.

Under det att allt detta pågick hade Grant, af oro för Sheridan, kl. 5 e. m. gifvit Warren order att söka förbindelse med den förre på White Oak-vägen. Men detta hann ej verkställas förr än Warren erhöll en ny order, omkring kl. 9 på aftonen, att till Sheridans undsättning afsända en division fram emot Boydton-vägen. Knappt var denna order åtlydd förr än ungefär en timma senare en ny order från Grant anbefallde Warren, att med sina båda återstående divisioner skynda att angripa den den fiende som hotade Sheridans rygg. Den först afmarcherade divisionen, som skulle öfvergå Gravelly Run, inrapporterade emellertid, att bryggan öfver detta vattendrag blifvit afbränd af fienden och att först omkring kl. 2 nästa morgon (den 1 April) då en ny bro hunnit blifva färdig, kunde han rycka vidare. Med anledning af denna rapport lärer Grant återigen tillsändt Warren en ny order, anbefallande honom att med sina två divisioner genom en omväg uppnå Dinwiddie Court House på Quaker road. Men den sistnämnde, som insåg att han genom en dylik march först följande förmiddag kl. 8 kunde inträffa derstädes, åtlydde icke ordern utan inväntade utgången af broslagningen.

Faran hade dock ej varit så stor som Grant trodde, ty Lee kunde icke gerna med så betydlig styrka längre qvarstå vid Dinwiddi under det att Warren hotade hans venstra flank. Redan kl. 10 på aftonen hade också fienden dragit sig tillbaka till Five Forks, efterlemnande endast ett svagt cavalleridetachement som nästa morgon, när Warrens första division närmade sig, utrymde ställningen, och kl. 7 nämnde morgon (den 1 April) stötte Warrens hela corps till Sheridan emellan Dinwiddie Court House och Five Forks.

Utan tvifvel var det sålunda General Warrens klokhet och förutseende, som Grant hade att tacka derföre att han nu, i jemförelse med sin motståndare, hade ganska stora stridskrafter samlade på denna punkt.

Klockan 2 e. m. stod Sheridan framför fiendens förskansningar vid Five Forks, hvilka tre timmar senare till större delen stormades och intogos af två divisioner af Warrens corps, som dervid äfven gjorde ett byte af 2,500 man fångar. Den 3:dje divisionen hade emellertid uppnått Forks road och angrep derifrån samtidigt med cavalleriet. En ursinnig kamp inträdde, hvari fienden, som slutligen såg sig anfallen från tre håll, försvarade sig med förtviflans hjeltemod till dess ändtligen allt vidare motstånd var fåfängt och de mycket glesnade, tappra skarorna anträdde sitt återtåg, förföljda af två cavalleridivisioner. Valplatsen var betäckt

med stupade och sårade, och allt artilleri jemte inalles 5,000 fångar föllo i unionstruppernas händer. Endast genom en hängifven officers uppoffring räddades den tappre Warrens lif då han i fallet från sin dödskjutne häst var nära deran att ljuta hjeltedöden genom det hugg som en fiendtlig ryttare riktade åt hans hufvud. Enligt uppgift skulle de confedererade i denna strid kämpat med högst 10,000 man emot Warrens 20,000 och Sheridans 13,000 man cavalleri, hvilket senare, beväpnadt med karbiner, till stor del stredo till fots.

Grant hade således, mot förlusten af omkring 1,000 man i denna träffning, ändtligen kommit i besittning af den så länge eftertraktade Södra jernbanan, och segern hade äfven varit så fullständig, att han icke ett ögonblick längre uppsköt att angripa ställningen framför Petersburg, som numera försvarades endast af två divisioner. Under natten till den 1 April började han beskjuta de fiendtliga verken och denna kanonad underhölls utan afbrott ända till kl. 4 på morgonen den 2 April då 6:te, 9:de och 24 arméecorpserna öfverallt gingo till storms. Den 9:de corpsen, under General Parke, intog fiendens hela yttersta förskansningslinie å dess front, men dess vidare framryckande afslogs dock genom det tappraste motstånd från närmare staden belägna verk. General Wright med 6:te armée-corpsen, åtföljd af två divisioner af den 24:de, intog allt på sin väg, under det att sistnämnde corps' tvenne öfriga divisioner bemäktigade sig ställningen vid Hatchers Run. Samtidigt ryckte derefter hela de båda sistnämnda armée-corpserna närmare staden på hela den front som ligger emellan Weldonjernbanan och Boydtonvägen. 2:dra armée-corpsen, som deremot stod vester om Hatchers Run, intog derstädes befintliga verk, förenade sig derefter med 24:de corpsen och kastade fienden öfverallt tillbaka. En division af den senare corpsen angrep det starka Fort Gregg, beläget nära Weldonjernbanan. Efter flera misslyckade stormningar intogs det ändtligen med stora förluster å båda sidor. Af dess 250 man starka besättning voro 220 man stupade Redan kl. 7 på morgonen hade allt detta försiggått, men ännu återstod en inre. linie af förskansningar att göra sig till herre öfver. Detta lyckades äfven under dagens lopp utom för 9:de corpsen, som ännu alltjemt rönte det starkaste motstånd.

Synbarligen var General Lees afsigt med alla dessa ansträngningar, att uppehålla fienden till nattens inbrott för att i skydd af mörkret kunna lemna staden, ty otvifvelaktigt hade han redan länge förutsett det sorgliga öde, som slutligen skulle drabba honom och den sak åt hvilken han i fyra år så hängifvet offrat sig. Man berättar också, att han redan kl. 10 på förmiddagen afsände ett telegram till Jefferson Davis i Richmond, hvari han meddelade honom dels sin afsigt att under nattens lopp

utrymma sistnämnda stad såväl som Petersburg, dels ock att »vidare motstånd är fåfängt».

Tidigt på morgonen den 3 April inlupo från alla håll underrättelse till Grant, att Lees hela armé var i reträtt, att pansarbåtarne och flodbryggorna vid Richmond blifvit sprängda i luften och att fienden satt eld på staden på flera punkter.

Endast en väg låg ännu öppen, på hvilken Lee, genom hastiga marcher kunde söka sin räddning, nemligen vägen till Lynchburg, hvarigenom han möjligen kunde sätta sig i förbindelse med Johnstone. Men dertill fordrades först och främst att han kunde lyckas oantastad af Grant, uppnå Burksville Junction, som skulle sätta honom i besittning af Danvillejernvägen. Detta synes också varit hans plan. Utan ringaste uppehåll marcherade han således hela natten och följande dag, och inträffade på aftonen vid Amelia Court-House, 38 eng. mil från Petersburg, efter att vid Goodes Bridge hafva öfvergått Appomatoxfloden.

Grant deremot, som emellertid ögonblickligen låtit besätta Richmond och Petersburg, skickade nu omedelbart den ena armée-corpsen efter den andra, för att i ilmarcher på södra stranden af Appomatoxfloden upphinna den flyende fienden, och redan samma afton stod hans avantgarde vid Deep Creek, omkring 20 eng. mil från Amelia Court-House och på ungefär lika långt afstånd från Burksville.

Likasom vid många andra tillfällen i krigshistorien, blef äfven nu ett missförstånd den slutliga orsaken till Lees undergång. Han hade nemligen, som vi veta, sökt att förbereda sin reträtt genom att anbefalla uppläggandet af förråder å jernvägsstationen vid Amelia Court House. Detta hade emellertid ej medhunnits, hvarföre han före utrymmandet af Petersburg ditsände hela sin tross, med order att der invänta honom. Men väl anländ till ort och ställe hade befälhafvaren för trosskolonnen emottagit en order från Jefferson Davis, hvari han anbefalldes att låta vagnarne genast återvända till Richmond för att der begagnas till transporterandet af Styrelsens medlemmar och arkiver m. m. Befälhafvaren förstod ordern så, som skulle hela proviant- och furageforan återgå, hvarföre ock de fullastade vagnarne skickades utan ringaste uppskof åter tillbaka till Richmond.

När Lee ankom till Amelia Court House voro således lifsmedlen för hans här ett rof för lågorna i den brinnande hufvudstaden. Detta var i sanning det hårdaste slag som väl kunde drabba honom, ty den dyrbara tiden af 2 dagar gick nu förlorad för honom innan han kunde lyckas att i trakten insamla de för ögonblicket erforderliga förråderna.

Emellertid hade Sheridans cavalleri den 4 på aftonen hunnit till Jettersville (7 eng. mil från Amelia Court House och 11 mil från Burks-

ville) och följande dag hade det lyckats en af dess divisioner att afskära och uppbränna en fiendtlig trosskolonn af 180 vagnar, hvarvid 5 kanoner och en stor del fångar föllo i segrarens händer.

Följande dag upphanns Jettersville af 2:dra och 6:te och Burksville af 24:de armée-corpsen.

Föreningen med Johnstone syntes således numera omöjlig för Lee. Hans enda ännu återstående möjlighet af räddning var den, att med yttersta skyndsamhet uppnå Farmsville, 35 eng. mil aflägset, derstädes öfvergå Appomatox, rifva flodbryggorna efter sig och dymedelst undkomma till Lynchburg. På aftonen den 5:te satte han sig i rörelse och marcherade utan afbrott hela natten.

Då Grant följande morgon med hela sin styrka gick emot Amelia Court House, färdig att antagligen för sista gången angripa sin motståndare, var denne återigen försvunnen. Förföljandet fortsattes igen, och snart stötte 24:de armée-corpsens avantgarde, som från Burksville afgått i riktning mot Farmsville, på fienden under det att samtidigt Sheridan med sitt cavalleri åter lyckades uppfånga en ännu betydligare trosskolonn, bestående af ej mindre än 400 trossvagnar. 24:de armée-corpsens avantgarde deremot, led ett betydligt nederlag, men detta missöde ersattes fullkomligt derigenom att Sheridan, måhända af blott en tillfällighet, lyckades afskära hela Ewells corps, som utgjorde Lees arriergarde. I förening med 6:te armé-corpsen, som nu hunnit fram, anföll Sheridan Ewell. Dennes kamp mot öfvermakten var förtviflad; lederna glesnade, och när till sist fienden såg sig på alla håll angripen nedlade hela divisionen sina vapen. Två fältbatterier, tillsammans 16 kanoner, samt 6,000 man och fem generaler, inberäknadt den tappre General Ewell, föllo i Sheridans händer.

Endast åtföljd af Longstreets decimerade divisioner lyckades nu Lee komma undan öfver Appomatox vid Farmsville. Hans utsigter voro i sanning förtviflade. Han hade anträdt återtåget med endast en dags rationer åt de redan förut utsvultna trupperna. Årstiden, hungern, mödorna, lidandena voro för dem lika grymma och obevekliga fiender som Sheridans ryttare, hvilka på alla håll omsvärmade dem, under det att de långsamt och med döden i hjertat släpade fram sina trötta lemmar natt och dag på de eländiga vägarne. Under natten till den 7 April sammanträdde, berättar man, generalerna till öfverläggning, hvarefter de uppmanade Lee att gifva sig åt öfvermakten. Men ännu hade den grånade hjelten icke uppgifvit allt hopp; han ville åtminstone invänta den kommande morgondagen. Vid dennas inbrott emottog han äfven följande skrifvelse från Grant:

Den 7 April 1865.

General.

Den sista veckans händelser måste hafva förvissat Eder om hopplösheten i ett vidare motstånd. Då jag känner detta tillfullo och vill befria mig från ansvaret för mera utgjutet blod, föreslår jag Eder att uppgifva den del af de Confedererade Staternas stridskrafter, som bär namn af Nord-Virginia-arméen.

U. S. GRANT,
General-Lieutenant.

Men Lee, som önskade se vilkoren för en kapitulation angifna, fortsatte under skriftvexling härom, marchen vidare till Appomatox Court House. Genom att marchera söder om floden, skyndade då Sheridan, åtföljd af 5:te och 24:de armée-corpserna, att här möta honom, under det att deremot 2:dra och 6:te corpserna fortsatte förföljandet.

Nu återstod ju intet annat val än att antingen slå sig igenom eller gifva sig. Lee valde det förra, och i spetsen för sina ännu 8,000 tappre och trogne samt vid sidan af den aldrig svikande Longstreet, angrep han ännu en gång sina förföljare. Sheridan, som mottog det förtviflade anfallet, drog sig genast tillbaka i afvaktan på infanteriets ankomst. Då detta ankom till stället och just stod i begrepp att med förenade krafter gifva fienden dödshugget, emottog man Lees dagtingan.

Skriftvexlingen mellan segraren och den besegrade hade ledt till detta resultat. Ett möte utsattes genast derefter emellan de båda generalerna, der man öfverenskom om vilkoren. Mot afgifvande af sitt hedersord att icke bära vapen mot Förenta Staterna, och tillförsäkrade frihet från vidare ansvar, så länge detta hedersord hölls i helgd, medgåfvos officerare och soldater rättigheten att genast återvända till sina hem. All krigsmateriel skulle aflemnas till segraren, men sidogevär och all enskild tillhörighet fick deremot af egaren bibehållas. På detta sätt hemförlofvades 26,000 soldater, ehuru en effektiv styrka af endast 8,000 man dagen derpå öfverlemnade sina vapen. 15,000 gevär, 160 kanoner och omkring 1,000 tross- och ambulansvagnar m. m. blefvo dock sedermera aflemnade.

I en proclamation, vittnande om de ädlaste tänkesätt, och det bästa förhållande till sina underlydande, tog General Lee det mest rörande afsked af sin armé, och i långsamma marcher återvände Grants segerdruckne soldater till Washington.

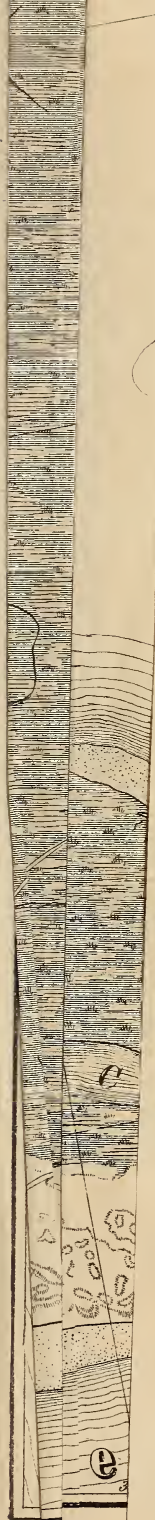
På lika vilkor underkastade sig äfven Johnstone nödvändigheten, att gifva vika för öfvermakten, och den 26 April afslöt Sherman den kapitulation, hvarigenom den fyraåriga brodersfejden ändades.

INNEHALL.

I.

Stockholm, Bergström & Lindroth, 1871.

c
e

N:o 4
Karta
öfver en del af
MORRIS ISLAND
med
a denna ö uppförda belägringsarbeten
1863.

Folly Island

Light House Inlet

Morris Island

Marsh Battery

Marsh Battery or Swamp Angel

Wreck of Blockade Runner "Ruby"

Ordnance Depot

Charleston Light House

Vincent's Creek

Fort Wagner

Battery Gregg

Fort Sumter

Yards

Atlantic Ocean

LIBRARY OF CONGRESS
0 013 763 850 2